STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 00057

KENTOKI

Israel Jacob Schwartz

Permanent preservation of this book was made possible by
David, Jon, Carmen, Judy, Abe & Alex
in honor of
the 50th anniversary of Melvin & Cynia Shimm, August 15, 1998

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

Copyright by
I. J. SCHWARTZ
1 9 3 6

פּאָזי־שאָולזאָן פּרעס / 19 וועסט 21טע גאַס, ניו־יאָרק, נ. י.
234
ORIOM PRESS.

י. י. שוואַרץ

קענטאָקי

הויפט פארקויף
שלמה ראַבינאָוויטש
48 קאַנעל סטריט
ניו־יאָרק, נ. י.

1936

מערי׳ן און צלה׳ן —
מיט גרויס ליבשאַפט.

ליב איך די ערד אויף וועלכע איך טרעט —
פריש איז די ערד און פרוכטבאַר און פעט.
מיידלשע ערד, אַזוי נאָכגעביק, מילד,
קושט מיינע טריט מיט איר גראָז און זי קילט.
הויכט פון איר אינגעווייט עפל־געשמאַק,
פאָכן די ווינטלעך און גלעטן מיין באַק.
כ׳ווייס, ס׳איז די ערד ניט פארהייליקט מיט בלוט —
ס׳ליגט ערגעץ אַנדערש מיין טאַטע און רוט.
אָבער מיין קינד פון איר ערד איז אַ שטיק,
לויכט אין איר ליכט, איז באַגליקט פון איר גליק.

BLUE GRASS

די ברייטע פלאַכן פון קענטאָקי —
שוין פיל איך זייער צאַרטן אָטעם ;
שוין האָט מיך זייער זון באַלויכטן,
און ס'האָט מיך זייער בוים באַשירעמט.
און איך, אַן אייניקל פון וואַנדער,
וואָס האָט גאָטס וועלט דערשפּירט אין ליטע
מיט אירע אומעטיקע וועלדער
און בלויע חנעוודיקע טייכן —
איך האָב זיך אויף מיין שוועל פון יוגנט
אין מאַלשטראָם פון ניו יאָרק געפונען,
ביים גרויסן ברעג פון געלן האָדסאָן,
וואו ס'גיסן זיך צונויף די שטראָמען
פון גאָר דער גרויסער וועלט דער ברייטער.
און כ'האָב זיך אויסגעלערנט ליבן
דעם גרויסן אייביק ווילדן אומרו :
געווען אַ שפּריץ פון זיינע וואַלן,
אַ בליץ צווישן זיינע בליצן.
ביז טייער איז ער מיר געוואָרן
מיט זיינע זיגער און באַזיגטע,
מיט זיינע אומגליקן און גליקן,
מיט זיינע רייכטימער און דלות,
מיט זיין פאַרשטיקטן קרעכץ און יובל.
איך ליב זיין ראָזן הערבסט אין פּאַרקן
פון קופּער און פון בראָנז געגאָסן,
מיט זיינע וואַרים־בלויע הימלען.

איך ליב דעם ים־ברעג פון ניו־דזשוירזי
וואו אייביק שלאָגן אָן די וואַלן
און גיסן זיך פון גרין אַריבער
אין העל־בלוי און אין טונקל־בלויען
באַזוימט מיט פערלדיקע שפּיצן.
און איצטער, ווען מיין קאָפּ נעמט גרויען,
שטיי איך אויף די קענטאָקער פלאַכן
מיט זייער ווייכן בלויען הימל
און ברייטער, נישט געצוימטער ווייטקייט,
מיט פרישע ליכטיקע פרימאָרגנס,
מיט גרינע ברייטע טאַבאַק־פעלדער
און לאַנקעס בלוילעך־גרינע גראָזן.
און אין די נעכט, פאַרשטערנט־נאָענט,
דערגייט צו מיר דאָ אויף מיין גאַניק
פון פערד דאָס הירזשן, און די קלאַנגען
פון מאַנדאָלינען, ווייכע, צאַרטע,
וואָס ווערן אונטערבראָכן לוסטיק
מיט אייגנאַרטיק הילכיק לאַכן
פון גרויסע שוואַרצע נעגער־קינדער.

ניי־ערד

ערשטער קאַפּיטל

א.

נאָכן בירגער־קריג

ברייט, אָפן, פריי, געלעגן איז דאָס לאַנד,
געצויגן זיך צו ווייטע האָריזאָנטן.
דער זאַמדיק־רויטער טראַקט האָט זיך געשטרעקט
אַ ווייטער און אַ פרעמדער און אַן איינזאַמער
באַזוימט מיט נידעריקע ווילדע פלאַנצן,
פון אומבאַקאַנטע ווילדע קרייטעכער
מיט ברייטע בלעטער. פרייע שטרעקעס לאַנד
וואו ס'איז דער אַקער נאָך ניט דורכגעפאָרן,
פאַרלאָזן, רוי, מיט זאַפטיקן געדיכטן גראָז,
מיט דעמפע ווילדע וועלדלעך דאָ און דאָרט,
וואו איין בוים וואַקסט אַריין אין צווייטן בוים,
און וואָרצל פלאָנטערט זיך אין צווייטנס וואָרצל.
און פון דעם אַלץ האָט הייס און פרעמד געשלאָגן
אַן אומבאַקאַנטער טראָפּישער געשמאַק
פון בליאונג און צעפוילטקייט. איבער דעם
האָט זיך געבויגן כוואַליענדיק און ראָז
דער הימל דער פאַרנאַכטיקער פון דרום־לאַנד.
און ס'איז די גאַנצע לאַנדשאַפט אויסגעוואַקסן
אַ ליכטיקע, אין זיך אַליין פאַרשלאָסענע
מיט רויטע בוימער און מיט ראָזע פלאַכן.

אוּן פון דעם בלויען מזרח־האָריזאָנט
און מיטן פּנים צו דעם ברענענדיקן מערב —
איז מיטן רויטן טראַקט, דער וואַנדערער
געקומען מיטן פּאַק אויף זיינע פּלייצעס.
די הויכע ביינערנע פיגור געבויגן —
טראַמפּ־טראַמפּ, טראַמפּ־טראַמפּ, אין ווייכן רויטן זאַמד.
פון קאָפּ ביז צו די פיס, פון אַלטן קעסלהוט
און ביז די האַרטע איינגעדאַרטע שטיוול —
פאַרבאַקן אין דעם מעליק־ווייסן שטויב.
דאָס געל און שפּיציק בערדל אָפּגעברענט פון זון,
די אויגן אָנגעשטרענגט, מיט בלוט פאַרלאָפן,
מיט גאָר דעם צער אין זייער ראָזער טיפקייט, —
טראַמפּ־טראַמפּ, טראַמפּ־טראַמפּ, אין ווייכן רויטן זאַמד.

איז געקומען דער איד פון דער ווייט אין דער פרעמד,
מיט די וואונדיקע פיס, מיטן האַרצן וואָס קלעמט,
מיטן פּאַק אויפן פּלייצע, מיטן שטעקן אין האַנט,
אין דעם נייעם און פרייען און ריזיקן לאַנד.

בלוי, וואונדערלעך, האָט זיך געזעצט די נאַכט —
צוערשט האָבן די פאַרבן זיך געלאָשן,
פּיאַלעט האָט זיך געמישט מיט בלוי און רויט —
צולעצט, האָט איין קאָליר אַרומגעכאַפּט די וועלט:
אַ טיפער און געדיכטער בלוי. אין מערב בלויז
האָט לאַנג געברענט אויף ווייטע שוואַרצע בערג
איין רויטער טיפער שטריך. און ערשטע שטערן
זיי האָבן נאָנט און רויט זיך דורכגעוואונקען.
און מיטן אָנקומען פון דרומדיקער נאַכט
האָט זיך די גרויסע פרישקייט אויפגעהויבן:
עס האָט די ערד געהויכט פון זיך מיט זאַפטן,
געשטראָמט מיט ערדיקע צעהיצטע ריחות
און זיך אין בלויער קילער לופט צעפלאָסן,

און ס׳איז געווען ווי וואַסער פאַרן דורשטיקן,
ווי שטאַרקער ווייַן פאַר דעם פאַרמאַטערטן.

איז ער געגאַנגען, און געגאַנגען, און געגאַנגען —
ביז עס האָט פלוצים ביי דעם אויסבויג פונם וועג
דער ישוב פאַר די אויגן אויפגעפּראַלט:
פון בלויער שטילער פינצטערניש פון וואַלד און פעלד
האָט פלוצים, אומגעריכט, אַ שלאָג געטאָן
מיט קלאַנג, געזאַנג און רויטע פייערן.
דאָס פאָלק פון אַלע נידעריקע הייזלעך
געווען איז אויסגעשאָטן, קינד און קייט,
אינמיטן גאַס אַרום די פייערן:
עס האָט געפייפט, געקלאַפּט אין מעש און בלעך,
געצימבלט אויף באַנדורעס און געזונגען;
געטאַנצט משונהדיקע ווילדע טענץ
מיט יעדן גליד פון קערפּערס פון האַלב־נאַקעטע.
ווילד, רויט, ביים רויטן שיין פון פייערן,
האָבן געגלאַנצט די שוואַרצע פּנימער,
מיט רויט־פאַרצויגענע און שווערע אויגן.
דער פייערדיקער היימישער געברייטער טרונק
איז אומגעגאַנגען הייס פון מויל צו מויל.
און שווערע נעגערטעס מיט רויטע אוירינגען
זיי האָבן הייזעריק און הייס געקאַטשעט זיך,
געפּאַטשט זיך אין די היפטן פון געלעכטער.
און קינדער נאַקעטע, מיט קעפּ פון שוואַרצן וואָל,
זיי זיינען איבער פייערן געשפּרונגען,
ווי יונגע וואַלדיקע און ווילדע מאַלפּן,
און אויפגעהויבן וואָלקנס שטויב, אַרויף
צו דעם פאַררויטלטן און שוואַרצן הימל.
עס האָבן גרויסע שוואַרצע הינט געבולן,
און פעטע קעץ געדרייט זיך אין געווימל.

אין דורך דעם רויטלעך־שוואַרצן נעבל איז דער איד
אַדורכגעגאַנגען מיטן שווערן פּאַק —
און מאָדנע נאָנט, באַקאַנט פון אַלטער צייט,
איז אים דאָס פאָרגעקומען: ס'איז געווען
ווי ער וואָלט דאָס מיט יאָרן פיל צוריק
אַליין עס דורכגעלעבט, און דורכגעמאַכט.
איז ער געגאַנגען דורכן רויטן שטויב
און ס'האָבן פרעמדע הינט אים נאָכגעבולן,
און שוואַרצע קינדער האָבן נאָכגערופן,
און שווערע ווייבער האָבן נאָכגעלאַכט,
און רויטע אויגן האָבן נאָכגעגלאַנצט —
ביז ער איז דורך דעם רויטן ווילדנלאַגער
אַרויס צום שוואַרצן פעלד, וואו ס'ציען זיך
די אַלטע נידעריקע פאַרמהייזער,
אַראָפּגעלאָזט דעם פּאַק פון זיינע פּלייצעס,
און אָנגעקלאַפּט אין ערשטער בעסטער טיר.

האָט זיך פון הויז דערטראָגן אַ געראָדער:
דער שווערער ריגל האָט זיך לויז געמאַכט,
די טיר האָט זיך געעפנט פאַרזיכטיק,
און אין דעם שוואַרצן חלל פון דער טיר
האָט זיך אַ הויכע ווייסע מענערשע פיגור
באַוויזן, מיט דער שוואַרצער רער פון ביקס
פאָראויס אַרויסגעשטעלט, און ס'האָט אַ קול,
אַ הייזעריק, פאַרשלאָפן קול געשיפעט:
ווער ביסטו? — האָט דער מאַן פון פּאַק געענטפערט:
אַ איד, וואָס זוכט וואו צושפּאַרן דעם קאָפּ.
כ'בין אויסגעמאַטערט פון דעם שווערן וועג.
— ווי קומסטו דאָ? — איך טראָג מיין האַנדל מיט,
די נאַכט איז צוגעפאַלן, איך בין מיד,
די פיס זיינען אין וואונדן, לאָז אַריין,
וועל מאַכן אַ געשאַנק דיין ווייב פון פּאַק, —
האָט זיך די רער פון ביקס אַראָפּגעלאָזט.

דאָס קול האָט ווייכער אויסגעקלונגען: וואָרט.
דערנאָך איז די פיגור אין ווייס אַרויסגעקומען,
אין האַנט אַן אָנגעצונדענע לאַמטערן,
האָט ביז צום אידנס אויגן צוגעטראָגן
די ברענענדע לאַמטערן, אים באַקוקט,
פון אויבן ביז־אַראָפּ, און צוגעוואָרפן: קום.
האָט ער אים אין דער שטאַל אַריינגעפירט,
אים אָנגעוויזן אויף אַ באַרג מיט היי,
אַ זאָג געטאָן מיט האַרץ: „דו זאָלסט ניט רויכערן,
„ווּעסט נאָך אָוועקשיקן די שטאַל מיט פייער
„צוזאַמען מיטן פּאַק און מיט די בהמות.
„גיב אַכטונג". — זיך אַרויסגעשלייכט פון שטאַל,
פאַרשליסנדיק דעם טויער הינטער זיך.

ב.

אַ נאַכט פון חלומות

אין שטאַל איז וואַרעמלעך געווען און שמעקעדיק:
עס האָט געשמעקט מיט טרוקן וואַרעם היי
און שווייסיקן געשמאַק פון פערד און קו.
די קו האָט שלעפעריק גע׳מעלה־גרה׳ט,
און ס׳האָט דאָס פערד געשנאָרכט, געשמיסן מיטן עק.
עס האָבן גרילן אין דער נאַכט געקלאַפּט,
געצויגן מאָנאָטאָן און לאַנג, זיך אָפּגעהאַקט,
זיך איינגעהערט אַ רגע צו דער שטילקייט,
און ווידער אין דער נאַכט אַריינגעגרילצט.
פון וויט האָט זיך דערטראָגן נאָך אַ זינגען,
אַ שלעפעריקער קלאַנג פון אַ באַנדורע.
ס׳איז אויפגעקומען העל אַ שפּעטיקע לבנה,
און דורך די פענצטערלעך די אָפענע ביים דאַך
האָט זיך געלייגט די שיין אין ווייסע קעסטלעך;
און וואו אַ קעסטל שיין איז אויסגעפאַלן,

און אויפן היי וואו ס'איז דער איד געלעגן
האָט איטלעך שטענגל היי רעליעף געלויכטן
און אויסגעקוקט אַ פּאַסיקל פון זילבער.
עס זיינען פרישע ווינטלעך אומגעגאַנגען,
געווייט אין אידנס פּנים, אויף די פיס און הענט.
און ווי עס וואָלט זיין גוף אַריינגעזונקען
אין פרישע קילע וויכע וואַסערן —
אַזוי האָט זיך זיין יעדעס גליד באַרואיקט,
זיך אויסגעצויגן שלומערדיק, פאַרגעסן זיך,
אַריינגעפאַלן אין אַ טיפן שלאָף.

האָט זיך אַ נאַכט געצויגן אין דער אייביקייט
מיט שטיקלעך זונען אָפּגעבראָכענע,
מיט פיצלעך רויטע, בלויע, גרינע שטערן
וואָס זיינען אין אַ כאַאָסדיקן הימל
פון בלויער פליסיקייט אַרומגעשוואומען.
און אין דער בלוילעך־בלאַסער פליסיקייט
דאָ האָבן גרינלעך־רויטע דיקע שטראַלן
צונויפגעשוואומען זיך, און זיך באַהעפט
אין רעגנבויגן שטאַפּלען פון אַ לייטער
וואָס איז געהאַנגען מיטן שפּיץ אויף גאָרנישט.
און אויפן לייטער האָבן שוואַרצע שדימלעך
מיט רויטע בליצנדיקע שאַרפע אויגן
אַרויף — אַראָפּ, אַרויף — אַראָפּ, געדראַפּעט זיך:
די לופטיק־בויגעוודיקע דינע גלידער
געשטראַלט מיט שוואַרץ און בלויער פליסיקייט;
געוויגט זיך דרייענדיק און שנעל אין לייטער
אַרויסגעשטעקט די רויטע לאַנגע צינגער,
פאַרגאַנגען אין אַ הילכיק וואַלדיק קוויטשען,
און אים געטאָרעט און געצופּט ביים בגד.
דערנאָכדעם איז דאָס אַלץ צעפלאָסן זיך:
ס'איז אָנגעשטאַנען אויף דער וועלט אַ פינצטערניש,
געדיכט און שווער און בולט, ווי פון שוואַרצן גלאָז,

מיט רויטע שטערן איינגעפּאַסט אין שוואַרצס,
און פּלוצים, זע, פון פינצטערניש אַרויס
האָט אָנגעהויבן אויסוואַקסן אַ וואַלד,
אַ קאַלטער וואַלד פון גלאַנצעדיקע ביקסן
וואָס האָבן זיך אויף אים געררוקט פון יעדער זייט
און אָפּגעשלאָסן יעדן וועג פאַר אים.
האָט זיך זיין יעדער אבר אָנגעשטרענגט,
זיין האַרץ האָט אין זיין ברוסט זיך אָפּגעשטעלט,
און פּלוצים האָט ער לייכט און פריי און פליסנדיק
זיך אויפגעהויבן שווימענדיק אין לופט.
זיין קערפּער לייזט זיך אויף, אַ מאַך נאָר מיטן האַנט,
אַ רודער מיטן פוס, ער שווימט, ער שווימט
און רירט אָן רויטע שטערן מיטן האַנט
און שטיקלעך בלאַסע אָפּגעקילטע זונען.
און דורך די לאַנגע פּלאָנטערנישן פון דער נאַכט
איז אין דעם הינטערגרונט פון מידן מח
ניט אָפּגעשטאַנען אויף אַ ווייל זיין קלעמעניש,
זיין בייִנקעניש אַהיים נאָך ווייב און קינד,
און איטלעך גליד זיינס האָט אין שלאָף געלעכצט,
ווי ס'לעכצט דער דורשטיקער נאָך פרישן וואַסער,
און אינם האַרצן האָט געפּרעסט, געקלעמט,
געריסן זיך מיט שטומען ברומעניש.
און ווי אַ קינד וואָס קלאָגט זיך פאַר זיין טאַטן
אַזוי האָט ער געקלאָגט זיך פאַרן האַר
פון אַלע וועלטן, אויסגעוויינט זיין האַרץ.
געזאָגט קאַפּיטלעך תהלים מיטן האַרץ,
מיט יעדן גליד, מיט יעדן טראָפּן מאַרך,
און זאָגנדיק, האָט ער געהערט דעם נגון,
דעם אַלטן פייערלעכן תהלים־נגון,
און טרערן זיינען שטום און שטיל געפלאָסן
געקוועלט פון די צעגויפגעפּרעסטע אויגן.
פאַר'עקשנ'ט הייס האָט זיך געריסן דאָס געבעט,
די אַלטע תפילה פון דעם פאָטער יעקב

ווען ער איז אין דעם פרעמדן לאַנד געקומען:
„גיב ברויט צום עסן, און אַ קלייד צום אָנטאָן" —
פאַר אים, פאַר איר, פאַר זיינע בלאַסע קינדער.
נאָר אַז דער בלויער מאָרגן האָט דערנענטערט זיך,
און פייגל האָבן זיך גענומען איבעררופן —
האָט זיך זיין אַנגעוויטאָגט האַרץ באַרואיקט.
האָט ער דערזען זיך אין אַ פעלד אַ גרינס,
באַגאָסן מיט אַן אוגעהויער ליכטיקייט:
עס שפּראָצט, עס גרינט, עס בליט, עס פליסט מיט ברויט,
מיט קרעפטן פון די ערשטע זיבן טעג.
און זע, ער האָט זיך אַנגענומען אין דעם גרונט,
אין שוואַרצלעכן, אין פעטן ווילדן גרונט.
ער שפּירט, ווי ער שלאָגט וואָרצלען אין דער ערד
און ס'זויגן זיך די וואָרצלען אין דער ערד.
אַ בוים, אַ דעמבנבוים, צעוואַקסט זיך ברייט
מיט פרישע יונגע צווייגן, גרין באַדעקט
מיט וויכע שמעקעדיקע יונגע בלעטער.
און פרישע ווינטלעך גייען איבער אים
און פויגלען צוויטשערן און נעסטלען אויף זיין קאָפּ.
ס'הענגט איבער אים אַ קילע רונדע זון
און גלעט און צערטלט אים מיט דינע שטראַלן — — —

אין ער געבליבן ליגן שטיל אין היי:
באַלויכטן גרינלעך־בלוי אין מאָרגנליכט,
האָט ער צעעפנט וויט און ברייט די אויגן —
דאָס האַרץ האָט הויך אין אויפרעגונג געקלאַפּט,
און פונם האַרץ אַרויס האָט אים געזונגען
אַ תפלה צו זיין האַר, אַזוי:
גאָט פון אברהם,
„פון יצחק און פון יעקב, וואָס דו האָסט דיין קנעכט
„געפירט אַהער, און ועסט מיך ווייטער פירן —
„מסתמא איז דיין רצון און דיין וואונש,
„מיך אין דער ווילדערניש אַהער פאַרזייען,

„באַקאַנט מאַכן דיין נאָמען צווישן פעלקער.
„זאָלסטו דיין פנים ניט פאַרשטעלן פון דיין קנעכט,
„מיך פירן דורך געפאַר און לייד אין פינצטערניש
„אַזוי ווי דו האָסט לאַנג צוריק געפירט
„דורך גאַנצע פערציק יאָר, דיין פאָלק דיין אויסדערוויילטס
„צו דעם געווינשטן און פאַרשפּראָכן לאַנד. אָמן".

ג.

פרימאָרגן

דער גוי האָט אויפגעפּראַלט די טויערן פון שטאַל,
און ס'האָט אַ שפּריץ געטאָן אין קילער שטאַל
מיט רויטן ליכט פון אויפגייענדער זון.
עס האָט אַ בליץ געטאָן אין פרעמדן אויג
די נייע אומבאַקאַנטע פרישע וועלט
מיט בלויע הימלען און געדיכטן גראָז,
מיט וויטן וואַלד מיט גרינער בלעטער-קרויז,
מיט נאָנטע פרוכט-בוימער באַדעקט מיט טוי,
מיט ווייסע אָפּגעקאַלכטע ווענט פון הויז
וואָס באָדט זיך ביז די פענצטער טיף אין גרינס.

אין אָנגעקומען שטיל די בעל-הבית'טע,
אין געלן שטרוי-הוט מיט די ברייטע ראַנדן,
האָט זי פריש-מאָרגנדיק באַגריסט דעם פרעמדן,
אַ בליץ געטאָן אויף אים מיט גוטע אויגן,
מיט אָפענעם און זון-פאַרברענטן פנים,
מיט ווייסן לייוונט פון דעם שטוביק קלייד —
און זיך אַראָפּגעזעצט די קו צו מעלקן.
די ווייסע שוימענדיקע שטראָמלעך מילך
זיי האָבן זינגענדיק און פלינק געקלאַפּט,
געטענצלט אָן דעם דעק פון גלאַנצנדיקן בלעך,
און ס'האָט פאַרשמעקט מיט וואַרעמקייט און זעט.

דער גוי האָט אים אַרויסגעפירט צום ברונים,
און אַז דער פרעמדער האָט זיך אָפּגעפרישט
מיט קאַלטן קלאָרן וואַסער — איז די טאָכטער
אַנטקעגן שוין געקומען מיטן האַנטוך,
פון היימיש גראָבן ווייסן לײַן געשפּונען.
דאָס קליינוואַרג מיטן פינגער אינם מויל,
מיט שטעכיק־ווייסן האָר און בלויע אויגלעך —
זיי האָבן שרעקעדיק דעם פרעמדן נאָכגעקוקט,
געביטן זיך, ווי גענז, אויף בראָווינע פּיסלעך,
געקניפּן איינס דאָס אַנדערע, געשטופּט זיך.
ביז ס'האָט דער בעל־הבית זיי אָפּגעיאָגט,
און איינגעלאַדט דעם פרעמדן צונ'ם טיש.
האָט זיך דער איד באַדאַנקט, דערקלערט דעם גוי,
אַז פריער מוז ער דאַוונען, לויבן גאָט.

האָט ער זיך איינגעוויקלט אין דעם טלית,
אין גרויסן טלית מיט די שוואַרצע פּאַסן,
זיך אָנגעטאָן אין די פירעקנדיקע קעסטלעך
מיט היינגענדיקע שוואַרצע רימענדלעך —
איז מאַן און ווייב און קינד געבליבן שטיין
פאַרוואונדערט און פאַרגאַפט. דער מאָדנער מענטש
האָט אומגעקערט זיך מיטן פּנים צו דער וואַנט,
פאַרמאַכט די אויגן זיינע, און מיט ברען
געוויגט, געוויגט דעם ביינערדיקן גוף.
דערנאָך האָט ער פון ס'ניי די הענט געוואַשן,
האָט ווידער אָפּגעזאָגט אַ קורצע תפילה —
ערשט דאַן גענומען איינברעכן דאָס ברויט.
צום פליישׁ אָפילו זיך ניט צוגערירט.
געזעסן מיטן היטל אויפן קאָפּ,
און האָט געטונקט דאָס שוואַרצע ברויט אין מילך.
האָט זיך דער בעל־הבית מיט אים צערעדט,
געח'דוש'ט זיך אויף אַלע וואונדערלעכע זאַכן
וואָס ער האָט דאָ צום ערשטן מאָל דערזען.

ער איז, זאָגט ער, שוין אויסגעווען אַ וועלט —
און נישט געזען, און נישט געהערט אַזוינס.
דעם בגד מיטן פּאַס פאַרשטייט ער נאָך,
נאָך וואָס אָבער די קעסטלעך מיט די רימענס ?
און דאַוונען אַלע אידן פּונקט ווי ער ?
אויף דעם האָט זיך דער איד צעשמייכלט שטיל :
אַ פרומער איד, האָט ער דערקלערט, באַדאַרף
צו טאָן ווי ס'שטייט אין אַלטן טעסטאַמענט,
ווי גאָט האָט מאָזעסן זיין קנעכט באַפוילן.
האָט זיך דער גוי ניט אויפגעהערט צו חדושן,
געהאַלטן אין איין טענה'ן, אַז ער האָט
ביז היינט צו טאָג אַזעלכעס ניט געהערט.
און ווען עס איז געקומען נאָך דער סעודה,
און ס'האָט דער איד געשלאָסן זיינע אויגן,
גענומען ווידער שעפּטשן שטילערהייט —
דאָ האָט דער גוי צום ווייב זיינעם געוואונקען :
אַ פרומער מאַן, ער האַלט נאָר אין איין דאַוונען.

נאָר, אַז דער ערשטער וואונדער איז פאַרביי —
דאַן האָבן זיך די מענטשן היימישער דערפילט.
דער גוי האָט ברייטלעך, אויפגעלייגט, פאַררויכט
די קורצע שוואַרצע ליולקע, און דער איד
האָט זיך צערעדט, אַראָפּגערעדט פון האַרצן.
ער קומט, זאָגט ער, פון גיהנום, פון אַ שטאָט
וואו מענטשן לעבן ניט, נאָר פאַלן אינם יאָך,
ער האָט געפּלאָגט זיך אין דעם ווילדן כרך,
געשניידערט פּופּצן לאַנגע שעה אין טאָג.
זיך אומגעוואַלגערט אין אַן ענגער לאָך —
קיין טראָפּן לופט, קיין פּיצל שיין געזען.
האָט אָנגעהויבן טריקענען זיין לייב
און איטלעך ביין זיינס האָט דערשפּירט דעם טויט.
האָט אין זיין האַרצן אָנגעהויבן וויינען
אויף זיך אַליין, אויף זיינע יונגע יאָר,

און זיין דערבארמונג האט זיך געוועקט
צו די יתומים זיינע לעבעדיקע
וואס ער האט יארן לאנג שוין ניט געזען
אין וואגלעניש צו זוכן ס׳שטיקל ברויט.
האט ער זיך מיטן פאק געלאזט אין וועג —
דא האט ער כאטש א הימל איבער זיך.
די וועלט איז ברייט, און מענטשן זיינען גוט,
א איד ווערט ניט פארפאלן, ווי זיי זעען.

דער גוי האט שטיל, געלאסן, אלץ געפיפקעט,
זיך צוגעדעקט מיט פארהאנגען פון רויך,
אריינגעשטעלט א ווערטל דא און דארט —
און ס׳האט די גוי׳ע זיך געווישט די אויגן.

וואס דען, זאגט ער, א איד לעבט מיט בטחון,
ער גלויבט, אז אים וועט אויך ניט גאט פארלאזן —
און וואס פארלאנגט ער דען: עשירות? געלט?
ער וויל זיך בלויז דערשלאגן צו׳ן א ברעג
און וויסן, אז דאס איז דער פלאץ פון רו
וואס גאט האט אים באשערט. ער איז שוין מיד,
א יעדעס גליד זיינס שרייט און לעכצט נאך רו,
אן אייגן דאך, אן אייגן ווינקל זיינס.
ער גארט נאך ארבעט מיטן שוויס פון פנים,
ער זוכט דען מערער ווי דאס שטיקל ברויט?
ער האט, זאגט ער, געוואנדערט אין דער לייגג און ברייט
פון גרויסער נייער וועלט. דאס לאנד איז רייך,
איז פריש און יונג, די מענטשן זיינען רוי,
דערפאר באהאלט זיך אונטער זייער שאלאכץ
א הארץ א גוטס מיט מיטגעפיל צום פרעמדן.
ער האט געזען, זאגט ער, די ערשטע אידן
באזעצן זיך צווישן קריסטן־שכנים —
פארנעמען זיך מיט האנדל פונם לאנד.
מען קויפט א פעל, א בינטל וואל, און פוטערוואַרג

מעטאַלן זיינען דאָ לרוב — מען האַנדלט,
מען אַרבעט פלייסיק און מען האָט חיונה.

דער גוי איז שטיל געזעסן און געטראַכט,
אַריינגעקוקט אין אידנס מידן פּנים,
געלאַסן אויפגעשטעלט זיך פון זיין זיץ,
אַרויסגעקלאַפּט די גרויע אַש פון ליולקע,
און אָנגעקלאַפּט דעם אידן אויף דער פּלייצע:
זאָלסט היינט פון דאַנען ניט אַוועקגיין, איד,
איך וועל זיך היינט צעזעפטרעפן מיט שכנים,
מען וועט זיך דורכרעדן מיט זיי, מ'עט זען.
און צוגעשריגן פונעם שוועל צום וויב:
ניט לאָז דעם אידן רירן זיך פון פּלאַץ.

ד.

דער סוף פון פּאַק

אַז ס'האָט דער טאָג דערנענטערט זיך צום סוף
און שטראַלן זיינען ראָז און קרום געפאַלן —
דאַן זיינען זיך צענויפגעקומען שכנים.
עס זיינען אָנגעקומען שווערע בעלי־בתים
מיט די פאַרגרעבט־מגושמ'דיקע הענט,
מיט רויט־פאַרפלאַמטע פּנימער און קאַרקן
און אַלע אין די ברייטע ווייסע פלודערן,
מיט העמדער ברייט־צעקנעפּלטע ביים האַרצן,
מיט ברייטע הויכע שטרוי־היט אויף די קעפּ.
דער איינציקער וואָס האָט זיך אויסגעטיילט,
געוועזן איז דער הויכער דינער פּאַסטאָר
געקליידט אין שוואַרצס, פאַרשפּילעט ביז צום האַלדז
אויף אַלע קנעפּ. און נאָך די מענער, זיינען
די פרומע, שטילע ווייבער נאָכגעקומען
מיט דינע און פאַרשנירטע ליפּן,

צוריקגעצויגענע און שטילע, נאָר די אויגן
זײ האָבן נייגעריק און פלינק גערעדט,
געגליטשט זיך פון איין פּנים אויפן צווייטן.
האָט מען זיך אויפן גאַניק אויסגעזעצט,
די מאַנסלייט פאַר זיך, און די ווייבער פאַר זיך,
און באַלד האָט אָנגעהויבן גיין אַ רויך,
פון וויפיל מענער פונקט אַזוי פיל רויכלעך,
(ס'האָט נאָר פון דינעם פּאַסטאָר נישט גערויכט)
די בעל־הביתטע האָט געבראַכט פון קעלער
דעם שווערן קרוג מיט קאַלטן עפּלטרונק
וואָס האָט געבלעזלט ביז די שוואַרצע ראַנדן,
איז אומגעגאַנגען מיט אַראָפּגעלאָזטע אויגן
באַדינענדיק די רויכנדיקע געסט.

דער איד, דער פרעמדער וואָס ער איז, איז שטיל
און פרעמד געזעסן צווישן פרעמדן עולם,
האָט שעמעוודיק, פון ווינקל־אויג, באַטראַכט
די דעמבענע און איינגעוואָרצלטע אין גרונט,
די שווערע בעלי־גופים מיט די קאַרקן —
האָט אים שוין באַנג געטאָן דער גאַנצער עסק.
האָט ער זיך אומבאַהאָלפן, שוואַך, דערשפּירט,
איז ער געזעסן אומעטיק, פאַרקלערט,
דעם קאָפּ אַראָפּגעלאָזט, דעם קאַרק געבויגן
און ניט געוואָגט די אויגן אויפצוהייבן.

האָט אָנגעהויבן שטיל דער בעל־הבית
צו ריידן: שכנים — האָט ער אָנגעהויבן —
איך האָב אייך אַלעמען דערציילט פון אידן,
אָט זיצט ער דאָ אַ פרעמדער צווישן אונז, —
וואָס קאָן מען פאַר אים טאָן? דאָ האָט דער פּאַסטאָר,
אַ שטילער, אַ געלאַסענער זיך אָנגערופן:
צוערשט לאָמיר דעם אידן אויסהערן,
און נאָכדעם וועט מען זען. — איז דאָס געפעלן

און אַלע האָבן צוגעברומט: געזעגנט, געזעגנט.
האָט זיי דער איד דערציילט זיין מעשה פון דאָס ניי.
נאָר מער פון אַלץ האָט זיי געריקט דער צער
וואָס האָט אַרויסגעוויינט פון זיינע אויגן,
דער שטומער אָפּטער זיפץ וואָס האָט באַגלייט
די גאַנצע ווערטער מיט דער פרעמדער אויסשפּראַך,
און מיט דעם פרעמדן נגון. נאָר דער צער
פון עלנדן און היימלאָזן האָט זיך געשפּירט
אין יעדן טאָן, אין איטלעך אומפאַרשטענדלעך־וואָרט.
און אַז דער איד האָט אויפגעהערט צו ריידן
איז מען אַ ווייל געזעסן שטיל: די קעפּ
געבויגן אין דעם רויטן אָוונטשיין,
און האַרץ האָט שטום געריסן צו האַרץ; פאַרהאַרטעוועט
פאַראייזנט ווי זיי האָבן אויסגעקוקט
האָט דאָך געענטפערט זייער האַרץ אויף לייד,
ווייל זיי אַליין האָבן אין פריער קינדהייט
געוואוסט דעם טעם פון עלנד און פון לייד,
געהערט פון פאָטערס און פון אַלטע זיידעס,
די ערשטע פּיאָנערן פון דעם קאַמף
אויף טויט און לעבן מיט דעם רויטן מאַן,
פון שלאָפן מיט דער ביקס אין האַנט, אין מורא
פאַר פלוצימדיקע פייערן און טאָמאַהאָק.
און ס'האָט דער צער פון עלנדן און פרעמדן
דאָ אָנגערירט די בראָווע שטומע הערצער.

האָט אויפגעשטעלט זיך דאָ דער דינער פּאַסטאָר,
אַ גלעט געטאָן דעם הויכן בלאַסן שטערן,
און קלאָר, געלאַסן, זיך גענומען ריידן.
האָט אָנגעהויבן פון די פּאַטריאַרכן:
פון אייבראַהאַם, פון אייזיק און פון דזשייקאָב,
דערציילט פון דזשאָזעפן אין פרעמדן לאַנד,
פון פראָפעט מאָזעס מיט די צען געבאָט,
פון אַלטן קעניג דייוויד מיט די פסאַלמען —

ביז ער איז צוגעקומען צו דעם זון פון גאָט,
דעם האַרן דזשיזוס קרייסט. דעריבער —
האָט ער פאַרענדיקט — זאָלסטו עפענען
דיין טויער פאַרן פרעמדן וועלכער קלאַפּט.

האָט אָנגעהויבן איינער פון די שכנים,
דער אַלטער טאָמפּקינס מיטן פּנים פון אַ לייב
מיט גרויע האָר און גרויען ברעם און באָרד:
„מיין אַלטער שייער און דאָס הויז ביים וואַסער
„שטייט ליידיק, אָפּגעלאָזט — זאָל זיך דער איד
„אַריינציען אַהין און טאָן געשעפט.
„וועל אים דערפאַר ניט רעכענען קיין געלט —
„אויב ער וועט שפּעטער קענען, זאָל ער אָפּקויפן,
„איך וועל פאַרקויפן ביליק".
„וואויל, ס'איז וואויל—"
האָט זיך דער בעל־הבית באַדאַנקט מיט האַרץ —
„וואָס טוט מען אָבער וואָס דער פּלאַץ איז אַלט,
„און שטייט אין איין סכנה איינצופאַלן?
„מיר וועלן דאָך דער'הרג'ען אונזער איד —"
האָט ער געוויצלט.
„איך וועל געבן האָלץ
„וויפיל נאָר מען באַדאַרף צו אויפריכטן דאָס הויז —"
האָט אָנגערופן זיך דער סוחר פון געהילץ.
„— און מיר וועלן דאָס הויז און שטאָל פאַרריכטן —"
האָט אָפּגערופן זיך פון יעדער זייט.
„מען דאַרף דאָך אָבער געלט צו פירן האַנדל"
האָט אַלץ דער בעל־הבית ניט נאָכגעלאָזט.
„וועל אויספאַרקויפן סחורה פונם פּאַק,
דועט זיין געגנוג" — האָט איינגעשטעלט דער איד.
„פיין, פיין, אַ גוטער פּלאַן, מען דאַרף ניט בעסער,
„העי, מוטער, גיב אַקאָרשט אַהער דעם פּאַק".
און באַלד דאַרויף האָט זיך דער פּאַק באַוויזן
און זיך גענומען אויספּעקלען. עס זיינען

אַרויסגעקראָכן אויף דער ווייסער וועלט
געשטריקטע יאַקן וואָלענע פאַר ווייבער,
פון בלויען, רויטן, ראָזן, גרינעם וואָל
מיט קליידער פון דעם פלאַמענדיקסטן זייד,
און טישטוכער מיט בלויע, רויטע קאַסטנס
מיט שווערע גאָלדיקע געדיכטע פראַנדזען,
קאָלירט געשטרייפטע העמדער פאַר די מענער,
מיט ליולקעס פונם גאָלדענעם בורשטין
און שווערע זילבער־זייגערס ווי די ציבעלעס.
מיט לאַנגע בייטשן גלעזערנע קאַרעלן
מיט בונטע פאַרבן ווי פון רעגנבויגן.
מיט ווייסע זילבערדיקע טאַשנמעסער
מיט שטאָלענע, מיט גרין־באַהויכטע קלינגען,
מיט מייער־קעפּלעך, מוטערפּערל, ביין,
מיט גרינע, ראָזע, שפּילצייג פאַר די קינדער,
מיט כל המינים פאַטשערקעס און ברילן.
און איבער דעם האָט צונטערדיק געברענט
אַ גרויסע רויטע פלאַמענדיקע זון.
אַז ס'האָבן זיך די מענטשן אַזש פאַרזשמורעט
זיך צוגעדעקט די אויגן פון די פלאַמען.
דער עולם האָט עס אָנגעקוקט פאַרגאַפט
פאַרבלענדט אַזש פון געשריי פון די קאָלירן —
ערשט שפּעטער זיך צעשמייכלט אין די וואָנסן.
די ווייבער זיינען אַלץ געזעסן שטיל,
ווי גענז געדרייט די העלזער פון דער ווייט,
און ס'האָבן זיך די אויגן זיי געצונדן.
„העי, ווייבער איצט איז אייער צייט, אַהער —
באַווייזט נאָר וואָס איר קענט". — זיינען די ווייבער
געלאָפענע און שטילע צוגעקומען,
צוערשט מיט איינגעהאַלטענע באַוועגונגען —
נאָר באַלד האָט זיך צעפלאַקערט דער יריד:
געוואָרן מערער אויפגעלייגט און היימיש,
די אויגן האָבן זיך צעברענט מיט פייער,

די שטימען האָבן אויפגעלעבט געקלונגען,
די הענט האָבן געשיקט און שנעל געאַרבעט,
און איטלעכע געמאַכט פאַר זיך איר פעקל.
די בעל־הבית׳טע איז געווען פאַררויטלט,
פאַרהאָוועט אומגעלאָפן צווישן קונים,
איז יעדע וויל צום אידן צוגעקומען
צו אויספרעגן דעם מקח פון אַ חפץ:
„דו זאָג נאָר וואָס די זאַך קאָסט דיר אַליין,
„דעם פרייז וועל איך זיי שוין אַליין שטעלן.״
און ס׳איז דער איד געזעסן אַ פאַרשעמטער
צווישן רויכנדיקע וויצלדיקע מענער.

ס׳איז טונקעלער געוואָרן. מיט דער זון,
האָט אויך דער ברען און פריילעכקייט געזעצט זיך.
די ווייבער זיינען אָפּגעקילט געוואָרן,
צוריק זיך אָפּגעטיילט אין זייער ווינקל.
די פנימער זיינען געוואָרן ערנסט,
מען האָט זיך אויפגעהויבן, זיך צעגענעצט,
און שווייגנדיק גענומען זיך צעקריכן.
די מאַנסלייט פאַראויס מיט די ליולקעס רויך
און הינטער זיי די ווייבער מיטן וויסצייג.
מען האָט געקלאַפּט דעם אידן אויפן פלייצע:
„ווי רופט מען דיך?״

„דזשאָשוא״.

„פיינער נאָמען,
מיר וועלן פון היינט אָן דיך רופן: דזשאָש.״
און מען איז זיך צעקראָכן אין דער נאַכט.

ה.

אין נייעם לאַנד כנען

אין פרישן קלאָרן זומערדיקן טאָג
האָט הויך געקלונגען דאָס געבראַזג פון אייזנס.
דער ברייטער הויף איז פול געווען מיט ברוכוואַרג
מיט שטיקער אַלטע שימלדיקע אייזנס,
מיט טויזנטער פאַרשטויבטע אַלטע פלעשער
וואָס האָבן זילבערן און גרין געגלאַנצט
אין שיין פון הייסער דרומדיקער זון.
אַ טוצן הינער האָבן אומגעפּיקט אין הויף,
און ס'האָט דער גאַלאַגאַנער האָן מיט שפּאָרן
געשפּירט זיך יחסנדיק, און זיי מושטירט.
דער אַלטער שייער איז געווען פאַרוואַלגערט
מיט שמאַטעס, מיט פּאַפּיר, מיט פערדנביין.
עס האָט געזעצט אין נאָז דער שאַרפער ריח
פון נאַס־פאַרבלוטיקטע געזאַלצטע פעלן,
און פליגן האָבן וואָלקנסווייז געזשומעט.
די אַלטע חורבה ביים אַריינגאנג הויף,
אַרומגעשפּאַרט מיט שפּאָלן אין דעם קרום,
האָט יונג געגלאַנצט מיט אירע בלאַנקע שויבן,
מיט רויך געבלאָזן פון איר נייעם קוימען.
און אין דעם שאָטן פון דעם אַלטן שייער
געשטאַנען זיינען צוויי געבויגענע פיגורן:
אַ גרויסער שוואַרצער נעגער אויף די קני,
האַלב־נאַקעט, גלאַנצנדיק, די רויטע צונג
פאַרביסן אין די שטשירענדיקע ציין,
פעסט האַלטנדיק אַן אייזן אין די הענט,
און ס'האָט דער איד געבראַזגעט אויפן אייזן,
געשווינגט דעם שווערן האַמער און געשלאָגן,
און איטלעך מאָל, ווען ס'איז דער האַמער אויסגעפאַלן
און אָנגעשלאָגן זיך אַן גרויען אייזן —

האָט זיך דער נעגער אויף צוריק געכאַפּט,
ניט אָפּגעלאָזט די רויטע שווערע אויגן
פון פליענדיקן האַמער אין דער לופט.
דעם אידנס פּנים איז געווען פאַרברענט,
דאָס געל און שפּיציק בערדל איז פון שטויב
געווען פאַרשוואַרצט. דערפאַר האָבן די אויגן
באַקומען גאָר אַן אַנדער פרייען ליכט.

די הויכע בלאַסע שוויַיגנדיקע אידענע
אין שוואַרצן שייטל אויפן קאָפּ, פלעגט אָפּט
אַרויסלויפן פון שטוב צו אויפזוכן
דעם קליינעם יאַנקעלע. דאָ טוט ער זיך
פאַרקלייבן אויף דער הויכער קופּע אייזן,
נישט ווייסנדיק ווי קלייבט מען זיך אַרונטער.
און דאָ שפּאַצירט ער אויף די שמאָלע באַלקנס
פון הויכן אַלטן שייער, שפּרינגט אין וואַל,
און מאַכט דאָרט קאָזעלקעס, דעם קאָפּ צו ברעכן.
און אָפּטמאָל טרעפט זי אים גאָר אויפן קאַרק
פון הויכן גראָבן גלאַנצענדיקן נעגער.
דאָס זיצט אים אויפן קראַק, און טרייבט אים אָן
און דריגעט אין אים מיט די ברוינע פיסלעך,
און פלוידערט אַ משונהדיקן לשון.
דער נעגער טאַנצט און לויפט איבערן הויף,
און שפּרינגט מיט אייזערנע און שוואַרצע פיס
אויף פלעשער גלאָז און שטעכעדיקע אייזנס.
און איר, דער מאַמען, פאַלט דאָס האַרץ איין, ציטערט
דער ווילדער שוואַרצער מענטש, זאָל גאָט ניט שטראָפן,
זאָל נאָך דאָס קינד חלילה ניט צושעדיקן.
נאָר ווען דער מאַן דערזעט דאָס בילד פאַר זיך,
דערמאָנט ער זיך אָן יענער נאַכט אין שייער —
ער שטייט און קוקט פאַרוואונדערט און פאַרגאַפט,
און זעט אין דעם אַ פינגער דאָ פון גאָט.

צווייטער קאַפּיטל

א.

נײַ לעבן

אַ בוימל שטייט אויף אַ פעלזיקן, אויף האַרטן גרונט —
די ווינטן שלאָגן, ברעכן זיינע צווייגן,
עס שרפהט אומדערבאַרמדיק אַ געלע זון
און שיילט, און פּיצלט אים זיין קראַנקע קאָרע;
אָט איז אַ שטיק אין גאַנצן אָפּגעפאַלן,
עס טריקנט וואונדיק יענער פלאַץ און שמאַרצט
און ווערט פאַרדאַרט, און ווערט פאַרברוינט, פאַרשוואַרצט
און די געציילטע געלע בלעטלעך פונם בוים
זיי חלשן פון זון און צאַפּלען פונם ווינט.
נאָר ס׳גראָבן זיך די וואָרצלען אין דער טיף,
און קעמפן מיטן פעלז אויף טויט און לעבן:
זיי שטרעקן זיך מיט דורשטנדיקע מיילכלעך,
און גראָבן זיך אַרונטער טויטע שטיינער
דורך זאַמדן טרוקענע, צו זוכן חיות —
ביז זיי דערשלאָגן זיך צום וואַסערדיקן גרונט.
און פלוצים, זע: פון בוימל איז געוואָרן בוים;
די צווייגן, אָדערן, ווי אָנגעדראָלן,
זיי זיינען טונקל, שוואַרצלעך־גרין געוואָרן,
די דאַרע אָפּגעלעבטע צווייגן ווערן
פון נייע צאַפּלדיקע צווייגן אָפּגעשאָסן,
די קאָרע גלעט זיך אויס, ווערט ווייך און גלאַנציק
און פריש און זאַפטיק. און די בלעטער

זיי מערן זיך, און ווערן טונקל־גרין
זיי ווערן דיק און שווער און אָנגעגאָסן.
דו קוקסט, און ס׳לייגט זיך אויף דער ערד אַ שאָטן,
עס גרינען פּאַסן גראָז אין געלן זאַמד,
עס וויגן זיך די צווייגן גרין אין געלער היץ,
און ס׳לעבט דאָס גרין מיט פויגל און מיט קלאַנג.

די אַלטע שטוב האָט אויפגעלעבט פון ס׳ניי,
מיט נייע מענטשן פון אַן אַלטן שטאַם:
די קליינע שויבן האָבן זיך צעגלאַנצט,
און אויף די טירן האָבן בלעכעדיק געשיינט
די ווייסע מזוזות. אויף דער קרומער וואַנט
וואָס האָט געבלאַסט מיט פרישן קילן קאַלך
האָט זיך געראָויטלט און געגרינט אַ „מזרח"
פון גלאַנצנדיקן פּאַדימזייד געשטאָכן —
אַ וווייטער זכר פון די כלה־מיידל יאָרן.
אַרום דעם מזרח — בילדער פון רבנים,
פון שטרייגגע אידן מיט די הויכע שטערנס,
אין שוואַרצע אַטלעסנע קאַפּאָטעס, שטריימלעך,
מיט פּנימער פון דורכזיכטיקן פּאַרמעט,
מיט הויקערדיקע נעז און לאַנגע בערד.
און עטוואָס אָפּגערוקט פון זיי — די פּנימער
פון צניעותדיקע מאַמעס, עלטער־באָבעס,
מיט שטילע אויגן און פאַרשנירטע ליפּן,
מיט שטערנטיכער אויף די שמאָלע קעפּ
און בלאַסע פּערל אויף די בלאַסע העלזער.
און אַז די קרומע וואַנט פלעגט זיך אַ טרייסל טאָן,
פון דרויסנדיקן בראַזגען מיט די אייזנס,
דאַן פלעגן זיי זיך אָפּציען פון וואַנט,
זיך איבערקוקן אויפגעלעבט, פאַרחדושט.
אין ווינקל, אויף דער ווייס־געקאַלכטער פּאַליצע
צוזאַמען מיט די מעשן בענטשלייכטער
געשטאַנען זיינען שלעפעריק, אין זיך פאַרטיפט

די אַלטע ספרים פון דער היים געבראַכט:
דער אַלטער רב בחיי אין די געלע ראַנדן,
דער גאַנג משניות'ן און פעלענער עין־יעקב,
מיט אותיות שפּיציקע פון אַמסטערדאַמער דרוק;
און באַלד דאַנעבן, צוגעטוליעט ליב,
דער דורכגעווייגטער ווייבערישער טייטש־חומש
מיט שפּילקעקעפּלדיקע הויקערדיקע אותיות,
מיט צאַצקעס שוואַרץ אויף ווייס אין געלן טעקסט.
אין הויז האָט שוין געשמעקט מיט ערדיק־בולבע,
מיט לעבעדיקער וואַרימקייט פון הון;
און דורך די פענצטער פלעגט זיך אָפּט דערטראָגן
דער ריח, זאַלץ־פאַרבלוטיקט, פון אַ פעל.
נאָר פון אַ ווינקל, פון דער אַלטער שאַף,
האָט זיך געשפּרייט דער דינער בלאַסער ריח
פון אַלטן זייד פון מאַמעס היים, מיט געלבן וועש,
מיט שווערע קילע לייוונט־טישטוכער
וואָס האָבן נאָך פון אַלטער היים פאַרהאַלטן
דעם רייכן געלן ריח פון אתרוגים,
מיט גרינע הדס־בלעטער פונם לולב,
מיט לאָרבער־בלעטער, זיסע שוואַרצע נעגעלעך,
פון אַלטער און פאַרשוואַרצטער בשמים־ביקס.

זעקס טעג אין וואָך האָט עס געבראַזגעט אויפן הויף
פון פרי ביז שפּעט אין שוואַרצער נאַכט אַריין.
אַ שפּראָץ אויף טאָג איז ער שוין אויסן הויז;
עס פאָרן אָן די פורן, בייטשן קנאַקן,
די אייזלען טאָפּטשן איינגעשפּאַרט, עס הירזשן פערד,
מען וועגט, מען מעסט, מען דינגט זיך אויפן וואָג,
מען אַמפּערט זיך, מען קלינגלט מיטן געלט.
עס שטייט אַ טומל, אַ געדיכטער שטויב, —
ס'גענינגט קוים צייט אין הייסער מיטאָג־שעה
אַריינכאַפּן די בולבע מיטן זויער־מילך,
מיט איין אויג אויפן הויף, וואו הינער רירן זיך,

און ס׳ליגט דער נעגער אויסגעלייגט אין זון
באַקלעפּט מיט מחנות בלוטדורשטיקע פליגן.
די אידינע איז איינגעשפּאַנט דעם גאַנצן טאָג
און גייט אַ שווייגנדיקע אין דעם יאָך:
די קליינע פּערעלע איז שוואַך און בלאַס,
דאָס זיצט אַ שטילע, אַ פאַרטראַכטע, אויף דער זון
מיט גרויסע אויגן אָפענע, וואָס זעען אַלץ
און זעען גאָר נישט, און זי חלומט.
דערמאָנסט איר ניט — פאַרגעסט זי זיך אָן עסן.
דאָס אינגל איז אַ מזיק — מוז מען אויפפּאַסן:
דאָס שפּרינגט אויף פורן, דראַפּעט זיך אויף אייזלען
קרימט נאָך און חוזקט אָפּ פון ווייס און שוואַרץ —
די גוים יאָגן זיך נאָך אים מיט בייטשן
דאָ קומט די אידענע פון הויז צולויפן
און איז אים מציל פון דעם עשו׳ס הענט.
זי עסקט זיך אַרום די הינער און דער קו,
און בלייבט איר נאָך אַ רגע פרייע צייט —
איז דאָ צו וואַשן און צו פרעסן און פאַררּיכטן;
און אַז דער מאַן קומט מיט דער נאַכט אין שטוב,
איז פאַלט ער ווי אַ שטיין באַלד נאָכן עסן,
דער מידער קאָפּ אַ שטומער אויפן טיש,
אַזוי אַ לויפט די שווערע פולע וואָך
ביז ס׳קומט דער ליבער פרייטיק אויף דער וועלט.

נאָך אַז דער פרייטיקדיקער טאָג נעמט שווינדן,
און שאָטנס ווערן לאַנג און ראָז און לופטיק —
ווערט אָפּגעשטעלט דאָס בראַזגן פון אייזן.
דער לעצטער הויכער קלאַנג צעציטערט זיך
אין קילער בלויער לופט און ווערט צעגאַנגען.
דער שוואַרצער נעגער שלייכט זיך פויל אַוועק,
דער בּרייט־געשפּאַנטער טויער ווערט געשלאָסן
און פון דעם ווייסטן בלויסטן האָריזאָנט
און ביז דעם נענטסטן וואַסער פונם טייך

הויבט אָן צו שוועבן אין דער פרעמדער וועלט
די טיפע בלויע לופט פון שבת־קודש.
אין הויז הויבט אָן צו הויכן מיט דער היים:
די קינדער זיינען היימיש אויסגעצוואָגן
דער גראָבער טיש באַקומט אַ יום־טובדיקע צורה:
ער שטראַלט אַראָפּ מיט דעם געפּרעסטן טישטוך,
פון אונטער דער געשטריקטער חנעוודיקער שאַל
קוקט צנועהדיק אַרויס אַ זייט, אַ שפּיץ
פון די געפלאָכטענע פאַרברוינטע חלות,
די לייכטער גלאַנצן האָפערדיק, געבענטשט,
און לויכטן אין די באָבעס גוטע אויגן.
דאָס טייטש־חומש ליגט האַרציק אויסגעלייגט
צעעפנט שפּילעוודיק אויף אַלע צאַצקעס,
און ס'שמעקט דער ריח פון די שאַרפע פיש
געפעפערט און געווירצט אין גאַנצן הויז.
און ס'גליען נאָך די לעצטע קוילן אויף דער קיך
און דעקן גרוי מיט אַש די שוואַרצע טעפּלעך.

און אַז די זון שטראַלט אויף אין טאָג פון רו
און ס'רוט דער הויף אויף זיינע אייזנס, פלעשער
אין לויטערן און שטילן שבת־שיין —
דאָן מאַכט דער איד דעם חשבון פון זיין וועלט.
ער קוקט זיך דאַן אַרום אויף זיינע קינדער,
און זינגענדיק די סדרה אויפן קול
באַפאַלט אים גרויס רחמנות אויפן קינד
וואָס צאַנקט אַ שטילס און אַ פאַרחלומטס אינם הויז
און גלעט איר קעפּל מיט פאַרשוואַרצטע הענט.
די אידענע האָט צייט צו טאָן אַ שמייכל —
און קוקט אַריין אין דראָבנעם עברי־טייטש.
דער פאָטער לערנט מיטן זון גאָטס וואָרט,
פאַרטייטשט אים מיטן שטילן באַנגן נגון
די סדרה פון דער וואָך, און האָט יסורים
צו זען ווי ס'ווערט דאָס אינגל אָפּגעפרעמדט,

דאָס וויל ניט זאָגן ברכה, דאָס פאַרגעסט
דאָס ביסל עברי וואָס ער האָט געבראַכט.
די ווייב האָט טענות צו די אייביקע „ניין טעג"
אָן ביסל פליישיקס טריקנט מען און דאַרט.
אַ צער צו קוקן אויף דער עופהלע.
נאָך וואָס באַדאַרף זי האָדעווען די הינער,
עס קריכן דאָך די אייער שוין פון האַלדז?
היינט סתם, מישטיינס געזאָגט, אַלץ הייסט אַ לעבן,
אַ שטיין פאַרוואָרפן אויף אַ וויסטן אינדזל,
מען וועט פאַרגעסן ריידן צו אַ מענטשן.
נאָר אַז עס פאַלט זיין בליק צום הויף אַרויס
וואו ס'מערן זיך די אייזנס מיט די פלעשער,
און אַז דאָס שבת־ווינטל טוט אַ הויך
מיט ריחות פון די פעל און רויען וואָל —
באַקומט ער מוט און זיכערקייט און טרייסט.
ער נעמט זי איין מיט גוטע שטילע ווערטער,
ער גלעט איר אויפן פרעמדן שטייפן שייטל
מיט אומגעלומפערטע פאַרגרעבטע הענט:
זי רויטלט זיך ווי אין די יונגע יאָרן —
נישקשה, מיט גאָטס הילף, ס'וועט ווערן רעכט.

ב.

דזשייק

אַ יונגע קאַטשקע אויסגעפּיקט פון איי —
דאָס האַלט זיך קוים אויף אירע דינע פיסלעך,
נאָר אָט אַנטפלעקט זיך וואו אַן אויסשפרייטונג
פון פליסנדיקן תמיד־רירעוודיקן בלוי —
און פלוצים — פלוסק — אַ שפרונג אַריין אין וואַסער.
די רויטע הייטלעך פון די שטיינגלעך־פיס
צעשפרייט, צעלאָזט, זיי רודערן אין וואַסער,
דאָס רויטע שנעבל אויפן ווייסן דינעם האַלדז

טונקט אונטער זיך, פֿאַרכלינעט זיך פֿון פֿרישקייט,
פֿון גאָטס געבענטשטער פֿליסנדיקער גאָב.
עס גייען כוואַליעס אויפֿן קליינעם גוף,
און שווינקען אים, און גלעטן אים און וויגן.
עס שווימט דער קליינער גוף מיט נאַסע פֿעדערלעך
און טראָגט זיך מיטן גרוין בלויען שטראָם.

און ווי דער קליינער קאַטשקע נעמט צום וואַסער
אַזוי האָט אויך דעם קליינעם יאַנקעלען
גענומען און פֿאַרנומען מיט דער נייער ערד.
און ניט אַזוי מיט ערד — ווי מיט דער לופֿט,
דער נייער, פֿרישער, אָנשטעקנדיקער לופֿט.
זיין אידיש צונג איז פֿלוצים שווער געוואָרן,
געדרייט זיך אומגעלומפּערט אין זיין מויל,
ווי אָנגענומען אַ פֿול מויל מיט שטיינדלעך.
דאָס בלאָס, פֿאַרדאַרט און אויסגעטריקנט פּנים —
געוואָרן ברוין, פֿאַרברענט פֿון זון און ווינטן.
די ווייכע דינע הענט און פֿיס ווי בייטשן,
געוואָרן אויסגעפּילט, פֿאַרהאַרטעוועט, פֿאַרבראָנזט.
און אין די שוואַרצע אומעטיקע אויגן
האָט אָנגעהויבן טאַנצן אַ יונג פֿלעמל.

דאָס ברענט אַ וועלט. ווי גרויס אַ טאָג פֿון גאָט,
איז אים אַלץ ווינציק צייט: דער הויף איז זיינס,
דער טייך איז זיינס, דער ווייטער וואַלד איז זיינס,
דער שאַוורצער נעגער אויפֿן הויף איז זיינער.
ס׳איז, דאַכט זיך, שטיל פֿון אים — נאָר, אַז דער נעגער
דאַרף עפּעס האָבן אין דעם טונקעלן שייער
שפּרינגט פֿלוצים אויף אַ ווייסע שעפּסנפּעל,
און לאָזט זיך אימפּעטיק און טאַנצנדיק אויף אים.
דער נעגער וואַרפֿט אַוועק אַלץ פֿון די הענט,
די אויגן טויט־פֿאַרגליווערטע פֿון שרעק,
די הענט פֿאַרריסן אויפֿן קאָפּ פֿון וואָל.
מיט ווילד־באַנומענע משונהדיקע קולות —

ער פליט אַרויס אין העלן הויף אויף אַלע פיר,
און הינטער אים לויפט מעקנדיק אַ שעפּס.
אַ פּאַרמער, אַז ער ברענגט צופירן סחורה,
און וואַרפט פון זיך אַראָפּ דעם אויבערראָק
מיט בלישצעדיקע גרויסע קנעפּ פון ביין —
איז דינגט ער און אַמפּערט זיך, און רויכט, און שפּייט,
ציילט פּאַרזיכטיק, אומצוטרוילעך, דאָס געלט,
צום ערשטן און צום צווייטן און צום דריטן מאָל.
און אַז דער חשבון שטימט שוין מיט גאָטס הילף,
ער מאַכט זיך פּאַרטיק מיטן בייטש צו גיין,
באַקליידט ער זיך צוריק אין בגד זיינעם,
און הויבט זיך אָן פּאַרשפּילען אויף די קנעפּ.
ער שמועסט אויפגעלייגט, און שפּיליעט, שפּיליעט,
און — וואָס צום טייוול איז דאָ היינט דער מער?
סע קנעפּלט ניט. איז בויגט ער זיך אַרונטער,
באַטראַכט דעם בגד מיט פּאַרוואונדערונג און שרעק:
ס'איז דאָכט זיך זיינס, און ניט זיינס. אויף דעם פּלאַץ
וואו ס'האָבן בייניקע געבליצט די קנעפּ
איז וויסט און ווינד אַרויסגעריסן מיטן פלייש.
עס ווערט אַן איבערקערעניש אין הויף,
מען זוכט דעם יונג: דער נעגער קאַטשעט זיך,
און פּאַטשט זיך אין די קניען פּאַר התפּעלות,
דער טאַטע ערגערט זיך און זוכט אַרום,
די מאַמע קומט צולויפן שמעקנדיק געפּאַר,
דער גוי אין ראָק פון לעכערדיקע פענצטער,
לויפט נאָך דעם עולם, קנאַקט די בייטש אין לופט,
די הינער פליען אום אין גרויסע אַנגסטן.
דער יונג האָט זיך פּאַרקליבן אויפן שפּיץ
פון הויכער קופּע זשאַווערדיקן אייזן
און לאָזט ניט צו אַ מענטשן אין דער נאָענט.
דער גוי שטייט אונטן, פּאָכט מיט איין קולאַק,
און טרייסלט מיט דער בייטש אין צווייטער האַנט.
דער טאַטע הייסט אָוועקגעבן די קנעפּ,

די מאַמע בעט זיך רחמים ביי דעם אינגל —
ביז סוף כל סוף ווערט אומגעקערט דאָס רויב,
וואָס פאַלט אין זוניק־בלישצעדיקע רעדלעך
פון הויכער קופּע אייזן צו דער ערד.
די מאַמע ברייננגט די נאָדל מיטן פאָדים,
דער גוי שטייט מיט צעפּאָרענע מיט שווערע פיס
האָלט פעסט די בייטש און לויערט אויפן יונג —
ביז מען פאַרשטשאָבעט ווי עס איז דעם בגד.

און אַז דער יונג האָט אָנגעהויבן גיין אין שול
האָט זיך זיין אידיש צונג אינגאַנצן אָפּגעשטעלט.
דאָס איז פאַרקאָכט געוואָרן מיט חברים,
מיט ווייסע שקצים מיט די זומער־שפּריינקלעך,
דאָס ווערט פאַרפאַלן גאַנצע טעג אין וואַלד,
וואו גאָט האָט נאָר אַ זומפּ, אַ נעסט, אַ יאַגדע־בוים.
מען שפּילט אינדיאַנער מיט די אַלטע ביקסן,
מען לאָזט קעניו־שיפן אין בלויען טייך,
מען פאַרבט זיך אָן די באַקן ברוין און רויט,
מען שטעקט אַרום דעם קאָפּ מיט אינדיק־פליגל,
און פאַרטיק פאַר דעם שונא צו סקאַלפּירן.
דערזען זיי די נעגער־קינדער פון דער ווייט,
צעלויפט מען זיך אויף אַלע שוואַרצע פיסלעך,
מען גלאָצט אַריבער פאַרקאָנעס מיט אויגן,
אַ שוואַרץ און וואַליק קעפּל הויבט זיך אויף
און שפּרינגט צוריק אַ פלינקס — אַ גומי־קנויל.
דאָס קליינוואַרג טוליעט זיך דערשראָקן, שטיל
צו מאַמעס שירץ. און שווערע נעגערטעס
זיי שטרעקן פאַרזיכטיק די קעפּ פון טירן
מיט רויכנדיקע ליולקעס אין די מיילער,
מיט רויטע טיכער אויף די קעפּ — און גאַפן.
עס שטייען וואַלקנס שטויב, עס טראַמפּלט שווער,
עס גרילצט דער הילכיקער געשריי פון קריג,
באַגייסטערט און דערשרעקט.

און אַז דער יונג
קערט אום זיך נאָך אַ קריג אין שטוב אַריין —
איז ער צעפּלאָמט, פאַרשוואַרצט, פאַרשמירט און רויט.
און הונגעריק — ווי עשו אין זיין צייט.
דאָס האָט ניט קיין געדולד דאָס ברויט צו שניידן:
דאָס קנייפּט פון גאַנצן ברויט און שטופּט אין מויל —
היינט גיי, דערמאָן אים דאָ פון זאָגן ברכה.

דערפאַר איז אים דאָס קעפּל שאַרף צום לערנען:
דאָס גוייש למוד האָט אַן אַנדער מזל.
דאָס ווייס און דאָס פאַרשטייט און דאָס באַנעמט.
די אויגן צינדן זיך ביי אים פאַנאַנדער,
דאָס קולכל קלינגט מיט ליבע און מיט פלאַם
פון ברייטער פּריירי און פון יונג־אַמעריקע.
פון וואַנען, וואָס — עס וואַרצלט זיך דער דרום,
ער האָט שוין טענות צו דעם קאַלטן צפון,
איז ניט צופרידן מיטן „אַלטן אייב"
למאי האָט ער באַפרייט די שוואַרצע שקלאַפן.
דער טאַטע פּרופט אַריינטענהן אין אים,
דערציילט די פיינע מעשה פונם חומש,
פון פאָטער נח מיט די זין: פון שם,
פון חם און יפת, אַז דער ברודער חם
איז דאָך ניט שולדיק פאַר זיין שוואַרצער הויט.
נאָר דזשייקי האַלט זיך ביי דאָס זייניקע:
אַ נעגער איז אַ נעגער — און דאָס גאַר.
דער טאַטע קוועטשט נאָר, הערנדיק, די פּלייצעס,
און זי, די מאַמע, שווייגט און הערט און רעדט ניט.

ג.

שכנים

רוי, שטאַרק און האַרט זיינען געווען די מענטשן,
מיט דעם אינסטינקט פון ווילדן בער און וואָלף
וואָס האָבן זיך נאָך אויפגעהאַלטן אין די וועלדער,
און מיט דער פלינקייט, שלויקייט פונם רויטן מאַן
מיט וועלכן זייערע פאָטערס האָבן זיך
געמאָסטן כחות, און אים בייגעקומען.
עס איז געווען אַ יונגע פרישע וועלט
מיט ערשטע שפרודלדיקע ליידנשאַפטן
פון ריזן־מענטשן באַלד נאָך וועלט־באַשאַף,
ווען איין קראַפט האָט געקעמפט מיט צווייטער קראַפט,
און איין קראַפט האָט די צווייטע קראַפט פאַרשלונגען.
עס האָט געיוירט, געקאָכט, געשוימט, געברויזט,
ווי אין אַ נייער פאַס מיט היוונדיקן ווין:
רירסט אָן ניט פאַרזיכטיק — און ס׳פּלאַצט אַרויס.
אַזוי ווי ס׳האָט די יונגע פרישע ערד
אויף וועלכע ס׳האָבן זייערע פיס געטראָטן
געיוירט, געברויזט מיט צוגעדעקטע שטראָמען;
האָט ווער צו טיף אַריינגעקלאַפּט אַ פלאָקן —
האָט עס געגומען שיסן קלאַפּטערהויך
מיט גראָבע גרינלעכע געדיכטע שטראָמען
פון שמוציקן און שטינקעדיקן אויל.
הייס, פירכטערלעך, אין ברויזנדיקער שנאה,
און גרויזאַם, אומדערבאַרעמדיק, אין צאָרן
וואָס האָט זיך בלויז געלאָשן און געשטילט
מיט זייער שונאס בלוט. עס זיינען ניט געווען
קיין קלעגער און קיין ריכטער: איטלעכער
האָט זיין געריכט געטראָגן אין די הענט;
און פאַרן אָנטרעטן פון צווייטנס רעכט
האָט איין מאַן זיך געשטעלט אַנטקעגן צווייטן

מיט מעסער, ביקס, מיט פייער און מיט רויך.
געדעכט צי נישט — זיין ברודער און זיין פריינט
האָט באַלד זיך אָנגעשלאָסן אויף זיין זייט;
פאַמיליענווייז, מיט אַלט און יונג, מיט ווייב און קינד
געפאָכטן דורות־לאַנג אַן אַלטן קאַמף.
די סבה פון דער אורשפּרינגלעכער קריג
איז לאַנג געווען פאַרגעסן פון די קריגער:
צי איז׳ס געווען אַן אַלט צעבראָכן אַקס,
צי גאָר אַ מיידל הייס־באַגערט פון צווייען,
צי פאַר אַ וואָרט, אַ קרומען קוק, אין שיינק
ביים גלעזל משקה, שכורדיקערהייט,
צי פאַר אַ פאַס פון גרעניצדיקן לאַנד —
נאָר בלוט האָט זיך געגאָסן הייס און רויט,
און אין די שוואַרצע הייסע דרום־נעכט,
פלעגט אָפט דער הימל ברענען רויט־געצונדן,
און אויפדעקן אַ שוואַרצן שטח נאַכט
מיט רויטער און רציחהדיקער מורא.
און ביקסן פלעגן קנאַלן דונערדיק,
און ס׳פלעגן טראַמפּלען ווילד צערייצטע פערד
מיט שוואַרצע רייטער אויף צעהיצטע רוקנס.
און זונטיקס, אַז מען פלעגט אַראָפּקומען אין שטאָט
פון מיילן און פון מיילן ווייט אַרום
צו הערן ס׳וואָרט פון גאָט פון בלאַסע פּאַסטאָרס —
האָט זיך דער גרויסער מאַרק־פּלאַץ פאַר דער קירך
פאַרוואַנדלט אין אַ קריגערישן לאַגער
פון גרויסע, ברייטע און פאַרברוינטע מענער,
מיט הענט פון אייזן, פּנימער פון בראָנז,
מיט שוואַרצע, ברוינע, געלבע, שטאַרקע בערד,
מיט בייזע פּייערן און שטרייגגע אויגן,
מיט הייס־קאָלירטע טיכער אַרום העלדזער,
מיט ווילדע, הייסע הירזשנדיקע פערד,
מיט שוואַרצע רערן פון פּאָלירטע ביקסן
באַפעסטיקט צו די גלאַנצנדיקע זאָטלען.

אין אָנהויב איז דער איד געווען אַ וואונדער:
ס'איז שווער געווען באַגרייפן זיינע דרכים,
זיין פרעמדן הלוך און זיין פרעמדן לשון,
פון יעדן ריר זיינס האָט אַראָפּגעשריען פרעמדס
און זיך געוואָרפן אין די פרעמדע אויגן.
און אַז מען האָט זיך צוגעוואוינט אַביסל,
און ס'איז אַוועק די ערשטע ניט־פאַרטרוילעכקייט
איז מען געוואָרן ריידעוודיקער, נענטער.
מען האָט זיך אָנגעהויבן צוקוקן פון נאָענט,
און זע אַ וואונדער: ער פאַרשטייט דאָך אַלץ,
און ווייסט פון אַלעם וואָס קומט פאָר ארום,
און האָט אויף אַלץ אַ גוטמוטיק אַ פּאַסיק ווערטל
וואָס איז צו גלייכער צייט אי פרעמד אי אייגן.
אַ מענטש ווי אַלע מענטשן, אַרבעט טאָג ווי נאַכט
און זאַמלט אַלטע אייזנס, ביין און קאָדער,
פאַרקערט, ער גיט נאָך מענטשן צו פאַרדינען.
וואָס דען, ס'איז זיי געווען קשהדיק:
ווי אַרבעט עס אַ מענטש אין זונטיקדיקן טאָג?
און איינמאָל אין אַ פיינעם שיינעם טאָג
איז אָנגעקומען אויפן הויף דער פּאַסטאָר,
די הענט פאַרלייגט אויף הינטן, שמייכלענדיק,
געזאָגט דעם אידן אַ גוט־וואָרט, זיך נאָכגעפרעגט
ווי גייט עס אים, געגלעט די קינדער אויפן קאָפּ,
פאַרבויגט זיך פאַר דער שטילער אידענע.
אַביסל שפּעטער זיינען צוגעקומען
אַ צוויי־דריי שכנים; מען האָט זיך צעזעצט,
פאַררויכט די שוואַרצע ליולקעס, ווי דער שטייגער.
דערנאָך האָט זיך דער פּאַסטאָר שטיל צערעדט,
געצויגן מיט אַ נגון ווי אין קירך,
געוויזן בקיאות אין דעם אַלטן טעסטאַמענט,
געמישט פון לוקאַס און פון פּאָול מיט פסוקים,
און פון די אַנדערע אַפּאָסטאָלן פון קירך,
און אויסגעלאָזן מיט אַ שטילע פראַגע:

ווי קומט עס וואָס ער אַרבעט אין דעם טאָג פון רו?
דאָ האָט דער איד בנעימות אָפּגעענטפערט:
ער איז אַ איד, און האַלט פון אַלטן גלויבן,
ווי ס'שטייט פאַרזאָגט אין אַלטן טעסטאַמענט:
זעקס טעג אין וואָך זאָלסטו דיין אַרבעט טאָן,
און אינם זיבעטן, אין טאָג פון שבת,
דאַן זאָלסטו רוען, און אים הייליקן,
צוזאַמען מיט דיין קינד, דיין אָקס און אייזל.
אויף דעם האָט זיך דער פּאַסטאָר שוין פאַרחידושט,
רחמנותדיק געשאָקלט מיטן קאָפּ:
צי ווייס ער ניט, אַז דזשיזוס קרייסט, דער זון,
האָט שוין דעם שבת אָפּגעשאַפט פון רו,
און אויף זיין פּלאַץ געשטעלט דעם זונטיקדיקן טאָג?
דאָ האָט רחמנותדיק דער איד געענטפערט:
איז ניט געלערנט, האָט ניט שטודירט אין שולן,
איז ניט בכח צו פאַרפירן אַ דיספּוט
מיט איינעם וואָס איז שטאַרק און גרויס אין וויסן.
ער גייט בלויז אין דעם וועג פון זיינע פאָטערס,
און טוט ווי זיי האָבן געטאָן. — איז דאָס
דעם דינעם פּאַסטאָר שטאַרק געוווען געפעלן,
זיך אויפגעהויבן און געדריקט זיין האַנט,
פאַרבויגט זיך ווידער פאַר דער אידענע,
און זיך אַוועקגעשלייכט מיט שטילע טריט.
עס האָבן זיך די שכנים אויפגעשטעלט,
געקלאַפּט אים אויף דער פּלייצע: גוט געזאָגט.
אויף מאָרגן האָט דער איד באַקומען צוגעשיקט
אַ שווערן דיקן בויגעוודיקן ספר:
דעם אַלטן מיטן נייעם טעסטאַמענט —
געשיקט פון דינעם פּאַסטאָר אַ געשאַנק.

ד.

דיקסי־לאַנד

עס האָבן זיך גענומען ווייזן אינם הויף
די מעכטיקע געשיקטע יעגער פון די בערג
אין הויכע שטיוול און די קורצע פעלצן.
דאָס זיינען געווען יונגען — גלוט און בלוט,
מיט יונגע קרייזלדיקע בערד און לאָקן,
ברייטביינערדיק און הויך און שטאַרק געוואַקסן,
אין ווינטער ווי אין זומער ברוין פון זון
מיט ווייסע טיפע איינגעקאַרבטע שראַמען
אין וואַלדיק האָר פון באַק, אויף בלאַסע שטערנס,
מיט אויערן צעשפּאַלטענע אין העלפט,
און ווידער שטיק אויף שטיק צונויפגעוואַקסן.
זיי פלעגן קומען מיט די ערשטע פרעסטלעך,
ווען טויטע גראָזן גלאַנצן זילבערדיק,
און ס'הייגט אַראָפּ אַ נידעריקע זון
האַלב זילבערן, האַלב קופּערן, האַלב קרום,
פון ניט קיין הויכן, מילכיק־ווייסן הימל.
שערענגעסווייז, מאַן הינטער מאַן, אַנטשוויגענע,
מיט שווערע פוטער־היטלען אויף די קעפּ,
מיט אָנגעשטעקטע מעסערס אין די גאַרטלען;
און פון די מיילער האָט געהויכט מיט וואָלקנדלעך
פון דינעם ווייסן פראָסט אין שטייפער לופט;
די גראָבע ווייסע שטיוול ניט געשמירט,
זיי האָבן אין דעם קערנדיקן אייז
געשלאָגן ריטמיש, אויסגעקלונגען טאַקט,
ווי עס מאַרשירן זעלנער צו אַ קריג,
מיט קלאַפּן פונם פויק און דראָבנעם שראָט.
פון אַקסלען האָבן בונט אַראָפּגעהאַנגען,
געבליצט אין מאַרגנדיקן פרישן ליכט
די גאָלדיק־רויטע שווערע פוקסן פעל

מיט ווייכע האָר; דער גלאַנצדיקער מינק
פון פליסנדיקן ברוין וואָס גיסט זיך איבער,
די בלויע שוואַרצקייט פונם ראַץ און טכויר
מיט פינקלגלעזערדיקע קיילעכדיקע אויגלעך —
וואָס שמעקן נאָך מיט בלוט, מיט שניי, מיט וואַלד,
און באַמבלען זיך מיט די קאַלירטע עקן,
און פלעכטן זיך, און מישן זיך ווי לעבעדיק.

די אַלע האָבן זיך געמאַכט באַרימט
אין בלוטיקן, אין שווערן, ברודער קריג
מיט זייער פעסטער האַנט און שאַרפן אויג.
געהאַלטן נאָנטביים פייערן אַ זיג
אַרום די פעסטונגען פון וואַשינגטאָן;
געבלוטיקט אין דעם מאַרש פון די אַרמייען
ווען לי האָט אָנגעהויבן גיין צוריק;
גאַר פילע האָבן דורכגעמאַכט דעם חורבן
פון ניי־אָרלינס, אַטלאַנטאַ און קאָלאַמביאַ,
וואָס האָט זיך נאָך געטליעט אינם האַרצן
ווי ס'טליעט פייער אונטער גרויען אַש.
זיי האָבן נאָך געדיינקט דעם טאָג פון ריטשמאָנד,
דעם גרויען קאָפּ פון ריטערלעכן לי,
און דאָס געוויין פון אַלטע וועטעראַנען
מיט גרויע בערד, צעשאָסענע מונדירן,
האָט נאָך געקלונגען אין די אויערן.

נאָר ס'יונגע לעבן האָט געקאָכט אין בלוט —
און אַז געשעפט פלעגט ווערן אָפּגעטאָן
פלעגט מען פאַרקלייבן זיך אין ווינקל שייער,
וואו ס'האָט דער אַלטער אָנגעגליטער אויוון
געשפריצט מיט רויטער שיפּערדיקער היץ.
מען פלעגט אַרויסציען פון ברייטע כאַליוועס
דעם ווייסן שטאַרקן ברענענדיקן בראַנפן.
די אויגן ווערן אויפגעבליצט און גרויס,

מען מעסט זיך כחות, און מען ראַנגלט זיך,
די לאַנגע לאָקן פלאַטערן צעיאָגט,
עס קלינגט אַ הייס, אַ דונערדיק געלעכטער.
מען נעמט אַרויף די שכנים אויפן צימבל:
ווער ס׳שלאָגט זיין ווייב, און ווער עס פּאַטשט איר מאַן,
און וועמעס פערד איז גוט, און וועמעס בעסער,
און ווער ס׳האָט וועמעס כלה צוגענומען,
אַוועקגעפירט פון קירך אין חופּה־נאַכט
מיט ביקסן אין די הענט, און וואָס דער חתן
מיינט וועגן דעם צו טאָן; מען וויצלט זיך
אויף חתן און אויף כלהס צד; עס שטייט
אַ גרויסע רויטע פרייד אין ווינקל שייער,
צעגיסט זיך ביז דער קאַלטער וייטער וואַנט,
אַריבער בערג מיט איינגעזאַלצטע פעלן,
מיט פערדישן געביין און אַלטער שמאַטע.

אַמאָל דערמאָנט מען זיך אָן בייזן קריג:
מען רעכנט אויס די נעמען פון חברים
וואָס זיינען אויף די הענט ביי זיי געשטאָרבן
אין נאַסע קאַלטע גריבער פונם פעלד.
מען טרינקט „לחיים" זייער אָנדיינקען,
מען מאַכט דעם אידן נעמען צו די ליפּן;
עס עפענען זיך הערצער גרויס און ברייט,
און ס׳גיסט זיך ברויזנדיק אַ הייס געשפּרעך
מיט פייער, מיט געווירץ, מיט האַרץ און זעל.
און ווי אַזוי דער הויכער דאַרער לינקאָלן
מיט די צעשרויפטע גלידער, לאַנגע הענט,
און מיט דעם בלאַס און אויסגעצויגן פּנים
אין הויכן גלאַנציקן צילינדערהוט,
איז אומגעריכטערהייט, פון קיינעם ניט דערוואַרט,
אַריין אין ריטשמאָנד אין אַ פיינעם טאָג:
קיין גלאָק האָט ניט געהילכט, קיין ביקס געקנאַלט
נאָר פּלוצים האָט זיך ווי דאָס ווילד־פייער צעשפּרייט

די שטילע בשורה: דאָס איז ער, ס'איז ער.
און שטאָט און גאַס זיינען פאַרפלייצט געוואָרן
זיך אויסגעגאָסן אין אַ ווילדן ים
פון שוואַרצע וויינענדיקע לאַכעדיקע קעפּ.
די אויגן האָבן ווייס און בליצנדיק געבלאַנקט,
און שוואַרצע הענט האָבן צו'ן אים געשטרעקט זיך
מיט קליינע נעגער-קינדער איבער קעפּ;
און פון דער ברוסט פון שוואַרצן ים אַרויס
האָט זיך געריסן דאָס געברום פון אַפריקע,
געריסן און געצופּט פון זיך די קליידער,
געבראָכן זיך אין ווילדע פייערדיקע טענץ,
געדרייט זיך, קאָנוואולסירט ביז צו דער ערד,
געשריען אינם ווילדעסטן עקסטאַז:
„מיין דזשיזוס!" „מיין דערלייזער!" „הללויה!"
און ווי דאָס פּנים פון דעם בלאַסן אייב
האָט זיך פאַרצויגן וויטיקלעך מיט פּיין.

די בראַווע יעגער טרינקען אויפגערעגט:
די אויגן נעמען זיך פאַרגיסן רויט
די ווייסע שראַמען גליען זיך פאַנאַנדער
און פון די ברייטע פלאַמענדיקע העלדזער
הויבט אָן צו פליסן מעכטיק דאָס געזאַנג
פון שטאָלצן מוטיק-בראַוון דיקסי-לאַנד.
דאָס ליד פליסט שטראָמענדיק און הויך און רויט,
פילט אָן דעם טונקעלן דעם אַלטן שייער
און קלאַפּט זיך אָן ביז צום פאַרשוואַרצטן באַלקן,
מיט ברענענדן געשריי און פלאַם און שטאָלץ:
„הוראַ, הוראַ, פאַר דיקסי, הוראַ!"

דריטער קאַפּיטל

א.

ווינטער

אין יענעם יאָר האָט זיך געשטעלט א ווינטער
מיט גלימצערדיקע פרעסט און שווערע שנייען:
אלאַסקאָ האָט א בלאָז געטאָן אין לאַנד,
און פויגל האָבן אָנגעהויבן פאַלן
פון טרוקענעם און שאַרפן אָטעם פון דער לופט
אין האַרטן גרינלאַך־פינקלדיגן שניי.
די טייכן האָבן זיך פארקאָוועט שווער,
און פון די ברונימער האָט מען געהאַקט
די גרינלעך־בלויע סקווערן שווערן אייז
און זיי צעלאָזט אין קעסלען אויף צו טרינקען.
דער ישוב איז געוואָרן אָפּגעשניטן
ווי מיט א ווייסן פלאַמיק־שאַרפן מעסער
פון גרויסער וועלט ארום. די הורבעס שניי
האָבן פארשאָטן יעדן וועג און טראַקט,
פארשאָטן אלע רעלסן פון די באַנען.
און אז דער קורצער, שאַרפער, ראָזיקער פאַרנאכט
פלעגט זיך צעשפּילן מיט קאָליר און פאַרב —
דאָן פלעגן זיך אַנטפּלעקן ווייטע בערג
מיט ווייסע וועלדער ענג צעגויפגעשלאָסן,
וואָס קוקן קאָלט מיט גרינעם און מיט בלויען שניי
אַראָפּ צום קליינעם ישוב אינם טאָל,
וואָס ליגט אין אייז פאַרגליווערט ביז צום גאַרטל

מיט גראָבע ראָזע היטלען שניי אויף דעכער;
און פון די היטלען ציען גרויע רויכן
אין גראָדע שלאַנקע פליסנדיקע זיילן
צום טיפן הימל אָנגעזעצט מיט שטערן.

דערנאָך האָט דער אַלאַסקער אָטעם נאָכגעלאָזט,
און ס'האָט אַ צי געטאָן אַנאַנדער ווינטל:
דער הימל איז געוואָרן נידעריק און גרוי,
און אַז דער רויך פון קוימענס האָט געפּרופט
זיך אויפהויבן אין לופטן, האָט דאָס אויג
שוין ניט געקענט דערקענען, וואו איז רויך
און וואו איז הימל. ווי פון דינער זיפּ
האָט טאָג מיט נאַכט געשאָטן גאָר אָן אויפהער
מיט עפּעס ניט קיין וואַסער, ניט קיין אייז,
און שווער געמאַכט דעם שניי און טריב דעם אייז.
און אַז דער אייז־רעגן האָט אויפגעהערט צום סוף
און עס האָט אויפגעלויכט אַ בלאַסע זון —
האָט איטלעך בוים זיך איינגעדעקט אין גלאָז,
און איטלעך צווייג פון ליפּע און פון קאַשטאַן,
און פון די קליינע נאָדלדיקע בוימלעך,
זיי האָבן זיך באַדעקט מיט גראָבן גלאָז;
און פון דעם גלאָז האָבן אַרויסגעקוקט
די שוואַרצלעך־גרינע טיילן פון די צווייגן
ווי אויפגעשוואָלן, אין פאַנטאַסטישע אוזאָרן.
און אַז דאָס מינדסטע ווינטל איז געקומען
האָט אָנגעהויבן קלינגען אין דער לופט
מיט לאַנגע שווערע גלעזערדיקע צווייגן;
עס האָבן בוים און בוימל זיך געבראָכן,
עס האָבן דעכער זיך געזעצט פון משא
פון שווערן גלימצערדיקן אייזיק־גלאָז.

דער הויף מיט ברוכוואַרג האָט זיך איינגעזעצט,
אַריינגעפרוירן מיט די אייזנס אינם אייז,

און פון די אייזנס האָט געשמעקט מיט ראָסט,
געיאָגט פון זיך מיט ברענענדיקער קעלט.
אין שטוב האָט טאָג ווי נאַכט געברענט דער אויוון
נאָר ס'הויז איז אַלט געווען און קאַלט און אומעטיק,
און ס'זיינען אויף די ווענט אַרויסגעוואַקסן
געדיכטע שווערע פאַנצערן פון אייז,
ווי אייטער־פּענכערס אויף אַ קראַנקן גוף,
וואָס האָבן אין דעם בלאָסן שיין פון טאָג
אַ בייזע מרה־שחורה אָנגעוואָרפן.
די זיידעס אויף די ווענט האָבן געפרירט
געוואָרן בלאָסער מיט די גרויע בערד;
די אַלטע באָבעס מיט די דינע ליפּן
זיי האָבן זיך געקרימט אין בלוי פון קעלט.
און אַז אין דרויסן האָט געגומען אָפּגיין —
האָט אָנגעהויבן רינען פון די ווענט
מיט לאַנגזאַם־קריכנדיקע מוטנע טראָפּנס.

די קליינע פּערעלע אין גרויסן בעט
איז שוין געלעגן אומעטיק און שטיל
אין גאַנצן הויט און ביין, די פיס פאַרשטאַרט,
און ס'פלעגט די שטילע אָנגעפּעלצטע אידענע
דאָס זודיק וואַסער גיסן אין די פלעשער
כדי דאָס עופה'לע צו האַלטן וואַרעם.
אַמאָל פלעגט זי פאַר גאַנצע שעה'ן לאַנג
זיך אומקערן צום פייער אויף דער קיך,
זיך וואַרימען די בלוילעך־רויטע דאַרע הענט,
פאַרטראַכטן זיך, אַריינקוקן אין פייער,
און קוקן, קוקן, קוקן — פּלוצימדיק
זיך אויפכאַפּן ווי פון א בייזן חלום,
און דריי מאָל אינם פייער אויסשפּייען,
און נעמען האַסטיק שעפּטשן מיט די ליפּן.

אַרויסקריכן אָבער פון מאַמעס בעט
איז פערעלען שוין ניט געווען באַשערט:
דאָס הערצל האָט געכריפּעט ווי אַ זעג,
און ס'האָט דאָס פּנימל געפלאַמט אין צונטער;
די בלויע אויגן האָבן הייס געברענט,
געגאָסן זיך אין וואַנדערענדן ליכט.
די בלאַנדע הערלעך האָבן אויסגעזען
ווי זאַנגען אויף אַן אָפּגעברענטן פעלד.
דאָס אָרים גופ'ל מיט די כרופּקע ביינדלעך
האָט פלאַמענדיק געברענט, געברענט, געברענט,
אַרויסגעבררענט פון בלאַסע קאַלטע ליילעכער
ווי ס'ברענט אַרויס די זון אין ווינטער־פעלד
אויף ווייסן שניי אין שטילן אונטערגאַנג.
און אַז דאָס ליכט האָט אָנגעהויבן אויסגיין
פאַרציען זיך ווי מיט אַ הייטל גלאָז;
און אַז די גלידער האָבן שטייף און האַרט
זיך אויסגעצויגן אין דער פולער לייג;
און אַז די מידע ברוסט פון אָרים קינד
האָט שוין צום לעצטן מאָל אַ שלוכץ געטאָן,
ווי ס'שלוכצט א פויגל פאַרן שטילן שלאָף —
האָט אַלץ נאָך פון דעם בעט מיט היץ געשלאָגן,
מיט רויטער היץ אין גרויען מאָרגן־ליכט.

האָט זיך דער טאַטע אָנגעטאָן אין בעסטן בגד,
זיך אָפּגעוואַשן דאָס צעקרימטע פּנים,
פאַמעלעך זיך אַרויסגעשלייכט פון טיר,
און אַז ער איז צוריקגעקומען שפּעטער
מיט צוויי־דריי אַלטע אָנגעזעענע שכנים —
איז שוין דער קליינער גוף געווען געוואַשן,
פאַרוויקלט אין די ווייסע ליילאַכער,
מיט ברענענדיקע ליכט אַרום צוקאָפּנס.
די מאַמע איז געשטאַנען שווייגנדיקערהייט,
די הענט פאַרקרעמפּטע אויפן הויכן בויך,

אָן וואַרטער זיך געטרייסלט מיטן גאַנצן גוף,
און זיך פאַרגאַנגען אין איר שטומען צער.
פון קליינעם שטיפער דזשייק — איז איבער נאַכט
צוריק דער אַלטער יאַנקעלע געוואָרן,
דאָס אָרעם אינגל פונם אידיש שטעטל:
דאָס פּנים בלייך, פאַרשפּיצט און אויסגעצויגן
געזאָגט דעם תּהלים דורך פאַרשטיקטע טרערן,
און ס׳קול׳כל האָט געציטערט, זיך געוויגט
אין דעם געבראָכן־יאָמערלעכן נגון;
און אַז די שכנים זיינען אָנגעקומען
אין דער געפּרעסטער לופט פון הויז פון טויט —
האָט זיי אַרומגעכאַפּט די שווערע אימה.
עס האָבן דראָענדיק אויף זיי אַראָפּגעקוקט
די גרויע בערד און פרעמדע שטרייגע אויגן
פון פּייכטער ווינטערדיקער וואַנט אַרונטער.
דאָס שווייגנדיק־פאַרגליווערט ווײ־געשטאַלט,
און דזשייקיס קול׳כל מיטן פרעמדן נגון
זיי האָבן אָנגעוואָרפן אויף די געסט
אַ גרויסע אימה; און דער הויכער איד
איז מיט אַמאָל געוואָרן פרעמד און ווייט —
ס׳איז גאָר נישט דער וואָס האַנדלט מיטן ברוכוואַרג —
אַ שטרייגער, ווי די בילדער אויף דער וואַנט,
מיט שטאַרע, טרוקענע און רויטע אויגן.
און ס׳האָבן זיך די הענט פון זיך אליין געשטרעקט
צו אַויסמאַכן דעם צייכן פונם צלם.

און אַז דער איד האָט אָנגעהויבן ריידן —
האָט מיט אַ שטילן יאָמערלעכן צער
געטריפט פון האַרטן הייזעריקן קול,
פון די צעשפּאָלטענע און בלאַסע ליפּן,
פון די צעווייטאָקטע און יאוש׳דיקע אויגן,
און פון די שוואַרצע און פאַרשטייפטע פינגער
מיט וועלכע ער האָט אין דער לופט געשטאָכן

צום ווינקל צו, וואו ס'איז דאָס ווייסע קינד
געלעגן אויסגעלייגט אויף ווייסע ביינקלעך,
און ס'האָט דער געלער שיין געמאַכט אַ קרייז
אַרום דעם קליינעם דורכזיכטיקן קעפל:
„מיין טויטער ליגט פאַר אייך, איך זוך אַ פּלאַץ
„מיין עופה'לע מיין קליינס מיט ערד באַשיטען,
„איך בין אַ פרעמדער דאָ צווישן אייך,
„זאָל גאָט אייך העלפן ווי איר האָט ביז היינט
„מיר בייגעשטאַנען אין מיין טאָג פון נויט —
„באַווייזט אויך צו מיין טויטן אייער גנאָד,
„באַוויליקט מיר אַ קבר פאַר מיין קינד."
און זיינע ווערטער האָבן אָנגעשלאָגן
מיט ציטערדיקן קלאַנג אין אַלע הערצער;
און איינער האָט אַ יונגע טרער פאַרווישט,
און איינער האָט מיט גראָבע שווערע פינגער
גענישטערט לאַנג אין בייטל פונם טאַבאַק,
געזוכט, געזוכט, און נישט געקענט דערזוכן,
מיט אויגן טיף פאַרגראָבענע אין בייטל.
אַ רגע איז געווען שטיל און טויט,
מען האָט געהערט דאָס פאָכן פון נשמה־ליכט:
דער איד מיט די צעשפרייטע הענט אין לופט,
דער קאָפּ מיט רויטע אויגן אויפגעהויבן —
די שכנים מיט די בלויזע ווייסע קעפּ
געבויגן אין דעם אָנגעזיכט פון טויט. —
דערנאָך האָט זיך דער עלטסטער פון די שכנים
אַרויסגערוקט פאַראויס, געבליבן שטיין,
און אויף אַ שטילן קול געענטפערט ווייך:
„דאָס בית־הקברות פעלד איז פאַר דיר אָפן,
„קלייב אויס אַ פּלאַץ דאָרט אין די שענסטע רייען,
„און גראָב אַ קבר פאַר דיין טויטן קינד."
האָט זיך דער איד עניוות'דיק פאַרבויגן,
זיין פּנים האָט פון דאַנקבאַרקייט צעלויכט זיך,
און שטיל און צוטרוילעך גערעדט פון ס'ניי:

„אין לעצט געבעט נאָך: אייגנס ציט צו אייגנס,
„און ווען מיין לעצטע שעה וועט אויסשלאָגן
„וואָלט איך געוואָלט, אַז מיין געביין זאָל רוען
„צווישן מיינע אייגענע, מיין פלייש און בלוט;
„די גלויבנס אונזערע זיינען פאַרשידן
„דאָך אַלע זיינען שטויב פון זעלבן שטויב,
„און אַלע דינען מיר צום זעלבן גאָט,
„און גאָט וועט אייך באַלוינען פאַר דעם חסד.
„איך בעט אַן אָפּגעזונדערט שטיקל פּלאַץ
„מיין אייגענעם בית־עולם צו באַנייען;
„און אויב ס'איז מיר באַשערט נאָך יאָרן דאָ
„וועל איך אייך אָפּצאָלן דעם גרויסן חוב."
און הייסע טרערן האָבן זיך צעלאָזט,
געפלאָסן פון די וויטאָקלעכע אויגן,
פאַרקראָכן אין די קנייטשן פון די ליפּן,
פאַרלוירן זיך אין טיפן האָר פון באָרד.

און אַז ער האָט געהאַקט דעם קליינעם קבר
דורך שווערן אייז און ווינטערדיקער ערד
אין אָפּגעלייגטן בערגל פונם פעלד —
האָט זיך די קוואַל פון טרערן אָפּגעשטעלט,
און ס'האָבן זיינע אויגן אָנגענומען
צוריק דעם טרוקענעם און שאַרפן גלאַנץ.
און אַז ער האָט דאָס קינד אַראָפּגעלאָזט
אין דער געפרוירענער און געלער גרוב,
און ערשטע געלע הארטע גרודעס האָבן
גענומען פאַלן אויף די ווייסע ברעטלעך
מיט אַ געפרוירענעם און דומפן קלאַנג
אין ווייסער קאַלטער שטילקייט וואָס אַרום —
ערשט דאַמאָלסט איז די פרוי צו זיך געקומען:
מיט יעדן נייעם שאָט פון ערד, האָט זי
געטרייסלט זיך פאַרויס אַריבער גרוב,
איר קוואַל פון טרערן האָט זיך אויפגעעפנט

און דאָס פאַרפרוירן קול האָט אויפגעלעבט,
געריסן זיך אין גרוב אַריין מיט טרערן.
זי האָט מחילה ביי איר קינד געבעטן
און זיך געשלאָגן אויפן פלאַכן האַרצן.
„לויף, קינד מיינס, לויף" — האָט זי איר האַרץ געגאָסן —
„און מי זיך פאַר די הייליקע אמהות.
„דערצייל זיי פון דעם ביטערן און שווערן לעבן,
„און בעט, זיי זאָלן מיען זיך פאַר אונדז:
„אַז יאַנקעלע זאָל אויסוואַקסן און זיין אַ איד,
„אַז ס'זאָלן מער דיין טאַטע און דיין מאַמע
„ניט וויסן שוין פון צער און בייז און אומגליק."
און ס'האָט די גרוב אַלץ מער זיך אָנגעפילט,
זיך אָנגעשאָטן ביז די ווייסע ראַנדן —
און ס'האָט אַרום געשפרייט זיך ווייט און שטיל
דאָס פרעמדע פעלד אין אויסגעבעטן שניי
מיט קליינע ווייסע בערגלעך דאָ און דאָרט,
מיט אָנגעגלאָזטע צלמים ביי צוקאָפּנס,
מיט גרינע נאָדלדיקע יעגלע־בוימלעך
וואָס לייכטן קאַלט מיט טיפן גרין און שניי.
און איבער ווייסע בערג און בלויע טאָלן,
און איבער גרינע אָזיערעס מיט אייז —
איז שטיל און צוטרוילעך געוועזן צעהאָנגען
אַ נאָענטער און אַ ווייטער ווינטער הימל
מיט בלויע פּאַסן צווישן ווייסע וואָלקנס,
מיט ראָזיקע סמנים אויפן שניי
פון קאַלטער ווינטערדיקער אָוונט־זון.

ב.

גאָט האָט גענומען, גאָט האָט געגעבן

די קעלט האָט נאָכגעלאָזט. ס'האָט זיך געשטעלט
אַ בלויער זוניק־ליכטיקער סוף־ווינטער,

מיט קילע נעכט און פרעסטלדיקע מאָרגנס
מיט ווייסן קילן שאָרכנדיקן אײַז.
מיט יעדן טאָג האָט זיך די זון צעוואַרעמט,
געוואָרן ליבער, פלאַמענדיקער, גרעסער:
עס האָט דאָס בלוי פון הימל זיך פאַרטיפט,
און פויגל האָבן אָנגעהויבן זינגען
פון יעדן שפּאַלט פון אַלטן שוואַרצן דאַך,
און אין דער טונקלקייט פון שוואַרצן שייער;
און נייע ווינטלעך האָבן אָנגעהויבן גיין.
גענומען ווייען מיט אַ נייעם ריח;
און פּלוצים האָבן בוימער זיך צעעפנט,
און אויף די שוואַרצע און צעיאָירטע צווייגן
פאַרנומען האָבן זיך און זיך פאַרשוואַלן,
זיך אָנגעדראָלן גרינלעך־שוואַרצע קנאָספּן
וואָס האָבן מיט אַ זאַפטיק־ביטערקייט געשמעקט;
און ס'האָט גענומען אויסשיסן פון גרונט
מיט דינעם גרינעם קינדערישן גראָז.

ס'פאַרפרוירן הויז האָט זיך גענומען וואַרעמען,
און אַז די זון פלעגט זיך אין מיטאָג־שעה צעהיצן,
האָט פון די קלעצער אָנגעהויבן טריפן
מיט פעטע גאָלדיקע און שווערע טראָפּנס
וואָס האָבן זיך אין נאָז און האַלז פאַרקליבן
מיט זייער רייצנדיקן וואַלדיק ריח.
די פענצטער האָבן ווידער זיך צעעפנט,
אין הויף איז אויסגעצויגן הויך געשטאַנען
אַן אָנהויב־פרילינגדיקער קלאַנג פון אײַזנס
וואָס האָט געציטערט מונטער אין דער לופט,
מיט ווייכע איינשניטן פון רעדער אין דער ערד,
מיט הירזשן פון די פערד, און הויך געלעכטער.
די קו האָט ווייך געמוקעט אינם גראָז,
און ס'האָט דאָס יונג דאָס נייגעבוירן קעלבל
מיט בלוילעכע און פייכטע גרויסע אויגן

געשפּילט זיך מיט דער מאַמעס ראָזן אייטער,
געבריקעוועט אויף אַלע דינע פּיסלעך ;
און ס'האָט די קו מיט דעם געפּאַלדעוועטן האַלדז
געפירט אריבערן דעם קיילעכדיקן רוקן,
פון זייגעדיקער קאַלב, און ס'האָט די קאַלב
געטאַנצט און זיך געזשמורעט פאַר הנאה.

אין איין פרימאָרגן פון אַ יונגגן טאָג
האָט דזשייקין עפּעס אויפגעוועקט פון שלאָף ;
געווען איז דאָס אזוי : אין שאַרפן בלוי
פון יונגגן זיך פאַרנעמענדיקן טאָג,
ווען דזשייקי איז פאַרטאָן אין בעסטן שלאָף
האָט עפּעס נייס גענומען ציען אין דער לופט
מיט דין מיט שאַרף מיט איינגעשפּאַרט געפּישטש,
וואָס איז ניט אָפּגעטראָטן פון די אויערן —
ווי ס'פּרעסט זיך איין אַ בייזער זשומענדיקער מוק.
האָט דזשייק די קאָלדרע אויפן קאָפּ פאַרצויגן
זיך איינגעדרייט אין קיילעכדיקן קנויל —
און פּטור. נאָר ס'איז נאָך קיין צייט געווען
זיך אָפּצוגעבן צו דער זיסער רו —
ווי ס'איז דאָס וואָסערדיק געפּישטש פאַרקראָכן,
פאַרקליבן זיך אַרונטער דעק און קאָלדרע,
און קריכט אין אויער, און דערגייט די יאָרן.
האָט דזשייק זיך אָנגעשטריינגט מיט אַלע כחות,
געבליבן שטיל פאַרנורעט אין דעם דעק,
די אויגן אַזש צעעפנט אין דער קאָלדרע,
און אָנגעשפּיצט די אויערן, צום פּלאַצן :
ס'איז קלאָר : ס'איז ניט קיין קאַץ, ס'איז ניט קיין שוואַלב,
נאָר עפּעס אנדערש. האָט ער שטיל, פּאַמעלעך,
אַראָפּגערוקט די קאָלדרע פונם קאָפּ —
ער זעט : די מאַמע ליגט אַ בלאַסע אין דעם בעט,
און אויף איר קישן ליגט אַ צאַפּלדיקס, אַ קליינס,
אַ רויטס, און אַ צעקנייטשטס, א ליאַלקע־קעפּל,

מיט נאָסע הערלעך צוגעקלעפּט צום שטערן,
דאָס גאַנצע פּנים׳ל איז לויטער מויל — און שרייט
אַ דין, אַ קוויטשעדיק, אַ לאַנג געשריי.
איז דזשייק געלעגן מיט פאַרכאַפּטן אָטעם,
ביז ס׳האָט אים אויסגעריסן פון געלעגער,
דאָס ווייסע העמדל אויף די קני פאַררּיסן,
דאָס פּנים — פלאַם, מיט בליצן אין די אויגן,
אַוועק אַ שטורעמדיקער איבער הויז —
געשריען דעם אינדיאַנער קריגס־געשריי
אויף אַלע אויסגערוטע פרישע לונגען:
און ווי דער נעגער אין דעם טאַטנס הויף,
געצאַפּלט זיך אין פייערדיקן ברען.
געבראָכן זיך אויף אַלע יונגע גלידער
אַוועק אין ווילדן דזשיג אויף טיש און ביינק.

דער טאַטע האָט געדונגען ביי אַ שכן
אַ פערד און וועגל, נאָכגעלאָזט אין הויז
אַן אַלטע נעגערטע אין רויטן קנופּ
און מיט אַ שוואַרצע דורכגעברענטע ליולקע;
געוואָרנט דזשייקן ער זאָל נעמען אַכט,
און איז אַוועק אין ווייטער שטאָט אַריין.
דריי טעג איז עס געוועזן שטיל אין הויז:
די נעגערטע האָט זיך געפּוילט, געזעסן שווער,
געלאָזט דעם גרויען רויך פון שוואַרצער ליולקע —
און ווייטער גאָרנישט. נאָר אַז מזיק דזשייק
פלעגט אַנקומען אין שטוב מיט די געוואַלטן,
פלעגט זי זיך אויסטשוכן פון חלום־רויך,
און לאָזן זיך אויף אים מיט בעזימער,
מיט אַלטע שטיוול, אייזנס, שוואַרצע טעפּלעך,
מיט וואָס נאָר ס׳פלעגט זיך מאַכן ביי דער האַנט.
די מאַמע אין דער בעט, פלעגט ריידן מיט די הענט,
און ס׳האָט דאָס קינד געזויגן און געפּרייכט
געשריען און געשלאָפן. אויפן פערטן טאָג

איז אָנגעפּאָרן אויפן הויף דאָס וועגל:
דער טאַטע איז געקומען אַ פֿאַרשפּריצטער,
אין בלעכן שטויב פֿון קאָפּ ביז צו די פֿיס;
נאָך אים איז קוים ביים לעבן נאָכגעקראָכן
אַ איד מיט קורצע פֿיס און קיילעכדיקן בייכל.
מיט ברילן שטויביקע אויף ווייכע אויגן,
מיט דיקע שאַלן אַרום באָרדיק האַלדז,
מיט לאַנגע שוואַרצע קעסטעלעך ביים אָרעם.
מען האָט געשלעפּט פֿון וואָגן זייטלעך פֿלייש,
מיט שוואַרצע לונג־און־לעבערס, און מיט מילצן,
מיט שמעקעדיקע אָקסן־מאָגנס, גראָבע פֿיס.
דער נעגער איז געוואָרן באַלד פֿאַרנומען:
געזענגט די אָקסן־פֿיס אויף פֿייערן,
געפּיצלט און געהאַקט די שווערע קנאָכן.
און באַלד האָט אָנגעהויבן שמעקן אינם הויף
מיט עכטן ערבֿ־שבת׳דיקן ריח;
און וואָלקנס פֿליגן זיינען אָנגעקומען
און מיט געזשום זיך אָפּגעזעצט צו שמעקן.

און אַז דער ליבער שבת איז געקומען
האָט ער פֿאַרשמעקט אין הויז מיט אַלע טעמ׳ען.
און אַז מען איז געגאַנגען צונ׳ם טיש
איז דאָס געווען באַשוינט מיט אַלדאָס גוטס:
צום אַלער ערשט, די לעבערקעס און פּופּקעס
געהאַקט מיט ציבעלקעס, מיט שמאַלץ און אייער,
מיט צוגעברוינטע קיכלעך מיטן צימערינג,
מיט גוטע ביסלעך קימלדיקן שנאַפּס;
דערנאָך דאָס קאַלט־פֿאַרגליווערטע פּעטשאַ,
געזאַלצן און געפּעפּערט און געקנאָבלט,
וואָס לאָזט זיך שניידן ווייך און קערנדיק
אין גרינלעך־ווייסע דורכזיכטיקע שטיק:
דערנאָך די פֿעטע צוגעברוינטע בולבעס
וואָס שווימען אום אין גרויסע רעדער פֿעטס:

דערנאָך האָט שרייענדיק געווײנט דער קוגל,
דער מאָגן־קוגל מיט די ברייטע גראַטעס,
געווײנט מיט שמאַלציקע מיט געלע טרערן;
דערנאָך איז דאָס פאַרברוינטע פלייש געקומען,
אויף וועלכן ס׳האָט דאָס מעסער ניט קיין שליטה,
ווייל ס׳האָט דאָס פלייש געשיילט זיך פאַסנווייז
געטונקט אין רויטן שאַרפן כריין מיט פינגער.
פון טאַטן האָט געריננען מיטן שוויס,
פון אורח האָט גערונען מיטן שוויס,
פון דזשייקין האָט גערונען מיטן שוויס.
די זיידעס אויף די ווענט האָבן געשוויצט,
די באָבעס האָבן גאוה׳דיק געשנירט די ליפּן:
אַ פיינע סעודה, גאָר אַ פיינע סעודה.
און ס׳האָט די אידענע פון בעט אַרויס
געשמייכלט שבת׳דיק און אויפגעלייגט.
און צווישן איין געריכט און ביז דעם צווייטן
האָט מען געזונגען זמירות אויפן קול;
דער אורח האָט מיט דזשייקין זיך געוויצלט
און אים אריינגעבראַקט אַזעלכע שאלות
וואָס דזשייקי האָט שוין לאַנג געהאַט פאַרגעסן,
צי קיינמאָל נישט געוואוסט. עס איז אַוועק אַ קלער,
צי מעג מען דזשייקין רעכנען צום מזומן,
אַזוי ווי ער איז נאָך נישט קיין בר מצוה —
און ס׳איז געבליבן: מען וועט איינשטעלן.
און אַז עס איז געקומען צונ׳ם בענטשן
איז שווער געווען צו קערן מיט דער צונג,
עס האָבן זיך די אויגן מיד געקלעפּט,
און קעפּ געוויגט. עס האָט געשלעפּט מיט שטריק
דער זיסער זאַטער אָנמעכטיקער שלאָף.

דער איד איז אומגעגאַנגען אַ פּאָר טעג
און אָנגעמאַכט אַ חורבן אינם הויף:
אַ שטילס. אַ קליינס, אַ צער אים אָנצעקוקן,

באַטאַפּט דעם אײַזן און באַשמעקט די וואָל —
נאָר ס׳קען ניט זען אַ הינדל אויף די פיס.
דאָס שאַרפט דעם ברייטן חלף אויף זײַן שטײנדל,
און פירט אים אויפן גראָבן ווייסן נאָגל,
און גייט פּאַוואָלינקע אַרויס אין הויף.
דער נעגער ווייסט שוין וואָס דאָס מיינט, און שפּרינגט
און מאַכט אָן אַ געפּילדער ביי די הינער,
עס פליען פעדערן, עס שטייט אַ מורא —
און ער אַ מאַכט דאָס עסק נישט געאײַלט.
ער נעמט זיך קאַלט דאָס הינדל פאַר די פליגל,
פאַרדרייט דאָס קעפּל מיטן האַלדז אַרויף,
פליקט אָפּ רחמנותדיק אַ צוויי־דריי פעדערלעך,
און כיק — אַ שפּריץ מיט בלוט, אַ וואָרף אָן דר׳ערד,
און ס׳פליט אַוועק דאָס הינדל אויפן הויף.
פאַרקוועטשט דאָס בלוטיק מעסער אין די ציין —
און פאַרטיק אויפן שטעל באַלד פאַר דער צווייטער.
דער מאַן וועט אים צעשניידן אַלע הינער —
ווען ניט זײַן קליינער ברודער מיטן ברית,
וואָלט ער זיך, דזשייק, מיט אים גערעכנט אַנדערש.

און אַז די צייט פון ברית איז אָנגעקומען —
און אַז מען האָט דאָס קינד אַוועקגענומען
אַ זאַטס, אָן אַנגעזעטיקס, און אַ שלאַפּנדיקס,
פון ווײנענדיקער בלאַסער מאַמעס ברוסט —
און אַז דאָס קינד האָט פּלוצים אָנגעהויבן
צו שרייען מיט באַנומענעם געשריי
ווי אָפּגעבריט מיט פּלוצימדיקן פייער —
האָט דזשייקי נישט געקענט מער אויסהאַלטן,
און איז אַנטלאָפן פונעם הויז אַרויס.
ער האָט זיך אומגעדרייט אַ טאָג אין וואַלד
און ס׳הערצל האָט געקלעמט, זיך ניט געשטילט.
און אַז ער איז צוריקגעקומען מיט פאַרנאַכט —
און ס׳איז פון שוחט ניט געווען קיין שפּור

צוזאַמען מיט די לאַנגע שמאָלע קעסטלעך —
איז דזשייקין אָפּגעגאַנגען פונעם האַרצן.
נאָר לאַנג זיך פרייען איז אים ניט געווען באַשערט:
ער זעט: די קו זי בלאָנקעט זיך אַרום,
און טרייבט ניט אָפּ די פליגן מיטן וויידל,
און שטשיפּעט ניט דאָס גראָז, און שמעקט אין לופט,
און מרוקעט מיט אַ טרויעריק געברום.
האָט אים דאָס הערצל אָנגעהויבן קלאַפּן
און אָן אַן אָטעם זיך געלאָזט צום שייער
וואו ער האָט לאַנג נישט זוכנדיק דערטאַפּט
דאָס רויטע גלאַנציק־האָריקע פעלכל
וואָס האָט זיך נאָך גערויכט אין וואַרעם בלוט.

און נאָך אַ זכר האָט דער מאַן פון באָרד
און פוכקן בייכל נאָכגעלאָזט נאָך זיך:
דער נעגער האָט געטאָן ביי אים אַ פּעולה,
זיך אויסגעלערנט שחטן ווי דער „ראַביי".
אַנשטאָט דאָס קעפּל אָפּדרייען ווי פריער,
איז ער זיך קודם מכין צו דער אַרבעט:
ער נעמט דאָס הינדל פאַר די פליגל אָן,
און פליקט די פעדערן פון דינעם העלדזל.
פאַרגלאָצט די ווייסע אויגן אין דער הויך,
און פירט אין העלדזל מיט אַ שטומפּיק מעסער.

ג.

שלום־עליכם — אַ איד

פון וואַנען און פון וואו דאָס גוטע יאָר
האָט אָנגעבראַכט צו טראָגן דעם פאַרשוין:
די דינע לאַנגע נאָז האָט וואָך געלעבט
געפלאַטערט און געצוקט מיט ברייטע פליגל,
געשטאַנען אויף דער וואַך, און איינגעזאַפּט

דאָס מינדסטע לופטל. אויפן דאָרן פּנים
אַרומגעפּאָרן זיינען לאַנגע וואָנסן
מיט שפּיצעכדיקע עקן אין דער הויך,
וואָס האָבן אָנגעפּירט אַן אייגן לעבן:
אָט זיצן זיי געמיטלעך אָנגעזאָטלט,
אָט רייטן זיי אויף בלוי־ראַזירטע באַקן,
און אָט פאַרקלייבן זיי זיך ביז אין אויער
און סודן דאָרט אַריין וואָס נאָר צום לאַכן,
כאָטש נעם און פּלאַץ. די אויגן לאַכן מיט
אַזעלכע קאַלטע און פאַרשלאָסענע אין זיך,
נישט גרוי, נישט בלוי, נאָר רירעוודיק און פלינק.
פאַרברוינט פון זון. נאָר זע אַ וואונדער גאָטס.
ס'טאַנדעטנע בגד אויפן דינעם שטאַנדל,
די שמאָלע הויזן אויף די דינע דראָנגן,
די געל־געשנורטע שיך מיט בולהונט־נעז —
ווי גאָרנישט אָפּגעטראָגן פון דעם לאַנגן וועג,
ווי ניט אויף אים האָט שטויב און זון אַ שליטה.

ער איז אַראָפּגעפאַלן אין דעם ברוכוואַרג
ווי ס'פאַלט אַראָפּ אַ פּלוצימדיקער שניי.
דער „אַלטער דזאָשאָ" איז פּונקט געווען פאַרטיפט
אין אַ געזונטער פרישער אָקסנפּעל
וואָס איז געלעגן אונטער אים צעשפּרייט
אין פולער ליינג און ברייט, אַ האָריק טעפּיך.
דאָס איז געווען אַ ריזיקער געזונטער בול
מיט זילבערנעם געדיכטן שווערן האָר
וואָס האָט זיך אַזש געגאָסן אין אַ גריץ,
מיט מוראדיקע טיף־געקאָרבטע הערנער
פאַרשאַרפטע ווי די שפּיזן ביי די שפּיצן;
אין שטאַרקן עק מיט שווערע גראָבע רינגען,
מיט שווערע בונטן ווייסלעך־געלבן האָר
אַרומגעגאַנגען זיינען שוואַרצע פליגן.
די פעל האָט נאָך געלעבט מיט אָדערן און בלוט,

נאָר וואָס אָוועקגענומען פונם ווייסן בול,
און האָט מען זיך צו לאַנג אויף איר פאַרקוקט
האָט זיך געדאַכט, די פעל וועט זיך אַ נעם טאָן,
אַ שמייס טאָן מיטן עק, אַ שטויס מיט הערנער,
און אומקערן דעם שייער קאָפּ אַראָפּ.
דערווייל איז דזשאַש נאָך אומגעגאַנגען אויף דער פעל,
מיט אַלע זיינע כחות אויסגעקערט
די לינקע זייט אַרויף, וואָס האָט געגלאַנצט
מיט ראָזע פּאַסן בלוט, און ווייסע פּאַסן שניי
פון פרישן נאָך ניט אָפּגעקילטן פעטס —
געשאָטן הויפנס גראָבן זאַלץ אין פעל,
און ס'האָבן זיך די קערנדלעך פאַרפאַרבט
אין שפּילעוודיקן ראָזיקן קאָליר.

דער פרעמדער איז געבליבן שטיין אין טיר:
די נאָז האָט זיך צעפּלאַטערט און צעקרימט —
עס האָבן איר די ריחות ניט פאַרשמעקט.
די וואָנסן האָבן זיך צעשפּילט, צעבלאָזן,
גלייך ווי זיי וואָלטן פליגן אָפּגעטריבן;
און ס'האָט זיין קאַלט שאַרף אויג אַריינגעשלונגען
דעם גאַנצן שייער ווי ער שטייט און גייט:
די גרויסע באַלן פון פאַרשטויבטער שמאַטע,
די לאַנגע גראָבע זעק געפּאַקט מיט וואָל,
די הורבעס טרוקענע פאַרגעלטע ביינער,
די אויסגעשפּרייטע בלוטנדיקע פעל,
און די פאַרטיפט־געבויגענע פיגור.
און ווי דער איד איז זיך אַזוי געשטאַנען
מיט קאָפּ אין פעל און רוקן צו דער טיר
איז איבער אים דאָס פרעמדע קול געפאַלן,
וואָס איז אים פאַרגעקומען ווי באַקאַנט:
„אַ פיינע פעל". — ער האָט זיך אויסגעגלייכט,
און האָסטיק זיך אַ קער געטאָן צום טיר,
און באַלד דערויף געכאַפּט אַ קוק צום פעל

ווי ער וואָלט מורא האָבן פאַר בייז אויג.
דער פרעמדער גאַסט האָט אויפגעכאַפּט דעם קוק —
און באַלד האָבן די וואָנסן זיך צעשפּילט,
און אָנגעהויבן קריכן צו די אויערן.
נאָר דאָ האָט דזשאָש געכאַפּט זיך אין דער צייט,
אַ הויב געטאָן אַ שמאַטע פון דער ערד,
זיך אויסגעווישט די הענט פון בלוט און זאַלץ
און איז אַפּער געקומען צונ׳ם דייטשל,
אַריינגעשטעקט אַ שמעקעדיקע האַנט.
און דאָ האָבן די נאָז־פליגל צעשפּילט זיך,
די וואָנסן האָבן זיך צעפּאַרשקעט, זיך צעבלאָזט,
דאָס מויל האָט זיך צעעפנט רויט און ברייט
און ס׳האָט אַ פלוך געטאָן מיט צען מאָס רייד.

דאָס דייטשל האָט גענומען שיטן ווי פון בוך
מיט האַלבן דייטש, מיט האַלבן יענקי, אויסגעמישט,
געפּעפּערט און געווירצט מיט לשון־קודש.
ס׳איז שווער געווען צו וויסן, ווי אַזוי
דאָס האָט זיך ביז צום מקום דאָ דערשלאָגן —
נאָר איין זאַך איז געווען קלאָר: דאָס דייטשל
איז דאָ געקומען אויף צו האַלטן לאַגער.
דאָס פיינסטע און טשיקאַווסטע איז געווען
וואָס ער האָט שוין געקענט אַ יעדן שכן,
געוואוסט פון אַלץ און אַלעמען אַרום,
און זיך געקאַטשעט ביי די זייטן לאַכנדיק.
געוואוסט דעם אידנס סחורות און מקחים,
ווי ס׳וואָלט געווען זיין אייגענער געשעפט
וואו ס׳איז נישטאָ פאַרבאָרגנס און פאַרהוילנס.
געשאָטן עצות ווי פון פאַס אַרויס,
און ס׳מויל האָט זיך ניט צוגעמאַכט אַ רגע.
נאָר אַז אַ מוק פלעגט אָנפליען פון ערגעץ
פלעגט ער פאַרשטיינערט ווערן, אויפן פלאַץ:
זיך אָפּגעשטעלט אין מיטן פליסיק וואָרט

די נאָז און וואָנסן שטייען ווי פאַרפרירט,
די אויגן אויסגעפרוירן אויף דער וואָך —
און פלוצים — טראַסק — אַ פּלעטשע מיט די הענט,
די נאָז און וואָנסן הויבן אָן צו גיין,
זיי הויבן אָן צוריק פון רעכטן וואָרט
וואו ער האָט מיט אַ רגע פריער אויסגעלאָזט.

דאָס דייטשל האָט דערנאָך מיט זיי געגעסן:
אַ לאַנדסמאַן איז אַ לאַנדסמאַן. נאָר די אידענע
האָט זיך אויף אים געחידושט זייער שטאַרק:
אַ פּרא־אדם, נאָר דאָס מאָלט און מאָלט,
ס'איז גאָר קיין מענטש ניט: נאָר אַ קוועקזילבער —
און אײדער אַזאַ איד איז בעסער גאָרנישט.
אַ הפקר־יונג, דאָס מיילכל גייט אויף רעדלעך,
און האָט קיין בושה ניט פאַר גאָט און לייט.
ווי זי פאַרשטייט, וואָלט ער זיך ניט דערשראָקן
אפילו פאַר דעם גוטן „בשר־קוויטש" אַליין —
פאַרקערט נאָך, זייער אָנגעלייגט, און ביטע שיין.
דאָס ברוכוואַרג אויפן הויף געפעלט אים ניט —
ס'איז ניט זיין גוסט. ער ליבט, זאָגט ער, געשעפט
וואָס זאָל ניט אַזוי צופּן ביי דער נאָז,
און וואו מען זאָל זיך אָנזען מיטן מינץ
אַ יעדן טאָג פון גאָט. ער האָט, זאָגט ער,
פאַרטראַכט אַן אַנדער מין געשעפט, אַ פיין געשעפט.
דער עסק איז אַ פּשוטער: דער נעגער
וועט מוזן אָנהויבן צו קויפן הויזן,
ווייל יענע הויזן וואָס ער האָט אַמאָל
באַקומען פון זיין רייכן ווייסן פריץ
זיי זיינען שוין צעדריבלט און צעפאַלן.
דערצו איז ביי די פּריצים דאָ אַ שלל
מיט אַלטע הויזן, שטאָנרעק און צילינדערס,
וועט ער עס אָפּקויפן אין רעכטן מקח
און וועט פאַרקויפן מיטן רעכטן מקח.

וואָס, ניין? — געשטעקט די הענט אין קעשענעס,
געקלונגען דאָרט מיט הויפנס זילבערמינץ.

אַז ס'האָט דער אורח שפּעטער זיך צוזעגנט
איז פלוצים שטיל געוואָרן אינם הויז —
עס איז אַזש אָפּגעגאַנגען אין די אויערן.
עס איז געווען, ווי אַ זלידנע שטאַרקע פּויק
וואָלט דריי שעה אויפן זייגער זיך צעקלאַפּט,
געבראַבאַנעט הויך און ביז פאַרביסן —
און פּלוצים וואָלט דער פּויק אַוועקגעפּלאַצט.
דער איד איז אַ פאַרמאַטערטער געבליבן,
די אידענע האָט דריי מאָל אויסגעשפּיגן,
און האָט צעעפנט ברייט און ווייט די טיר — — — —
ווי זי וואָלט וועלן לופטערן דאָס הויז.

פערטער קאַפּיטל

א.

די שטאָט

דער ישוב האָט גענומען זיך צעוואַקסן
און טריט ביי טריט פאַרוואַנדלען זיך אין שטאָט;
עס האָבן זיך גענומען הויבן אין דער הויך
די גאָרנדיקע מויערן פון רויטן ציגל;
עס האָבן אויף דער הויפּט־גאַס זיך צעגלאַנצט
די בוכשטאַבן פון גאָלד אויף גרויסע שילדן,
און פון די פענצטער פון געשליפן גראָבן גלאָז
האָט אָנגעהויבן גלימצערן מיט גאָלד און זילבער,
מיט פיין לאַקירטן מעבל, פּאָרצעלאַן און גלאָז,
מיט שווערן סאַמעט און מיט דינעם זייד.
דאָס הילצערן געריכט־הויז איז פאַרשוואונדן,
און אויף זיין פּלאַץ האָט שטאָלץ זיך אויפגעהויבן
מאַסיוו און ברייט, דריי־גאָרנדיק אַ בנין
פון שווער־געהאַקטע פּליטן גרויען שטיין
מיט שטיגן צענדליקער געהאַקט פון מאַרמאָר
אַרויפצושטייגן אויפן באַרג פון ריכט;
און אויפן בנין האָט שוין שטאָלץ געפלאַטערט
די ברייטע פאָן פון „שטערן און פון שטרייפן".
דער ברייטער סקווער אַרום דעם הויז, באַדעקט
מיט פיינעם גרינעם קורץ־געשוירן גראָז,
מיט הויכע בוימלעך פרישע שניי־קוגלען
וואָס בליִען דורכן גאַנצן זומער־לאַנג
מיט ווייסע, ראָזע, בלויע, גרויסע קעפּ.

דערנאָך האָט זיך די הויפּט־גאַס איינגעדעקט
מיט גלאַטן גרויען אויסגעפלאַסטערטן אַספאַלט.
און אַז די פריילעכע און קליינע פּאָניס
צעלויפן זיך אויף אַלע קורצע פיסלעך
געשפּאַנט צו לייכטע קערבלעך אויף צוויי רעדלעך —
האָט נאָר געקלונגען אויפגעלייגט און הימלעך
דער פלינקער טענצלדיקער קלאַפּ פון קלאָען.
עס האָבן זילבערדיק און וואַרעם זיך געשטרעקט
אין וויטע פּאַסן נייע ווייסע רעלסן —
דאָס האָט דער ישוב זיך באַהעפט מיט שטאָט;
עס האָט גענומען גרילצן הויך און ניי
מיט פרישע רויט־און־געל געפאַרבטע קאַרס
מיט לעבעדיקע גלאַנצנדיקע פענצטערלעך,
מיט נייגעריקע אומבאַקאַנטע פּנימער.
און אויפן ברייטן גלאַטן פּלאַץ פון מאַרק
האָט שטאָלץ און ריטערלעך זיך אויפגעהויבן,
מאַסיוו און שווער געגאָסן, די סטאַטוע
פון בראַוון לי: עס זיצט דער גענעראַל
אַ גרויער, אַ פאַרשטויבטער, אַ געלאַסענער,
און ס'איז דאָס פערד פאַרקילט געבליבן אונטער אים
מיט שטייפע מוסקולן, צעיאָגטע נאָזלעכער,
אויף זיינע מעכטיק־טאַנצנדיקע פיס.
ער זיצט און קוקט אַרונטער אויפן מאַרק
פון הויכן גרויען שטיינערנעם געשטעל —
און מענטש און פערד ווי שפּילצייג אונטער אים.
און מחנות לופטיקע קאָלירטע פלעקן
פון פּורפּורנע און ווייסע, בלויע טויבן
זיי הויבן זיך אַרויף, און קרייזן אום
דעם מעכטיקן און שטאָלצן פערד־און־רייטער.

האַלב־שטאָט איז נאָך דערוויַיל געוועזן פאַרטרונקען
אין שטרעקען שיטערלעכן גרינעם וואַלד:
עס האָבן נאָך געלעבט די אַלטע דעמבן

פון ריזיקן פאַרנעם אין ברייט און גרעב,
און דאָ און דאָרט האָט נאָך געלויכטן גרין
מיט היימישע צעלעגטע שנורן גערטנער,
מיט וויקלדיקע ברייטע הייפּטלעך קרויט,
מיט רויטע שרייענדיקע קעפּ פון מאָן,
מיט הויכע בלעטערדיקע קוקורוזן.
מיט לאַנגע שווערע גרינלעך־שוואַרצע קאַוונן.
און אויף די פּלויטן האָבן זיך געפּרענזלט
די זיסע אַרבעס אין פּאַרלעגטע שויטן.
איין סקווער, צי צוויי, פון דער באַפּוצטער הויפּט־גאַס
איז מען פאַרקראָכן אין אַ לאַבירינט
פון ענגע, שמוציקע, געדיכטע געסלעך,
מיט ברעטלדיקע הייזלעך ווי לאַמטערנעס,
אָן פענצטער און אָן קוימענס — בלויז מיט טירן.
די קעץ געגראָבן האָבן זיך אין מיסט,
און קינדער נאַקעטע און שוואַרצע ווי די ערד
מיט קײלעכדיקע קעפּ און רויטע אויגן,
זיי האָבן זיך מיט כל־המינים הינט געשפּילט.
נאָר אין די נעכט פלעגט ווערן יום־טובדיק:
ס׳האָט איטלעך הויז געלויכט ווי אַ לאַמטערן,
און פייערן זיינען געווען צעלייגט אין גאַס.
די אָרימקייט האָט זיך באַקלײדט אין פּורפּור
און ס׳האָט געקלימפּערט און געקלינגלט און געטאַנצט,
מיט אַ פאַרשמאַכטן זודיקן געלעכטער —
עס האָט געוויט מיט עפּעס ווייטס און פרעמדס,
מיט הייסן זומפּ פון אַפריקאַנער ווילדוואַלד.

דאָס לעבן האָט געשלעפּט אין מאַרק אריין:
די אַלטע שוויַיגנדיקע, חלומדיקע ווענט
פון יחוסדיקע שעלביס און סיינט קלעירס
מיט שוויַיגנדיקע קעלערן פון שטיין
וואו ס׳האָבן אויף די ווענט געזשאַווערט יתומדיק
די קייטן און די צוואַנגען פון טאַרטורן

זיי האָבן זיך גענומען שאָקלען אין דער לופט
פון גראָבע פרעמדע טרייסלדיקע ווינטן.
די אַלטע טאַטעס מיט די גרויע בערד
זיי האָבן נאָך געוואַרעמט זייער עלטער
אַרום די יונגע אײדלצאַרטע טעכטער
וואָס האָבן מיטגעבראַכט מיט זיך דעם דופט
פון ווייטע פּאַנסיאָנען און קאָנווענטן,
די ריחות פון פאַרגעלבטע פּאָליאַנטן,
און בלומען איינגעפּרעסטע אין אַלבאָמען.
און פון דעם בלאָסן שטראָם פון אַלטע דופטן
האָט מונטערדיק און העל זיך דורכגעריסן
דער נייער דופט פון יונגן פרישן בלוט
מיט ריחות פון קיל־גלאַנצנדיקן קראָכמאַל
אויף די געפּרעסטע ווייסע לייוונט־קליידער.
זיי פלעגן אין די ווייסע טונקלע זאַלן
פאַרוויגן זיך אַריבערן קלאַוויר
מיט לאַנגע ראָזיקע און פלינקע פינגער;
פאַרטיפן זיך אין די געשליפענע און פיינע
עסייען פון קאַרלייל און עמערסאָן;
פאַרחלומען די צאַרטע ווייסע מיידלשאַפט
אין זינגענדיקע קלאָרע טיפע פערזן
פון יונגן צאַרטן קיטס און אַלטן בראַונינג.
די זין זיינען געווען שוין פרעמד פון זיי:
זיי האָבן אויסגעטאָן פון זיך די פּרעק,
אַראָפּגעשוירן לאָקן, באַקנבערד,
פאַרוואָרפן די צעפלאָכטענע קראַוואַטן,
פאַרטראָגן מיט דעם נייעם גראָבן שטראָם —
אַוועק צום רויען האַנדל אויף דער וועלט,
און אָנגעבראַכט מיט זיך די גראָבע ריחות
פון סטאַדעס אָקסן, אויל, און טאַבאַק־בלעטער.

און פּלוצים האָט אין נייער שווינגערדיקער לופט
אַ הילך געטאָן מיט גרילציקן געפּייף:

דאָס האָט די נייע בראָזגעדיקע מיל
פון הויכע גלאַטע ווייסע ווענט אַרויס
אַרויסגעשריען פריידיק איר געשריי.
אַרום דער מיל האָט טאָג ווי נאַכט געברויזט
געקלאַפּט מיט שווערע פלאַכע וועגענער
באַלאָדענע מיט הויכע ווייסע בערג
פון רייכן פעטן שמעקעדיקן ווייץ,
מיט געלבן אָנגערייטן קוקורוז.
מען האָט געפירט, פּרובירט, געוואויגן אויפן וואָג,
עס האָבן זיך געפּלאָנטערט פערד און אייזל,
און ווייסע נעגערס האָבן זיך געבויגן,
געקרעכצט אונטער די שמעקעדיקע זעק.
די רעדער האָבן אינווייניק געקלאַפּט,
און אויף דעם גרויען גאַסיקן אַספאַלט
האָט זיך געשפּרייט אַ הייטל — ווייס און דין —
פון פרישן קילן מעל ווי ווייסער שניי.
און דריי מאָל דורכן טאָג : אין פרישן ליכט
פון נייעם טויאיקן פרימאָרגן,
אין הייסן ברען פון מיטאָגדיקער שעה,
אין צאַרטן שיין פון גליענדע פאַרנאַכטן —
האָט מונטער, רייצנדיק, דער שאַרפער פייף
געוואָרפן זיך אַריבער שטאָט און גאַסן,
און זיך צעשלאָגן אָן די ווייטע בערג
באַזוימט מיט גרינעם און געדיכטן וואַלד.

ב.

משפחה

דער הויף האָט זיך צעוואַקסן אין דער ברייט —
און וויפיל ברוכאייזן ס'איז נאָר פאַראַן,
און וויפיל אַלטע שמאַטעס, טויטע פערד,
געהאַלטן האָבן אין איין אָנקומען אַהין.

די אַלטע וואָג האָט קרעכצנדיק געאַרבעט,
מען האָט געפּאַקט, געוואויגן און געלאָדן
און שווערע אײזלען מיט די פעל פון וואוליק
געגאַנגען זײנען ווי צופּאַסעוועט אין שטיק,
דער איד האָט שוין געקנעלט מיט נײע נעגערס,
זײ אײנגעבראָכן אין דער שווערער אַרבעט,
פון פרי ביז שפּעט האָט עס געקרעכצט, געבראַזגעט
מיט פורן און מיט ברוכוואַרג אויפן הויף.

די אַלטע חורבה האָט זיך פריש באַקלאַפּט
מיט נײע גלאַטע שמעקעדיקע ברעטער;
מיט יעדן פרילינג, אַז די זון שײנט אויף
און טריקנט אויס די פײכטע ערד פון הויף
צעעפנט זיך די אַלטע טיר פון הויז
און שיט אַרויס אַ שפּאָגל-נײעם נפש
מיט נײע און טשיקאַווע פרישע אויגלעך
מיט הילכיק-קוויטשעדיקע נײע קולכלעך,
זײ פּלאָנטערן זיך אום צווישן פיס,
און קלימפּערן מיט אײזנס און מיט בײנער
און קריכן, דראַפּען זיך אויף גלײכע ווענט;
וואָס לאָזן פריער זיך אָפּטרעטן אַ פוס,
און נאָכדעם מאַכן זײ די גרויסע קולות.

דערנאָך האָבן גענומען זיך באַווײזן
די קרובים און משפחה פון דער הײם
מיט אויסגעמאַכטע קעפּ און שאַרפע אויגן,
מיט פלײשיקע און צוקנדיקע נעז,
מיט שווערע גופים, גוטמוטיקע בײכער,
און קלימפּערדיקע קײטלעך אויף די וועסטן.
די מענטשן זײנען אויסגעוועזן אַ וועלט:
געשלעפּט זיך איבער דײטשלאַנד, האָלאַנד, בעלגיען,
געלופּטערט זיך אין אַלע האַפנשטעט,
אין האַמבורג, ברעמען, אַמסטערדאַם און ראָטערדאַם,

גערינטן אויפן ים מאָנאַטן לאַנג
אויף די באַרימטע גוטע זעגל־שיפן
און אָנגעקוקט דעם מלאך המות פּאַרן לעבן.
און אַז דער גרינגער ים פלעגט זיך צעשפּילן,
און זיך צעגעגנעצן מיט ווייסע מיילער,
און שיף און זעגל אָפּקאָכן מיט שוים —
דאַן פלעגן זיי צוזאַמען מיט די מייז
פאַרשטיקן זיך אין שוואַרצן און פאַרדעמפּטן לאָך
און אָפּזאָגן דעם לאַנגן ודוי אויפן קול
מיט עכטע טרערן אויף די בלויע אויגן.
זיי האָבן דורך דער צייט זיך אָפּגעהיט
פון עסן טרפות, אָפּגעמאַכט ביי זיך
צו ווערן גוט און פרום צו גאָט און לייטן.
נאָר ווי עס האָט נאָר זייער פוס דערטאַפּט
דעם זיכערן ניט־וויגנדיקן באָדן —
באַלד האָבן זיי פון זיך אַליין געחוזקט
און אָנגענומען די געשיכטע פאַר אַ שפּאַס.
דערנאָכדעם האָבן זיי געמאַסטן שפּאַן ביי שפּאַן
קאָלאַמבוסעס מדינה מיט די פּעק:
ניי־ענגלאַנד האָט זיי אויפגענומען פיין,
געקאָרמעט זיי מיט בולבעס און מיט חזיר,
געלאָזט זיי שלאָפן אין די שייערן און שטאַלן,
געקויפט ביי זיי אַ שפּילצייג פאַר די קינדער.
אין פּענסילווייניאַ איז געווען ערגער:
דער ברודער־דייטש האָט גאָרניט זיך דערפרייט,
ווי נאָר ער פלעגט דערזען די נאָז און פּאַק —
באַקאַנטע נאָך פון אַלטער ווייטער היים —
האָט ער געלאָזט אויף זיי די גוטע הינט.
און אַז זיי האָבן זיך צום סוף דערשלעפּט
צום זוניקן און ווייסן דרום־לאַנד,
דערזעגלט זיך צום וויטן גוטן ברודער —
האָט נאָך די זעגלשיף געשמעקט פון זיי
מיט טוכלע סמאָלע און פאַרדומפּטע מייז

מיט אַ געמישעכץ פון די נייע שטאָלן —
דערפֿאַר האָבן די אויגן פריי געשמייכלט,
און בייכער גוטמוטיק געשאָקלט זיך,
און ס׳האָט דאָס מעש פון קייטלעך צוגעקלונגען
מיט יעדן טראָט פון שווערע גראָבע פיס.

די אַלע האָבן שוין גערעדט אויף דייטש,
און ביר געטרונקען אויפן גרויסן שטייגער,
געראויכערט גראָבע שטינקענדע ציגאַרן,
און אָנגעקוואָלן שטאַרק פון זיך אַליין
אויף אַ געלאַסענעם און גוטמוטיקן אופן.
געדיינקט נאָך עפּעס פונם ווייטן חדר,
באַרימט געמאַכט דאָס וואָרט „מאַזומאַ״ ביי די פעלקער.
נאָך זיי זיינען געקומען שווערע ווייבער
מיט גאָידערדיקע און געפּאַלדעוועטע מאָרדעס
מיט שווערע אָפּגעשטאָפּטע היפּט און ברוסטן.
ווי פעסער קיילעכדיק אויף גראָבע פיס,
מיט טיכער טערקישע אין ברייטע גראַטעס.
די האָבן פעט געבלינצלט מיט די ליפּן,
געגאָידערט און געפּלוידערט ווי די גענדז,
און זייער שטאַרק געהאַלטן פון אכילה.
זיי פלעגן קומען אויף אַ וואָך, צי צוויי,
ביים אידן אויפן שמעקעדיקן ברוכוואָרג
און פול מאַכן דאָס הויז מיט זייער גרעב.
גרויס נחת האָבן זיי דאָרט ניט געפונען:
דעם אידנס קעסט האָט זיי ניט אָנגעשמעקט —
עס האָט געהערשט אַ טריקעניש אין הויז.
פלעגט מען זיך דורכגאָרגלען געהעריק, דורכשרייען —
און אַז די דייטשן פלעגן זיך צעפאָרן —
פלעגט ווערן פריילעכער, געראַמער אינם הויז.

די דייטשן האָבן זיך דערנאָך צעשפּרייט
אין לייגג און ברייט פון גרויסן דרום־לאַנד:

אײן דײטש האָט טאָקע אױפֿן פּלאַץ געשטעלט זיך
און אױפֿגעמאַכט אַ יאַטקע פֿון חזרים.
ער שטײט אין װײסן שימערדיקן שירץ,
דער װײסער בױך פֿאַרשמירט אין ראָזן בלוט,
די אױגן שמײכלען אומשולדיק און רײן,
און שנײדט דעם קערנדיקן חזיר
מיט בלישצענדיקן ברײטן שאַרפֿן מעסער.
אַ צװײטער האָט אין הױפּט־גאַס אױפֿגעעפֿנט
אַ קלײן געשעפֿט פֿון כל המינים װײסצײג,
מיט רײנע שײנע קעסטעלעך אין רײען,
אױף װעלכע ס׳טאָר קײן שטױבעלע ניט פֿאַלן.
דאָס קרעמל האָט זיך אױסגעפּוצט די פֿענצטער,
זיך אױסגעפֿאַרבן שפּילנדיק די דילן.
און ער גײט אום דאָרט מיטן קלאָרן טיכל,
און װישט דעם שטױב פֿון פּאָליצעס און קעסטלעך,
צי שטײט אַ שמײכלדיקער אין דער טיר
דאָס האָר אין שרונט מיט בלײפֿעדער אין אױער,
און גיט אָפּ דעם פֿאַרבײגײער גוט־מאָרגן.
אַ דריטער פֿירט געשעפֿטן אין די בערג
אַרום די שװאַרצע קאַלטע קױלן־גריבער
װאו ס׳האָבן זיך געגראָבן שטומע פּױלן
און דינע איטאַליענער און סלאָװאַנער —
גענומען צושטעלן אין װײטן העק
פֿון כל־המינים סחורה אױסצוצאָלן.
אַזױ האָבן די דײטשן זיך פֿאַרשפּרײט.

דערװײל איז זיך געלאָפֿן יאָר נאָך יאָר:
די שטאָט האָט זיך געהױבן און געשפּרײט,
דער אַלטער הױף איז שטילערהײט געװאַקסן,
די פּיצלעך קינדער האָבן זיך געהױבן
מיט שװאַרצע קעפּלעך און מיט בלאָנדע קעפּלעך
צװישן אײזנס, פֿערדגעבײן און קאָדער;
דערנאָך איז מען געגאַנגען אין די שולן

און אָנגעבראַכט אין הויז דעם נייעם לשון
מיט נייע לידער און מיט ניי־געזאַנג,
די שטילע אידענע האָט זיך אַרויסגעשלאָגן
פון אירע כחות, טוענדיק איר אַרבעט.
דער איד האָט ווי דער אייזל שווער געפּראַצעוועט
ניט וויסנדיק פון טאָג און ניט פון נאַכט, —
דער שבת איז געווען צו קורץ צום שלאָפן.
די אַלטע ספרים האָבן דורך דער צייט
פאַרעלטערט זיך, און זיך באַדעקט מיט שימל,
און רב בחיי אין דעם געלן איינבאַנד
האָט עלנט און פאַרשעמט געטוליעט זיך
צום אַלטן גאַנג פאַרגעסענע משניותן.

ג.

ליטוואַקעס

צום סוף האָבן געקומען זיך באַוויזן
די לעבעדיקע רירעוודיקע ליטוואַקעס
וואָס האָבן בלויז גערעדט מיט הענט און אויגן.
פאַרמאָרעט, אויסגעצערט, מיט גרינע פּנימער,
מיט בייכער איינגעפאַלענע, ווי כאַרטן,
מיט אומעטיקע הונגעריקע אויגן.
די האָבן שוין געבראַכט די ניי־מאַשינדלעך,
די רעמלעך און דעם בלאַק פון היטלמאַכער,
די קיילעכדיקע אויסגעהוילטע ביינקלעך
מיט נאָלן און מיט העמערלעך פון שוסטער —
די חברה בעל־מלאכות פון דער היים.
זיי האָבן זיך באַזעצט ביי די קאַנאַלן,
אויף ווײַן־גאַס, און אויף וואַסער־גאַס, און ליים־גאַס,
די גאַסן וואו עס שניידן זיך אַדורך
די בלאַנקע רעלסן פון דער אייזנבאַן,
און וואו עס קומען זיך אַהין פאַרברייגגען

ביים גלעזל ביר און שנאַפּס די וואוילע שוואַרצע.
מען האָט זיך אויסגעזעצט אין אַלטע חורבות
מיט קליינע שטוביקע צעזעצטע פענצטער ;
דער שניידער האָט אַרויסגעהאָנגען דרויסן
אַ פּאָר פאַרלאַטעטע געפּרעסטע הויזן
וואָס האָבן אין אַ ווינט געבלאָזן זיך
און אָנגעפּאַטשט פאַרבייגייער אין פּנים ;
דער שוסטער האָט צעוואָרפן אין זיין פענצטער
אַ באַרג מיט אויסגעדרייטע קרומע שיך,
האָט צוגערוקט דאָס ביינקעלע צום פענצטער,
די פּלייצעס אויפגעהויבן העכער פונם קאָפּ,
מיט גרויס התמדה און מיט ברען גענומען
צו שלאָגן נעגל אין די אַלטע שטיוול ;
דער היטלמאַכער האָט אַריינגעשטעלט אין שויב
דעם קיילעכדיקן בלאָק — וואו אויפן שפּיץ
האָט אויסגעפּרעסט און יום־טובדיק געררוט
אַן אַלטער קאַפּעליוש — אַ שפּאָגל־נייער —
מען האָט זיך אין די לעכער אויסגעזעצט — און שוין.
מען האָט געגעסן אין געדיכטן שטויב,
מען האָט געטרונקען אין געדיכטן שטויב,
מען האָט געקליבן סענט צו סענט — און אָפּגעשפּאָרט
אויף שיפסקאַרטן אַהיים פאַר ווייב און קינדער.

עס האָבן זיך אַראָפּגעשאָטן פון דער היים
די גרינע, דינע אויסגעצערטע ווייבער
מיט ברייטע הענט מיט בלויע שווערע אָדערן,
מיט שימערדיקע אויגן ווי ביי וועלפּיכעס,
מיט קינדערלעך ווי גרינע אַרבעסלעך,
מיט רינענדיקע אויערלעך און נעזלעך,
איינס קלענער פון דאָס אַנדערע — און גאָר.
מען איז פאַרפאָרן אין דעם מאַנס געשעפט
מיט גרויסע פּעק פון אַלטן בעטגעוואַנט,
מיט מעשענע צוויי לייכטער, קוגל־טעפּ,

מיט בייכיקע און געלע סאַמאָוואַרן.
מען האָט צעפּאַקט די גרויסע שווערע פּעק,
אַוועקגעשטעלט אַ צוויי־דריי אַלטע בעטלעך,
פֿאַרצאַמט דעם הינטערשט חלק פֿון געשעפֿט
מיט רויטע און מיט גרינע פּאַראַוואַנען —
און פּאַרטיק מיט דער בעל־הביתישקייט.
און מאָרגנס, אַז די קינדער האָבן זיך צערירט —
האָט זיך עס אָנגעהויבן דאָס געשריי
מיט שאַרפֿע קניפּן, רייסעניש פֿון האָר,
מיט פּייקלדיקע בוכנצעס און דראַפּן.
די מאַמע פּאַלט אַריין אין לעבעדיקן קנויל
פֿון די צעקרעלטע און צעלאָפּענע ממזרים.
דאָס בלויע מיילכל גייט געשמירט אויף שרייפֿלעך,
און שיט מיט פּעך און שוועבלדיקע קללות —
און איידער וואָס און ווען — אַהאַ, דער מאַן —
זי האָט אים שוין גענומען אויפֿן צימבל
אין איין חברותא מיט קאַלאַמבוסן,
און מאַכט פֿוןביידן נאַר אויף אויסצודרייען.
עס שטייט דער סוחר פֿון די אַלטע הויזן
און קראַצט זיך אין פּאַטילניצע און גאַפּט:
אַ שאַרפֿע צונג, האָט גאַרנישט ניט פֿאַרגעסן.

דערנאָך האָבן די פּאַכן זיך צעמישט:
דער שטיוולנייער האָט אַריינגענומען הויזן,
דער הויזנשטעפּער האָט אַריינגענומען שטיוול,
דער היטלמאַכער האָט אויף ביידן זיך פֿאַרקוקט
און נאָך אַ קורצער איבערלייגעניש, געגאַנגען,
אַריינגעשטעלט אי הויזן און אי שטיוול.
דאָ זיינען שוין די אויבערשטע געווען גערעכט:
געגאַנגען, אָנגעשאָטן פֿולע פֿענצטער
מיט טוכלע און צעדרייטע קאַפּעליושן.
דערנאָך האָט מען זיך אָנגעברוגזט, זיך פֿאַרקרימט,
צעשטעלט זיך אין די טירן פֿון די קראָמען

מיט פנימער פון קריגערישע הענדלעך —
זיך אויסגעשטעלט צו וואַרטן אויפן נעגער.
די ווייבער האָבן אויך אַ האַנט גענומען
און אָנגעגורט מיט מוט די בראַווע מענער.
און גאָט ווייס ווי, פון וואַן, און ווי אַזוי
זיי האָבן זיך דערוואוסט פון צוויטנס יחוס,
פון טאַטנס צד און מאַמעס צד, און מחותנים
ביז צו די ווייטסטע אָפּגערוקטע דורות.
האָט מען גענומען אויסרעכענען יחוס,
פאַרקראָכן אַזש אין יענעמס אינגעווייט,
געשמאַק, באַטעמט, מיט נגון, מיט געזאַנג,
מיט ווייסן שוים אויף דינע בלויע ליפּן.
דערפאַר, אַז ס'איז געקומען צו אַ שמחה,
ווען ס'האָט זיך איינע פון די קריגערישע ווייבער
געלייגט אין קימפּעט, צי חלילה ביי אַ צער —
איז מען זיך בייגעשטאַנען איינס דאָס אַנדערע
מען איז געוואָרן צוגעקלעפּט און זיס,
כאָטש צוצולייגן צו'ן אַ האַרטער מכה;
מען האָט די קימפּעטאָרין אָפּגעהיט,
געעסקט זיך, געבאַקן און געסאַרווערט,
געקאָכט די שאַרפע מאַנדלדיקע יאַכלעך,
און אויפגעפּאַסט די קינדער ווי די שררות.

דערווייל איז שוין אין שטאָט אַרומגעגאַנגען
אַ דאַרער נפש מיט אַ הויכן גאָרגל
און גלאַנצעדיקן לאַנגן בגד, אויסגעשמירט
מיט בלוט פון עופות און מיט טראָפּן פעטס.
זיין עובדה איז געווען: ארומצוגיין
אַריבער אַלע קרעמלעך מיטן סדור —
און קלאַפּן, אַנדולן אַ פולן קאָפּ
די מעקסים מיט די היימיס מיט די סעמיס;
אַריינדרעלן אין זיי די טראָפּ פון סדרה,
פון וואָס די נעגערס פלעגן אָנקוועלן,

פּרובירן נאָכמאַכן דאָס פּיין געזאַנג.
אויך פלעגט ער יעדן פרייטיק־פרי זיך מעלדן
אַ שפּראַץ אויף טאָג, די עופות קוילענען,
און אָפּגעבן די ברייטע באַלעבאָסטעס
דעם ברייטן און דעם פיינעם גוטן מאָרגן.
מיט זון־פאַרגאַנג פלעגט מען דאָס בענטשן ליכט,
די מאַנסלייט מאַכן קידוש אויפן קול
אויף די צוויי היימישע געבאַקטע חלות;
די ווייבער ווערן גאַטספאַרכטיק און שטיל
און קוקן מיט דרך־ארץ אויף די מאַנען.
און שבת־פרי האָט מען זיך אויפגעהויבן,
און אָנגעטאָן דעם טלית ווי געהעריק,
אָװעקגעכאַפּט דאָס שבתדיקע דאַוונען,
אַרײַנגעכאַפּט דאָס ביסל קאַלטע עסן,
אַרויפגעצויגן ס'פּאַרהאַנגל פון פענצטער,
צעעפנט ברייט די טיר אין גאַס אַרויס, —
און שוין — ס'איז אָפן דאָס געשעפט פאַר האַנדל.

און אײגנטלעך איז דאָס געװען נאַטירלעך:
אַ מענטש װאָס האָט געגרינט נאָך אין זיין שטעטל
האָט דאָרטן נאָך געוואוסט, אַז ביי קאַלאָמבוסן
איז אַרבעטן אום שבת ניט קיין זינד.
דעם שבת פאַרן זיך געזעגענען
האָט ער געלאָזט זיך געבן אַן עליה,
און ער, ווי אויך דער גאַנצער שבתדיקער עולם,
האָט גוט געוואוסט: אַ מאָנאַט־צוויי פון היינט
וועט ער דאָרט אין דער נייער ווייטער וועלט
אַרומשלעפּן זיך ערגעץ מיט אַ פּאַק,
צי סטריגעווען תחתונים אין פאַבריק,
צי עפּעס טאָן אַזוינס וואָס איז ניט שבתדיק.
די חכמה איז געלעגן נאָר דאַרין:
מען האָט געאַרבעט שבתדיקן טאָג
נאָך שווערער ווי אין וואָכעדיקע טעג,

ווייל שבת קריגן מענטשן זייער שכירות;
געמאָסטן שיך און הויזן אויף די נעגערס,
געשפּיגן מיטן גאַל און מיטן האַרצן —
נאָר האָבן זיך די שטערנדלעך באַוויזן,
פלעגט באַלד דער סוחר אָפּשטעלן זיין האַנדל,
אַריינכאַפּן זיך הינטער פאַראַוואַן
און מאַכן די הבדלה אויפן קול.

דערפאַר האָט זיך אין זיי אַריינגעקריצט
אַן עלפט געבאָט, וואָס מען האָט אָנגענומען
ווי ס'שטייט און גייט, און הייליק אָפּגעהיט —
דאָס ניי געבאָט: „זאָלסט העלפן זיך אַליין".
האָט מען געבראַכט אַ ברודער פון דער היים,
האָט ער עס נאָכדעם אָפּגעצאָלט ביים וואָך,
און דרייסיק יאָר נאָכדעם דאָס ניט פאַרגעסן.
מען פלעגט דעם ברודער לייגן אויפן וואָרשטאַט,
און מאָרגנס אים אַרויסבאַגלייטן מיטן פּאַק —
קריינק אויך ווי מיר און דאַר און ווער געשוואָלן.
מען האָט גערעכנט זיך צום האַלבן סענט,
און האָט איין ווייב געליען ביי דער צווייטער
אַ מעסטל זאַלץ, צי מעל, אַ שטיקל צוקער,
און האָט פאַרגעסן אָפּגעבן אין צייט —
האָט מען געהאַט דערנאָך וואָס צו געדיינקען:
און ביי דער ערשטער אָפּענער מחלוקה
געשריען וועגן דעם אין אַלע גאַסן.
און דאָס איז אויך געוועזן גאַנץ נאַטירלעך:
אַ מענטש וואָס שלעפּט אויף זיך דעם שווערן פּאַק
און ס'שווילן אים די פיס אַזוי ווי קלעצער,
און האָט צו טאָן מיט הינט און בייזע גוים —
צי איינער וואָס ליגט איינגעשפּאַרט אין שטויב
פון פרי־פאַרטאָג און ביז אַ שטיק אין נאַכט
און שלאָגט די נעגל אין די אַלטע זוילן —
אַזעלכע וויסן וואָס דער סענט באַטייט.

און אַז אַ מענטש פלעגט מאַנטיק־פרי באַגינען,
אַוועקמאַרשירן מיטן פּאַק אין דאָרף —
פלעגט ער דער ווייב זיינער צוערשט דערציילן,
אַז ער וועט שבת האַלטן אויפן דאָרף.
און פרייטיק־נאַכטס, ניט פריער ווי נאָך ליכט־בענטשן
פלעגט דאָס דער מענטש אַריינפאַלן אין הויז,
און אַז די ווייב פלעגט ווערן גרין און געל:
זי האָט זיך ניט געריכט לכבוד שבת —
פלעגט ער, דער מאַן, זי טרייסטן אויפריכטיק:
נישקשה, שאַ, ס'עט רעכט זיין ווי עס איז,
גיס צו אַ שעפּער וואַסער און גענוג.

אַזוי האָט די פאַרדאַרטע גרינע ליטע
אַריינגעקליבן זיך, און זיך צעלייגט
אין פּעטן און געבענטשטן דרום־לאַנד.

ד.

ווידער ליטוואַקעס

די בוימער האָבן זיך געבויגן פון דער לאַסט
פון רויטע גלאַנצנדיקע קילע עפּל
און דורכזיכטיקע ראָזע אַבריקאָזן.
אַ וואַלד איז נאָך געווען אַ וואַלד: געפלאָכטן,
געצווייגט, געקניפּט, געקנוילט, צונויפגעדרייט,
און פון געדיכטקייט האָט געשמעקט מיט פוילקייט,
מיט נאַסע שוואָמען, ווילדע קוסטן מאַלינעס,
מיט דורות־אַלטע שיכטן וואַלד־געוואוקס,
וואו איין פלאַנץ האָט דערשטיקט אַ צווייטע פלאַנץ,
און איז פון צווייטערס בויך אַרויסגעקומען,
און אין די שאַרפע ליכטיקע לבנה־נעכט
נאָך פלעגן ציען זיך די קייטן הירשן

מיט וואַלדיקע געדיכט־געצווייגטע הערנער
צו זילבערן לבנהדיקע וואַסערן.
און קאַראַוואַנען ווילדע שטאַרקע ענדיקעס
מיט מעכטיקע געשפּריצט־קאָלירטע פליגל,
מיט פּיס פון עכטן שטיין־קאָליר און האַרטקייט —
זיי פלעגן אָנפליען אין וואַלד צו האַלטן נאַכט,
באַזעצן זיך אין שווארצע שטאַרקע צווייגן,
און כאַלדערן פון שלאָף ביים מינדסטן שאָרך.
אין מיטאָג־שעה, פון ריינעם גאָלד געשמאָלצן,
פלעגט אינם וואַלד אַ צי טאָן מיט געשמאַק
פון רייכן שווערן פליסנדיקן האָניק,
מיט דעם געזשום פון גאָלדיק שווערע בינען.
די ווייטע פלאַך האָט נאָך אין זיך פאַרהאַלטן
די ערשטע פרוכטבאַרקייט פון יונגער ערד
וואָס האָט געשאָסן און געשפּריצט מיט זריעה.
דאָס גראָז איז פעט געווען און שווער און שפּריצנדיק,
און שווערע סטאַדעס אָקסן זיינען אומגעגאַנגען
מיט אומגעהויער ברייטע רוקנס, הערנער,
און קי האָבן געשלעפּט אין פעטן גראָז
די שווערע אָנגעקוועלטע אייטערס מילך.
און אומגעציילטע סטאַדעס ווייסע שאָף,
זיי האָבן זיך ווי ווייסע רירעוודיקע פלעקן
געקייקלט זיך אין לעבעדיקן גרין,
ווי ווייסע כוואַליעס אין אַ גרינעם ים.
און אַז דער פּאַרמער פלעגט אַראָפּברענגען אין שטאָט
זיין רייכן איבערפלוס פון פעלד און גאָרטן
אין בלוטיק־רויטע שפּריצנדיקע בוריקעס,
אין שווערע ווייסע בולבעס ווי די שטיינער,
אין גרין און פעסט געוויקלטע קעפּ קרויט —
האָט מען עס ניט געמאָסטן אויפן בושל,
נאָר אויסגעטיילט אין זעק פאַר קליינעם זילבער.
אַ שווערע פעטע הון פאַרקויפט צו פערטעלע,
און הענער האָט מען צוגעלייגט אין צוגאָב.

אַז ליטע איז אַרייננעפאַלן אין דער שפע,
אין לאַנד, וואָס האָט געפלאָסן מילך און האָניק —
און אַז זי האָט זיך אויסגעלערנט עסן —
האָט זי זיך אויסגעזעצט אין שטיבּ פון קראָמען
און האָט גענומען שרייבן פיינע גרוסן
אין די פאַרשמאַכטע הונגעריקע שטעטלעך.
סע האָט דערציילט זיך ווי ס'איז גוט און וואויל,
מען וואַרפט זיך אום מיט פלייש אין מיטן וואָך,
און וואָס פאַר פלייש נאָך: הינער, גענדז, און קאַטשקעס.
און ברויט עסט מען פון פיינעם ווייצנמעל,
און ס'וואַלגערן זיך אום דאָרט אין די גאַסן
די גרויסע רויטע זיסע קאַוואָנעס,
וואָס שפּריצן מיט דעם האָניק־זיסן סאָק.
און די פאַרדאַרט צעטריקנטע משפּחה
וואָס האָט געגנערט זיך אויפן שוואַרצן ברויט
מיט וואַסערדיקע בולבעס אין די שאָלן
האָט אָנגעהויבן חלומען פאַרשמאַכט
פון ווייטע ימען און פון פעטן לאַנד,
פון וואַנען ס'קומען אָן די פיינע בילדער
פון טעכטער און פון זין מיט גלאַטע פּנימער,
פאַרפּוצט אין פיינע גלאַנציקע צילינדערס
מיט גראָבע שווערע קייטן אויף די בייכער,
מיט קיילעכדיקע אייניקלעך, ווי מאָפּסן.
נאָר אַז די מאָפּסן פון די פיינע בילדער
האָט שוין דערעסן און געקראָכן פונם האַלדז
די מוציא ברויט מיט אָנגעשמירטן האָניק,
און אַז די גרינע באַלעבאָסטע
האָט אָנגעהויבן ביינקען נאָכן הערינג —
פלעגט זי זיך נעמען צו דעם מאַנס געביין
און אויסלאָזן איר האַרץ צו דעם קאָלאָמבוס:
זיין ברויט איז ניט קיין ברויט, זיין פלייש איז ניט קיין פלייש,
אַ הון איז דאָ קיין הון ניט, און להבדיל,
אַ ברודער איז קיין ברודער ניט — און גאָר.

די מאַנען אָבער האָבן זיך דערווייל
בשלמות אָנגעטריבן זייער מסחר:
מען האָט געשלעפּט זיך איבער וועג און שטעג
אין נייעם פרעמדן מוראדיקן לאַנד
מיט שווערע נאַקנברעכנדיקע פּעק.
דער מאַן אין וועג איז אָפּגעקומען מיטן ברויט,
מיט אַ געבאַקטער בולבע, מיט אַן איי,
וואָס ס'האָט דער פּאַרמער אים געשאָנקען.
מען האָט געפינצטערט טאָג ווי נאַכט אין קראָם,
געבראָטן זיך ביים ברענענדיקן אייזן,
געבראַזגעט אויף די אַלטע ניי־מאַשינען,
אַריינגעטעכהט מיטן האַרץ אין נעגער.
און מערקווירדיק איז עס געווען: ווי שנעל
די מענטשן אַן אַ צונג האָבן באַגריפן —
און קלאָרער זאָגנדיק — דערשמעקט, דערטאַפּט,
דעם נאַקעטן מהות פון פרעמדן נעגער,
פון דער עקזאָטישער און ווייטער ראַסע,
מיט יעדן זייער קנייטש און ריר און דריידל,
מיט זייער אויפריכטיקן קינדערישן לאַכן
און מיט דעם שפּעטער איינגעפלאַנצטן אומעט,
מיט זייער גוסט, און רייכן טראָפּישן געשמאַק.
און ס'איז געווען נאַטירלעך, וואָס דער נעגער
האָט אויך פון זיין צד באַלד דערשמעקט, אַז די —
זיי זיינען עפּעס נענטערע מענטשן;
געהערן טאָקע צו דער ווייסער ראַסע,
נאָר ווייסע ראַסע פון אַן אַנדער מין.

די דייטשע ברידער האָבן מיט די נעז
געקרימט זיך אויף די אויסגעדאַרטע אידלעך
און האָבן זיי באַטיטלט: גרינע שנאָרער,
און שפּאָס געמאַכט פון זייערע מנהגים.
נאָר צוויי מאָל דורכן יאָר: אין מוראדיקע טעג
פון ראש השנה און יום כפור, פלעגט דער תהום,

דער ברידערלעכער תהום באַהעפטן זיך —
צונויפגעקומען דאַוונען מיט אַ מנין.
דערנאָך פלעגט מען זיך ווינטשן גוטן יאָר
און זיך פאַנאַנדערגיין ביז קומענדיקן יאָר.
די איינציקע, וואָס פלעגן ווי עס איז
אַריבערשפרייזן יענעם תהום — געוועזן איז
דער לאַנגער דאַרער „שאָכעט" מיטן חלף,
און דער בית־עולם צווישן פרעמדע צלמים :
און אַז אַ דאַר, אַ קריינקלעך ליטוויש קינד
האָט ניט געקענט פאַרטראָגן מער דעם שטויב
פון טאַטע־מאַמעס נעגערשן געשעפט
און האָט פאַרביינקט זיך נאָך אַ בעסער וועלט —
האָט מען זיי ברידערלעך געלייגט צוזאַמען
אין דעם קליינקברימדיקן אידישן בית־עולם
ווייל ערשטע צו באַנייען דעם בית־עולם
געוועזן זיינען די שוואַכע בלאַסע קינדער —
און ס'האָבן זיך געהויבן קליינע בערגלעך
מיט דינע ווייסע ברעטלעך ביי צוקאָפּנס,
און אויף די ברעטלעך אינם פיינעם גראָז
האָט אויף דער דרומדיקער זון געלויכט
פירעקעדיק און ניי די פרעמדע שריפט.

פינפטער קאַפּיטל

א.

דזשאָשואַ

אַז דזשאָש האָט אָפּגעקויפט דעם אַלטן טאָמפּקינס פּלאַץ —
האָט ער דערשפּירט זיך פּלוצים, ווי ער וואָלט
געלאָזן טיפע וואָרצלען אין דער ערד.
זיין בליק איז מיט אַמאָל געוואָרן זיכער,
געוואָרן גוטמוטיק און קלאָר און שמייכלדיק;
זיין פעסטער טראָט אין אַלטן ברייטן הויף
האָט אויסגעקלונגען זיכערקייט און מוט;
דאָס פּנים איז געוואָרן מונטער, אויפגעלייגט,
און אין די קנייטשן פון דער נאָז און ליפּן
האָט אָנגעהויבן שפּילן לייכט אַ שמייכל.

עס האָט פּאַר אים זיך אָנגעהויבן ציען
אַ קייט פון רואיקע און אַרבעטזאַמע יאָרן.
מיט לייב און זעל פאַרטיפט אין זיין געשעפט
האָט ער אַליין גאָר נישט באַמערקט, ווי דורך דער צייט
איז ער געוואָרן איינגעוואַקסן אין דער ערד,
ווי אַלץ איז אים געוואָרן נאָענט און אייגן.
זיין ענגליש צונג איז אים געוואָרן פריי
מיט איטלעך בויג און אויסדרוק פון די שכנים;
ער האָט געהאַט אַ וויץ פאַר יעדן איינעם,
אַ פריינטלעך וואָרט, אַ קלוגן קורצן משל,
גענומען פון אַ שכלדיקן מדרש,

פון וואָס די בראַווע שכנים פלעגן אָנקווען.
האָט מען באַדאַרפט צו בויען אַ שפּיטאָל,
צי אויפשטעלן אַ נייע קירך, איז מען
געקומען צו דעם דזשאָש נאָך אַ נדבה.
מען האָט זיך אָנגעהויבן צוהערן צון אים,
אין אַ פאַרלעגנהייט, וועט מען שוין קומען
צום אַלטן דזשאָש צו האַלטן זיך אָן עצה.
און פלעגן שכנים קומען צון אַ סכסוך,
פלעגט אָפטמאָל דזשאָש די צדדים אויסגלייכן
און ברענגען זיי צו שלום דורך אַ פשרה.
און נאָכדעם ווי די נייע בעסטע פריינט
זיי האָבן שוין באַנעצט דעם שלום מיט אַ טרונק,
דאָ פלעגן זיי אויף זיך אַליין זיך חדושן:
למאי מען האָט זיך גאָר באַדאַרפט צו קריגן?
דער עסק איז דאָך אַזוי קלאָר און פשוט,
אַ קינד אין וויג קען דאָך אַזוינס באַנעמען.
און אַז די מאָס פלעגט ווערן איבערפול,
פלעגט מען שוין קושן זיך דורך הייסע טרערן,
און האַלטן אין איין טענהן מיט התפעלות:
אַי דזשאָש, ער טראָגט אַ קאָפּ אויף זיינע פּלייצעס!

נאָר שפּעטער, אַז ס'האָט דזשאָש גענומען פירן
די פורן רויטע ציגל אויף זיין פּלאַץ,
און זיך געשטעלט צו מויערן זיין בנין —
דאָ האָט מען שוין אין גאַנצן אויפגעהערט
דעם אַלטן דזשאָש צו קלאַפּן אויף דער פּלייצע.
עס האָט זיך אויסגעלייגט אַ דיקער פונדאַמענט
פון גרויסע סקווערן שווערן גרויען שטיין,
און נאָכדעם האָבן זיך צעוואַקסן ווענט
פון נייעם רויטן ציגל, שנור און שנור,
מיט גראַדע ווייסע רייען הויכע פענצטער.
און אַז דער רויטער דאָך פון שווערן בלעך
האָט זיך צולעצט צעלייגט און זיך צעגלאַנצט —

האָט ער הרחבהדיק מיט זיך באַשיצט
אַ נייעם גרויסן און גערױמען בנין,
פיר גאָרן הויך, פון אומגעהויער ברייט און לייננ,
מיט ברייטע שווערע טויערן פון אייזן
אויף ביידע זייטן פון דער לייננ פון בנין,
מיט גרויסע ליפטס אַרויפצוציען סחורה,
מיט ליכטיקע גערױמע קעלערן — געבויט
פון אייזן און קאָנקריט צו האַלטן פעל,
מיט פרעסן און מאַשינען אויף צום פאַקן,
און מיט אַ גרויסער ליכטיקער קאַנטאָר
וואו ס'איז אַ שטילער קרוב שוין געזעסן,
און זיך געגריבלט אין די דיקע ביכער.

אַז דזשאָש האָט אויפגעבויט זיין לעבנס בנין —
איז שוין זיין קאָפּ געווען דורכגעשטרייפט
מיט אייזן־גרויע פאַסן האָר; זיין פנים,
פאַרבאַקן אין אַ העלער ציגל־רויטקייט,
מיט טיפע קנייטשן אַרום שטאַרקן מויל —
האָט מיט באַהאַלטן זיכערקייט געשמייכלט.
דאָס הויז און הויף געווען זיינען פול
מיט שלאַנקע און אַטלעטיש־שטאַרקע זין,
און יונגע דינע פוריטאַנער טעכטער
אין ווייסע קליידער און מיט לאַנגע צעפּ,
מיט ריין געשניצטע ברוינע פנימער.
נאָר די זיינען געווען שוין פרעמד און ווייט
פון אַלטן שטאַם; אפילו ער, דער טאַטע,
איז דורך דער צייט געוואָרן פרעמד צו אַלעס,
געוואָרן גלייכגילטיק און קאַלט צום גלויבן.
דעם שטן, אַז דו גיסט נאָר אָפּ איין פינגער,
פאַרלאַנגט ער באַלד די גאַנצע האַנט: צוערשט
האָט ער פאַרפעלט אַ דאַוונען, שפּעטער נאָך איינעם,
און באַלד איז אים אין גאַנצן שווער געוואָרן,
ביז ער האָט אויפגעהערט אין גאַנצן דאַוונען.

דעם שבת פלעגט ער האַלטן נאָך געשלאָסן —
נאָר איינגיין איז עס אים ניט איינגעגאַנגען.
אַנשטאָט צו רוען און אַריינקוקן אין ספר
האָט אים דער קאָפּ געטראָגן אין געשעפט,
און וואָס מער דאָס געשעפט האָט זיך צעוואַקסן,
איז אַלץ דער שבת מער צו לאַסט געפאַלן.
און אָפטמאָל פלעגט ער שבת, אומגעריכטערהייט,
זיך כאַפּן אַז ער חשבונט מיט אַ בלייפעדער —
ער פלעגט אַ ווייל פאַר זיך אַליין זיך שעמען,
נאָר באַלד זיך ווידער אין געשעפט פאַרטיפן.
די איינציקע וואָס האָט אויף דעם געזיפצט,
איז בלויז געווען די דינע הויכע ווייב:
זי פלעגט נאָך מאַכן שבת־קודש ווי אַמאָל,
און בענטשן שבת־ליכט און זאָגן תחינות,
און בענקען נאָך די אַלטע גוטע צייטן.
דער שיין פון די געבענטשטע ליכט האָט אָבער
פאַרטרייבן ניט געקענט די פרעמדע וואָכיקייט,
און ס'האַרציקע געבעט פון אַלטע תחינות
געפאַלן איז פאַרשעמט און איבעריק
אין ווייטע אויערן פון פרעמדלאַנד זין,
און אָפּגעפרעמדטן אייגן פלייש און בלוט
פון שלאַנקע טעכטער מיט אַ פרעמדן לשון
וואָס קוקן ביי די שבת־ליכט אַריין
אין אומפאַרשטענדלעכע און ווייטע ספרים.

און דאַן האָט שוין דער נאָמען פון דעם איד
געקלונגען הויך און ווייט איבערן לאַנד:
קענטאָקי, טענעסי, אָהייאָ און אינדיאַנאַ,
ביז אילינאָיז און קענזעס־שטאָט פון איין זייט,
און ביז די ווייטסטע צפונדיקע שטאַטן
פון צווייטער זייט — די אַלע האָבן שוין
געשיקט אים זייער האַנדל און געגלויבט
אין אידנס וואָרט און טאַט און פּינקטלעכקייט.

אַ וואָרט זיינס איז געווען אַ וואָרט: באַרעכנט,
ראַיעל, און שטריינג צו זיך ווי צו דעם צווייטן.
זיין שלאָגוואָרט: „מיינס איז מיינס, און דיינס איז דיינס".
און דאָס געשעפט האָט זיך צעשפּרייט, צעצווייגט,
און גרעסער איז געוואָרן זיין פאַרנעם,
און זיינע מעגלעכקייטן. ס'איז געווען
אַ וואונדערבאַרער אויפרעגנדער שפּיל
אין שווערע טויזנטער און מאַרך און נערוון,
און דזשאָש, דער קאָפּ, דער אויפטוער פון דעם,
איז שטיל געשטאַנען פון דעם אַלץ ביים רודער
און האָט געטריבן צום געווינטשטן ציל.
און פּונקט ווי אַלע שטאַרק ענערגישע נאַטורן
האָט ער נישט ליב געהאַט זיך אָפּשטעלן און ריידן
פון ווייטער עלנטער פאַרגאַנגענהייט.
און אַז אַ שכן וואָס האָט אים געדיינקט
פון יענע צייטן מיטן שווערן פּאַק
פלעגט אים אַמאָל אַ זאָג טאָן: „דזשאָש, ביי גאָט,
„אַ בנין האָסטו זיך דאָס אויסגעבויט,
„אײ־אײ, אַ שווערער פּאַק געווען דיין פּאַק
„וואָס דו האָסט דאָ געבראַכט אין די מקומות..."
פלעגט דזשאָש אים געבן ענטפער מיטן האַלבן מויל,
ביז וואַן דער גוי פלעגט זיך פאַרפלוידערן,
און איבערשפּרינגען אויף אַ צווייטן ענין.

גרעסער **געוואוינט** האָט מען נאָך אַלץ אין אַלטן הויז,
וואָס האָט זיך מיט זיין אַלטקייט אויסגעטיילט
אַנטקעגן נייעם שרייענדיקן בנין.
די טעכטער זיינען נישט געווען צופרידן
נאָך ריידן הויך אין אָנגעזיכט פון פאָטער
האָט זיי פאַרפעלט דער מוט. דערפאַר די מאַמע
איז מיט דעם אַלטן הויז געווען צופרידן:
עס איז איר ליב געווען איעדעס ווינקל,
די אַלטע אויסגעדרייטע ביינערדיקע ווענט,

און יעדער שטיין פון הויף איז איר געווען נאָענט.
אַמאָל פלעגט זי דערמאָנען זיך אָן טויטן קינד
וואָס איז געווען דער קרבן פאַר דעם אַלעם.
און דאַן פלעגט זי אַ גיפטיגע, פאַרביסענע,
מיט גרינע אויגן קוקן צונם הויף
וואו ס'האָט זיך רויט און פעסט און שרייענדיק
געהויבן דער פירגאָרנדיקער בנין.
און דזשאַש, דער קאַפּ, דער פירער און פאַרזאָרגער
ער איז, דאַכט זיך, געווען ווייט פון אַלעס,
האָט מיט זיין שאַרפן אויג באַנומען אַלץ —
פאַרטאָן מיט לייב און זעל אין די געשעפטן,
דאָך האָט ער מיט זיין חוש דערטאַפּט און דורכגעפילט
די נויט און דעם פאַרלאַנג פון יעדן איינעם.
פלעגט צייטנווייז אַריינוואַרפן אַ וואָרט
צו איינעם פון די זין צי פון די טעכטער,
פון וואָס זיי פלעגן ווערן רויט-פאַרשטוינט:
פון וואַנען ווייס דער פאָטער גאָר אַזוינס
וואָס מען האָט קיינמאָל אויף די ליפּן נישט געבראַכט.

די לעצטע צייט פלעגט ער אַרומגיין שטיל,
פאַרשווינדן פונם הויף אויף שטונדן לאַנג
און אַז ער קומט צוריק אַהיים ביינאַכט
פלעגט שפּילן אויפן מויל ביי אים אַ שמייכל,
וואָס טוט זיך קוים פאַרבאָרגן אין די וואָנסן;
און אין די גרויע יוגנטלעכע אויגן
פלעגט אומטאַנצן אַ שטיפערישער פייער.
פלעגט נאָכקוקן דעם זילבער-גרויען רויך
פון דיקן שוואַרצן שמעקנדן ציגאַר
וואָס טוט זיך שפּרייטן איבער יונגע קעפּ
פון טעכטער איינגעבויגענע אויף דאָס געניי,
און זין פאַרטוענע אַריבער ביכלעך —
און שווייגן פלעגט ער היימלעך און פילזאָגנדיק.
דאָס האָט ער שטילערהייט געקויפט אַ היים,

געווען פֿאַרנומען יעדן טאָג מיטן רעמאָנט:
מען האָט געקאַלכט, געפֿאַרבט, געקלעפּט פּאַפּיר
און ס'האָט געשמעקט מיט פֿרישן פֿאַרב און פּאַפּ,
און סאָסנע־ברעטער פֿריש און גלאַט פֿון הובל;
עס האָט געקלאַפּט דער האַמער און די זעג,
און ס'האָט דער הובל פֿריש און ניי געזונגען.
און דורך די פֿענצטער פֿון באַנייטן הויז
האָט זיך געשטרעקט די גרינע פֿרישע פֿלאַך
פֿון ברייטע לאָנקעס און פֿון ווייטן וואַלד;
און אויפֿן סאָסניקן און פֿרישן דיל
באַגאָסן מיט אַ זוניק־וואַרעם ליכט
אין גאָלד און גרין האָבן זיך אומגעוויגט
געצאַקטע און געשפּיצטע בלעטער־שאָטנס
פֿון שווערע גראָבע און אַלט־נייע דעמבן.
און דזשאָשן פֿלעגט זיין שווער זיך אָפּרייסן
פֿון גרויסן סוד וואָס האָט אים איבערפֿילט
ווי מיט באַרוישנדיקן זיסן וויין
און אָפּט באַקוקנדיק די ברייטע פֿלאַך
פֿלעגט אויפֿן זינען אים אַרויסשווימען:
„דען גאָט האָט אונז אויסגעברייט,
און מירן זיך צעשפּרייטן אינם לאַנד".

ב.

היים

אַז דזשאָש האָט ס'הויזגעזינט אריינגעפֿירט
אין נייעם ברייטן און געראָמען הויז —
דאָ האָבן זיי צעעפֿנט ברייט די אויגן:
עס האָט אַ בלאַנק געטאָן דאָס פֿרישע מעבל
מיט ווייכע טיפֿע שטולן שווערן פּליוש,
מיט גלאַנצדיקע טישן פֿון מאַהאַגאָני,
מיט זילבערדיקע הויכע שווערע שפּיגלען,

און מיט אַ הויכער פּיאַנאָ פֿאַר די טעכטער,
די דילן אויסגעבעטן מיט ווייכע טעפּיכער —
און אין דער קיך האָט שוין אַרומגעפּאַדיעט
אַן אויפגעפּוצטע גלאַנצנדיקע נעגערטע,
געפֿילט זיך היימיש און געשטראַלט פֿאַר שמחה,
דאָס גלאַנציק פּנים וויט ביז צו די אויערן
פֿאַרריסן אין אַ ברייטן טרייען שמייכל,
מיט שטראַלנדיקע גרויסע אויגן־ווייסלעך
און שימערדיקע רייען ווייסע ציין.

די קינדער האָבן דורכגעשטורעמט ס'הויז
מיט בליצן אין די אויגן, פֿלאַם אין פּנים;
אַרויפגעשטורעמט אויף די גלאַטע טרעפּ
אין זוניקע און פֿרישע אויבער־שטובען,
מיט פֿרישע אייזן־בעטלעך ווייס בעפֿאַרבן
מיט נידעריקע לייכטע וויג־שטולן.
עס האָט געקלונגען און געזונגען אינם הויז
פֿון אויבן ביז אַראָפּ מיט יונגע טריט,
און ס'האָט געענטפֿערט פֿונם ווייסן באַלקן
דאָס הילכיקע געקלאַנג פֿון יונגע שטימען.
נאָר אַז דער יונגער קאָכעדיקער שטורם
האָט זיך אַראָפּגעריסן פֿון די טרעפּ צוריק
זיך פֿריידיק אויסצוגיסן אויפֿן פֿאָטער —
דאָ זיינען זיי געבליבן שטיין אַנטשוויגן:
די מוטער זיצט אין טיפֿן ווייכן שטול,
דעם אַלטן גרויען קאָפּ אַראָפּגעלאָזט,
באַגיסט זיך שווייגנדיק מיט גרויסע טרערן,
און ס'שטייט דער פֿאָטער איבער איר געבויגן
און גלעט איר קאָפּ מיט טרייסטנדיקע הענט,
און רעדט מיט שטילע רייד, ווי צו אַ קינד.

דאָס לעבן האָט גענומען גיין אין הויז
מיט פֿריילעכע, מיט זיכערע און ברייטע טריט:

דאָס יונגוואָרג איז אַריינגעוואַקסן באַלד
אין נייער פּריציש־ברייטער אומגעבונג,
און זיך געשפּירט אין זייערע באַוועגונגען,
אין זייער זינגענדיקער העלער שפּראַך.
און אין דעם חן האָט זיך אַ צווייטס געפלאָכטן:
דאָס אַלטע חן פון אַלטן ווייטן מזרח
וואָס האָט געלויכטן אין די יונגע אויגן,
מיט עפּעס אומעטיקס און ברענענדיקס ביינאַנד.
און אין די לאַנגע קאַלטע ווינטער־אָוונטן
האָט הייס און פריילעך שוין געקנאַקט דאָס פייער,
פון רויטע גליענדיקע קוילן אין קאַמין,
געפלאָכטן זיך, געקושט מיט בליצן־פונקען
אין בלאָנדע און אין ברוינע ווייכע צעפּ,
געשפּילט מיט פייערלעך אויף ברוינע באַקן,
און זיך געשפּיגלט אין די יונגע אויגן.
אין זונטיקדיקע שטילע נעכט פון רו
האָט דער קלאַוויר שוין אויסגעקלאַפּט ראָמאַנסן
און ס'איז דאָס פראָנט־צימער געווען פול
בלאָנדהאָריקע, בלויאויגיקע פריינדינען
און יונגע פּריצים נאָכלעסיק פאַרפּוצט
אין דרומשע אַלטמאָדישע קאָסטיומען,
מיט ווייסע דינע הענט און ראָזע נעגל,
מיט ברייטע קינסטלערישע האַלדזטיכער,
און וויכגעלאָקטע האָר אין גרויסע רינגען.
זיי פלעגן זינגען אויף אַ צאַרטן קול
און אַלטע לידער און באַלאַדן פאָרטראָגן
מיט אַדעליקן זשעסט און העפלעכקייט.
דערנאָך פלעגן די הערן זיך פאַרנויגן
און איינלאַדן די דאַמען צונם טאַנץ,
און יונגע פּאָרלעך מיט פאַרפלאַמטע פּנימער
זיי פלעגן זיך באַגייסטערטע פאַרטיפן
אין ריטמישע און ווייכע אַלטע טענץ.
און פון די ווענט האָבן אַראָפּגעקוקט

די בילדער פון די דרום־גענעראַלן
באַרימט געוואָרענע אין בירגער־קריג,
מיט ליינגלעכע און שמאָלע פּנימער,
מיט קורצע בערד געשוירענע פראַנצויזיש
אין שוואַרצע פראָק און גרוילעכע מונדירן
און מיט געמאַכטער שטרענגקייט אין די אויגן.
און פון דעם ביכערשראַנק האָבן געגלאַנצט
אין גאָלד און רויט, אין שוואַרץ און ווייס, די רוקנס
פון אומשטערבלעכן שעקספּיר, און פון מילטאָן,
און וואָלטער סקאָטס און טעקערייס ראָמאַנען.
(די באָבעס מיט די זיידעס פון די חורבה־וועלט
זיי זיינען ענדלעך צו דער רו געקומען
צוזאַמען מיטן אַלטן רב בחיי,
און מיטן רומל איבעריקן אַלטוואַרג,
העט, ערגעץ אין אַן אָפּגעלייגטן אַלקער,
אין שכנות מיטן דאַך).

אין פרייע אָוונטן
איז תמיד פול געווען דאָס הויז מיט מענטשן.
דאָ פלעגן שכנים קומען זיך פאַרברייינגען,
אַ שמועס טאָןביים פּייפ און רויטן טיי
מכח מסחר, האַלטן זיך אַן עצה,
צי באַרגן גאַר אַ שטיקל גמילת־חסד.
אַמאָל קומט אָן דער גוטמוטיקער פּאַסטאָר —
אַצינד שוין גרוי, מיט קנייטשן אויפן פּנים,
נאָר לעבעדיקער, פרישער ווי געווען —
ער האָט נאָך ליב אַריינגיין אין ויכוחים,
אַרגומענטירן וועגן „זון און פאָטער" —
נאָר איצטער ענטפערט שוין דער איד צוריק
געלאַסן, פריי און קיל, און שמייכלענדיק,
לאָזט קנוילן רויך פון שמעקנדן ציגאַר,
און מאַנעווורירט גאַר קונציק מיט די פסוקים,
פון וואָס דער פּאַסטאָר ערגערט זיך צום טויט

און לויפט זיך אָפּריידן דאָס האַרץ צום יונגוואַרג.
די אידענע איז אומגעגאַנגען אַנגעטאָן
אין שוואַרצן זייד, מיט פּערל אַרום האַלדז.
באַזעצט זיך אין דעם נייעם גרויסן הויז —
האָט דזשאָש, דער מאַן, זי אַנגענומען ביי דער האַנט,
ביים רויטער, אויסגעאַרבעטער און האַרטער האַנט,
און האָט געזאָגט איר: „מוטער, פון היינט אָן
„זאָלסטו קיין האַנט אַריינטאָן אין קאַלט וואַסער,
„דו האָסט אַ דינסט, און מאָגסט זיך מיט איר שאַפן".
נאָר איצט ווען מען האָט ניט געלאָזט זי אַרבעטן
פלעגט זי נישט וויסן וואָס צו טאָן מיט אירע הענט.
די זיינען איר געווען ווי איבעריק און פרעמד,
און בעטן עפּעס ביי דער שוואַרצער דינסט
האָט זיך די צונג אין מויל ווי נישט געקערט.
זי פלעגט באַוואונדערן די יונגע טעכטער
וואָס שאַפן זיך אַזוי הרחבהדיק און פריי,
און וואָס די שוואַרצע גלימצערדיקע דינסט
איז גליקלעך אויסצופאָלגן זייער וואָרט,
בעת איר דאַכט זיך, אַז די שוואַרצע מאַלפּע
מאַכט חוזק, און לאַכט אָפּ הינטער איר רוקן,
און שטשירעט מיטן מויל ביז צו די אויערן.
די אָרימע, ס'איז שווער געווען פאַר איר
צו זיצן ליידיק נאָך אַ לעבן אַרבעט.
און אין אַ פרייען טאָג ביים מיטאָג־עסן,
ווען ס'זיצט דאָס הויזגעזינט אַרום דעם טיש
און עמיצן פעלט עפּעס אויס ביים עסן —
פלעגט זי זיך האַסטיק אויפכאַפּן פון פלאַץ
און מאַכן אַ באַוועגונג ווי צום לויפן —
אַמאָל פלעגט זי אַליין אין צייט זיך כאַפּן,
פלעגט ווערן רויט און בלייבן אַ פאַרשעמטע,
און אָפטמאָל פלעגט דער מאַן זי אָפּשטעלן
מיט זיינס אַ זיכערער און ברייטער האַנט:
וואַרט, מוטער, ס'וועט די דינסט דערלאַנגען.

פלעגט זי אַדורכזיצן די לאַנגע טעג,
דורך זומער אויף דער זוניקער וועראַנדע,
דורך ווינטער ביי דעם ברענענדן קאַמין,
און צעלנדיק פאַרזאָרגט די אויגן, שטריקן.
האָט שטיל און פלינק געהאַלטן אין איין שטריקן,
און ס'האָט דאָס קניילכל וואָל געטאַנצט אין שויס,
פון רעכט אויף לינקס, און ווידער אויף צוריק,
געשאָקלט מיטן גרויען קאָפּ אויף ניין.
זי האָט געהאַט אויף וואָס זיך צו פאַרטראַכטן:
אַז ער, דער מאַן, איז עפּעס ניט דער אייגענער,
פאַרהאַוועט טאָג ווי נאַכט אין די געשעפטן.
און אַז די זין, געבוירן דאָ אין לאַנד,
זיי זיינען פרעמד צו איר און אומפאַרשטענדלעך.
נאָך ערגער שטייט עס מיט די יונגע טעכטער:
די זיינען קאַלט און שטאָלץ און גאווהדיק
און פרעמדער נאָך ווי פרעמד. פאַרטאָן מיט זיך,
און וווייט פון אַלץ וואָס שמעקט מיט אידישקייט.
און וואָס פאַר גוטס קען שוין אַרויסקומען:
אַז ס'הויז איז תמיד פול מיט יונגע פּריצים,
אַז ס'איז ביי זיי דער אַלטער גוי, דער פּאַסטאָר,
אַ גרעסערער מיוחס ווי די מאַמע.
אַז וואו אַ שמחה ערגעץ ביי די גויים,
איז זיינען זיי די ערשטע מחותנים.
אַ טיי־פּאַרטי אין קירך: איז גרייט מען זיך,
איז באַקט מען טאָרטן און מען עסקט זיך,
מען גרייט זיך ווי להבדיל צו אַ חתונה —
און שוין. מען פרעגט דען איר אַ דעה?
די מיידלעך וועלן נאָך אַריינוואַקסן אין שמד.
און ער, דער מאַן, עס זאָל אים עפּעס אַרן,
ס'איז נישט זיין דאגה. קלאָגט זי זיך אַמאָל,
איז שאָקלט ער זיך אָפּ גאָר מיט אַ שמייכל:
„נו, ווייס איך וואָס דו רעדסט דאָרט: יונגע קינדער,
„זיי וועלן שפּעטער קומען צון אַ שכל".

און טראַכטנדיק, און שטריקנדיק אַזוי
פאַרמערן זיך די זאָקן מיט די לייבלעך
פון פאַרביקן און גראָבן שווערן וואָל,
ווייל זיי, די פריצטעס, שטייט ניט אָן צו טראָגן
דער מאַמעס וואַרימע און שווערע זאָקן —
איז קלייבט זיך עס אין קאַסטן פאַר נאָך פאָר.

נאָר איינער איז געווען, וואָס פלעגט אַמאָל
זיך אָפּשטעלן ביי איר, פאַרהאַלטן זיך,
איר קושן אויפן אַלטן גרויען קאָפּ
און ריידן מיט דעם טאָן און זיכערקייט
ווי ס'טוט אַ גרויסער ריידן צון אַ קינד.
ער פלעגט איר גלעטן אויף דער האַרטער האַנט,
ביז ס'פלעגט צומאָל איר אָפּגיין פונם האַרצן —
דער איינער איז געווען: דזשייק.

ג.

אחדות

דערווייל האָט ליטע זיך גענומען אויסגרינען,
גענומען צוקריגן אַביסל פלייש
אויף אירע שפּיציקע און דינע קנאָכן.
דאָס דאַרע פּנים האָט זיך אויסגעפּילט,
דאָס אויג איז פרייער, ליכטיקער געוואָרן.
מען האָט נאָך אַלץ זיך אומגעריסן צווישן זיך
נאָר אויף אַן אָנשטענדיקן פיינעם אופן.
מען האָט שוין אָנגעהויבן זיך פאַרטראַכטן,
אַז ס'שטיקל ברויט אַליין איז נאָך ניט אַלץ,
און אין די פרייע זונטיקדיקע אָוונטן,
אַז די משפּחות קומען זיך צונויף,
פלעגט מען ביים גלעזל טיי און סיגאַרעט,
מיט קינדער אויף די הענט, צערריידן זיך,

אַז אייגנטלעך וואָלט גאָר געווען אַ יושר,
אַ טראַכט טאָן וועגן אויפבויען אַ שול.
די קהלה, אָן עין־הרע, איז געוואַקסן,
די קינדער ווערן גרעסער, וואַקסן פרעמד
פון אידישקייט און אידיש וואָרט; און סתם,
ווי וואָרפט מען זיך דאָס אום ווי די ציגיינער
אַ יעדע פרייטיק־נאַכטס און שבת־פרי
צו זוכן איטלעך מאָל אַן אַנדער פלאַץ
וואו מען זאָל מתפלל זיין בצבור.
דערהויפט פלעגט זיך דער שמועס וועגן שול
פאַרשטאַרקן ערב מוראדיקע טעג
ווען ס'נעמט אַ מענטש פאַרטראַכטן זיך פון תכלית.
האָט מען גערעדט, גערעדט, און אָפּגעלייגט,
פאַרגעסן אויף אַ שטיקל צייט, און ווידער
גענומען ריידן וועגן דעם פון ס'ניי,
און ווידער נאָכגעלאָזן אויף אַ צייט.

האָט זיך די זאַך אַזוי געצויגן און געשלעפּט —
ביז דזשאָש האָט זיך אין דעם אַריינגעלייגט.
די דייטשע ברידער וועלכע זיינען שוין
ביי יענער צייט געשטאַנען אויף די פיס,
איז ווייט ניט אָנגעשטאַנען גיין צוזאַמען
אָט מיט די גרינע און צעדאַרטע שנאָרער;
זיי האָבן אויך שוין אומגעטראָגן זיך
מיט דעם געדאַנק פון אויפבויען — אַ טעמפּל —
נאָר גיין אַליין איז נאָך געווען פרי.
האָט דזשאָש גערעדט אַהער, גערעדט אַהין,
געצויגן דראָטן צווישןביידע לאַגערן,
ביז ער האָט איינמאָל זיי צונויפגעפירט
ביי זיך אין הויז. די דייטשן האָבן זיך
צוערשט געבלאָזן און געכמורעט שווייגנדיק
געררויכערט שווערע בייכיקע ציגאַרן
און זיך געקרימט; די לעבעדיקע ליטוואַקעס,

די האָבן זיך צוערשט געהאַט פאַרלוירן
נאָר שפּעטער זײַנען זיי צו זיך געקומען:
געדרייט די סיגאַרעטלעך פונם טאַבאַק,
און אָנגעהויבן שמועסן געמיטלעך.
צוערשט געלאַסן, אויפן האַלבן קול,
וואָס ווייטער אָבער האָט מען זיך צעוואָרימט,
נערוועז און פלינק געוואָרפן מיט די הענט;
ביז ס'האָבן זיך די דייטשן אָנגעשטעקט,
ווי אויפגעלעבט פון שווערן הינערפלעט.
און אַז מען האָט דערלאַנגט דעם טיי צום טיש
איז שוין געווען היימיש אויפגעלעבט:
די דייטשן האָבן מיטן פולן מויל
געלאַסן, ברייט און שווער גערעדט אויף ענגליש,
און ס'האָבן זיך די ליטוואַקעס געפלייסט
און פליסנדיק און פריי גערעדט אויף דייטש.
דער דייטש וואָס האָט געשניטן ס'ראַזע חזיר
האָט זייער פיל געהאַט וואָס אויסצוזעצן,
און וועלנדיק אַ שטעכל טאָן די שנאָרער
האָט ער זיך אָנגערופן: „יאָ, אָבער די שול,
„די מוס זיין היבש מאַסיוו, געבויט פון שטיין,
„ווען ניכט וועט נאָך די שול אַוועקשווימען
„ווען עס וועט קומען — וואַרטן זי, ווי רופט מען עס —
„יאָ, יאָ ביי דעם עלינו..." האָט זיך אויפגעהויבן
אַ גרויסער שטורם אינם גאַנצן הויז,
די ליטוואַקעס זיינען געוואָרן פול רציחה,
קאַפּאַבל אים צערייסן ווי אַ הערינג —
אַזוי אַז ס'האָט דער דייטש זיך אַזש דערשראָקן.
דאָ איז דער פלינקער מעקס אַריינגעשפּרונגען:
„זאָל אינעם קאָפּ", זאָגט ער, „ניכט שמערצן, מחמת,
„דאָס קאָן, יאָ וואָהל, גאַנץ לייכט געפּיקסט ווערדן,
„ווען ס'גאָטעסדינסט וועט האַלטן ביי עלינו —
„דאַן ברויכן זי צעפּענען איר מונד".
דאָ איז דער דייטש געוואָרן רויט און טויט,

זיך אָנגעבלאָזן ווי דער רויטער אינדיק
און מער שוין ניט גערעדט. האָט מען זיך איינגעשטילט,
און ווידער צוגעטראָטן צונם עניַן
איז אויפגעקומען באַלד אַ צווייטער דייטש
דאָס וואָרט גענומען, אָנגעהויבן תמימותדיק
צוריק פון אַלף: „יאָ, אָבער ווי שיקט זיך דאָס,
„איין טעמפּל אָן אַ מעדכן־כאָר און אָרגל״ —
און דאָ זיינען די ליטוואַקעס אין גאַנצן
אַרויסגעשפּרונגען פון געדולד: מען האָט
דעם דייטש נישט מער געלאָזט צו עפענען דאָס מויל.
און דאָס מאָל אין אַ קלאָרן פיינעם אידיש:
„— איר הערט אַביסל ווערטער: אָרגל־גאָרגל״.
„— עט ווייס איך וואָס ער פּלוידערט דאָרט דער קירע״.
מען האָט געאַמפּערט זיך, געשריען און געליאַרעמט,
און ס׳איז אין גאַנצן הויז אַרומגעשוואומען
אַ שטיקנדיקער וואָלקן טאַבאַק־רויך.
די קינדער זיינען אַזש פון הויז צעלאָפן
און מענטשן זיינען הייזעריק געוואָרן.
דאָ האָבן זיך די דייטשן שטאַרק באַליידיקט,
זיך אויפגעהויבן גאָר צו גיין אַהיים;
און דאָ האָבן די ליטוואַקעס זיך אָנגערוגזט.
און דזשאָש האָט שווער געאַרבעט זיי צו האַלטן,
און קונציק באַלאַנסירט מיט ביידע צדדים.
ערשט ווען ס׳איז שוין געווען אַ שטיק אין נאַכט,
און אַז די שוויַגנדיקע באַלעבאָסטע
האָט עפּעס שאַרפס און לייכטס דערלאַנגט צום טיש —
איז דאַן דער שטורם שוין געווען אַריבער:
און פאַרן באַלעבאָס איז שוין געלעגן
אַ לאַנגער ברייטער בויגן ווייס־פּאַפּיר,
און ס׳איז געשטאַנען גרייט דאָס טינט־און־פּעדער.
מען האָט געמאַכט „לחיים״ אידישלעך,
די רויטע פּנימער האָבן געשוויצט,
דאָס נאַסע האָר האָט זיך געקלעפּט צום קאָפּ,

און ס׳האָבן זיך די אויגן איבערצויגן
מיט לייכטע וואָלקנדלעך פון צער און פרייד.
די גלעזלעך האָבן צעקלונגען ווייך
און ס׳איז ממש אָפּגעגאַנגען פון די הערצער,
דער דייטש אפילו פון דער חזיר־יאַטקע
האָט מיט דעם פלינקן מעקס זיך צוגעקלונגען.
און אַז דער עולם איז צום סוף צעגאַנגען
איז דזשאָש נאָך לאַנג געזעסן ביי דעם טיש
דעם קאָפּ געבויגן אויפן גרויסן בויגן
פאַרשריבן מיט די ציפערן און נעמען.

ד.

די שול

עס איז געשטאַנען אויף אַ שטילער גאַס
אַ הויכע אַלטע קירך פון רויטן ציגל,
מיט לאַנגע שמאָלע פענצטער פון קאָלירטן גלאָז,
וואָס האָבן זיך געענדיקט קיילעכדיק
גאָר נאָענט צום קאַרניז. אַרום דער קירך
האָט זיך געשטרעקט אַ ברייטע פיינע פלאַך
פון קורצגעשוירן גראָז, און ס׳זיינען בּרייט
און שאָטנדיק געשטאַנען אַלטע בוימער
מיט ברייטע שווערע טיף־געקאַרבטע קאָמבלען,
מיט צווייגן דיקע ווי די יונגע בוימער,
וואָס האָבן אָנגעשפּאַרט ביז צום געזימס
און אָנגעפילט דעם חלל פון די פענצטער.
די טירן הויך און שמאָל און קיילעכדיק
און איבער זיי אַ פּלאַט פון שוואַרצן מאַרמאָר
מיט איינגעקריצטע בוכשטאַבן פון גאָלד
אין שריפט אין גאָטישער: „דו ביסט פּעטער
און אויף דעם פעלדז וועל איך בויען מיין קירך״.
און איז מען איז אינווייניק אַריין — האָט עס

אַ הויך געטאָן מיט קעלט אין מיטן זומער,
ווי פון אַ קעלער. ס׳האָבן זיך געצויגן טיף
די ביינק די שוואַרצפּאָלירטע ריי נאָך ריי,
ביז צו דער הויכער בימה פון דעם פּאַסטאָר ;
און אין דער טיפער אויסגעהוילטער נישע
באַלויכטן מיט אַ רויטן לעמפּל אויל
האָט עלנט און געפּייניקט זיך געבלייכט
די ליידנדע פיגור פון בלאָסן ישו,
דער דערנער־קראַנץ אין קאָפּ אַריינגעשטאָכן
מיט רויטע טראָפּן בלוט ווי די קאָרעלן.
די רעכטע זייט פון וואַנט וואָס ביי דער הייליקייט
האָט אין האַלב־טונקלקייט געכוואַליעט זיך
מיט דיקע שוואַרצע רערן פון אַן אָרגל.
אויף דעם סופיט דעם קיילעכדיקן גלאַטן
געפלויגן זיינען קינדער און מלאכים
מיט דורכזיכטיקע העמדער, ראָזע פליגל,
מיט געלע רייפלעך שיין אַרום די קעפּ.

אין זיך די קירך געשטאַנען לאַנגע יאָר
פאַרטיפט און דרימלענדיק אין זיך אַליין,
פון אייביקייט אין אייביקייט געחלומט.
ביז ס׳האָט זיך אָנגעהויבן צו דערטראָגן
דער רעש פון פילדערדיקער שרייענדיקער גאַס :
געשעפּט האָט ביז אַהין פאַרקליבן זיך
געשוויבלט און געגריבלט דאָרט מיט שוואַרצע.
אַן אירלענדער האָט אויפן ראָג אַ שיינק געעפנט,
און אין די נעכט איז שוין געוואָרן היימלעך
פון לוסטיקע געשרייען און פון באַנדזשאָס.
דערנאָך זיינען באַלד נאָכגעקומען קרעמלעך
פון פלאַטערדיקע הויזן און צילינדערס ;
דערנאָך האָט זיך צעעפנט ראַשיק, טומלדיק,
אַ גרויסער לעבעדיקער הינערמאַרק ;
און אין די נעכט האָט עס געשריען און געקרייט

מיט גאָר די הינער פונם גאַנצן לאַנד,
די גענדז און גאַנערס האָבן בייז געליאַרמט,
און שווערע אינדיקעס האָבן געכאָלדערט.
אַ פלינקער גריך האָט אויפגעעפנט באַלד
אַ שמעקעדיקן רעסטאָראַן; אַן איטאַליענער
האָט אויסגעלייגט די פיינסטע גרינס און פרוכטן;
און לי־הו־טשונג, מיט לאַנגע האַרטע צעפּ,
האָט אין זיין שוואַרצער בלוזע מיט די טראָלדן,
אַריינגעשטעלט זיך אין דעם וויסן פענצטער
און טאָג ווי נאַכט געשטאַנען ביי דעם פּרעסל,
געגלעט דאָס וויסצייג. אמת, ס'איז די קירך
דערווייל געשטאַנען אָפּגערוקט פון אַלעם,
פאַרטיפט אין זיך און שאָטן פון די בוימער —
דאָך האָט זיך יעדע ווייל אַן אַנדער קלאַנג
זיך אָפּגעריסן פון דער דרויסנדיקער וועלט,
און ביז איר שטילן נעסט אַריינגעדרונגען,
און איר געשטערט צו טראַכטן.

האָבן די גבאים

פון קירך, זיך איינמאָל און אַ צווייטן מאָל באַראַטן,
געקלערט אַהער, געקלערט אַהין, פאַררופן
די רייכע באַלעבאַטים זוכן מיטלען —
די מיטלען אָבער האָט מען נישט געפונען.
ווי שטייט געשריבן אינם אַלטן פּסוק:
„אַז די צעשטערער דיינע און פאַרניכטער
זיי נעמען זיך פון דיר אַליין". ווייל פיל
פון יענע באַלעבאַטים פון דער שכונה
זיינען די אייגנטימער פון דער שכונה
פון ליאַרמדיקן שרייענדיקן מסחר
וואָס האָט געשטערט די רואיקייט פון קירך,
זיך העלפן אָבער האָט מען נישט געקענט:
געשעפט איז זיך געשעפט, און קירך איז קירך.
און דאָ איז דזשאָש געקומען אין דער צייט

צו דער צופרידנקייט פוןביידע צדדים:
די קירך געקויפט צו מאַכן פאַר אַ שול.

די שול האָט דוקא יאָ געהאַט חסרונות.
גענומען האָט זיך עס דערפון: וואָס בעת
מען האָט די קירך מיט יאָרן לאַנג צוריק
אַוועקגעשטעלט, האָט מען זיך נישט גערעכט
זי זאָל מגולגל ווערן אין אַ שול.
דערפון איז זי אַרויס מיט דריי חסרונות:
דער ערשטער פעלער איז געווען: אַנשטאָט
דער ארון־קודש זאָל אַרויסקומען צו מזרח,
ווי ס׳איז דער דין, איז גאָר געווען זיין פּלאַץ
אין צפון־וואַנט — און העלפן האָט מען נישט געקאָנט:
ווייל ס׳איז דער בנין שמאָל געווען און טיף,
אויך איז אין מיטן נישט געווען קיין בימה,
און ווען מען דאַרפן אויפגיין צו דער תורה
ווען מען באַדאַרפן קומען צו דער נישע,
וואו ס׳פלעגט דער גייסטלעכער פריידיקן,
און צו הקפות ווען מען גיין אַרום די בייך.
דער דריטער פעלער איז געווען: ס׳האָט אויסגעפעלט
אַן אָפּגעצאַמטער פּאָליש פאַר די ווייבער —
ביי זיי, די גויים, איז געווען רעכט אַזוי.

נאָר אַז די שול האָט זיך צולעצט באַנייט,
זיך אויסגעווייסט פון אויבן ביז אַראָפּ
מיט פרישן קלאָרן שמעקעדיקן קאַלך
און אין דער נישע פון נישט־לאַנג געוועזענעם זון
האָט זיך געטוליעט פייערלעך און שטיל
דעם פּאַטערס תורה אין אַ סאַמעט־מענטל,
מיט אַ פּרוכת פון דעם פיינסטן סאַמעט
מיט אויסגענייטן גאָלדענעם מגן־דוד;
אַז ס׳האָט זיך אויפגעשטעלט ביים ארון־קודש
אַ שווערע גרויסע זיבנרעריקע מנורה

פון שווערן מעש מיט לייבן און מיט הירשן —
דאַן האָט אין דער באַנייטער שול צעגאָסן זיך
אַ שטילע וואַרעמקייט און צנועהדיקער חן.

געוועז איז עס דאָס ערשטע ליכטל חנוכה
ווען מען האָט פייערלעך באַנייט די שול:
די קליינע עדה אידן, יונג און אַלט,
די ווייבער מיט די קינדער אויף די הענט,
איז זיך צונויפגעקומען אויף דער שמחה.
די שול האָט העל און יום־טובדיק געלויכטן
אויף אַלע בליך־לאָמפּן און אַלע מנורות.
צו אַלער ערשט האָט מען געדאַוונט מעריב,
און אויף די ווייסע ווענט האָבן געוויגט זיך
די שאָטנס פון התלהבותדיקע דאַוונער.
און אַז דער חזן פון דער גרויסער שטאָט
האָט זיך געשטעלט די חנוכה־ליכט בענטשן,
באַגלייט פון פרישע יונגע קינדער־שטימען,
האָט דאָס געזאַנג אַ שלאָג געטאָן צום באַלקן,
און פייערלעך און הויך צעשאָטן זיך
אָן קלאָרע ווייסע ווענט, אַ זילבער האָגל,
און אָנגעפילט דאָס הויז. ער האָט געזונגען
די פייערלעכע חנוכה־פזמונות —
„די ליכט די דאָזיקע", און „שטאַרקער פעלז".
דערנאָך האָט מען געזונגען „מזמור שיר חנוכת" —
און דאָ האָט מען געמאַכט שוין אַ הפסקה,
און באַלד האָט מען אַריינגעבראַכט אַ טיש
מיט אַלעם גוטס אויף אָפּצוכאַפּן ס'האַרץ:
די ווייבער האָבן זיך געגרייט צום יום־טוב
און אָנגעבאַקן שמעקעדיקן לעקעך,
מיט כל המינים צוקערדיקע קיכלעך,
מיט איינגעהאַקטן הערינג, אָנגעבראָקט
מיט געלב און ווייס פון אָפּגעקאָכטע אייער
און פרישע שמעקענדיקע לעבערלעך.

און ס׳האָבן פריילעך־פייערדיק געגלאַנצט
די פלעשער בראַנפן און די דינע כוסות.
די ווייבער האָבן באַלד גענומען סאַרווערן,
מען האָט געמאַכט דעם האַרציקן „שהכל״
און מ׳איז געוואָרן אויפגעראַמט, אַ חיות.
דאָס קליינוואַרג האָט זיך האַפערדיק געשפּילט,
די ווייבער האָבן אויפן קול געפּלוידערט,
געטונקט דעם געלן לעקעך אינם בראַנפן,
געטרונקען און פאַרביסן און געלויבט
די ליטווישע מאכלים. איבערגעכאַפּט ס׳האַרץ
איז מען צוריק געוואָרן ערנסטער —
נאָר פנימער האָבן געשטראַלט פאַר פרייד,
און אויגן האָבן בליצנדיק געלויכטן.

און אַז דער חזן איז אַרויף צוריק צום בימה,
און אָנגעהויבן זינגען ווי צום אויסנעמען —
איז ערשט געוואָרן שמחת־תורהדיק אין שול.
מען האָט געמאַכט הקפות מיט דער תורה
און ס׳האָט דער חזן איינגעטיילט כבודים.
און יעדעס מאָל ווען ס׳איז די ספר תורה
פאַרביי די ווייבער, האָבן זיי געבויגן זיך,
געקושט די רייניקייט מיט קינדער אויף די הענט.
די גלעקלעך פון דעם כתר האָבן צוגעקלונגען,
און ס׳האָט זיך אויף דער גאַנצער שול געלייגט
אַ גרויסע פריילעכקייט און חן און גדולה.
און נאָכדעם האָט דער חזן ווידער אָנגעהויבן:
„שומר ישראל, אוי שומר ישראל״ —
און דאָ איז שוין דער עולם מאַנסבילן
אַריינגעפאַלן מיטן חזן אין איין טאָן,
און ס׳האָט איבערן גאַנצן הויז געשטראַמט
דער פריילעך־אומעטיקער טראַצעדיקער נגון
מיט צובאַמקען און צוקנאַקן פון פינגער:
„ואל יאבד ישראל — — — ״

און פלוצים איז דער מעקס אַרויסגעשפּרונגען
מיט גרויס באַגייסטערונג און פלאַם אין שטים
אַרויפגעשפּרונגען אויף דער נייער בימה,
און האָט פאַרצויגן דעם באַקאַנטן נגון:
„וואָס מיר זיינען זיינען מיר
„אָבער אידן זיינען מיר — — —"
און באַלד האָט זיך דער גאַנצער עולם אָנגערופן
מיט אַלט און יונג מיט ווייבער און מיט קינדער,
די קאַלטע דייטשן זיינען אויך געוואָרן
פון גרויסן און התלהבותדיקן שטראָם פאַרשלעפּט.
און ס'האָט געשטראָמט עקשנותדיק און שטאַרק
דאָס אידיש ליד מיט גלויבן און מיט כח,
עס האָבן זיך געוויגט די פלעמלעך פון די ליכט
און איבער קעפּ האָט ווי אַ טיפער נעבל
געקרויזט זיך און געצויגן אין דער לופט,
און צו דעם הויך־געוועלבטן, ביז איצט פרעמדן,
און איצטער נאָנטן און פאַרטרויטן, באַלקן —
האָט הויך און ברענענדיק און שטאַרק געקלונגען:
„וואָס מיר זיינען זיינען מיר —
„אָבער אידן זיינען מיר;
„וואָס מיר טוען טוען מיר —
„אָבער ליכטלעך בענטשן מיר!"

זעקסטער קאַפּיטל

א.

דזשייקאָב

רײַן, פֿעסט געבױט, אַטלעטיש בױגעדיק,
הױך, ברײט אין שולטערן און פֿעסט אין ברוסט;
די קלײדער, נעט און רײן װי אױסגעגאָסן
פֿון װעלכע ס'צײכענען בולט זיך אַרױס
די שטאַרקע שטײפֿע מוסקולדיקע גלידער,
מיט שװאַרצע װײכע גלאַנצעדיקע האָר
װאָס פֿאַלן אין די רינגען אױפֿן שטערן.
די ליפּן פֿעסט און שאַרף און אָנגעצײפּנד.
די אױגן גרױ, מיט זײַן פּאַטערס שאַרפֿקײט —
נאָר יונג און לאַכעדיק און פֿרײַ פֿון פּײַן.
שטאָלץ, פֿול מיט אינערלעכער זיכערקײט און װערט.
די זײַנען שױן געװען פֿרײַע אױגן
פֿון הערשערישע, שטאַרקע כאַראַקטערן,
װאָס בױגן אַלעס צו דעם װילן זײערן,
נישט דאַרפֿנדיק באַפֿעלן מיטן מױל.

ער איז שױן אױסגעװאַקסן אין דער נײַער לופֿט
און איז באַװײַט געװאָרן פֿון אַן אַנדער װינט,
דער אַלטער קרעכץ האָט אים שױן אױסגעװײכט,
און ס'האָט דער אַלטער טרױער אים געמיידט.
איז ער געװאַקסן פֿרײַ און פֿריש און שלאַנק
מיט אױגן אָפֿענע אין נײַעם לעבן,

און אויערן, וואָס האָבן גיריק אויפגעכאַפּט,
און איינגעזאַפּט אין זיך די נייע קלאַנגען,
וואָס האָבן זיך געטראָגן שטראָמענווייז,
קאָלירט און שטאַרק און בונט און קלינגנדיק —
אָט צאַרט, באַרואיגנד און גלעטנדיק ווי זייד,
אָט שאַרף און רוי, ברוטאַל און שרייענדיק.
דער יונג האָט אויג אויף אויג דערזען דאָס לעבן:
דערזען דאָס רויטע שפּיל פון ווילדערליידנשאַפט,
געזען די גרויזאַם־וואונדערבאַרע פייערן —
דעם רויטן אויסדרוק פון דעם מענטשנס האַס —
געהערט דאָס טראַמפּלען פון צערייצטע פערד,
דעם מוראדיקן בראַזג פון ווייטע ביקסן,
און נאַכטיק אויסגעצויגענעם געיאָמער
פון פרויען־שטימען, וועלכע שטעכן זיך אַריין
ווי שאַרפע דינע שפּיזן אינם האַרצן.
געזען דעם אויסדרוק פון דעם ווילדן „מאב"
אויף דעם פאַרשולדיקטן, דעם שוואַרצן מאַן:
די ווייסע שטריק אַרום דעם שוואַרצן האַלדז,
דאָס שוואַרצע פּנים — גרוי, דאָס מויל פאַרשטשירעט,
דער קערפּער קאָנוואולסירט אין אַנגסט פון טויט,
עס זשיפּעט געלב אַ פייערל צופוסנס,
עס שמעקט און טשאַדעט מיט געבראָטן פלייש
עס ראָלן זיך די געלע־אויגן־ווייסלעך;
די בלויע ליפּן יאָמערן: „אַ קויל, אַ קויל,
האָט מיטלייד, גוטע מענטשן, גיט אַ קויל!"
און אויך האָט ער געזען די רו און שלוה
פון זיכערן און שטאַרקן יונגן פאָלק:
די גרויסע פּראַכט פון זומערדיקן מאַרק,
וואָס טרינקט זיך אין אַ ים פון לעבעדיקע בלומען
און שפּריצט מיט שפע פונם פעלד און גאָרטן.
די הייסע פערד פון הייסן דרום־לאַנד,
און הייסע פרויען־בליקן וועלכע עגבערן
אַדורך דעם דינעם דורכזיכטיקן שלייער

פון יוגנשאַפטלעכער צניעות: נעם מיך, נעם מיך.
און דורכן אויער איז געגאַנגען דאָס גערויש
ווי ס'גייט דאָס רויש אין וואַכן מעער־קאָפּ —
פון קלאַנג און פון געזאַנג און פון געלעכטער,
פון פריינטלעכן געשמועס און פון בייזן וואָרט,
דאָס וואָרקען פון די טויבן איבער קעפּ,
דאָס קלימפּערן פון בייכיקע באַנדוריעס,
דאָס ציטערן פון צאַרטע מאַנדאָלינען,
עקסטאַטישן געזאַנג פון אַלטע נעגערס —
וואָס האָבן נאָך אויף זיך געהאַט סמנים
פון בייטשן און פון צוואַנג, מיט גרויע חתימות
אַריינגעברענט אין שוואַרצע לייבער, ווי אויף פערד —
מיט לויב און רום צו דזשיזוס־לינקאָלן.
דער יונג האָט איינגעזאַפּט אין זיך די קלאַנגען,
קאָליר און ריח פון דעם רייטן דרום־לאַנד
מיט זיינע חיות, מענטשן, פעלד און וואַלד:
דעם זיסן וויניקן געשמאַקן ריח
פון וואונדערבאַרן פעטן בלויען גראָז,
דעם שוויסיקן געשמאַק פון שעפּסנוואָל,
געפּאַקט אין שווערע באַלן נאָכן שערן,
דעם הייסן ברען פון זומערדיקע טעג,
די נאַכטיקע פון טוי באַשפּריצטע קילקייט;
דאָס איבעררופן זיך פון פילע פויגלען,
און די ראָז־פלאַמיקע פרימאָרגן שטילקייט
אויף ווייטע אויסגעשנורטע פעלדער טאַבאַק.
די ווינטערדיקע פראָסטיקע פרימאָרגנס
מיט צוגעפרירטע גרודעס גראָבן אייז,
מיט גרויסע פלאַכע וועגענער באַלאָדן שווער
מיט געלבלעך גרינעם ברוינלעכן טאַבעקאָ,
ווען ס'שטייט די גאַנצע שטאָט ווי איינגעטונקט
אין זיסלעך־ביטערלעכן שאַרפן ריח.
אָט די, און טויזנט אַנדערע קאָלירן
מיט קלאַנג, מיט ריח פון דעם נייעם פעלד —

זיי האָבן אין דעם אינגלס האַרץ און זעל
אַריינגעדרונגען מיט באַצויבערנדער מאַכט.
פאַרשווינקט די איינדרוקן פון פריסטער קינדהייט,
און פלוצים, איבער נאַכט, איז אַלץ געוואָרן ניי,
ווי ס'וואָלט דאָס אַלטע קיינמאָל נישט געווען.
די פרישע איינדרוקן זיינען געוואַקסן,
די שול האָט זיי פאַרוואָרצלט און באַגרינדעט,
און ס'האָט דער נייער באָדן זיי באַפעסטיקט.
די שטוב האָט באַלד פאַרלוירן איר השפעה —
צוערשט האָט נאָך דער פאָטער שטיל געקעמפט,
זיך איינגעשטעלט אַנטקעגן נייעם ווינט —
נאָר שפּעטער האָט דער פאָטער נאָכגעלאָזט, אַליין
געוואָרן גלייכגילטיק צו אַלץ, חוץ דעם געשעפט —
איז דזשייק געוואַקסן פריי און אָפּגעגעבן
צום אייגענעם אינסטינקט פון יונגן האַרצן.
האָט זייער וואויל זיך אויסגעצייכנט אין דער שול
אַרויסגעצייגט אַ שאַרפן קלאָרן שכל,
געוועזן לייב און זעל מיט די חברים,
פאַרקאָכט אין שפּיל פון קערפּערלעכער איבונג,
געהאַט הנאה פון אַ קלוגן שפּיצל.
נאָר ווייטער פון דער שול איז ניט געגאַנגען —
די ביכער האָבן אים שוין ניט געצויגן,
ס'איז עפּעס דאָרט געווען צו טויט און גליווערדיק —
אים האָט געצויגן פיבעריש די הייסע ליידנשאַפטן
און קאָכיקער באַגער נאָך טעטיקייט און קראַפט.
און ווען די יונגע בלוטן פון חברים
זיי האָבן אָנגעהויבן פיינלעך־זיס צו קאָכן,
זיך אָנהיצן פון הייסער דרומדיקער זון
מיט פיינלעכע און גליענדע באַגערן —
געצומען טרעפן זיך פאַרשמאַכטע, אין געהיים,
מיט ציטערדיקע זוניג־האַרעדיקע שיקסלעך —
האָט דזשייקן פון דעריין וואָס אָפּגעהאַלטן.
עס איז געווען דאָס איינגעוואָרצלטע געפיל

פון דורות־לאַנגע ריינע קייטן בלוט,
וואָס האָט דעם ברען פון יונגן בלוט געצאַמט
און אים געקירעוועט זיך אויסצוגיסן
אויף אַנדערע געביטן.

אַז ער איז
באַלד פון דער שול אַריין אין טאַטנס הויף —
איז עס געווען מיטן פולן אימפּעט
פון קאָכעדיקן יונגן לייב־און־זעל.
געוואַקסן און דערצויגן אויפן הויף —
האָט ער געוואוסט דעם ווערט פון יעדן פּיצל
פון רויען לעדערוואַרג, און וואַרצלען און מעטאַל.
די פּען האָט אים געדינט, און ס'איז דער קאָפּ
געווען פלינק און שאַרף און אָפן פאַר געשעפט.
און דעם רעספּעקט וואָס ס'האָט זיין פאָטער זיך דערוואָרבן
נאָך לאַנגע שווערע אָנגעשטריינגטע יאָרן —
איז אים, דעם זון, געקומען גרינג און לייכט,
אַזוי נאַטירלעך, גלייך ווי איינגעבוירן.
די שכנים האָבן שוין פון אים געהאַלטן,
גערופן אים ביים ערשטן נאָמען, אויפמערקזאַם
זיך צוגעהערט צום יונגן דזשייקאָבס וואָרט,
און שטילערהייט געמאַכט פאַרגלייכונגען
צווישן אים און זייערע יונגע זין —
און עפּעס איז געווען זיי פאַרדראָסיק.
עס איז געווען דאָס טונקעלע געפיל,
דאָס שווער און נעבלדיק געפיל פון איינעם
וואָס ווייסט אַליין נישט וואו און ווי אַזוי
ער האָט זיך אָפּגענאַרט, און האָט פאַרדרוס,
און קען דאָך נישט צו קיינעם האָבן טענות,
די נעגערס ווידער, סעם און טאָם און האַמפּערי,
און אַלע אַנדערע וואָס האָבן אויפן הויף
געאַרבעט, שלעפּנדיק און פּאַקנדיק,
סאָרטירנדיק פון פרי ביז שפּעט אין נאַכט —

זיי האָבן אָנגענומען דזשייקס ממשלה
אָן קשיות און אָן פאַרגעפילן — נאָר
זיי האָבן שוין אין אים דערקאָנט דעם מייסטער.
און ס'איז גענוג געווען איין דזשייקאָבס קוק,
איין וואָרט, געלאַסן, קיל, אַרויסגערעדט,
אַז זיי זאָלן צופאַלן אין די ווינקלען
אין סאַמע מיט פון קוויטשיקן געלעכטער;
און סעם, אַ מזיק אויף צו גיין אַ דזשיג,
פלעגט בלייבן שטיין פאַרגליווערט אין דער מיט
פון ברענענדיקן דזשיג, פלעגט שמייכלען שולדיק,
מיט גרויסע אויסגעפרווירענע און ווייסע אויגן
ווען דזשייק פלעגט אים דערטאַפּן דזשיגענדיק
אין מיטן אַרבעט.

אין דער היים, האָט מען
אויף דזשייקאָבן געקוקט ווי אויפן פירער:
אַ שטילער, קאַרג אויף איבעריקע ווערטער,
נאָר מיט אַ פריינטלעך־פאָטערלעכן שמייכל —
אַזוי פיל עלטער פון די איבעריקע קינדער.
האָבן די קינדער צונ'ם ברודער זיך געבויגן,
געהאָט פאַר אים גרויס בושה, און געפאָלגט
זיין איטלעך וואָרט, און זיך געפילט געשמייכלט
ווען זיי האָבן ביים ברודער אויסגענומען.
אין זונטיקדיקע אָוונטן, ווען ס'פלעגט
דאָס יונגוואַרג זיך צונויפקומען אין הויז —
פלעגט דזשייקאָב גוטמוטיק און פריינטלעך אויפנעמען
די שוועסטערס חברטעס און זיינע פריינט,
זיין צונג פלעגט ווערן לויז און אויפגעמונטערט,
די גרויע אויגן ווערן בלוי און בליציק,
און ס'ברוינע פּנים האָט געברענט מיט פייער,
ווען ער פלעגט וואַרעם־היימיש צוטוליען צו זיך
אַ שוועסטערס חברטע צעפלאַמט און בויגיק.
דער פאָטער, מיטן שוואַרצן דופטנדן ציגאַר,

פלעגט נאָכפּאָלגן דעם זון פון ווינקל־אויג
דורך שמעקעדיקע רינגענדיקע נעבלען —
מיט שטאָלץ און גאוה אויפן יונגן זון.
אַמאָל פלעגט ער פאַרטראַכטן זיך: ס׳איז צייט
פאַר אים, דעם זון, צו בויען זיך אַ היים;
פלעגט דורכוואָרפן אין זין די אַלע דייטשן
וואָס וואָלטן גליקלעך זיין צו האָבן דזשייקאָבן.
אַנומלט מאַכט צו אים דער רייכער היימאַן:
„איין טיכטיק־בראַווער קערל איז דער דזשייק" —
און האָט דערביי אים צוגעוואונקען מיטן אויג.
און ווען דער טאַטע האָט מיט פאָטערלעכן שטאָלץ
אויף דעם פאַרשוויגן — האָט דער גראָבער היימאַן
אַ שטורך געגעבן דזשאָשן מיטן עלנבויגן,
און לאַכנדיק, מיט ממזרישע אויגן,
ניט נאָכגעלאָזט: „נו יאָ, אָבער וואָס דענקען זי
„פאָן פלאָסין מיינער, זי איזט היבש געוואַקסן,
„איזט יאָ איין גראָסע ווירטין אונד פערנינפטיג,
„הע־הע... וואָס דענקען זי צומאָל?..."

אַזוי

איז דזשייקאָב אויסגעוואַקסן, און געוואָרן רייף
נאָר ס׳איז זיין האַרץ נאָך אַלץ געווען פריי
און נישט באַרירט פון פרויענטלעכן פייער —
ביז וויוויאַן איז אויפגעקומען אין זיין לעבן.

ב.

וויוויאַן

די ערשטע פּיאָנערן וועלכע האָבן
אַדורכגעשניטן זייער שוידערלעכן וועג

דורך מערב־זייט ווירדזשיניאַ, און דערגרייכט
דעם פּרוכטבאַרן רעגיאָן פון בלויען גראָז —
די זיינען אמתדיק געווען העלדן.
עס איז געווען דער דראַנג פון מענטשלעכער נאַטור,
די נייגיר צו אַנטפּלעקן נייעם לאַנד,
וואָס האָט די פּיאָנערן אָנגעטריבן
צו דורכשניידן די ריזיקע ספּיראַלע בערג,
וואָס ציען זיך אויף מיילן הונדערטער, באַדעקט
מיט טרוקענע צעדאַרטע בוימלעך־קאַרליקעס. —
די פּיאָנערן האָבן נישט געוואוסט
אויף וואָס פּאַר רייכטימער עס טרעטן זייערע פיס.
אַז אין די נירן פון די געלע בערג
באַהאַלטן זיך אַזוי פיל רייכע אוצרות
פון שווערן הארטן גלאַנצעדיקן קויל
און רייכע אָדערן פון שוואַרצן אייזן:
זיי האָבן גראָז געזוכט פאַר זייערע בהמות,
און פלאַכלאַנד אויף צו אַקערן און זייען.

אַז דעניעל בון, דער מעכטיקער געוואַגטער יעגער, —
דער ערשטער צו דערזען פאַר זיך דאָס לאַנד
פון בלויען גראָז — אַז בון האָט אויסגעפונען
דעם פעטן באָדן פון קענטאָקי־לאַנד,
האָט ער געשיקט באַלד אַ שליח צו זיין ברודער
און אַלע זיינע קרובים מיט די ווערטער:
„כ׳האָב לאַנד אַנטדעקט, דאָס גראָז איז גרין און פעט,
„די פלאַך איז ברייט און ווייט, דאָס וואַסער זיס,
„קומט, לאָמיר דאָ באַזעצן דעם גן־עדן״.
און ס׳האָבן זיך גענומען ציען קאַראַוואַנען,
מיט אָקסן איינגעשפּאַנט צו ביידלעך־וועגענער:
און אין די ביידלעך האָבן זיך געהוידעט
די קינדער מיט צעדאַרטע דינע פּנימער,
מיט אָפענע און נייגעריקע אויגלעך;
מיט מוסקולדיקע מרה־שחורהדיקע ווייבער,

פאַרהאַרטעוועט אין קאַמף, ווי האַלבע מאַנסביל.
זיי האָבן זיך געשניטן דורך די בערג,
מאַנאַטן לאַנג געשלעפּט זיך, אויסגעזעצט
צום ווינט און קעלט, צו הונגער און צו דאָרשט.
און ערגער נאָך פון אַלץ, צום ווילדן צאָרן
פון קריגערישע שבטים אינדיאַנער,
וואָס האָבן ווי די וועלף אויף זיי געלויערט.
דער רויטער מאַן האָט זיך געשטעלט אין וועג,
דערשפּירט דעם אָנהויב פון זיין אונטערגאַנג —
האָט ער, אין צאָרן, קיינעם ניט געשוינט:
זיך אויסגעפּוצט מיט סקאַלפּן פון די מענער,
פון פרוי און קינד. די גליקלעכע וואָס האָבן
צום סוף דערשלעפּט זיך צו דעם גוטן לאַנד —
די האָבן אויסגעטראָגן אויף די פּלייצעס
די נויט און די געפאַר פון נייעם ישוב,
ניט איינגעגעבענע גערעטענישן,
די אָפּטע איבערפאַלן פונם שונא
מיט פיילנבויגן, טאָמאַהאָק, און פייער.

דער צווייטער דור האָט אָפּגעאָטעמט פרייער —
עס האָבן אויפגעהערט די בלוטיקע מלחמות,
און מענטשן האָבן פרידלעך, פריי געאַרבעט.
עס האָבן זיך געמערט די סטאַדעס שאָף
און ס׳האָט געגלאַנצט דער אַקער אויף דער זון.
די ווייבער האָבן נאָך געאַרבעט ווי די מענער
אַרומגעגאַנגען אַרום פעלד און שאָף,
געטראָגן און געזויגן און באַגראָבן,
און אויף די פיס געשטעלט אַ נייעם דור.
זיי האָבן אַלץ נאָך אויסגעזען ווי מאַנסביל
מיט ברייטע הענט און פיס און רויטע פּנימער —
נאָר די עקשנותדיקע מרה־שחורה
איז שוין געווען אַוועק; און ס׳פּלעגט צומאָל
אַ שמייכל אויפשפּאַלטן די ברייטע מיילער.

די פרויען פון די שפּעטערדיקע דורות
די זיינען שוין געווען פאַרצערטלט, ווייך,
מיט פייערן פון ווייבלעכקייט און לוסט אין בלוט
און אין די קלאָרע אויסגערוטע אויגן,
מיט זאַרגלאָזן געלעכטער אויף די ליפּן —
ווייל אויף די פעלדער פון די מאַנען־האַרן
האָט שוין דער שוואַרצער מאַן פון הייסער אַפריקע —
געטריבן מיט דער בייטש פון ווייסן הערשער —
געגאָסן מיט זיין שווייס אין פעטער ערד.
עס האָט זיך אויפגעבויט אַ נייער אַדל
פון מעכטיקע און רייכע גוטבאַזיצער
אין וואונדערבאַרע שלעסער און פּאַלאַצן
מיט צענדליקער און הונדערטער באַדינער.
און אין די וואונדערבאַרע שלעסער און פּאַלאַצן
האָט עס געהאַלטן אין איין שטראָמען
מיט גאָר דעם לוקסוס פון דער גאַנצער וועלט:
אַלאַסקאַ און סיביר מיט פוטערוואַרג,
פּאַריז מיט זעלטענע און וואונדערלעכע קליידער
פון סאַמעט און פון זייד; די פיינסטע צירונג
געהאַמערט און געפּיילט פון קינסטלער־שמידן,
מיט אַלטן פּערלדיקן ווײַן שאַמפּאַניער.
האַוואַנאַ מיט די טייערסטע ציגאַרן,
און אַפריקע מיט ווייסע פעדערן פון שטרויסן.
די מענער זיינען דורך דער צייט געוואָרן
פאַראיידלט און פאַרצערטלט ווי די ווייבער,
די הענט און פּנימער — פאַרבלאַסט און איידל,
די ליפּן אויסגעצאַליעט בלויז צום קושן,
פאַרקליידט אין קינסטלערישע אַנצוגן,
מיט פלאַטערדיקע האַלדזטיכער און הילעס,
און ווי פּאַטריציער פון געבורט, זיך אָפּגעגעבן
צו קונסט, געזאַנג, צו באַקכוס און אַמאָר.

אַז דער פּלעבייער לינקאָלן איז אויפגעשטאַנען —
צעפּאַכט זיך מיט זיין ברייטער שאַרפער האַק
מיט וועלכער ער האָט אינגלוויז געשפּאָלטן האָלץ
אין די געצווייגטע וועלדער פון קענטאַקי־היים —
און אַז זיין שאַרפע האַק האָט אָפּגעשניטן
די וואָרצלען פון דעם בוים פון זייער לעבן —
און אַז די ווילדע און צעיאָגטע שקלאַפן
זיי האָבן זיך באַזויפט מיטן שאַמפּאַניער
פון זייער הערשערס קאַלטע קעלערן
און פאַראַדירט מיט באָרוועסע און שוואַרצע פיס
אין זייער באַלעבאַסטעס סייבל־פוטער,
מיט ווייסע שטרויס־פעדער אויף שוואַרצע קעפּ —
האָבן די אינגערע, די שטאַרקערע, דערוואַכט
און זיך גענומען צופּאַסן צום נייעם לעבן
און נייע אומשטענדן; די שוואַכערע
זיי האָבן אין דער היץ די קעפּ פאַרלוירן,
און אויספאַרקויפט די שלעסער און די גיטער,
פאַרשאַנקען רייכע פרוכטבאַרע פּלאַנטאַציעס
פאַרוויפל נאָר מען האָט געגעבן, זיך געלאָזט
וואוהין די אויגן האָבן זיי געטראָגן.
נאָר פילע האָבן צוגעמאַכט די אויגן
אין אָרעמע און שמוציקע קוואַרטאַלן
פון לאָנדאָן און פּאַריז; געשטאָרבן בעטלענדיק,
פאַרשכורט מיטן ביליקן אַבסינט.
פיל האָבן זיך דערשלעפּט מיט יאָרן שפּעטער
צוריק אַהיים, די אויסגעשעפּטע גלידער
צו לייגן אין דער היימישער און טרייער ערד.

פון איינער פון די דאָזיקע משפּחות
איז וויוויאַן געקומען אויף דער ערד:
די עלטערן האָט זי שוין קוים געדיינקט,
ווי אין אַ ווייטן אויסגעוועפּטן חלום.
נאָר עפּעס איז אַ ליכטיקייט געבליבן

ווי פון אַ גאָלדיק בלאַסן שטראַל אין מוח.
דאָס קינד איז אויסגעוואַקסן ביי איר אָנקל —
אַ יחוסדיקן קליינעם באַלעבאָס —
האָט זי געהויבן זיך — אַ יונגע שפּראָצלינג —
מיט אויגן ליכטיקע ווי קאָרן־בלומען,
מיט גאָלדיק־רויטע רינגען ווייכע האָר,
מיט לייכטע, בויגיקע, גראַציעזע גלידער.
און עפּעס איז געווען אין דעם מיידל
אַן אויסמיש און סינטעז פון אַלע דורות:
די קראַפט און ווילן פון די פּיאָנערן
און זוניקייט און צערטלעכקייט און לוסט
פון דורות איינגעוואָרצלטע אין שלוה.
און אַז דאָס מיידל האָט געוומען איינגיין
ביים אידן אינם הויז, באַפריינדעט זיך
מיט זיינע מיידלעך, איז דאָס גאַנצע הויז
געוואָרן פול און פול מיט וויוויאַן.
די מיידלעך זיינען ווי געווען באַצויבערט,
דער אַלטער דזשאָש פלעגט שטאַרק הנאה האָבן
און ווערן אינגער פון דעם פרישן שטראָם
פון זילבערדיקן שפּריציקן געלעכטער.
די אַלטע פלעגט אפילו זיך צעשמייכלען
די קנייטשן אויף איר פּנים פלעגן גוטמוטיק
זיך אויסגלעטן — און דזשייקאָב פלעגט באַהאַלטן
די אויגן ניט אַראָפּנעמען פון מיידל.
ער האָט צום ערשטן ניט געוואָגט, זיך נעענטער
מיט וויוויאַן צונויפצוגיין — נאָר שפּעטער
איז ער געוואָרן היימישער מיט איר:
זי איינגעלאַדן צו די זונטיק־אָוונט טענץ,
און ס'האַרץ האָט פיינלעך־זיס געקלאַפּט, געקלאַפּט
ווען ער פלעגט ציטערלעך זי צוטוליען צו זיך,
און אונטער דער פאַרברוינטער הויט פון פּנים
האָט הייס און לעכצנדיק געברויזט דאָס בלוט.

וואָס ווייטער האָט די פּריינטשאַפט זיך צעוואַקסן:
די פּרעמדקייט פון די ראַסן האָט געצויגן,
געוועזן עפּעס ניי און פריש און אָנרעגנד,
און ווי די פרישע פרילינגדיקע ערד זאַפּט איין
דעם ערשטן שמעקעדיקן פרילינג־רעגן,
אַזוי האָבן די יונגע לעכצנדיקע הערצער
אַריינגעזאַפּט אין זיך דעם פרישן שטראָם
פון קאָכיקן באַרוישנדן געפיל.
און איידער נאָך דער אימפּולס פון די הערצער
האָט קלאָר געפילט וואוהין ער ווערט געשטויסן —
איז האָבן שוין די צוויי פּאַר זיך געחלומט,
געטראָגן אויף אַ פלוס פון ראָזע כוואַליעס
פאַרוויגט, אַנטציקט פון ליכטיקן געפיל
וואָס האָט פאַרנומען און פאַרשפּונען זייער לעבן.

אַזוי האָט זיך אַ שטיקל צייט געצויגן —
ביז ס'איז דאָס פּאָרל אין אַ פיינעם טאָג
אַוועק צום אַלטן גוטמוטיקן פּאַסטאָר,
און זיך פאַרהייראַט.

ג.

מחותנים

דער אַלטער דזשאָש מיטן ציגאַר אין מויל
איז זיך געזעסן שטיל און איינגעהאַלטן,
די אויגן שטאַרק פאַרזשמורעט פונם רויך,
דער גרויער קאָפּ פאַרזונקען אין די פּלייצעס:
געהערט און ניט געהערט דעם אַלטן שכן
מיטן פאַרשפּיצטן טרייסלדיקן בערדל
און קליינע שפּיציקע און בלויע אויגן.
דער שכן האָט גערעדט געלאַסן, שטיל,
געבלאָזן קנוילן רויך פון שוואַרצער ליולקע,

געפּרוּווט אַריינקוקן אין אידנס אויגן.
נאָר ס'האָט דער איד געזשמורעט זיי פון רויך,
און ס'איז געווען אוממעגלעך פאַרן שכן
צו זען און צו פאַרשטיין דעם אידנס מיין,
פון וואָס דער שכן האָט זיך שטאַרק געערגערט:
די „אָנקל סעם באָרד" האָט נערוועז געטרייסלט זיך,
און ס'האָבן זיך די שיטערע און גרויע האָר
פון אַלטן קאָפּ געבלאָזן און געפלאַטערט;
די אַלטע אינם קלייד פון שוואַרצן זייד,
איז שטייף און גראָד געזעסן אין איר שטול,
אין איין און זעלבער פּאָזע, ווי פאַרשטאַרט,
מיט מוטנע לעבלאָזע און שווערע אויגן.
דער לאָמפּ איבערן טיש האָט העל געברענט,
געשפּיגלט זיך מיט קלאָרע דינע פּייערלעך
אין גלעזער שטאַרקן טיי וואָס קיינער האָט
צומאָל אפילו זיך ניט צוגערירט צו זיי.
און ס'האָט דער טיי פאַרשעמט געקילט זיך,
געבלאָזט מיט דינע קרייזלדיקע רויכלעך.
און ס'האָט דער וואַנט־זייגער געקלאַפּט, געקלאַפּט
און אָנגעיאָגט אַן אומעט אינם הויז.

ביז ס'איז דער שכן פון געדולד אַרויס,
און פון דעם ווייכן פאַרמאַסקירטן טאָן
איז ער אַרויס מיט ביטערניש און גאַל:
דער האַס האָט אים געבלעזלט אין די אויגן,
און ס'ביסל אַלט דין בלוט האָט אָנגעשפּאַרט
צום אַלטן שאַרבן מיט די דינע האָר
און זיך געגאָסן מיט אַ טריבער רויטקייט
פון אונטער דער צעקנייטשטער פאַרמעט־הויט.
אַ פּאַטש געטאָן אין טיש מיט אַלע כוחות,
אַז ס'האָט די אַלטע אַזש אַ שפּרונג געטאָן.
דאָס קול איז אים געוואָרן שאַרף און שניידנדיק,
און קוקנדיק דעם אידן האַרט אין פּנים

גערעדט פאַרביסן: „דזשאַש" — האָט ער גערעדט —
„אַז ס'מיידל איז געקומען און געזאָגט
„אַז זי האָט זיך פאַרהייראַט מיט דיין זון
„האָב איך גלויבן ניט געקענט מיינע אויערן.
„מיין ברודערס טאָכטער — און דער איד? אַ פיינע פּאָר.
„ווען ס'וואָלט מיין ברודער האָוואַרד איצט געלעבט
„וואָלט עס מסתמא ניט דערצו געקומען.
„איך גיי אַרום די לעצטע פּאָר מאָנאַטן דול
„איך שעם זיך אויפצוהייבן מיינע אויגן.
„דערוויס איך זיך, אַז דו ביסט גאָר פלאָם-פּייער,
„אַרויסגעטריבן פון געשעפט דעם זון,
„און גיי האָב טענות. נו, דערלעבט זיך צייטן..."
— „און איך, האָב גאָר יחוס ניט געזוכט" —
האָט שטיל און קיל דער איד אַריינגעשטעלט.
— „אַזוי?" — האָט זיך דער שכן מער נאָך אָנגעצונדן —
„איך האָב אפילו נישט געוואָלט דאָ קומען,
„קיין כבוד האָב איך ניט פון דיר צו וואַרטן,
„נאָר מיר געפעלט, ווי דו, דזשאַש, ברעקלסט זיך,
„איך וואָלט נאָר, דזשאַש, געוואָלט דערגיין דעם סוד
„פון דיין געוואַלדיקן און גרויסן יחוס.
„צי שטעקט'ס אין דעם, וואָס דיינע אַלטע אבות
„זיי האָבן ניינצן הונדערט יאָר צוריק
„געקרייציקט דזשיזוסן?"

דער איד האָט ניט געענטפערט:
ס'איז דער ציגאַר אין האַנט געווען טויט,
האָט מיט דער צווייטער האַנט זיך צוגעדעקט
די מידע אויגן, ווי ער וואָלט געשלאָפן;
די אויפגערעגטע האַרבע שווערע רייד
זיי האָבן אים געשלאָגן ווי מיט שטיינער,
און ס'האָט זיין לייב געקאַרטשעט זיך פון פּיין —
האָט ער פאַרלוירן און געפייניקט זיך גערריקט
אין טיפן גרויסן שטול און שטיל געשוויגן.

דער שכן האָט געוואָרט צו הערן ענטפער —
געריבן שוועבעלעך צו אָנצינדן די ליולקע,
נאָר ס'האָבן זיך די שוועבעלעך געבראָכן,
האָט ער מיט כעס די ליולקע אָפּגעלייגט —
נאָר אַז ער האָט זיך ניט געקאָנט דערוואַרטן,
האָט ער גענומען רעדן פון דאָס ניי:
„נו, דזשאָש" — האָט ער געזאָגט — „אַ וועלט, אַ וועלט.
„געדיינקסט כאָטש ווי דו ביסט אַהער געקומען?
„אַ בעטלער, אַ ציגיינער, אָפּגעריסן,
„וואָס האָט זיך אַרומגעשלעפּט אויף אַלע וועגן
„צעדאַרט, צעקוואַרט, מיט משא אויף די פּלייצעס.
„איצט ביסטו פעט געוואָרן, דזשאָש, און גלאַט
„מיט הייזער און מיט רייזער און מזומן —
(באַטראַכט דאָס הויז מיט שטעכעדיקע בליקן,
צעפּירט די הענט, און האָגלט פון דאָס ניי:)
„אַביסל זיך פאַרפונדעוועט, מיט זייד און סאַמעט,
„מיט זילבער און מיט גאָלד, מיט אַלעם גוטן.
„אַ האַלבע שטאָט געהערט דאָך שוין צו דיר.
„איך וואָלט געזאָגט כאָטש, אַז דו שאַצסט עס אָפּ,
„אַז דו ביסט דאַנקבאַר פאַר דיין גוטן מזל —
„איז ניין — דו ברעקלסט זיך און שליידערסט זיך,
„און דיר שטייט נאָך ניט אָן מיין ברודערס טאָכטער.
„ווי שטייט דאָרט אין דיין אַלטן טעסטאַמענט:
„אַז ס'ווערט ישורון פעט, איז בריקעט ער".

די אַלטע איז געזעסן דורך דער צייט,
געזעסן שטייף און שטיל און ווי פאַרשטאַרט,
נאָר פון די רויטע אויגן האָט געפלאָסן
מיט ווייסע שטומע שווייגנדיקע טרערן.
עס האָט געפלאָסן אויפן בלאַסן פּנים,
אַרומגעקרייזט די נאָז און טויטע ליפּן,
און פון די ליפּן אויף איר האַרץ געפאַלן.
און זי האָט דורך דער צייט זיך ניט באַוועגט,

ניט אָפּגעווישט די רינענדיקע אויגן.
האָט ניט גערעדט, האָט ניט געשלוכצט, זיך ניט באַוועגט,
האָט בלויז באַגאָסן זיך מיט טויטע טרערן.
נאָר אַז דער שכן האָט צום סוף געענדיקט
האָט דזשאָש אַראָפּגענומען זיין האַנט פון פּנים —
(זיין פּנים איז געווען צעקרימט פאַר צער
און זיינע אויגן האָבן בייז געלויכטן)
זיך אויסגעגלייכט אין שטול, און האָט געזאָגט:
„האָסט אַלץ אַרויסגערעדט וואָס ס׳דריקט דיך, שכן?
„ווען דו וואָלסט ניט געווען מיין שנורס אַן אָנקל
„וואָלט איך פון דיר דיין גראָבקייט ניט גענומען,
„דאָס האָב איך פון איר כבוד וועגן דיך געשוינט.
„דו וואַרפסט מיר אויף מיין עלנט פון אַמאָל,
„און האָסט פון מיר קיין נחת ניט אויך היינט —
„מסתמא איז עס גרויס דיר אין די אויגן.
„נאָר אָרימקייט, זאָגט מען, איז ניט קיין שאַנד,
„און אויב אַצינד געהערט אַ האַלבע שטאָט צו מיר,
„ווי דו ווילסט האָבן — איז האָב איך אויף דעם
„געוויטיקט און געאַרבעט יאָרן לאַנג.
„ניט דאָס אָבער וויל איך דאָ אויסברייינגען:
„האָסט פריער דאָ פאַרבייגייענד דערמאָנט
„דעם אַלטן חטא פון מיינע עלטער־אבות,
„וואָס זיי האָבן דיין גאָט געקרייציקט — דאָס
„איז אפשר גאָר געווען די ערשטע סבה
„פאַרוואָס כ׳האָב נישט געוואָלט דיין ברודערס טאָכטער.
„קען זיין, מיט יאָרן שפּעטער, אַז עס וועט
„דער פלאַם פון יונגן בלוט זיך אָפּקילן,
„וועט ער, מיין זון, דאָס אייגענע דערהערן
„פון מויל פון אייגן ווייב, זיין פלייש און בלוט,
„און דאָס וואָלט זיין צו שרעקלעך. ווייטער אָבער
„זאָלסטו זיך וועגן דזשייקאָבן ניט זאָרגן:
„ער וועט שוין, דזשייק, אַליין באַשטיין זיין שטעטל.
„אַ גוטע נאַכט דיר, שכן".

זיבעטער קאַפּיטל

א.

קינדער

און דאָס זיינען די נעמען פון די קינדער
פון אַלטן דזשאָש, און סערע, זיין ווייב:
דזשייקאָב, לייאָנעל, עדווין און ווילאַרד — די זין,
דאָראָטי, דייאַנאַ און עטעל — די טעכטער.
די אַלע, אויסער דזשייקאָבן דעם פרעמדגעבאָרענעם
זיי האָבן שוין אין גאַנצן נישט באַדאַרפט
זיך אויסגרינען: זיי זיינען שוין געקומען
אין נייער וועלט אַלס שטאָלצע פרייע בירגער,
און אַלס אַזעלכע האָבן זיי געווירקט:

לייאָנעל:

איז אויסגעוואַקסן אַ געזעץ־ליבענדער מאַן,
אַ שווערער, אַ געלאַסענער, אַ רואיקער,
מיט שווערקייט אַדורכגעשטופּט די שול —
האָט אים דער טאַטע באַלד אַוועקגעשטעלט
אין גרויסן רויטן הויז ביים אַלטן וואָג:
איז ער געשטאַנען און געהיט ס׳געוויכט,
דאָס צינגל זאָל נישט ציען נישט אַהער
און נישט אַהין; האָט ער געוואויגן קאָדער,
און באַלן וואָל און פעדערן און פערדנביין,
און זשאַווערדיקן אַלטן גרויען אייזן,

און פרישע הייסע בלוטנדיקע פעלן.
דער לייאָנעל האָט זיך געמאָגט באַרימען,
אַז ער האָט קיינמאָל נישט געמאַכט קיין טעות.
איז ער אַזוי געשטאַנען ביי דער וואָג
ביז ער איז אויסגעוואַקסן אין אַ יונגן מאַן
מיט ברייטע עפּעס איינגעבויגענע פּלייצעס
פון פילן בויגן זיך און נויגן זיך צום וואָג.
דערנאָך, אַז דזשייקאָב האָט ביי קיינעם ניט געפרעגט
און האָט אַליין פאַרשדכנט זיך מיט וויוויאַן —
איז דזשאָש געגאַנגען און צונויפגעפירט
דעם לייאָנעל מיט פלאָסין, היימאַנס מיידל.
דאָס פּאָרל איז אַביסל „אויסגעגאַנגען",
דערנאָך האָט מען געמאַכט אַ גרויסע האָכצייט
מיט גרויס פּאַראַד: דער רייכער קאָרגער היימאַן
האָט נעבעך שטאַרק געקרעכצט, געדונגען זיך,
נאָר ס'האָבן אים קיין קונצן ניט געהאָלפן:
האָט אויסגעשטאַט אַ הויז כיד המלך
מיט מעבל און מיט טעפּיכער און מיט אַ פּיאַנאָ.
צו מאָרגנס נאָך דער חתונה באַגינען,
איז לייאָנעל געקומען אויפן הויף
און זיך אַוועקגעשטעלט צוריק ביים וואָג.

עדווין:

נאָך לייאָנעלן קומט דער ברודער עדווין.
דער עדווין איז געווען אַ יונג אַ ברען:
אַ שיינער, אַ געראָטענער, נערוועז און פלינק.
נאָר עפּעס איז געלעגן אין נאַטור זיינער
וואָס ער האָט ניט געקענט זיך צופּאַסן
צו עפּעס ניצליכעס. דאָס איז געווען אַ מזיק,
פלעגט אָנפירן דעם באָל־שפּיל פייערדיק
מיט הויכער האַנט; אַ אינגל נאָך, און שוין
זיך אומגעפירט מיט לעבעדיקע שיקסלעך

דורך גאַנצע נעכט. דער טאַטע האָט געשטראָפט,
די מאַמע האָט געבעטן און געוויינט —
נאָר ס׳האָבן אַלע טענות נישט געהאָלפן:
דער מזיק האָט געברענט אַ וועלט — דאָס גאָר.
ער איז געוואָרן אַ פאַרקאָכטער שפּילער:
געשפּילט אין קאָרטן, און געשפּילט אין ווערפלעך,
געשפּילט אויף פערדלעך אין די קאָכעדיקע רייסעס,
און אַז די פערדלעך פלעגן אָפּפאָרן פון שטאָט
פלעגט עדווין זיך ניט פוילן נאָכפאָרן
וואו נאָר דאָס גרויסע פיינע שפּיל פלעגט אָנגיין,
נאָך לואיסוויל, אַטלאַנטאַ, ניו־אָרלינס.
האָט אים די מאַמע אָנגערופן: קוועקזילבער,
און ס׳האָט דער אַלטער אים גערופן: נאָך ערגער.
ביז איינמאָל, זייענדיק ניט־פאַרזיכטיק געוווג,
האָט עדווין זיך באַנוצט מיט דער געלעגנהייט
צו לייגן אויף אַ היבשער סומע געלט זיין האַנט —
און מער האָט מען שוין עדווינען ניט אָנגעזען.
נאָר זעלטן ווען פלעגט צוקומען א גרוס,
אַ וויטער גרוס פון וויטע שפּיל־טישן
פון זוניקער פאַרבליטער פלאָרידאַ,
נאָך שפּעטער, פון דעם וויטן סאַן־פראַנציסקאָ.
דאָס לעצטע וואָס מען האָט פון אים געהערט
געקומען איז פון ווייסער שנייאיקער אַלאַסקאַ,
וואו עדווין האָט געלאָזט זיך מיטן שטראָם פון זוכער
צו זוכן גאָלד צווישן אייז און שניי.

ווילאַרד:

דעם ברודער ווילאַרד האָט שוין ניט געצויגן
צום ברוכוואַרג און צום האַנדל. ווילאַרד איז געווען
צוריקגעצויגן, שטיל פון דער נאַטור.
האָט פלייסיק דורכגעמאַכט די שול און הויכשול,
דערנאָך האָט אים דער אַלטער פאָטער דזשאָש

געלאָזט שטודירן אין דער גרויסער שטאָט.
האָט ווילאַרד אויסגעשטודירט מעדיצין
און איז צוריקגעקומען אין דער היים.
האָט ער געהאַט גרויס אָנזען ביי די שכנים,
זיי פלעגן שוין דעם „גוטן מאָרגן, דאָק!"
אים טראָגן פון דערווייטן. קראַנקע זיינען
צו'ן אים געקומען גערן זיך קורירן.
די שכנים האָבן זיך געהאַט אַ ווערטל:
„אַזוי ווי ס'איז דער פאָטער מזלדיק,
„אַזוי איז אויך דער זון". דערנאָך האָט ער
אַראָפּגעבראַכט פון ווייטער שטאָט אַ ווייב.
האָט זי געלעבט מיט אַלעמען פון ווייטן,
מיט קיינעם ניט געפריינדלט זיך צו שטאַרק,
ווי ס'פּאַסט זיך פאַר אַ יונגן דאָקטאָרס ווייב.
איינמאָל איז זי געקומען אויפן ברוכוואַרג:
האָט זי דער אַלטער אומגעפירט אין הויף,
געפּרופט איר ווייזן און דערקלערן זאַכן —
נאָר זי האָט זיך געקרימט, געהאַלטן פעסט צום נאָז
אַ פּאַרפומירטן טיכל. מער וואָלט מען
דאָס ווייבל נישט געקאָנט אַהין פאַרנאַרן.

דאָראָטי:

די עלטסטע פון די טעכטער: הויך און שלאַנק.
האָט גוט געלערנט זיך, ווי אַלע טעכטער,
האָט פיל געלייענט און געשפּילט די פּיאַנאָ.
באַזעסן מוט און פלינקייט פון געדאַנק,
געוועזן די נשמה פון איר קרייז.
ווען ס'האָט מיט דזשייקאָבן געמאַכט זיך די געשיכטע
האָט זי דער אַלטער דזשאָש אַוועקגעשיקט
צו זיינעם אַ פאַרוואַנדטן אין שיקאַגאָ:
דאָס מיידל זאָל פאַרקערן דאָרט מיט אידן.
האָט זי געהייראַט אין שיקאַגאָ מיט אַ מאַן,

און ווי מען האָט דערציילט ביי אונז אין שטאָט
האָט זיך געלעבט איר דאָרט ווי אַ פּרינצעסין.
מיט אייניקע יאָר שפּעטער, האָט זיך דאָראָטי
צוריקגעקערט צום טאַטן אינם הויז
אין שוואַרצן און געדיכטן טרויער, הויך און שלאַנק,
דאָס פּנים בלאַס און דורכזיכטיק, ווי ביי מאַדאָנאַס,
מיט רינגען בלוי אַרום די טיפע אויגן.
געבראַכט האָט זי מיט זיך דעם קליינעם דייוויד,
מיט דינע און געשניצטע הענט און פיס
מיט שטראַלנדיקן בליק פון גרויסע אויגן.
אין שטאָט האָט מען גערעדט, דערציילט זיך מעשׂות
פון גרויסע ספּעקולאַציעס אין דעם גרויסן כרך,
און פון דעם ענדלעכן געטרייען קויל אין קאָפּ —
נאָר קלאָר איז מען עס קיינמאָל ניט דערגאַנגען.
נאָר זי האָט אָפּגעהיט אַלמנהשאַפט געטריי,
פאַר יאָרן זיך נישט צוגערירט צום פּיאַנאָ;
געוואָרן רעליגיעז געשטימט, און פרייטיק־נאַכטס
פלעגט ברענען איר פאַר ליכט אַנטקעגן מאַמעס.
עס האָבן אינם הויז פון אַלטן דזשאָש
אַריינקומען געגומען נייע ביכער
פון אידישער געשיכטע, רעליגיאָן,
די לידער פון דער צאַרטער עמאַ לאַזאַרוס,
און אַנדערע. אין שטאָט האָט מען גערעדט,
אַז דאָראָטין האָט זיך פאַרגלוסט צו זיין אַ רב:
זי לערנט לשון־קודש פון דעם חומש.

דייאַנאַ:

ווען דאָראָטי האָט זיך צוריקגעקערט אַהיים —
איז זי, דייאַנאַ, פון דער היים אַוועק:
האָט זיך פאַרהייראַט צו אַ רייכן סוחר
פון אַ דערנעבנדיקן נייעם ישוב.
האָט זיך געלעבט איר זאַט און שטיל און רויִק

און איטלעך מאָל ווען זי פלעגט קומען אין דער היים
האָט זי געהאַט וואָס נייעס צו באַווייזן:
אַ דימענט־רינג, אַ לאַוועליר, צי אוירינגען.
דאָס פּנים האָט גלאַנצירט פון פעטס און וואוילטיק,
און איז ניט מיד געוואָרן צו דערציילן
פון הערמאַנס גוטסקייט און זיין איידלקייט,
און ווי אַזוי איר הערמאַן וואָלט פאַר איר
דאָס לעבן איינגעשטעלט.

עטעל:

קאַפּריזנע, ווי אַ קליין פאַרצערטלט קינד,
מיט לאַנגע, דינע און נערוועזע פינגער,
פלעגט זי פאַרחלומען איר טאָג ביים פּיאַנאָ.
אַז ס׳רויע לעבן האָט זי איינמאָל אָנגערירט
האָט זיך איר יונגעס ווען איינגעשרומפּט
ווי ס׳שליסט זיך איין די שלאָפנדיקע בלום
ווען ס׳פאַלט אויף איר די אָנקומענדע נאַכט.
אין שטאָט האָט מען גערעדט פון אומגליקלעכער ליבע.
דאָס גאַנצע הויז איז אומגעגאַנגען אַרום איר
ווי מען גייט אום אַ צערטלעך קריינקלעך קינד:
דערפילט איר קלענסטן וואונטש, איר מינדסט באַגער.
זי פלעגט אַרויספאָרן אין ראָזיקע פאַרנאַכטן
שפּאַצירן אויסער שטאָט אין קערבל־וועגל
געשפּאַנט צום טאַנצנדיקן פּאָני־פערדל.
און אַז זי פלעגט צוריקקומען אַהיים
פלעגט שמעקן פון דעם גאַנצן יונגן ווען
מיט ווילדע פעלד־בלומען און טוי און זומערנאַכט,
און אינם פייכטן בלאָנדזשעדיקן בליק
איז עפּעס אומגעשוואומען פרעמדס און ווייטס
און אומפאַרשטענדלעכס, פון אַן אַנדער וועלט.
ווען דאַראָטי האָט זיך צוריקגעקערט
און מיטגעבראַכט איר זון, דעם קליינעם דייוויד —

האָט עטל ווי פון שלאָף זיך אויפגעכאַפּט:
ס׳האָט אָנגעהויבן קלינגען אינם הויז
מעלאָדיש, שיין און שטאַרק איר יונגע שטים.
זי האָט שוין מער פון קינד נישט אָפּגעטראָטן
און איז צו׳ן אים געוואָרן ווי אַ מאַמע.
אוןביידע שוועסטער, הויך און דין און שלאַנק,
אין שוואַרצן טרויער די, אין ווייס די צווייטע,
זיי פלעגן אומגיין ווי צוויי מאַמעס אַרום קינד.

ב.

טויט

דאָס לעבן איז דערווייל געגאַנגען פאָרווערטס
ווי ס׳גייט דער אַלטער זייגער אויפן וואַנט.
און יעדער איז געווען מיט זיך פאַרנומען
מיט זיינע דאגות, איבערלעבונגען, חלומות.
עס האָבן זיך געהויבן יונגע אייניקלעך —
און אין אַ יום־טובדיקן טאָג פון רו
איז פול געווען דאָס הויז מיט זין און טעכטער,
מיט אויסגעפּוצטע אינגלעך און מיט מיידלעך
מיט ברוינע און מיט בלאָנדע און מיט שוואַרצע קעפּלעך
מיט אָנגעכמורעטע און שווערע פּנימלעך,
מיט לוסטיקע און ממזרישע פּנימלעך.
די אַלטע פלעגט שוין אָפּט אַליין נישט וויסן
ווער וועמעס קינד סע פּלאָנטערט זיך אַרום
צווישן אירע פיס, און וואָס זיין נאָמען איז.
דאָס האָט די עלטער זי גענומען בויגן:
זי פלעגט זיי טיילן צוקערלעך און קיכלעך,
און זעלטן ווען אַ פיר טאָן מיט דער האַנט
אַריבער ווייכן האָר פון יונגע קעפּלעך.

זי איז געשטאָרבן ווי זי האָט געלעבט:
אַ שטילע, אַ באַרואיקטע, זיך נישט געקלאָגט.
עס האָבן זי אַרומגערינגלט זין און טעכטער,
נאָר אין דעם לעצטן ציטער פון איר גסיסה
האָט זי איר טריבן בליק אַוועקגעשטעלט
אויף אים, דעם מאַן, און מער נישט אָפּגעווענדט.
און לאַנג נאָכדעם ווי זי האָט אויסגעהויכט איר אָטעם
איז ער נאָך אַלץ געווען אונטער דער משא
פון שווערן טריבן און פאַרגלאָזטן בליק.

דערנאָך איז פול געוואָרן ס׳הויז מיט שטילקייט,
מיט ריחות פונם טויט און געלע ליכט,
און שווערע איבערפליסיקע בוקעטן־בלומען.
די אַלטע איז געלעגן אין דעם ארון,
פאַרפּוצט אין שוואַרצן ברייטן זיידנקלייד:
פון אונטער דעם געדיכטן שוואַרצן שלייער
האָט זיך דאָס גרויע האָר פון קאָפּ געזילבערט,
און אויף דער געלער שווערער טויטער האַנט
האָט זיך דאָס געלבע טויטנליכט געשפּיגלט
אין גאָלדענעם און אַלטן חופּה־רינג.
די גאַנצע שטאָט האָט זיך אין הויז געקערט:
די אַלטע גרויע שכנים, וועלכע האָבן נאָך
געקענט דעם דזשאָש פון יענע אַלטן צייטן,
די אינגערע, וואָס האָבן שוין פאַרקערט
מיט אים אין די געשעפטן און די באַנקן,
די שוועסטערס חברטעס און די באַקאַנטע,
דער אַלטער פּאַסטאָר מיטן מילדן פּנים.
די איילנדיקע און צעיאָגטע ליטוואַקעס
מיט ווייב און קינד, וואָס האָבן נישט געוואוסט
ווי צו באַגיין זיך מיט די היטלען זייערע:
אַראָפּנעמען דאָס היטל, אָדער ניט?
און ס׳איז זיי אויסגעקומען מאָדנע פרעמד
די גאַנצע צערעמאָניע פון דער גאָטעסדינסט:

דער יונגער דינער ראַביי שוואַרץ געקליידט,
פאַרשפיליעט שטייף אויף אַלע קנעפּ צום האַלדז,
דאָס פּנים גלאַט ראַזירט, מיט בלויזן קאָפּ,
מיט גלימצערדיקע גלעזער אויף די אויגן.
ער האָט געלייענט אין אַ דיקן טאָן,
געצויגן די געשליפענע געפיילטע ווערטער
אַרויס פון דינעם שוואַרצגעבונדענעם תהילים.
עס זיינען פּערלדיק געפאַלן ווערטער,
באַקאַנטע ווערטער, נאָר אין נייעם לשון,
וואָס האָבן אָנגעשלאָגן אַלע הערצער:
„גאָט, אונדזער האַר, ווי גרויס איז דיין נאָמען
„איבער דער וועלט!
„וואָס דו האָסט געטאָן דיין פּראַכט
„אויף די הימלען.
„ווען איך זע דיינע הימלען,
„די אַרבעט פון דיינע פינגער,
„לבנה און שטערן וואָס דו האָסט פעסטגעזעצט.
„...וואָס איז דער מענטש, דו זאָלסט אים דערמאָנען,
„און דער זון פון דער ערד, דו זאָלסט אים געדיינקען?..."
זיך אָפּגעשטעלט אויף אייניקע מינוטן שטיל, —
אין שטילן אָנגעשטריינגטן הויז האָט זיך געהערט
דאָס איבערמישן פון די דינע בלעטלעך, —
און אָנגעהויבן זאָגן פון דאָס ניי:
דאָס געבעט פון משה, דעם געטלעכן מאַן:
„...נאָך איידער די בערג זיינען געווען געבוירן,
„און איידער דו האָסט באַשאַפן ערד און וועלט —
„ביסטו פון אייביק און פון אייביק שוין געווען גאָט".
און ווייטער:
„ווי וועלקעס גראָז... וואָס שפּראָצט אויס באַגינען
„און ווערט צעטריקנט און פאַרוועלקט אין אָוונט.
„דען אַלע אונדזערע טעג שווינדן אין דיין צאָרן..."

דער אַלטער האָט געהערט און נישט געהערט:
עס האָט זיך אָפּגעשטעלט די צייט און די באַוועגונג,
ווי אין אַ נעבלדיקן פּלאָנטערדיקן חלום,
און אַלץ האָט זיך געמישט אין טריבן בליק:
די זין און טעכטער און דאָס טויטע פּנים
דער ניט־רעאַלער שיין פון געלע ליכט,
דער שווערער ריח פון די בלומענקרענץ,
דאָס פּנים פון דעם פרעמדן יונגן ראַביי
וואָס האָט געצויגן מאָנאָטאָן אין אייביקייטן,
און ס'גאַנצע לעבן האָט געדויערט איין מינוט.
אין צווייטער רגע איז דאָס פריערדיקע
פאַרשוואונדן און צערונען ווי אַ רויך —
האָט ער געפּרופט זיך צוהערן צום קול
האָט ער יאָ אויפגעכאַפּט באַקאַנטע ווערטער,
באַקאַנטע אָבער דאָך פאַרפרעמדטע ווערטער,
איז ער אַריבער צו דאָס פריערדיקע,
צו דעם געדאַנק וואָס האָט נישט נאָכגעלאָזט,
וואָס איז שוין אַלט דאָך ביי זינט וועלט איז וועלט,
און זינט דער ערשטער מענטש האָט אָנגעהויבן טראַכטן:
וואו איז דער תכלית און דער זין פון אַלעס?

דערנאָך האָט ווידער זיך געצויגן דער קאָשמאַר:
די גאַסן די באַקאַנטע פון דער שטאָט
זיי זיינען דאָס מאָל אומבאַקאַנט און פרעמד,
דאָס פרייע פעלד, דאָס גראָז, דערנאָך מצבות,
און פרישע קברים צוגעדעקט מיט בלומען.
אַזוי פיל ווייסע מאַרמאָרנע פיגורן —
און צלמים, צלמים, צלמים איבעראַל.
עס איז געשטאַנען אינם הימל אומבאַוועגלעך
אַ גרויסע רויטע פייערדיקע זון.
ער האָט זיך אויפגעכאַפּט ביים ראַנד פון גרוב
וואָס האָט געשמעקט מיט פרישער קילער ערד,
און האָט זיך אויסגעניכטערט ווי פון חלום:

דער ארון איז געווען אַראָפּגעלאָזט אין גרוב
און ס'האָט דער ראַביי זיך געבויגן אויפן גרוב,
געלייענט ווידער פונם שוואַרצן ביכל
נאָר דאָ, אין אָפענעם און פרייען פעלד,
אין אָנגעזיכט פון אייביק־שטילן לעבן
האָט ס'קול געקלונגען לײדנדיק, פאַרלוירן.
ער האָט געשאָטן ווייסע בלומען אין דער גרוב,
געבויגן זיך אַריבער און גערעדט:
„דען ערד ביסטו, און צו דער ערד קערסטו זיך צוריק".
און אַז די ערד האָט אָנגעהויבן פאַלן
מיט דומפן שווערן קלאַנג אָן דעק פון ארון,
האָט ער דערמאָנט זיך יענעם טאָג אין ווינטער.
ווען ער און זי, די איצט פאַרשאָטענע אין גרוב,
זיי האָבן אויפגעהאַקט דעם קאַלטן קבר
פאַר זייער קליין און אומגעקומען קינד.
האָט ער אַ פאַל געטאָן צום קליינעם בערגל,
וואָס האָט גערוט איצט אַזוי גרין און פרידלעך
באַדעקט מיט גראָז און ווילדע פעלד־בלומען.
ער האָט געוואָלט אַריינשרייען צום קינד
אַז זי, די מאַמע, איז צו אים געקומען —
נאָר ריידן האָט ער נישט געקאָנט — האָט ער
געבויגן זיך צום קבר, און דער קוואַל
פון הייסע טרערן האָט זיך אים געעפנט,
האָט ער געכליפּעט אויפן הויכן קול,
ווי ס'וויינט אַ קליין אומבאַהאָלפן קינד.

ג.

אָוונט־שאָטנס

ביים מוטערס קראַנקענבעט זיינען דער פאָטער
און זון געוואָרן שלום. ס'האַרץ האָט אים
געצויגן צונ'ם זון פון ערשטן טאָג —

צו שטאָלץ אָבער צו צייגן זיין געפיל
האָט ער געשוויגן. ס׳אייגענע דער זון.
ביים מוטערס בעט — דערנאָך ביי דער לויה
איז לייכט געווען צו ריידן גוטע רייד
וואָס זיינען אמתדיק געקומען פונם האַרצן.

ס׳געשעפט האָט שוין געפאָדערט יונגעס בלוט:
ס׳איז אויסגעוואַקסן שטאַרקע קאָנקורענץ,
און ס׳האָט דער אַלטער דזשאָש געשפּירט, אַז ס׳איז
צו שווער פאַר אים, און ניט פאַר זיינע כחות
אַליין, אויף זיך, די משא אויסצוטראָגן.
מיט לייאָנעלן האָט ער גוט געוואוסט,
אַז ווייט וועט ער ניט גיין: איז גוט צום וואָג,
און ווייטער איז ניטאָ זיך צו פאַרלאָזן.
האָט ער איין טאָג, אָן זייטיקע הקדמות,
געבעטן דזשייקאָבן צוריקקומען אין פּלאַץ,
און דזשייקאָב האָט זיך אויך נישט לאַנג געקנייטשט,
און אָנגענומען באַלד דעם טאַטנס פאַרשלאַג.
און אויפן שילד פון אַלטן גרויסן הויז
איז צוגעקומען נאָך איין וואָרט: „און זון״.

דאָס לעבן האָט גענומען ווידער גיין
זיין אָנגעצייכנטן טאָגטעגלעכן מאַרשרוט,
פאַרנומען פון דער פרי ביז שפּעט אין נאַכט
מיט האַנדל און מיט סחורה און מיט לאָדעניש,
פאַרדינסטן און פאַרלוסטן — און דעם אַלטן
איז אָפּטמאָל שוין די זאַך געפאַלן שווער,
און איבערדריסיק. ער האָט שטיל געגאַרט
צוריק זיך ציען פון דער גאַנצער משא,
און חלומען וואו ערגעץ שטילערהייט —
ער האָט געפּרופט צו אויסנבלייבן אין דער היים,
נאָר ס׳איז די רו פון היים נישט איינגעגאַנגען.

ער האָט אפילו איינמאָל אויסגעזוכט
דעם אַלטן רב בחיי פון זיין שטויב —
נאָר רב בחיי האָט אים שוין געלאָזן קאַלט:
נישט דאָס. האָט ער זיך אומגעקערט צום פּלאַץ
און האָט זיך איינגעשפּאַנט צוריק אין יאָך,
הגם ער האָט געוואוסט, אַז ס'איז נישט נויטיק,
אַז דזשייקאָב וועט גאַנץ גוט באַגיין זיך אָן אים.
נאָר זיין אָן איבעריקער אויף גאָטס וועלט,
איז נישט געווען אין זיין נאַטור. האָט ער
זיך ווידער מיטן לייב און זעל אַריינגעטאָן
אין זיין געשעפט — און איז אַזוי פאַרבליבן
פאַרטאָן, פאַרדאגהט. נאָר איין איינציק שטראַל
האָט איצט באַלויכטן אים זיין שווערן אומעט:
דאָס איז געווען וויוויאַן זיין שנור,
די אומעטיקע טעכטער אין דער היים,
און דער פאַרצערטלטער, דער קליינער דייוויד.

די וויוויאַן פלעגט אָפט אַראָפּקומען אין פּלאַץ
און מיטפירן מיט זיך איר קליינע טאָכטער:
אַ הויכע און אַ שלאַנקע און אַ צערטלעכע,
מיט לאַכעדיקע חן־גריבלעך אין פּנים,
פלעגט זיך אַריינטראָגן אַ נייער דופט אין פּלאַץ
און אים באַשטראַלן מיט איר פרישער יוגנט.
זי פלעגט דעם אַלטן קושן אויפן שטערן,
און זאָרגלאָז־קינדעריש גלעטן זיך צו'ן אים.
ער האָט געליבט זי אומפירן אין פּלאַץ,
באַווייזן איר און אויסדערציילן זאַכן —
און זי פלעגט ערנסט צוהערן צו'ן אים,
און פלוידערן און ריידן ווי אַ קינד
און נאָכדעם ווי זי פלעגט פון פּלאַץ אַוועקגיין,
פלעגט לאַנג נאָך בלייבן עפּעס פון איר פרישקייט:
אַ בינטל פרישן בלוי פיאָלעטן ליילאַקס,
צי שטייפע ווילדע רויזן אין סוף זומער.

דיין טאָג האָט דאַן געענדיגט זיך שוין צום אָוונט:
ס'איז נאָך געווען קראַפּט אין זיינע לענדן,
זיין אויג איז נאָך געווען שאַרף און בליציק,
און ס'פלעגט צומאָל אַ לוסטיק פייערל
אין זיי זיך צינדן. נאָר די אָוונט־שאָטנס
זיי האָבן שוין אַרומגעכאַפּט זיין האַרץ.
נאָך שפּעטער, אַז דער אַלטערס קבר האָט גענומען
באַוואַקסן ווערן מיט אַ טיפן גראָז —
פלעגט ער אין זוניקע און פרייע טעג
איר קומען צו באַזוך: עס האָט זיך העל
און פרידלעך־זוניק זיך געשפּרייט דאָס פעלד.
עס האָבן צלמים און מצבות העל געגלאַנצט,
געגלימערט פרידלעך אין דער הייסער זון.
און ס'איז די שטילקייט גרויס געווען און טיף,
אַזוי אַז ס'האָט די שטילקייט אַזש גערעדט,
געטריפט מיט שטילער פרייד אין מידן האַרצן.
אין האַלבער שטיין פון אַלטער ביים צוקאָפּנס
איז שוין געווען פאַרשריבן, אויסגעהאַקט
מיט אותיות גאָלדענע; די צווייטע העלפט
איז גלאַט געווען און גלאַנציק און פּאָלירט,
און פריילעך זיך געביטן מיט קאָליר
פון גראָז און בוים און זונען־ליכט און שאָטן,
און האָט געוואַרט אויף יענעם אומבאַוואוסטן טאָג
ווען ס'וועלן די מצבה קריצער קומען
און אויסהאַקן אין שטיין אַ נייעם נאָמען.
און ס'איז געווען מאָדנע ליב און טרויעריק
צו זעלבער צייט, צו וויסן זיכער און באַשטימט,
אַז ווייטער פון דעם קען מען ניט אַוועקגיין,
אַז דאָ, פּונקט דאָ, אונטערן בערגל, איז:
די ענד פון יעדן אַנהויב, סוף פון אַלע סופן.

ד.

לעבן

די יוגנט האָט געלעבט איר פולן לעבן:
עס האָבן זיך געביטן טעג און וואָכן,
מאָנאַטן האָבן זיך געקייטלט אין די יאָרן;
און טאָג און וואָך און מאָנאַט זיינען געווען פול
מיט סודותדיקע צוזאָגן אויף שפּעטער;
און איטלעך יאָר האָט מיטגעבראַכט אַ נייעס,
אַ ניי דערוואַרטונג און אַ נייע פרייד,
אין ערשטן ציטער פון דער מוטערס לייב,
אין ערשטן אומבאַהאָלפענעם געשריי פון קינד,
אין ערשטן אומשולדיקן זיסן שמייכל,
און אין דעם ערשטן שטעל זיך אויף די פיס
פון יונגע עופהלעך.

צוערשט זיינען אַוועק

די יאָרן שלעכט און מאָגער. ס'האָט געפעלט אין הויז
און דזשייק האָט נישט געקאָנט זיך צופּאַסן צו עפּעס:
ס'איז שווער געווען פאַר אים, מיט זיין נאַטור,
זיך צופּאַסן אין אַרבעט פאַר אַ צווייטן.
נאָר נויט ברעכט אייזן. שפּעטער מיט דער צייט
האָט ער זיך ווי ניט איז צו דעם געוואוינט
און האָט געשלאָסן שלום מיט זיין צושטאַנד.
נאָר וויוויאַן האָט מיט איר חוש פאַרשטאַנען
ווי נאָך די אָרימקייט צו מאַכן ליב,
ווי צו פאַרשיינען איטלעך ווינקל פונם הויז.
און ס'איז דאָס קליינע הויז געווען פול
מיט וואַרימקייט פון יוגנטלעכער ליבע.
אַמאָל פלעגן די מיידלעך, דזשייקאָבס שוועסטער,
זיי קומען צו באַזוך, און ס'פלעגט דאָס הויז

פאַרקלונגען ווערן פון דער פרישער פריילעכקייט,
פון יונגן שטראָם פון האַרציקן געלעכטער.

אַז ס׳ערשטע קינד איז אינם הויז געקומען —
איז פול געוואָרן ס׳הויז מיט נייעם גליק,
מיט קינדערשן געוויין און זאַטן ברומען,
און מיטן יונגן מוטערלעכן קול
וואָס פלעגט דאָס קינד פאַרשלעפערן אין רו.
אין זומער האָט דאָס קליינע הויז געגרינט
צווישן אַלטע בוימער, הונדערטיעריקע,
געשמעקט מיט ווילדע פעלד־בלומען און ליילאַקס
אין פריען פרילינג. שפּעטער האָבן זיך צעבליט
די ווילדע שמעקעדיקע יוני־רויזן.
געקלעטערט אויף די ווענט, אויף דער וועראַנדע,
און ביז צום אַלטן דאַך אַרויף. די זון בלומען
אויף גראָבע גרינע שטאָקן האָבן העל געבליט,
געטרייסלט פון די קעפּ די געלע בליאונג,
און אָפּגעדעקט געדיכטע שוואַרצע רייען
פון צייטיק־ווערנדיקע קערנער. ווינטער
האָט יעדער אויוון אינם הויז געברענט
און דורך די קליינע פענצטער האָט געשטרעקט זיך
דאָס גרויסע ברייטע פעלד פאַרדעקט מיט שניי,
מיט בוימער בליענדע אין מאַטן זילבער.
ס׳איז ליב געווען צו הערן אין די נעכט
דאָס אומעטיקע קלינגען פון די צווייגן,
און דעם ביינאַכטיקן געשריי פון ווינט
ווען אינם הויז איז ליב געווען און וואַרים,
און פונם ווינקל, פון דער ווייכער וויג
האָט אַ צופרידענע, אין וואַרימקייט און זעט,
דאָס קליינע עופהלע געפּלאַפּלט און גערעדט.

די איז געווען רעליגיעז געשטימט,
און יעדן זונטיק פרי פלעגט זי אַוועק

אין קירך אַריין — און קומענדיק צוריק
מיט פייכטע גרויסע גלאַנצנדיקע אויגן
פלעגט זי אים איבערגעבן שנעל, באַגייסטערט,
דעם פּאַסטאָרס פרישע רעדע אין דער קירך,
און ווי זי איז גערירט געווען פון אַ געדאַנק,
זי פלעגט אים מוסרן גאַנץ אָפט, למאי
ער איז צום גלויבן אַזוי גלייכגילטיק:
ווי קען אַ מענטש דען לעבן אָן אַ גאָט?
נאָך שפּעטער האָט זי ערגעץ וואו געקראָגן
צוויי אַלטע לייכטער מעשענע, און פרייטיק
ווען דזשייקאָב פלעגט צוריקקומען אַהיים,
פלעגט ער געפינען ברענענדיק צוויי ליכט,
מיט פרישע חלות און מיט רויטן וויין.
אַליין פלעגט זי אַרומגיין אָנגעטאָן אין ווייס
און ס'האָט דער שבת זיך געשפּירט אין הויז.
זי האָט געבעטן, אַז ער זאָל זי אויסלערנען
די ברכות וואָס מען זאָגט ביים צינדן ליכט —
נאָר דזשייקאָב האָט געמוזט זיך מודה זיין,
אַז ער האָט קיינמאָל נישט געוואוסט. זינט דאַן
איז זי אים ליבער נאָך געווען ווי פריער.

דערנאָך, אַז דזשייקאָב איז צוריקגעגאַנגען
צום אַלטן פאָטער — זיינען אָנגעקומען
די זאַטע יאָרן. ניט פאַרשווענדעריש,
צוריקגעהאַלטן, אָבער פול דאָס הויז,
און ס'איז דער קאָפּ געווען פריי פון זאָרגן.
די וויוויאַן האָט זיך געגלעט צום אַלטן,
און איז צו'ן אים געוואָרן ווי אַ טאָכטער.
און אָפטמאָל פלעגט דער אַלטער וויצלען זיך,
אַז זי, די וויוויאַן, איז מערער אידיש קינד
פון זיינע טעכטער, אַז איר ציט צו אידישקייט.
זי פלעגט טאַקע קיין זונטיק נישט פאַרפעלן
צו גיין אין קירך, האָט אָפּגעהיט דאָס קינד

זאָל זונטיק גיין אין שול צום אַלטן פּאַסטאָר —
נאָר פרייטיק־נאָכטס האָט זי געצונדן ליכט,
און ראש השנה און יום כפור פלעגט זי קומען
צוזאַמען מיטן אַלטן דזשאָש און מאַן
און יונג קינד אין סינאַגאָג אַריין.
און ס'האָבן זיך די ליטוואַקעס געחדושט,
מען האָט זיך שטיל געסודעט אויפן אויער —
ס'איז שווער געווען אַזוינס גאָר צו באַנעמען.
ביז ס'האָט אים, דזשייקאָבן, די זאַך דערעסן,
און האָט גענומען פּלאַנעווען: אַ טעמפּל —
אַ טעמפּל, מיט אַן אָרגל, מיט אַ ראַביי.
די דייטשן האָבן באַלד זיך אָפּגערופן,
דער אַלטער דזשאָש איז מיטגעשלעפּט געוואָרן,
און ס'האָט זיך די געמיינדע דאָן צעשפּאָלטן.
עס האָט זיך אויפגעשטעלט דער נייער טעמפּל,
און יעדן פרייטיק, מיטן זון־פאַרגאַנג
האָט ערנסט־פייערלעך געברומט דער אָרגל,
און ס'האָט דער כאָר פון יונגע פרישע שיקסלעך,
געפלאָסן אין באַלויכטענעם און הויכן חלל
און ביז אין פרייער ווייטער גאַס אַרויס
דער פייערלעכער שפּרוך: שמאַ־ייס־ראַ־על!

אכטער קאַפּיטל

א.

יאָרן שפּעטער

אַז דייוו איז אויסגעוואַקסן און געוואָרן גרויס,
איז שוין דער זיידע דזשאָש געוועזן אַלט,
איז שוין דער אַלטער דזשאָש געוואַקסן אויף צוריק.
איז קליין געוואָרן, שטיל און איינגעשרומפּן,
צעקנייטשט און געל איז שוין געוועזן זיין פּנים,
די אויגן מוטנע, לעבלאָזע און קאַלטע,
דאָס האָר פון קאָפּ און באָרד פאַרגעלט פון אַלטקייט.
דער נעגער אין דעם גוטן לימוזין
פלעגט טעגלעך, אין די מאָרגנס און די אָוונטס,
דעם אַלטן ברייינגען און אַוועקפירן פון פלאַץ.
און ס'איז געווען אַ צער און אַ רחמנות
צו זען דעם קליינעם איינגעשרומפּטן אַלטן,
זיך טוליענדיק, אַ שטילער, אַ פאַרלוירענער,
אין טיפן זיץ פון גרויסן לימוזין.

דער אַלטער פלעגט נאָך האַלב אין ערנסט, האַלב אין וויץ,
אַזוי זאָגן: דער טאָג וואָס כ'וועל זיך נישט באַווייזן
אין פלאַץ אַריין — וועט זיין פאַר מיר דער לעצטער.
פלעגט ער נאָך קומען אין די שטורעמדיקע טעג
פון קאַלטן ווינטער, ווען די ערד און הימל
זיי מישן זיך און דרייען זיך בייַנאַנד;
אין גרויסע היצן פון דעם ליבן זומער,

ווען ס׳שטייט און ברענט אין גליענדיקן הימל
אַ פייערדיקע זון און באַקט די ערד;
אין ליכטיקע און קלאָרע טעג פון פרילינג,
און אין פאַרשוואַרצטע ווייַנענדיקע הערבסט־טעג.
עס האָט געהייסן, אַז ער קומט נאָך אַרבעטן:
פלעגט ער אין ווינטער אָפּשלאָפן דעם טאָג
ביים וואַרימען פון קויל צעגליטן אויוון,
און זומער־לעב, ווען ס׳ברענט די דרומדיקע זון,
פלעגט ער זיך באַקן ביי דער דרום־וואַנט
פון גרויסן רויטן בנין, קרעכצן אויפן קול,
און פּיפּקען פון אַ שוואַרצער אַלטער ליולקע.
דער אַלטער האָט אין האַרצן גוט געוואוסט,
אַז אייגנטלעך באַדאַרף ער מער ניט קומען:
ניט מער, ער פּלאָנטערט זיך צווישן די פיס,
און גלייכער וואָלט געווען צו גיין אַהיים,
זיך אויסשלאָפן, זיך אויסרוען, און אפשר
אַריינקוקן אַמאָל גאָר אין אַ ספר —
נאָר ס׳האָט דער רויטער בנין אים געשלעפּט,
געהאַט די פולע שליטה איבער אים.
און ווי דער אַלטער אויסגעדינטער הונט
קומט לייגן זיך ביים שוועל פון באַלעבאָס —
אַזוי האָט ער די צווייטע קינדער יאָרן
געצויגן אין דעם שאָטן פון זיין בנין.

די צייט איז זיך געלאָפן איינטאָניק און שטיל:
ס׳איז אייגנטלעך קיין חלוק נישט געווען
ווי נאָך דאָס שטיקל צייט צו פּטרן:
אַז זומער איז אים וואַרעם אויף דער זון,
און ווינטער גליט דער ברענענדיקער אויוון.
וואָס דען? אין זומער איז אַ מענטש דאָך פרייער:
אַ מענטש קאָן זיך באַהאַלטן אויסן שטוב
און רויכערן זיין ליולקע ביחידות.
דאָרט אינווייניק, אין גרויסן רויטן הויז,

האָט ער זיך אויפגעהערט צו שפּירן פריי:
איז עפּעס איבעריק. אין דרויסן טרעפט אַמאָל,
קומט צו אַן אַלטער אויסגעדינטער שכן,
צוזעצט מען זיך באַקוועם אין הייסער זון,
צערעדט מען זיך פון גוטע אַלטע צייטן,
ווען ס'איז די וועלט געווען אַ בעסערע,
די זון האָט עפּעס וואַרעמער געלויכטן,
דאָס לעבן האָט געהאַט אַן אַנדער טעם.
און קומט קיין שכן נישט — איז אויכעט רעכט:
איז אַלעמאָל פאַראַן דער אַלטער סעם,
דער ערשטער נעגער וואָס האָט אָנגעהויבן
מיט אים צו אַרבעטן אין יענע יאָרן.
איז סעם שוין אויסגעדינט. נאָר הייסן הייסט עס,
אַז אָנקל סעם פאַרדינט נאָך אַלץ זיין ברויט.
דער אָנקל סעם איז רירעוודיק און בייניק,
דאָס פּנים שוואַרץ מיט לעבעדיקן גלאַנץ
און איינגעפאַסט ווי אין אַ ווייסער ראַם
מיט אַ געדיכטער גרייזלדיקער ווייסער באָרד —
פון וואָס דאָס שוואַרצע פּנים זעט אויס אינגער,
ווי סעם וואָלט אָפּגעטאָן אַ קונדס־שפּיצל,
געגאַנגען און זיך אָפּגעקאַלכט די באָרד,
צי ווי ער וואָלט אַרויסגעקראָכן פון אַ זאַק
מיט פרישער ווייסער מעל. — איז זיצט מען טעג
און מען דערציילט זיך מעשׂות פון דער וועלט.
אַז סעם איז אויפגעלייגט, צעזינגט ער זיך,
די פייערדיקע לידער פון דער קירך.
פאַרציילט אים מעשׂות פון דער שקלאַפעריי,
און בבא מעשׂות, טויזנט און איין נאַכט;
דער אַלטער שאָקלט נאָך אומצוטרוילעך דעם קאָפּ,
ער פילט נאָך, אַז ניט אַלץ וואָס סעם פאַרציילט
באַדאַרף מען אָננעמען פאַר ריינעם אמת,
ער שפּירט בחוש, אַז דאָס האָט נעגער־סעם
מיט ברייטער האַנט געזאַלצן און געפעפערט —

צעשמייכלט ער זיך ברייט און האָט הנאה
און פאַלט אַליין אַריין אין טאָן פון אַנקל סעם:
פאַרזשמורעט כיטרע מיט איין אויג, דאָס צווייטע גלאַנצט
מיט עלטערלעכן שכל, אויפגעלייגט,
און גלעט די אַלטע געלבלעך־ווייסע באָרד,
און נעמט הנאהדיק אַליין דערציילן.
נאָר אַנקל־סעמען קען מען אויך ניט נאַרן:
אויך סעם פאַרשטייט, דער אַלטער דזשאָש פאַרציילט
אים מעשות ניט געשטויגן, ניט געפלויגן:
די שדים זיינען ניט קיין שדים,
די רוחות זיינען ניט קיין רוחות —
נאָר סתם אַזוי זיך, ס'וויל דער אַלטער באַלעבאָס
הנאה האָבן פון אַ פיינער מעשה —
איז זאָל ער, ווען גייט עס אָן? — פאַרשטעלט זיך סעם
אַז ער איז טויט צעשראָקן פון דער מעשה,
און שטשירעט אויס די יונגע גרויסע אויגן,
און צלמט זיך אין אַ געמאַכטער שרעק —
ביז ס'פּלאַצט דער אַלטער דזשאָש צולעצט אַרויס
אין אַ צופרידענעם און עלטערלעכן לאַכן —
און סעם פאַרשטעלט זיך, אַז ער איז באַליידיקט.

אַמאָל וואַכט אויף אין אים דער אַלטער באַלעבאָס:
צעבייזערט ער זיך פּלוצים אויפן נעגער,
און טרייבט דעם אַלטן סעמען צו דער אַרבעט.
פון העלער הויט דערוויסט ער זיך, אַז דאָס געשעפט
לויפט קאַפּ אַראָפּ, אָן אימיצנס השגחה:
און ווייס דאָס גוטע יאָר, וואו נעמען זיך
צום איינגעדרייטן קליינעם דאָרן זקן
אַזוי פיל כחות: לויפט מיט שנעלע קליינע טריט
פון איין ברעג גרויסן הויז און ביז דעם צווייטן,
איז פול אין איטלעך ווינקל, גריבלט זיך אין וואָל,
און קלימפּערט צווישן געלע ביינער, אייזנס,
און קייט אַ שטיקל דזשינסענג מיט די ליפּן,

דערזעט ער פעדערן צעפלויגענע אין גאַס
וואָס האָבן זיך צעשאָטן פון אַ זאַק —
צעלויפט ער זיך אַרום זיי ווי אַ הון,
צעלאָזט זיך אויף אַ דין און קוויטשיק קולכל,
און קלייבט די פעדערן די איינצלנע צונויף.
די נעגערס גייען אים אַרויס צו הילף,
פאַרוואַרפן אַלע אַרבעטן, גייען אויף געיעג,
און האָבן מורא לאַכן אויפן קול,
און לייאָנעל, וואָס איז שוין גראָב און גרוי,
לויפט אין קאַנטאָר אַריין, דערציילן דזשייקאָבן
וואָס ס'טוט זיך אויפן הויף. אַז דזשייקאָב קומט,
געפינט ער אויפן הויף אַן איבערקערעניש:
די נעגערס דרייען זיך ווי אין אַ טאַנץ,
דער פאָטער בייזערט זיך אין דינעם קוויטש.
און דזשייקאָב שמייכלט, רעדט צום פאָטער שטיל,
באַרואיקט אים און פירט אים אין קאַנטאָר.
דער אַלטער אָבער לאָזט זיך לאַנג ניט שטילן:
ער שליידערט זיך און וואַרפט זיך ווי אַ קינד,
פאַרעקשנט זיך, ביז דזשייקאָב מוז אַנטלויפן.
ער זעצט זיך צו דיקטירן בריוו צו קונדן,
דאָס מיידל נעמט דאָס ביכל מיטן בליישטיפט,
און קוקט אים אָן פאַרחידושט מיט אַ שמייכל.
דער אַלטער קוקט אויף איר מיט בייזע אויגן,
פאַרגינט זיך איר אַריינוואַרפן אַ שטאָך־וואָרט,
אַז מעל, איר פודער, הייסט עס, איז מסתם
געפאַלן פונם פרייז אין לאַנד. דאָס מיידל
פאַרבייסט די רויטע אָנגעפאַרבטע ליפּן.
דער אַלטער נעמט דיקטירן, הויבט אָן שטיל,
דערשפּירט זיך באַלעבאָס, נעמט ריידן העכער,
באַגייסטערט זיך, און קלאַפּט אין טיש זיין פויסט.
אַ רגע שפּעטער ווערט ער אויסגעלאָשן,
פאַרגעסט זיך וואו ער האַלט, זיין בליק ווערט שטאַר,
דאָס מיידל גענעצט וואַרטנדיק געדולדיק,

און ווינקט זיך איבער מיט אַ חברטע געשייט.
דער אַלטער כאַפּט זיך אויף פון פוסטן חלום,
און קוים וואָס ס'קלעקט געדולד צו ענדיקן —
און שפּעטער, אַז דאָס מיידל טראָגט אים אונטער
דעם בריוו, אַן אָפּגעקלאַפּטן אויף דער שרייבמאַשין —
איז זאַטלט ער די ברילן אויף דער נאָז
און צייכנט מיט אַ שוואַכער האַנט זיין נאָמען.
נאָך שפּעטער ווערט דער בריוו געבראַכט צום זון
און דזשייקאָב וואַרפט דעם אַלטנס בריוו אַריין
אין קאָרב אונטערן טיש. דער אַלטער סעם
וואָס זעט עס צו פון אָנהויב ביזן סוף
באַווייזט אַרויס זיין ערגערניש דערפון
און שאָקלט מיטן אַלטן ווייסן קאָפּ,
און בלינצלט מיט די טרייע אַלטע אויגן:
ניט שיין אַזוי צו טאָן אַן אַלטן באַלעבאָס.

דאָס לעבן זיינס איז אייגנטלעך באַשטאַנען
פון איין אַ קייט אַ לאַנגע פון געוואוינהייטן
און פּיצל־קלייניקייטן. עס איז ניט געווען
פאַראויס, אין צוקונפט, עפּעס וואָס זאָל ציען,
קיין ליכטיקער מיראַזש וואָס זאָל פאַרבלענדן
און כשופן די אָפּגעלעבטע אויגן.
ער האָט געלעבט מיט דער מינוט. געקומען
אין אַלטן פלאַץ טאָג־טעגלעך, דורכגעשטופּט דעם טאָג,
צוריקגעקומען אין זיין שטילן ווינקל,
וואו ער האָט זיך געפילט אַ גרויסער חשוב.
האָט אָנגענומען גלייכגילטיק, פּאַסיוו,
די אויפפּאַסונג און קליינע צערטלעכקייטן
פון זיינע ביידע שוין פאַרוועלקטע טעכטער.
און ס'איז געווען אַ צער, ווי זיין נשמה
האָט זיך ווי אויסגעטריקנט מיט זיין גוף:
פון פריערדיקן סוחר מיטן קלאָרן קוק,
און ברייטער אומפאַסונג פון זאַכן און ענינים,

איז איצט געווען אַ גייציק־קאַרגער זקן
וואָס האָט געטרייסלט זיך אויף יעדן סענט.
און גאָט ווייס, וואו ער האָט צוריק דערטאַפּט
דעם אָפּגעקראָכענעם און שימלדיקן בייטל
וואָס איז געהאַנגען אַרום האַלדז אויף שטריקלעך.
און פלעגט ער אין אַ מאַרקטאָג זיך אַרויסלאָזן
צו איינהאַנדלען פּראָוויזיע פאַרן הויז —
האָט אים דער מאַרק געקענט: דער בייזער שילינגער.
ער פלעגט זיך אומדרייען צווישן פורן,
זיך דינגען מיט די פּויערים פאַרצווייפלט,
דערנאָך פלעגט ער מיט ציטערדיקע הענט
די אומגעהאָרכזאַמע מטבעות ציילן
צום ערשטן און צום צווייטן און צום דריטן מאָל.
און ס'האָט די גייציקייט און אומצוטרוי געשפּראָצט
פון קליינע, שאַרפע, אויפגעלעבטע אויגן.

אַזוי האָט אויסגעזען דער אַלטער דזשאָש
ווען ער איז שוין געשטאַנען מיט איין פוס
אין וואַרטנדיקן קבר ביי זיין ווייב.

ב.

קינדס קינדער

„אַ בוים" — פילאָזאָפירט דער אָנקל סעם —
„פאַרמאָגט מיליאָנען בלעטער: איטלעך בלאַט
„איז אַנדערש און פאַרשידן פונם צווייטן.
„און אויב מען וועט אים אויפוויזן פאַרקערט —
„איז ער, סעם, מוכן זיי צו עסן".
אַזוי זאָגט סעם. און ריידן רעדט ער עס
אַנטקעגן קינדער. און דערצו ברענגט סעם
אַ ראיה פון אַ פסוק אין דער ביבל:
„דער מענטש איז ווי דער בוים אין פעלד".

דער אַלטער דזשאָש מיינט אָבער אַנדערש:
ער מיינט, אַז אַלע האָבן זיי איין פּנים,
און אַלע זיינען אויסן די „מאַזומאַ".
ער האָט שוין אייגנטלעך די צאָל פאַרגעסן
פון זיינע אייניקלעך. אַז דזשייקאָב האָט
אַזויפיל און אַזויפיל, לייאָנעל אַזויפיל;
דער דאָקטאָר און די גלאַטע פעטע טאָכטער
זיי שטייען אויך ניט אָפּ, און נעמט ער ציילן,
איז קלעקן ניט קיין פינגער אויף די הענט,
און בלייבט אין מיט. דערצו נאָך, דאַכט זיך אים,
אַז אָט די אַלע „האַזן פּרעסער" האָבן בלויז
איין זאַך אין זינען: ספּאָרט און אָטאָמאָביל.
און עפּעס וואַקסן זיי גאָר ווי אויף הייוון
און יעדע רגע איז אַ נייע שמחה,
אַן אייניקל פאַרקנסט זיך און האָט חתונה,
און שוין האָט זיך אויף אים פאַרקוקט אַ צווייטער.
און אים קומט אויס גאָר, אַז דער גאַנצער צוועק
פון אָט די אָפּטע שמחות, איז כדי
צו בלוטן אים, דעם כלומרשט־רייכן זיידן.
מען מאַכט עס מיט אַ כיון: זאָל דער גרויספּאָטער
אַרויסקומען מיט טייערע פּרעזענטן.
פּרעזענטן — טענהט ער, דער אַלטער דזשאָש —
איז גאָר אַן איבעריקע זאַך. אין זיינע צייטן
ווער האָט זיך אומגעקוקט אויף גאָלד און זילבער?
וואָס פּיאַנע און ווער פּיאַנע? ס'ווילט זיך הייראַטן —
גיי קויף אַ הילצערנע, אַ פּראָסטע בעט,
אַ צוויי־דריי שטולן, מיט אַ טישל, מיט אַ פּענדל,
און פאַרטיק מיט אַן עסק. נאָר אַז ס'קומט צו וואָס,
איז העלפן ניט די טענות און די מענות —
איז קרעכצט ער נעבעך און ער גיט — ווי דען?

דערפאַר האָט ער הנאה אויף אַ שמחה:
אַ וועלט, אַ וועלט, אַן אויסגעפּוצטע וועלט

פון זין און טעכטער, שניר און איידעמער,
און אייניקלעך פון כל המינים עלטער
מיט נייעם וואָקסנדיקן צאַנקנדיקן קליינוואַרג.
עס שעמערירט און שאָרכט מיט זייד און סאַמעט,
עס בלישצען אוירינגען און פערל אויף די העלדזער,
דימאַנטן שפּילן אויף די פינגער און אויף האָר.
אַ יום־טוב׳דיקע וועלט. און דזשאָש פאַרגעסט זיך,
ער זיצט אַוועקגעזעצט גאָר אויבנאָן ביים טיש
און אַלע פּאַדיען אום און גרויסן זיך מיט אים.
דער בעסטער חלק ווערט געבראַכט צו אים,
און אַז דער ראַביי הויבט זיך אויף צום וואָרט,
האָט נישט פּאַסירט נאָך, ער זאָל ניט אַריינפאַלן
אין גרויס התפעלות פאַרן אַלטן דזשאָש,
דעם הויך־פּאַרנינפּטיקן און קלוגן פּאַטריאַרך.
דער אַלטער ווערט גערירט ביז אַלטע טרערן,
באַרוישט פון ביסל ווײַן און ליבגעזאַנג.
נור מאָרגנס וועפּט זיך אויס דער ווײַן און ליבגעזאַנג
און ס׳קערט זיך אום זיין אומצוטרוי צו אים.
ער שרייבט אַריין מיט ציטערדיקע הענט
אין אַ געווויסן ביכל וואָס ער האָט דערפאַר
וויפיל די נייע שמחה האָט אים אָפּגעקאָסט.

דער נעגער אָבער האַלט זיך ביי דאָס זייניקע:
ער זאָגט, אַז זיכער ווי ס׳האָט גאָט געמאַכט
די קליינע גרינע עפּעלעך — אַזוי איז זיכער
אַז יעדער איינער איז אַ וועלט פאַר זיך,
מיט זיינע מעלות און חסרונות און נטיות,
און אויב דער משל מיטן בוים איז ווייניק
איז ברענגט ער נאָך אַ ראיה פון די הינט:
(דער אַלטער סעם, איז ווי זיין גאַנצע ראַסע
אַ גרויסער קענער, ליבהאָבער פון הינט.)
ער טענהט: מה דאָך יעדער הונט איז אַנדערש
און אונטערשיידט זיך אין נאַטור פון צווייטן —

א פשיטא מענטש וואָס גייט אום אויף צוויי פיס.
און אַז דער אַלטער דזשאָש פאַרטראַכט זיך טיפער
איז ער זיך מודה אז דער נעגער איז גערעכט,
(פאַרשטייט זיך, אַז ער זאָגט דאָס אים ניט אויס.)
און קומען קומט ער צו דעם קעגנזאַץ
ווען ער פאַרטראַכט זיך מיט אַ קלאָרן קאָפּ
מכח זיינע צוויי באַליבטע אייניקלעך.

די ערשטע איז זיין דזשייקאָבס טאָכטער פלאָראַ:
דער בעסטער סימן איז, אַז ווי דער אַלטער
זאָל ניט געווען זיין אומעטיק געשטימט —
פלעגט ער זי נאָר דערזען, האָט באַלד זיין פּנים
באַקומען גאָר אַן אַנדער לעבעדיקן אויסזען,
און ס׳פלעגן זיינע אויגן אויפלויכטן.
זי האָט פאַרמאָגט אַ סך איר פאָטערס שטאַרקייט,
און פילעס פון איר מוטערס ווייבלעכקייט און חן.
געוואַקסן איז זי רעליגיעז און שטיל
ווי ס׳איז דער שטייגער ביי באַהאַרצטע קינדער
פון אידיש־קריסטלעכע געמישטע הייראַטן.
פלעגט רעגלמעסיק גיין אין קירך אַריין,
פלעגט אָבער אויך די סינאַגאָג באַזוכן
אין פרייטיקס און אין אידישע ימים־טובים.
אוןביידע רעליגיאָנען זיינען גוט געווען
און איינע האָט דער צווייטער ניט געשטערט.
געוויס האָט די לעגענדע גאָר צוערשט
געהאַט אַ גרעסערע השפּעה אויף דער מיידל —
נאָר שפּעטער איז דעם אַלטן גאָט דזשעהאָוואַ
דער יונגער ראַביי שטאַרק צו הילף געקומען.
דער יונגער ראַביי מיטן בלאַסן פּנים
האָט אמתדיק און פייערדיק געגלויבט
אין איזראַעלס מיסיאָן צווישן פעלקער.
האָט איר געלערנט אידישע געשיכטע,
און ריינע עיקרים פון דעם אַלטן גלויבן:

ער האָט אַריינגעלייגט נשמה אין זיין גלויבן,
געלייענט איר די מיסטיש־רעליגיעזע לידער
פון פלאַמענדן און לעכצנדן בן־גבירול,
און ס'האָבן זיינע פייעריקע ווערטער
געמאַכט איר יונגן האַרצן ציטערן.
יעהאָוואַ האָט געזיגט, מיט אים דער ראַביי:
די פריינטשאַפט איז צעוואַקסן אין אַ ליבע,
וואָס האָט פאַרענדיקט זיך דערנאָך מיט הייראַט.
דער אַלטער ווי ער איז געווען שוין גלייכגילטיק,
האָט זיך געפרייט און זיך באַגייסטערט ווי אַ קינד.
און אויף דער חתונה איז דזשאָש געווען
דער גליקלעכסטער פון אַלע מחותנים,
די אַלטע אויגן האָבן אויפגעלויכט
מיט אמת יוגנטלעכן קלאָרן ליכט,
די צונג האָט זיך באַוועגט מיט שאַרפן וויץ.
ער האָט גערעדט פון גרויסן גליק פון בלוט,
וואָס ווערט ניט אָפּגעפרעמדט פון אייגן שורש,
געפּרופט צו ברענגען ראיות פון אַ פסוק —
געגלעט די וויוויאַן, און דזשייקאָבן דעם זון,
און עלטערלעכע שטילע גוטע טרערן
געפאַלן זיינען פון די אַלטע אויגן.

די, פלאָראַ מעי, איז דאָס געווען איינע
פון זיינע צוויי באַליבטע אייניקלעך.
דער צווייטער איז געווען דער יונגער דייוויד,
דער זון פון דאַראָטין. נאָר וועגן אים באַזונדער.

ג.

דייוויד

דאָס צערטלעך אינגל מיט די ברוינע אויגן
מיט דעם געלאָקטן פיינעם קאָפּ קאַשטאַנען־האָר —

האָט ניט געלאָזן זיך פאַרוויבערן
אינטער די וואָרעמע און ווייכע פליגל
פון זיינע צוויי אין אים פארליבטע מאַמעס.
די מאמעס האָבן זיך פון דעם געערגערט,
געפאָדערט פון אים פול געהאָרכזאַמקייט,
אַ טריט ניט שטעלן אַן דעם וויסן זייערן —
און ווי אויף צו להכעיס, פלעגט דאָס אינגל
זיך אויסגליטשן פון אונטער זייערע הענט,
פארפאלן ווערן אויף א טאָג, און שפּעט
צוריקקומען א היים, און ווען די מאַמעס
צעשראָקענע און וויינענדיקע פלעגן
דאָס קינד מיט שטראָף און צערטלעכקייט באַפאלן —
פלעגט ער זיך מיט געלעכטער אָפּווערן.
און שטאָלץ און פריי מיט זעלבסטשטענדיקן ווערט
דערציילן זיי וואו ער איז אויסגעווען,
און וואָס ער האָט געזען, און וואָס ער טראַכט.
אַמאָל פלעגט ער פאַרשווינדן אויסן שטאָט
אין פרייען פעלד און וואַלד, צוריקקומען
אַן אויסגעשמירטער, אַ צוקרעלטער, אַ צוריסענער
פון צווייג און דאָרן, מיטן ווייסן שפּינוועבס
אַריינגעפלאָכטן אין די ברוינע לאָקן —
נאָר מער האָט אים געצויגן צווישן מענטשן,
אין די געדיכטע גאַסן פון דער שטאָט.
עס איז געווען אַן אויסטערלישע פלאַנץ
וואָס האָט מיט אַלע אירע פיינע חושים
געשמעקט די לופט, און ביז פאַרגעסנהייט זיך אָנגעשטעקט
מיט איטלעך מינדסטן ווינטל. אינסטינקטיוו
געשפּירט דעם וויטאָג און דעם פּיין פון שוואַכן,
און הילפלאָזיגן אָנמאַכט פון באַליידיגטן.
איין טאָג האָט ער זיך אומגעקערט צוריק פון גאַס,
און ס'האָט זיין פּנים קאָנוואולסירט פון פּיין,
די ברוינע אויגן זיינען גרויס געווען,

און פיבערדיג געברענט מיט בייזן גלאַנץ.
ס'איז שווער געווען צוערשט דערגיין פון אינגל
וואָס ס'האָט מיט אים פּאַסירט. נאָר שפּעטער,
אַז ער איז ווי עס איז צו זיך געקומען —
האָט ס'גאַנצע הויז פאַר זיך דערזען דעם מאַרק,
דעם שיינק דאָרט אויפן ראָג, דעם שכורלעכן נעגער,
וואָס האָט זיך אומגערן פאַרטשעפּעט מיטן ווייסן,
דאָס מערדערלעכע פּנים פונם ווייסן
מיט דער פאַרהויבענער פלאַש בראַנפן אין דער לופט:
עס האָט געבראַזגעט אין די אויערן דאָס גלאָז,
און פאַר די אויגן איז געשטאַנען קלאָר דער נעגער
וואָס האָט זיך אָנגעשפּאַרט אָן וואַנט, און ביסלעכווייז
אַראָפּגעלאָזט זיך אויפן טראָטואַר.
דאָס שוואַרצע פּנים בלוי פון פּיין און ווייטאָג,
מיט ריטשקעלעך פון בלוט, וואָס מישן זיך
מיט ריטשקעלעך פון בראַנפן. לעבן אים
דער אַלטער האַרטער קאַפּעליוש, צעבראָכן,
צוטראָטן און באַשפּיגן פונם ווייסן,
די גרויסע אויגן פלוצים אויסגעניכטערט
מיט די יסורים פון פאַרפאַלגטן הונט —
און אַלע האָבן קלאָר געהערט דעם ווײ־געשריי
פון נעגער'ס בלויע ליפּן: „דזשיזוס, דזשיזוס".
דער מאַמען האָט געוואָרפן ווי אין פיבער,
דער טאַטע עטל האָט פאַרכאַפּט באַם האַרצן —
און ביידע האָבן אין איין קול געשריען,
אז ס'איז געפערלעך פאַרן יונגן קינד
זיך צו געפינען אונטער דער השפּעה
פון שעדלעכער און גיפטיקער גאַס.
דער אַלטער דזשאָש אָבער, וואָס איז נאָך דאָן
געווען אינגער, און באַגריפן זאַכן,
ער האָט זיך פאַרן אינגל איינגעשטעלט:
ער האָט געטענהט, אַז דאָס שלעכטס פון גאַס
וועט זיך ניט אָנקלעפּן צום יונגן אינגל,

פאַרקערט, ער מיינט גאָר, אַז דאָס רויִע לעבן
וועט אויף דער איידעלער נאַטור פון אינגל
אַן אַנדער ווירקונג, אַ פאַרקערטע, אויסאיבן:
וועט וויסן אָפּצעטיילן שלעכטס פון גוטס,
און וועט אים לערנען קוקן אויפן לעבן
מיט ניכטערע און זעלבסטשטענדיגע אויגן.

און איזן איז געווען גערעכט דער אַלטער:
דאָס אינגל איז געוואַקסן פריי און בראַוו,
האָט מיט זיין חוש געוואוסט ווי אָפּצוטיילן
די פסולת פונם קאָרן. איינגעבוירן שטאָלץ
האָט ניט דערלאָזן אים צו זיין געמיין
און נידעריג אין האַנדלונגען. די שפע פונם הויז
האָט אים געמאַכט אומאָפּהייִנגיג, ניט גייציג,
זיין אויפפאסן פון זאַכן און ענינים,
איז קלאָר געווען און שאַרף, נישט נאָך די יאָרן,
ווייל אַלע זיינע מעשים און געפילן
זיינען דיקטירט געווען פון איין באַגריף: פון יושר.
און שפּעטער, אַז דאָס אינגל איז דערוואַקסן,
זיינען די לערן און געדאַנקען פון די דיינקער
קיין איבערראַשונג ניט געווען פאַר אים —
זיי האָבן בלויז מיט זייער וואָרט באַשטעטיגט
דעם אינערלעכן קול פון יונגן האַרצן
וואָס האָט געלעכצט נאָך גוטס. די ביכער האָבן
געהאָלפן אים אַרויסברייינגן דאָס בעסטע
און ליכטיגסטע פון יונגן וועזן זיינעם.
און ווייל דאָס האַרץ זיינס איז געווען אָפן
און זיין באַגריף איז קינדיש־אָרענטלעך געווען —
האָט זיך דאָס לערנען אים געגעבן לייכט און קלאָר,
און פלעגט גאַנץ אָפט די לערער איבערראַשן
מיט זיינע פשוטע און טיפע קלאָרע רייד.
עס איז געווען, ווי ס'וואָלט דער קוואַל פון תורה,
וואָס האָט זיך מיט זיין זיידן אָפּגעשלאָסן —

צוריק געעפנט מיטן יונגן שפראָצלינג,
און אָנגעהויבן פליסן זיכער, קלאָר
מיט עלטערלעכער שטילער חכמה
פון דורות זקנים, וועמעס לעבן איז פאַרפלאָסן
אין דעם געצעלט פון תורה.

די מאַמע האָט געגאַרט
דער זון זאָל ווערן ראַביי, און דער זון
האָט ניט געקלערט אין גאַנצן פון אַ תכלית.
געלערנט אין דער גרויסער ווייטער שטאָט
באַליבט פון די רביים־פּראָפעסאָרן און חברים,
און אז ער פלעגט אַראָפּקומען אַהיים,
פלעגט ער אַריינברייננגען אַ גרויסע ליכט אין הויז.
דער אָנקל דזשייקאָב, מיטן גרויען קאָפּ,
פלעגט גוטמוטיג זיך וואונדערן אַמאָל
צו וואָס די צוועקלאָזע למודים וועלן פירן,
און האָט געהאַט פאַר אים אַ זידל־ווערטל: „טרוימער".
דער אַלטער זיידע האָט אָבער דאָס אייניקל
פאַרשטאַנען בעסער ווי דער זון, מיט ליבשאַפט
און גרויס רעספּעקט אים נאָכגעקוקט און נאָכגעפאָלגט.

אַז דייוויד האָט זיך צוריקגעקערט אַהיים —
און די משפחה איז אַמאָל צונויפגעקומען,
און סאיז צוריד געקומען פון אַ תכלית —
האָט אָנקל דזשייק געזאָגט: דער יונג זאָל איצט
אַרויסשלאָגן פון קאָפּ די אַלע נאַרעשקייט,
און אַלע זיינע ביזאַהעריגע חלומות,
פאַרקאַשערן די אַרבל, און אַריין
צו אַרבעטן אין פּלאַץ; דער קאָפּ איז גוט,
און וויפיל איז דער שיער זיך שפּילן?
דער דאָקטאָר ווילאַרד האָט געמיינט, דאָס גלייכסטע איז,
מען זאָל דעם קערל קויפן אַן אַפּטייק,

און ער, דער דאָקטאָר, איז בטוח אין דערפֿאָלג.
און ווי נשתומם איז דאָס הויז געוואָרן
ווען דייוו איז שטיל און זיכער און געלאַסן
אַרויס מיט פֿעסטע ווערטער, אַז ער וועט
ניט אָננעמען דעם אָנקל דזשייקאָבס פֿאָרשלאָג,
וועט אויך ניט פֿאָלגן דאָקטאָר ווילאַרדס עצה.
ער האָט גאָר עפּעס אַנדערש אינם זין.
און נעמלעך: ער האָט פֿעסט ביי זיך באַשלאָסן,
זיך אָפּגעבן מיט ערד־אַרבעט און פֿי־צוכט.
די מאַמע איז געבליבן ווי פֿאַרשטיינערט,
זי האָט געחלומט עפּעס אַנדערש פֿאַר איר זון,
דאָס אייגן איז געווען מיט טאַנטע עטל.
דער אָנקל ווילאַרד האָט געכאַפּט זיין הוט,
אַנטלאָפֿן אָן אַ „זיי געזונט" פֿון הויז.
דער אָנקל דזשייקאָב איז געבליבן ווי געפּלעפֿט —
נאָר באַלד צוזיך געקומען מיט אַ שמייכל.
דער זיידע דזשאָש, געזעסן ווי ער איז, אין וויגשטול
האָט אָנגעשטעלט די אַלטע האַנט צום אויער,
ווי ער וואָלט זיינע אויערן ניט גלויבן,
די ליולקע איז אַרויסגעפֿלויגן פֿון די ציין,
האָט זיך אַרויסגעהויבן פֿון זיין שטול,
אַ לעבעדיגער פֿראַגעצייכן: אַ?
געווען איז טאַנטע וויוויאַן די איינציגע
וואָס האָט מיט דייווידס ווערטער זיך דערפֿרייט:
אַרומגעכאַפּט דעם יונג באַלד אויפֿן שטעל,
אים צוגעדריקט צום האַרצן און געקושט.

פֿון וואַנען איז דער גייסט געקומען אויפֿן יונג
דעם זון פֿון דורות און פֿון דורות הענדלער
וואָס זיינען ווייט און פֿרעמד געווען פֿון ערד
און אָפּגעריסן פֿון איר זאַפֿט און קראַפֿט און ריח?
קען זיין, סהאָט זיך גענומען פֿון אינסטינקט,

גאָר אומבאַוואוסטזיניג פאַר אים אַליין
צו אָפּפרישן מיט ערד די שוואַכע קרעפטן?
קען זיין, עס איז געקומען פון דער איינפאַכקייט
פון שטאָלצער, פרישער און ענערגישער נאַטור
וואָס האָט ניט צוגעלאָזט דעם יונגן אינגל
צו גיין אין וועג פון טאַטעס און פון זיידעס?
און סהאָבן אויך געוויס די גרויסע דיינקער
זייער השפעה אויסגעאיבט אויף אים,
וואָס ער האָט ניט געקענט זיך איינפּאַסן
אין די באַקוועמע לייכטע לעבנס־פאָרמען?
נאָר ווי עס איז, דער יונג האָט אויסגעפירט,
דער אָנקל דזשייקאָב האָט געזאָגט, אַז וואויל
האָט מען געקענט פון אים אַזוינס דערוואַרטן,
ער האָט פון אימער אָן געוואוסט, דער טרוימער
וועט זיך אַריינגעמען אַ משוגעת אין קאָפּ.
נאָר וויוויאַזן, און שפּעטער אויך דער אַלטער דזשאָש,
זיי האָבן זיך געהאַלטן שטאָל און אייזן.
און אַז דער אַלטער האָט דעם טשעק געשריבן,
דעם פּרייז פאַר דער געקויפטער גוטער פאַרם,
האָט ער געשריבן אים כמעט מיט פאַרגעניגן:
געקרעכצט געציטערט מיט דער האַנט, געבלאָזן,
און אין די אַלטע אָפּגעלעבטע אויגן
האָט עפּעס וואָס געשימערט ווי דורך טרערן.
דער ריח פון דער ערד האָט אים פאַרשכורט,
ער האָט געפּאַטשט דעם אייניקל אין פּלייצע,
געוואונקן צון אים מיט אַ כיטרען שמייכל,
און זיך די הענט געריבן פון התפּעלות:
אָך, וועלן מיר דאָס עסן גוטע עפּל.

נאָר ביז די גוטע עפּל האָט נאָך לאַנג גענומען:
אַ פריער זיינען ערשט געגאַנגען צייטן
פון פּאָקן און מאָזלען. סהאָט גענומען

די שטאַרקע פייערדיגע נאַטור פון יונג
דאָס אלץ אדורכצוקריכן. דורך דער צייט
האָט ער זיך אָפּגעזונדערט פון דער וועלט,
קיין צייט געהאַט אַריינצוקוקן אין אַ בוך,
פאַרנומען מיט די בהמות און די הינער,
מיט האָדעווען דעם טאַבאַק און דעם קאָרן.
די מאַמעס האָבן זיך געהאַלטן אין באַקלאָגן,
אַז אים איז ליזי, מאַלי, אָדער רעדי,
(אַלץ דייווידס האַלשטיינס) טייערער פון זיי —
אויף וואָס דער זון פלעגט שמייכלען ברייט און פריי
מיט גלימצערדיגע ציין און הייסע אויגן.
און האָבן זיי פאַרביינקט זיך אים צו זען,
איז האָבן זיי באַדאַרפן אים זוכן אויף דער פאַרם.
זיי פלעגן קומען אומדערוואַרט אין לימוזין,
פאַרזאַמען זיך אַביסל, אויפראַמען דאָס הויז,
און אָנברייינגען אַ טיש מיט נאַשעריי.
צוערשט פלעגן די ווייבער זיך באַקלאָגן
און דאגהנען אויף זיינע צאַרטע פיינע הענט
וואָס זיינען האַרט און רוי און רויט געוואָרן,
און שטעכן ווי אַ ריב־אייזן, פאַרגרעבט.
נאָר שפּעטער קוקנדיג אויף אים פון נאָענט,
ווי ס'איז דאָס אינגל מענעריש געוואָרן,
ווי ס'האָט די קראַפט און ענערגיע געשפּריצט
פון דעם עלאַסטיש־מוסקלדיגן קערפּער,
פון אָפענעם פאַרברוינטן מילדן פּנים —
איז זיינען זיי, די מאַמעס, געווען גליקלעך,
די פּנימער האָבן בא זיי געלויכטן,
און ווי די קינדער זיך צון אים געגלעט.

נאָר דאַן ווען עפּעס האָט שוין צוגעדריקט
פלעגט דייוויד זיך אַראָפּלאָזן אין שטאָט:
דער זיידע דזשאָש האָט שוין געוואוסט וואָס סמיינט,

און אָנגעצויגן באַלד אַ שטרייַנגן פּנים,
צי גאָר אַרייַנגעפֿאַלן אין אַ מעלאַנכאָליע
פֿון װעלכער עס איז שװער געװען אים אויפֿװעקן.
נאָר אַז דאָס אייניקל דערמינטערט אים
קומט פֿאַר אַזאַ מין שמועס אומגעפֿער:

ד ז ש אָ ש:

אַ גאַסט, אַראָפּגעפֿאַלן װי פֿון הימל —
מעט דאַרפֿן שטעלן כבוד. סעם, װאו ביסטו?
(ער מאַכט זיך זוכנדיק דעם שװאַרצן סעם,
און גריבלט כלומרשט זיך אין קעשענע.)

ד ײ װ י ד:

(מיט אַ שמייכל)

אַ דאַנק, זאָל זיך דער גרויספֿאָטער ניט מיען.

ד ז ש אָ ש:

דאָך, אָבער, יע, מחשבֿותן, װי קומט עס
װאָס ער האָט זיך פֿאַרגונען אָפּרייסען פֿון פֿאַרם?
די קי דאַרט װעלן אויסװייַנען די אויגן,
און װער װעט היינט זיי נעמען אויף שפּאַציר?

ד ײ װ י ד:

(צולאַכט זיך הויך און קלינגענדיק פֿאַרנאַנדער,
אַזוי אַז ס׳מוז דער זיידע נאָכהאַלטן
מיט עלטערלעכן הייזעריגן קייכן.)
עס טרעפֿט אַמאָל מען מוז, זאָל עס ניט טרעפֿן, —
און דאָ װערט דייװיד ערנסט און נעמט ריידן
װי צו אַן אַלטן טרייַען גוטן ברודער:
אַזוי און אַזוי, אַזוי און אַזוי:
דאָ דאַרף מען אויפֿשטעלן אַ שטאַל, דאָ דאַרף מען דאָס,
סאיז נויטיק אומבאַדינגט. דער גרויספֿאָטער
קען איינזען דאָס אַליין.

דזשאַש:

(זייער מעלאַנכאָליש)

איז הייסט עס?

דייוויד:

(זייער טרויעריק)

טויזנט טאָלער.

דער אַלטער טוט אַ שפּרונג ווי אָפּגעבריט,
צעעפּנט ברייט אַ מויל, אַ ווילטע פּעלד,
איין צאָן אַ געלבער דאָ, אַ צווייטער דאָרט,
צעפּירט די ציטערדיקע הענט מיט אימפּעט,
און קרעכצט אַרויס תחנונים: טויזנט טאָלער!

דייוויד:

(מיט ערנסטער הכנעה'דיקער מינע)

טויזנט טאָלער.

דזשאַש:

(מיט אַ כיטרע מינע)

איין קליינישקייט, בלויז טויזנט טאָלער?
און ווייניגער וועסטו ניט נעמען?

דייוויד:

(מיט ענטשלאָסענער זיכערקייט)

ניין.

דזשאַש:

(געלאַסן)

און מערער ווילסטו אויך ניט?

דייוויד:

מערער אויך ניט.

אַצונדערט, דיינקט ער, וועט אים זיין גענוג,
לויט אַלע רעכענונגען וואָס ער האָט
וועט טויזנט טאָלער זיין גענוג, גענוג.

ד ז ש אָ ש :

(ער רעדט שוין מיט תחנונים)

נישטאָ, ער האָט נישט אַזויפיל מזומן.

ד י י ו ו י ד :

(געשעפטלעך)

נו, זאָל דער גרויספּאָטער דאָ צייכנען אָ פּאַפּיר,
מעט געבן אויף זיין אונטערשריפט.

ד ז ש אָ ש :

(דערשראָקן)

אָ פּאַפּיר ?
און ווער וועט צאָלן די פּראָצענט דאַרויף ?

ד י י ו ו י ד :

(שמייכלענדיק)

נו, איך וועל צאָלן.

ד ז ש אָ ש :

(כמעט וויינענדיק)

יע, מיט מיינע געלט.

נאָר שפּעטער, אַז עס ווערט געשעפט דערליידיקט,
און דייוויד קושט דעם זיידנס געלע האַנט —
איז שוין דער אַלטער גלייכגילטיג צום געלט,
און הויבט זיך אויף דעם אייניקל באַגלייטן.
ער שפּאַרט זיך אָן אָן דייווידס שטאַרקן אָרעם,
דאָס אַלט־צוקנייטשטע פּנים ווערט באַלעבט,
און ס'איז אים שאָד דאָס אינגל גייט אַוועק,
ער האַלט זיך אָן די לאַצן פון זיין בגד,
און טרייסלט מיט אָ פינגער אין זיין פּנים
און רעדט האַלב־ערנסט און האַלב־שטיפעריש,
און קוקט צי דזשייקאָב איז ניטאָ ארום —
ער זאָל אָקאָרשט ניט פאַלן פאַר אָ שיקסל.
סהייסט אייגענטלעך, איז אים די ווייוואַן

אַזוי פּונקט טייער ווי אַן אייגן קינד —
נאָר איינע אין משפּחה איז געגנוג, געגנוג...
און דייוויד לאַכט און גליטשט זיך קוים אַרויס
פון זיידנס אַלטע ביינערדיקע הענט.

ד.

דער טאָג

עך, די ליכטיקע און וואונדערבאַרע טעג,
פון אונדזער רייכן, גאָלדיק־זאַטן הערבסט!
ס'איז אייגנטלעך קיין הערבסט ניט, נאָר אַ זומער,
אַ צווייטער זומער, ליכטיק, גאָלדיק, רויט,
געמישט מיט טיפן גריך, און בראָנז, און קופּער,
און ווערמילאָן, און טיפן בלוי פון הימל. —

עס שטייען טעג ווי פולע ליכטיקע חלומות
אין אומגעהויער זעט, און וואַרעמקייט, און שפע:
די ערד האָט זיך צעלייגט און אָפּגעלאָזט פאַרצערטלט,
אַ מידע פון איר זעטיק־שווערן איבערפלוס,
און שלאָגט פון זיך מיט היץ, און שטראָמט פון זיך
מיט רייפער פולער פוילקייט, ווי אַ זאַטע מאַמע
וואָס האָט נאָר וואָס דעם קינד געגעבן זויגן;
דאָס קינד איז זאַט, האָט אָפּגענויגט דאָס קעפּל,
און ס'טריפן נאָך מיט מילך די פולע ברוסטן. —

עס ווייען פולע וואַרעמלעכע ווינטן,
עס גייט די קלאָרע שטראָמענדיקע לופט
ווי אַלטער קלאָרער שמעקעדיקער וויין,
מיט יעדן שטראָם דערקומען נייע ריחות,
און שפּאַרן אָן צו די געהירן, און פאַרשכורן. —

נאָר פולער פון דעם טאָג איז דער פרימאָרגן —
ווען פון דער בלויער ווייכער פינצטערניש
שווימט פייערדיק אַרויס די ראָד פון זון,
און אַלץ באַקומט אַ נישט־רעאַלן אויסזען,
אַן אויסזען פון אַ נישט־געזעענער וועלט,
מיט אומבאַקאַנטע לופטיקע קאָלירן,
און מאָדנע, ביז־היינט נישט־דערבליקטע פאָרמען —

צוערשט שווימען אַרויס די גרויע בוימער —
און פלוצים ווערן זייערע קעפּ פאַרפלאַמט,
און ס׳גליטשט דער פלאַם אַראָפּ זיך נידעריקער,
און ס׳ברענט אַ בוים — קאָלירן קאַרנאַוואַל, —
מיט זיינע רויטע צונטערדיקע בלעטער,
מיט זיינע געלבע בלעטער, מיט די זאַפטיקע
נאָך טיפע גרינע בלעטער, אַלץ באַהויכט
מיט זילבער־גרויען הויך פון טוי פון נאַכט.
דער טוי צערינט, צעפליסט, ווערט אויסגעוועפּט,
און ס׳ברענט דער בוים פילפאַרביק, ריין און קלאָר.

דערנאָך קומט צו דאָס ליכט צום בלויען גרונט —
און, גרויסער גאָט, וואָס פאַר אַ וואונדער פאַרן אויג:
געוויקלטע קעפּ קרויט פאַרפלאָכטן האַרט
און זאַפטיק־פריש און שווער און שטייף און פייכט.
און לאַנגע שוואַרצלעך־גרינע קאַוועוונעס
מיט געלע לאַנגע פלעקן אויף די בייכער
פאַרוויקלטע אין נעצן געלע בלעטער.
און אומגעהויער שווערע רויטע פּאָמידאָרן
וואָס האָבן זייער פלאַנץ אַראָפּגעצויגן
און ליגן אויף דער ערד מיט זייער מאַמען,
און שפּאַלטן זיך פון איבערפלוס און זאַפט.
און איבעראַל די שפּע פון די טרויבן
וואָס שיטן זיך אַראָפּ פון אַלע פּלויטן
אין שווערע איבערפליסיקע געדיכטע הייגלעך,

באַהויכט מיט גרויען טוי, מאַסיוו און שווער.
עס דראַפּען זיך די פּיבערן פון וויין
און קריכן איבעראַל, און פּילן אַן די לופט
מיט זייער טערפּקן, זיסן, הייסן ריח.
און פויגל, פויגל, פויגל — איבעראַל
מיט רויטע ברוסטן און מיט בלויע פליגל,
מיט שוואַרצע פּיסלעך און מיט רויטע פּיסלעך,
און איטלעך זינגט אַן אַנדערן געזאַנג
און פלוידערט און פאַרגייט זיך אויף זיין שטייגער.

א מענטש קען אָפּלעבן זיין וועלט — פאַרנומען,
פאַרטראָגן און פאַרשלעפּט מיט זיינע דאגות,
מיט זיינע טעגלעכע פאַרשקלאָפּטע אַרבעטן —
און קיינמאָל גאָר די וואונדער ניט באַמערקן.
נאָר ס׳טרעפט אַמאָל, דער זעלבער מענטש דערזעט
דאָס אַלץ פון נייעם ווינקל — דאָס געוויינלעכע
ווערט פּלוצים ניי און פריש און אומגעוויינלעך,
אַן אומבאַקאַנטע וועלט. דאָס אויג ווערט לויטער,
דערזעט אַזוינס וואָס ער האָט נישט געזען ביז דאַן —
און ס׳בלייבט דער מענטש פאַרגאַפט, באַרוישט, דערציטערט.

אין יענעם טאָג האָט אויך דער אַלטער דזשאַש
אַ שפּראָץ אויף טאָג זיך אויפגעהויבן, ווי זיין שטייגער,
געבורטשעט אויף דער אַלטער שוואַרצער דינסט,
למאי דער פרישטיק האָט קיין טעם און ריח,
פונקט ווי געוויינלעך. האָט פאַררויכט זיין ליולקע
און האָט זיך שטיל אַרויסגעשלייכט אין גאָרטן:
דאָס אַלט געביין האָט זיך געדרייט אין דרייען,
מיט אָנשטריינגונג אַראָפּגעקרעכצט די טרעפּ,
האָט אָפּגעכאַפּט מיט שווערקייט דעם אָטעם,
אַראָפּגעזעצט זיך אין דעם אַלטן וויגשטול,
האָט אויפגעהויבן די פאַרגלאָצטע אויגן —
און פּלוצים איז געשען מיט אים דער וואונדער:

עס איז געווען, ווי ס'וואָלט אַ דיקע הויט
זיך אָפּגעשיילט פון אַלטנס אויגן, און זיין בליק
איז קלאָר און שאַרף און ליכטיק־העל געוואָרן;
און זיינע אויערן וואָס זיינען שווער געווען,
זיי האָבן פּלוצים אָנגעהויבן לעבן,
געציטערט און וויברירט אין דינער לופט:
עס האָט געפלאָסן שטראָם נאָך שטראָם פון לופט,
און יעדער שטראָם מיט זיין באַזונדער אַראָמאַט,
אָט גייט דער ריח פון געבענטשטן וויין,
אָט פליסט דער דופט פון קילע ווינטער־עפּל,
אָט יאָגט אים נאָך די זיסע קילע מענטע,
עס וויִט דער ביטערלעכער שאַרפער ריח
פון צוגעטריקנטן פאַרגעלבטן טאַבאַק.
דעם אַלטנס נאָזפליגל האָבן געצוקט,
און גיריק נאָכגעשפּירט די שטראָמען לופט.
די אויגן האָבן זעעריש אַריינגעזאַפּט
דעם גרויסן שטח פון אַרום: איז אַלץ
געשטאַנען אָפן, ברייט און ווייט און אָפּגעדעקט
מיט איטלעך שטיינדל, גרעזל, קוסט און בלום,
מיט איטלעך פּרענזל פון די נאָנטע פאַרהאַנגלעך
אויף ראָזע פענצטער. ס'איז געווען וואונדערלעך,
ווי ס'האָט קאָליר זיך אויסגעמישט מיט קלאַנג,
אין איין האַרמאָנישן און קלאָרן אויסגוס.

דעם אַלטן איז געוואָרן גוט, האָט ניט געטראַכט,
האָט בלויז געפילט אוממיטלבאַר, ספּאָנטאַן,
און ס'האַרץ האָט פיבעריש און שנעל געקלאַפּט,
ווי ביי פאַרליבטער יוגנט, האָט זיך אָפּגעלאָזט,
און אָפּגעגעבן זיך אין גאַנצן צום געפיל.
האָט זיך אַראָפּגעלאָזט צום סאַמע גרונט
פון דעם געפיל, און האָט דערשפּירט דאָס גליק
און ליידנשאַפטלעך גרויסן צער פון אויפלייזונג —
און גליקזעליג פאַרמאַכט די מידע אויגן.

פון איצט איז דאָס ממשותדיקע לעבן
געוואָרן נישט רעאַל און פרעמד. ניט נויטיק.
דער שוואַרצער האָט אים שטיל געוועקט פון שלאָף,
אַז די מאַשין שטייט גרייט אין פלאַץ צו פאָרן —
האָט ער אים אָפּגעטריבן מיט דער האַנט,
און ווידער באַלד זיך אָפּגעגעבן צום געפיל.
...דאָרט ערגעץ אין דער טומלדיקער שטאָט
איז דאָ דאָס הויז וואָס ער האָט אויסגעבויט,
און סחורה, קונדן, וועקסלען, געלט... צו וואָס ?...
ער האָט אַזש אויפגעדריקט די אַלטע פּלייצעס.
און דאָ איז גוט, און פאַר די אַלטע אויגן
האָט בלענדנדיק געשיינט אַ גרויסע זון ;
ער האָט געזען פאַר זיך באַקאַנטע פנימער,
נאָר ווייטע, פרעמדע, ווי פון ווייטע וועלטן.
געשפּירט, ער ווערט געטראָגן אין דער לופט,
ווי איבער טיפע ווייטע אָפּגרונטן :
ווי דורך אַ וואַנט זיינען צו'ן אים דערגאַנגען
באַקאַנטע אָבער דאָך פאַרפרעמדטע שטימען.
די צייט האָט זיך געשטעלט, ס'איז ראַז געווען —
אַ טיפער חלל מיט אַ גרויסן דיסק
פון אַ פאַנטאַסטיש גרויסער רויטער זון.
און אין דעם גרויסן רויטן דיסק, איז עמיץ
געגאַנגען מיט אַ פּאַק אויף זיינע פּלייצעס —
געגאַנגען און געגאַנגען און געגאַנגען.
האָט ער זיך אָנגעשטריינגט מיט אַלע כחות, —
האָט ער זיך ברייט און גליקזעליג צעשמייכלט,
און אַזש אַ מאַך געטאָן די געלע האַנט.
די ראַזקייט איז געשטאַנען — און אין קאָפּ
זיינען געשוואומען זעאונגען און בילדער
און אַנגענומען וואונדערבאַרע פאָרמען.
עס האָבן זיך געפּלאָנטערט שטיקלעך תהילים
און אָפּגעריסענע געדאַנקען און געפילן
אָן אָנהויב און אָן סוף — און ס'איז ניט אָפּגעשטאַנען

אַ קינדער־לידל, וואָס די קליינע מיידלעך זינגען,
וואָס האָט זיך אומבאַוואוסטזיניק פאַרקריצט
אין אַלטנס מוח מיטן וואָרט און נגון:
„פאַרוויג מיך צום שלאָף אין מיין אַלט־קענטאָקי היים,
„און דעק מיך צו מיט דיקסיס בלויען הימל...״

.1921—1922

דזשאַן

דזשאַן

א.

אין זכות פון דריי זאַכן האַלט זיך קענטאַקי:
אויף פרויען, פערד און בראַנפן —
און דזשאַן וואָלט מיט זיין בלוט דעם כלל פאַרטיידיקט.
דען דזשאַן איז יונג געווען און הויך און שטאַרק
אַ זעקספוסיקער ריז מיט מוסקולן ווי שטריק,
מיט בלויע שטראַלנדיקע קינדערישע אויגן.
זיין פנים אייביק ברוין־פאַרברוינט און לאַכעדיק,
דאָס ברוינע האָר פון קאָפּ געלאָקט וואוילינגעריש.
און לאַכט זיך דזשאַני הויך פאַרנאַנדער אויפן קול
אין אַ חברותא גוטע יונגען אינם שיינק —
דאַן הויבן זיך די פולע גלעזלעך אויף די טישלעך,
באַוועגן זיך און ציטערן און קלינגען,
און ס'טרייסלט זיך דעם שיינקערס שווערער בויך.

דען דזשאַני, דאַרפט איר וויסן, ציט זיין יחוס
ביז העט די ערשטע דורות פּיאָנירן
ווען ס'איז קענטאַקי נאָך געווען איין גרויסער וואַלד,
געפּלאָנטערט און געצווייגט משׁשת ימי בראשית —
ווי גאָט האָט זי פון האַנט אַרויסגעלאָזט.
און דזשאַניס זיידעס האָבן אין די ווילדע בערג
די ערשטע שטעגלעך אויסגעלייגט מיט האַק און זעג
און תמיד מיטן ביקס געלאָדן נאָנט ביים האַנט
כדי עס זאָלן די רויטהויטיקע טייוואָלים
ניט איבערראַשן זיי; פאַרעקשנט האָבן זיי

געקעמפט פאַר זייער סקאַלפּ מיט ווייב און קינד.
און דזשאַניס באַבעס האָבן וואויל געוואוסט
ווי אומצוגיין מיט ביקס, צוגלייך מיט זייערע מענער,
צו שיסן ווילדע ענטלעך, ענדיקעס און האָזן:
צו שפּרייטן נעצן פאַרן גאָלדיק־רויטן פוקס,
דעם שוואַרצן טכויר און ברוינלעך וויכן מינק.

קיין וואונדער ניט, אַז דזשאָן טראָגט אין זיין בלוט
דעם פייערבערען פון אומגעצאַמטע קרעפטן,
די פלינקייט און דעם שפּרונג פון ווילדן הירש,
דאָס אויג פון אָדלער, און די האַנט פון אייזן.
די צייט האָט בלויז פון דזשאַניס פּנים אָפּגעווישט
אַ צוויי דריי שטריכן פון די עלטער זיידעס:
די אייביקע עקשנות פונם קאַמף,
די אייביקע פאַרביטערטקייט פון שטריינגן אויג
און די פאַרשלאָסענע צונויפגעפּרעסטע ליפּן.
און דזשאַניס אויגן לויכטן קלאָר און זיכער
און לאַכן בלאָענדיק; און דזשאַניס ליפּן
זיי צוקן תמיד אין אַ גוטמוטיקן שמייכל
אַנטפּלעקנדיק אַ מויל מיט פרישע ווייסע ציין.

דערפאַר איז אויך זיין בלוט געווען אומרואיק:
שוין נאָך אַלס קינד אין די קענטאָקער בערג
האָט דזשאָן דעם וואַלד געלייענט ווי אַ בוך.
געגראָבן מאַי־עפּל אין פריען פרילינג
און דזשינסענג וואָרצל וואָס קוקט אויס ווי אינגבער;
אַרויסגערויכערט בינען פון די ביימער
און טעפּ מיט האָניק אין דער היים געבראַכט.
געוואוסט אין וועלכן פּלאַץ אויף וועלכע ביימער
עס קומען נעכטיקן די ווילדע אינדיקעס.
און ווען ער פלעגט פאַרשווינדן פון דעם קעבין
אויף לאַנגע טעג, זיך לאָזנדיק נאָך רויב,
האָט ער געוואוסט שוין וואו צו קריגן אייער

און וואו אַווילדע הון, און וואו צו פאַנגען פיש.
און שפּעטער, ווען דער שניי פלעגט אין די בערג
אַראָפּנידערן שטיל און צוטרווילעך און זיס,
און צודעקן דעם גרונט ווי מיט אַ ווייסן ליילעך —
פלעגט דזשאַני לייענען אין שניי אַ נייעם בלאַט:
ער האָט געוואוסט אַ יעדן שפּור און טראָט
פון פוקס, פון טכויר, פון ווילדן ראַץ און האָז.
און מיט דעם פיינעם, שאַרפן חוש פון בלוטהונט
פלעגט ער שוין מיט דער נאָז די חיהלעך דערשמעקן
און וויסן ווי אַזוי די נעצן צו באַהאַלטן.
און אָוונטצייט פלעגט דזשאַני אָנקומען אַהיים,
אַן אָנגעלאָדענער מיט רויב, און אָנברייענגען אין שטוב
דעם גרינעם וואַלד־געשמאַק און דופט פון שניי
געמישט מיט בלוט פון אָפּגעצויגענע פעלכלעך.

עס האָט ניט לאַנג גענומען, און דער יונג
איז אויסגעוואַקסן הויך און קרעפטיק ווי אַ בוים.
האָט אויסגעפונען אין די בערג אַ ברייזל
וואו ס׳ווערט דער ווייסער „לבנה־שיין״ געטריבן.
און זאָגן מוז מען זאָגן: אַז ער האָט געמאַכט
די שעריפס כשר צו פאַרדינען זייער ברויט.
ווייל קיין פאַרבאָרגענעס פאַר דזשאַנין איז אין וואַלד ניטאָ
און לערנען האָט ער זיך געלערנט פונם פוקס און טכויר —
און ס׳ברייזל איז אַזוי געוועזן באַהאַלטן,
פאַרשטעקט וואו ערגעץ אין אַ פעלז, אַזוי
נאַטירלעך צוגעדעקט מיט בוימלעך און מיט גראָז,
אַז ס׳וואָלט געפּאָדערט זיך אַן אויג ווי דזשאַניס
דאָס צו אַנטפּלעקן: דערצו האָט מען באַדאַרפט
נאָך האָבן דזשאַניס מוט און פעסטע האַנט.
און קאָנען צילן מיט דער ביקס אַזוי ווי דזשאַני.
און גייט, איך בעט אייך, מיט געזונטן קאָפּ
אין קראַנקן בעט. דען דזשאַני האָט געקאָנט
אַליין, הינטער אַ בוים, זיך אָפּוּוערן פון צען,

און אויסרינען צווישן זייערע פינגער.
אַזוי האָט דזשאָניס רום פאַרשפּרייט זיך ברייט און ווייט
און פון קענטאָקי ביז די בערג פון טענעסי
האָט מיט דעם יונג געקלונגען. און אַז דער יונג
פלעגט פון די בערג אַראָפּנידערן אין שטאָט
מיט לאַנגע האָר און לאַכעדיקע אויגן
איז דזשאָני שוין באַטראַכט געווען אַלס העלד.
ניט ווילנדיק פלעגט מען פאַר דזשאָנין מאַכן וועג,
און טרעפט ער זיך מיט אַ באַקאַנטן שעריף
פאַרנויגט ער זיך פאַר אים און ציט דעם הוט,
און שמייכלט פיפיק מיט איין בלויעם אויג.
און מיידלעך קוקן נאָך דעם דזשאָן פאַרגנבהט
און רויטלען זיך געגלעט פון בלויעם פייער.

אַזוי האָט זיך געצויגן דזשאָניס לעבן —
פון באַרג אין שטאָט, פון שטאָט אין ברייזל,
פון ברייזל אין די שוואַרצע שטורמדיקע נעכט
באַלאָדן מיט „לבנה־שיין" נאָך טענעסי
וואו דזשאָני האָט געהאַט שוין זיינע קונדן.
ניט איינמאָל איז דעם יונג שוין אויסגעקומען
צו טראָגן זיין נשמה אין די הענט;
ס'האָט ניט איין קויל מיט מיאוסן געפייף
פאַרביי דזשאָנס אויערן זיך דורכגעטראָגן;
און ס'טראָגט זיין לייב די גוטע טרייע שפּורן
פון יענע נעכט, ווען ער האָט ווי דער ווינט
געטראָגן זיך, ווי צוגעוואַקסן צו זיין פערד.
נאָר האָט מען יאָרן — לאַכט מען אויס פון אַלעם.
און דזשאָני האָט געלאַכט, ווי ס'לאַכט אַ מענטש
אין וועמען ס'שטראָמט אַ קוואַל פון רויטן לעבן
וואָס שטורעמט ברויזנדיק און קאָכט און זידט.
און ווען ער פלעגט צוריקקומען אין שטאָט
ניט וויסנדיק אַליין קיין חשבון פון זיין געלט —
פלעגט דזשאָני זיך באַרואיקן בלויז דאַן

ווען ער האָט זיך אין גאַנצן אויסגעליידיקט.
ווייל געלט ביי דזשאַנין איז געווען ביליק —
ער האָט געוואוסט וואו נייע צו באַקומען.
און פלעגט אים טרעפן ווען זיך איינרייסן,
אַ שטייגער, מאַכן אַ געשלעג אין שיינק
און אָפּשלאָגן אַ נעגער רוק און לענד —
פלעגט מען שוין דזשאַנין אָפּפירן אין קאָורט.
דער דזשאָדזש, אַ קלוגער דורכגעמאַכטער אַלטער,
מיט יונגע גרויע אויגן הינטער ברילן,
באַטראַכט אים שמייכלענדיק, און הייסט געלאַסן
אַ בעט צו מאַכן פאַרן יונג אויף זיבן טעג.
די גוטע ברידער פלעגן יעדן טאָג
אים קומען צו באַזוך, און אָנברייינגען מיט זיך
די פיינע פלאַטשיקע און רויטע פלעשלעך,
און קעשענעס מיט סיגאַרעטלעך און מיט פירות.
און דזשאַני שלאָפט זיך טאַקע אויס געהעריק
און כראָפּעט אין דער נאַרע ווי דער בער אין וואַלד.
נעמט צו געוויכט, און נאָך די זיבן טעג —
צוריק צום ברייזל אין די ווילדע בערג.

ב.

נאָר דזשאַנין האָט גענומען ציען מער צום שטאָט:
ס'האָט אים פאַרשמעקט דער טומל און הור־האַ.
דער קינעמאַטאָגראַף האָט אים פאַרכשופט
און ווי אַ קינד וואָס שטייט פאַר אַ טשיקאַווע שפּילצייג
אַזוי איז ער פאַרגאַפט געזעסן פאַרן ליילעך.
דערצו איז אָנגעקומען אים זיין צייט פון ליבע:
אודאי פלעגט דזשאַן אומבלאָנדזשען אין גאַס
מיט אויגן ברייט צעעפנטע, באַרוישט,
פאַרשכורט פון די הייסע פרויען בליקן,
מיט קלאַפּעדיקן האַרץ, פאַרשטיקטן אָטעם.
דאָס שאָרכען פון אַ פרויען־קלייד האָט אים צענומען

די היפטן פון די איינג־געשנורטע קליידער,
די שלאַנקע פיין געשניצטע פיס אין זיידנס
זיי האָבן אין זיין בלוט געצונדן פייערן.
איז דזשאָן געוואָרן היימיש אין דעם טאַנץ־זאַל,
ביז ס'האָט קיין טאַנץ אָן אים זיך ניט געבונדן.
די מיידלעך האָב זיך צו אים געקלעפּט
ווי בינען אַרום האָניק; ס'איז געווען
אַ גלאָרי־רייכע צייט פאַר אונדזער דזשאָן.
דער מעשענער טראָמפּייט האָט אים געשפּילט צום טאַקט,
און ס'האָט דער פּויק געקלאַפּט צום ריטם פון זיין בלוט
ווייל קיינער איז זיינס גלייכן ניט געווען,
און קיינער ניט געשיקט אַזוי ווי ער
אין די באַרימטע בויגעדיקע נעגער־טענץ,
דעם פיינעם בויך־טאַנץ, און דעם הוטשי־קוטשי טאַנץ.
עס האָט געפלאַמט די ערד אונטער די פיס
און מיידלעך האָבן ווי מלאכים זיך געהוידעט,
און דזשאָניס האַרץ און בלוט געבריט מיט הייסע
מיט שוואַרצע, ברוינע, בלויע פייערלעך.

און דזשאָן איז פון דעם אַלץ געווען באַטרונקען
ער האָט מיט יעדן נערוו און טראָפּן בלוט
אַריינגעזאַפּט דעם רויטן שטראָם פון לעבן.
ער האָט זיך אָפּגעגעבן זיינע טעג צום רויש
און זיינע נעכט צו ליבע. ס'האָט געדאַכט
דער יונג גייט ווי אויף פליגל, טרעט עלאַסטיש,
די ברייטע ברוסט פאַראויס, דער קאָפּ פאַרוואָרפן
די קורצע רויכנדיקע ליולקע אין דעם ווינקל מויל,
און בולט צייכענען זיך אַרויס די שטאַרקע גלידער
פון בלויען העמד און ברוינע סאַמעט־הויזן.

אַז רויזן האָבן דערנער איז אַן אַלטער כלל,
און דזשאָני האָט דעם כלל געלערנט אויף זיין פעל.
ניט איינמאָל האָט מען דזשאָנין איבערראַשט

אין אָפּגעלייגטע געסלעך פונם שטאָט,
מיט שטעקענער, מיט פרענטלעך אייזן, און מיט שטיינער
אין קורץ, מיט וואָס נאָר ס׳לאָזט אַ ביין זיך ברעכן
און אים באַאַרבעט ווי ס׳געהער צו זיין.
ניט איינמאָל האָט דער אַמבולאַנס פאַר אים געקלונגען,
און דזשאַני האָט געמאָגט צו בענטשן גומל
וואָס ער האָט אָפּגעשניטן מיטן לעבן.
דאָס האָבן מאַנען און חתנים-ליבהאָבער
דעם דזשאַן געגעבן אָנצוהערעניש:
ער זאָל אין פרעמדע גערטענער ניט קריכן.
אַ וואָך צי צוויי פלעגט דזשאַן אַרומגיין אויסגעפּוצט
מיט רויטע ביילן ווי די אייער אונטערן אויג,
צי מיט אַ שוואַרצן שלייף אַרום זיין האַלדז,
אין וועלכן ס׳האָט זיין האַנט זיך אויסגערוט.
נאָר דזשאַן האָט די יסורים אָנגענומען ליב,
און האָט אויף זיי קיין שנאה ניט געטראָגן.
ס׳איז אַלץ געווען אַ חלק פונם שפּיל:
דען גייסטו נעמען האָניק ביי דער בין,
טאָ נעם פאַר אומגוט ניט איר בייזן שטאָך.

און נאָך איין ליידנשאַפט האָט דזשאַן געהאַט
וואָס האָט אפשר די אַנדערע איבערוואויגן: פערד.
דען ניט אומזיסט נעמט זיך קענטאַקי איבער
מיט אירע וואונדערבאַרע שטאַרקע פערד.
דאָס בלויע גראָז אין אירע ברייטע פלאַכן
איז ווייך און שמעקעדיק און שפּריצט מיט זאַפט.
דאָס וואַסער פליסט אין קאַלטע קלאָרע שטראָמען —
קיין וואונדער אַז דאָס פערד געדייט און שפּילט און טאַנצט.
דערצו ווערט עס געוואַשן און געבאַרשטן,
געקעמט און אָפּגעהיט ווי ס׳אויג אין קאָפּ,
אין שוואַרצע און אין בלאָנדע צעפּ דער עק פאַרפלאָכטן.
און פירט מען אים פון שטאַל אַרויס צום לופטערן
דאַן וויגט די ערד זיך אונטער זיינע פיס.

איז ניט צו הויך און ניט צו קליין, די ברוסט איז ברייט,
דער בויך איז שמאָל, דער קאָפּ איז לייגלעך קליין,
די פּייכטע אויגן גרויס און ברוין און קלוג
און ס׳ציטערן נערוועז די פּיינע אויערן,
די פיס געטאַקט און דין און מוסקלדיק
און ווי אַ שפּיגל גלאַנצט אויף אים די פעל,
אין וועלכער ס׳טאַנצט ווי לעבעדיק אַ יעדער נערוו.

ג.

אַזוי אַרום פון טאַנצזאַל צו דער שטאַל
האָט דזשאָן געלעבט זיין שטורמדיקן לעבן.
צו קליין געוועזן דער טאָג, די נאַכט צו קורץ —
ער האָט געלעבט — און גאָר. ער ווייס אַליין ניט
ווי נאָך עס איז דערצו געקומען, וואָס ער איז
מיט מאַרגאַרעט געוואָרן נענטער, היימישער,
ווי מיט די אַלע איבעריקע מיידלעך.
און מאַרגאַרעט איז טאַקע געוועזן שיין:
איז שלאַנק און בלאָנד, מיט רונדע ווייכע גלידער
מיט גרויע מילדע שטיפערישע אויגן
פון אונטער גאָלדיק גלאַנצענדיקע ברעמען.
און אַז זי גייט אַרויס מיט אים אין גאַס
אין די געשנורטע רויטע הויכע שטיוועלעך
אויף וועלכע ס׳פאַלט דער זוים פון ווייסן קלייד,
מיט בלויע שלייפלעך אַרום דינעם האַלדז
און מיט דעם ברייטן ווייסן שטרוי־הוט אויפן קעפּל
פון וועלכן ס׳ראַנגלען זיך אַרויס אַ צוויי־דריי לאָקן —
פלעגט דזשאָנען איבערגיין דאָס האַרץ פון גדולה,
און מענער פלעגן טאַקע אומדרייען די קעפּ
און נאָכקוקן דער קליינער מאַרגאַרעט
וואָס וויגט זיך קעציש־בויגיק און גראַציעז
ביים זייט פון הויכן ברייטן דזשאָן.

און מאַרגאַרעט האָט וואויל געליבט דעם דזשאָן
מיט יעדן גליד פון צאַרטן בויגעדיקן קערפּער.
דער יונג האָט אין איר האַרצן זיך פאַרקליבן
און איר משפּחה האָט אים ניט געקענט,
מיט בייטשן און מיט פויסטן ניט געקענט,
פון דאָרט אַרויסיאָגן. דער אמת איז,
אַז די משפּחה איז געווען גערעכט:
יאָ, אמת, ס'איז דער דזשאָן אַ פּיינער יונג,
אַ יונג אַ ברען, וואָס טויג זיך אויס צו אַלעס —
וואָס העלפט עס אָבער, אַז ער איז אַ מזיק,
וואָס האָט צו טאָן מיט פיל נאָר ווייבער ס'איז פאַראַן,
און וועט שוין מיט זיין טויט ניט ענדיקן;
היינט איז ער דאָ, און מאָרגן איז ער דאָרט,
און זיי אַ בריה, כאַפּ דעם ווינט אין פעלד.
די קליינע ברידערלעך האָבן אויף דעם
געזונגען לאַנגע טעג אַ פּיין געזאַנג,
וואָס האָט זיך אָנגעהויבן מיט די ווערטער:
„דזשאָני דאָ און דזשאָני דאָרט,
דזשאָן איז דאָ אין יעדן אָרט".
נאָר טענה היינט, און טענה מאָרגן, אַז די מויד
וויל גאָר ניט הערן און געדיינקען — און דאָס גאָר.
זיי האָבן אַזוי לאַנג און ברייט געטענהט
ביז ס'האָט זיך זיי דער עסק צוגעגעסן,
זיך אויסגעשפּיגן, מיט דער האַנט אָוועקגעמאַכט,
זאָל זיך די מויד איר אייגן קאָפּ פאַרדרייען —
קיין גוטס דערפון וועט נישט אַרויסקומען.

און מאַרגאַרעט האָט אויסגעפירט דאָס איריקע:
זי האָט דעם דזשאָן מיט מזל און מיט גליק
געפירט אין קירך אַריין. ס'איז שווער אפילו
דער עסק צוגעגאַנגען, ווייל דזשאָני האָט
געפילט זיך גאָר ניט היימלעך אין דער קירך,
פלעגט קיינמאָל ניט אַריינשמעקן אַהין,

און האָט געווייכט פון דאָרטן, ווי אַ שטייגער
עס ווייכט דער טייוול פון דעם ווייַרויך ריח.
נאָר דאָס מאָל האָבן אים קיין קונצן ניט געהאָלפן.
און אויף צופוקעניש פון אַלע ווייבער
וואָס האָבן אַלע אַרבעטן געוואָרפן
און אָנקוקן געקומען דאָס שיין פּאָרל —
איז דזשאַני גראָד געקומען צו דער צייט,
דעם פּסוק אָפּגעזאָגט ווי ס'דאַרף צו זיין,
און האָט אַהיים געפירט דער מאַרגאַרעט —
א פיינער יונגער און שטאַטקאָווונער באַלעבאָס.

דאָ פּאָדערט זיך צו זיין גערעכט צו דזשאַנען,
און זאָגן, אַז ער איז אַ גוטער מאַן.
ווייל אייגנטלעך איז ער בטבע גוט,
און מאַרגאַרעט איז אים געטריי און גינציק.
דער יונג האָט אויפגעגעבן זיינע בערג
און אַרבעט היינט מיט לייטן גלייך צופרידן.
קיין דאגות פון פּרנסה איז ניטאָ,
אויף זייער אויסקומען איז דאָ בשפע:
דאָס שטיבל זייערס שטייט אויסערן שטאָט
און טונקט זיך זומער אין א ים פון גרינסן,
וואָס נאָר אַ באַלעבאָטישקייט דאַרף האָבן.
די קו גיט מילך, די הינער גיבן אייער,
און קוילעט מען דעם חזיר — גיט ער פליש.
און כאַפּט זיך דזשאַן באַגינען אויף פון שלאָף
איז מאַרגאַרעט פון לאַנג שוין אויף די פיס:
דער טיש איז גרייט, די קאַווע מורמלט פונם קאַן
און צופּט ביים נאָז, די הייסע „ביסקוויטס" שמעקן.
און מאַרגאַרעט, אַרומגעכאַפּט פון ווייסן שירץ,
ראַמט צו דאָס הויז, צי פּאַדיעט אום אין הויף
און גיט די בהמות און געפליגל עסן.
און קומט דזשאַן אָוונטצייט צוריק אַהיים
איז ציכטיק, ריין אין אַלע ווינקעלעך.

דאָס עסן שמעקט, און מאַרגאַרעט איז אויסגעפּוצט,
און תמיד מיט אַ גוטן ליבן שמייכל.
יאָ, אמת, ס'טרעפט דער יונג ווערט אָפט פאַרפאַלן
פאַרשוואונדן אויף אַ גאַנצער נאַכט, ניטאָ אים,
באַווייזט זיך ערשט צוריק אַ שפּראַץ אויף טאָג,
און אָפטמאָל קומט ער מיט צעריסענע מלבושים,
צעביילט, צעקיילט, אַ צער אויף אים צו קוקן.
נו וואָס איז דאָ צו טאָן? זי וואַשט אים אָפּ
און העלפט אים אויסטאָן זיך, און לייגט אים שלאָפן.
און שפּעטער, ווען ער שלאָפט שוין איין באַרואיקט
און שמייכלט קינדיש אין געזונטן שלאָף,
קאָן זי אַליין ניט איינהאַלטן אַ שמייכל:
נו טאַקע, קאָן מען זיין אויף אים ברוגז?
ס'וועט גאָר ניט העלפן, צי זי וויל צי ניט,
אַז דזשאַני מוז „זיין שלעכטע זריעה זייען",
נאָך אַלעמען, איז דזשאַן אין גאַנצן אירער,
ער וועט זיך דורכלויפן, זיך דורכשפּילן — און גאָר.
היינט וואָס נאָך מאַכן פון איר היים אַ גיהנום?

און מאַרגאַרעט האָט געבוירן א זון,
און מען האָט גערופן זיין נאָמען דזשאַן,
דזשאַן דער אינגערער.

אַז ס'האָט דער קליינער דזשאַן גענומען וואַקסן
און ברייטער אויפגעפּראַלט די בלויע אויגן;
און פּאַטשט מיט זיינע ווייכע קליינע הענטלעך,
און לאַכט אויף אַלע חן־גריבלעך פון פּנים —
איז דזשאַן געוואָרן מער אַ היים־זיצער,
און אָנגעהויבן צו פאַרשווינדן זעלטענער.
די גוטע ברידער פלעגן טאַקע חוזקן,
באַדויערן וואָס פון אַ מאַן ווי דזשאַן קאָן ווערן,
און דזשאַן פלעגט שמייכלען מיט אַ שולדיק שמייכל —
נאָר וואָס האָט ער געקאָנט זיך העלפן?

אַז מאַרגאַרעט איז ליב און זיס — און בליט.
און דזשאָן דער אינגערער ער וואַקסט און לאַכט
און אַז ער קומט פאַרנאַכטלעך אין דער היים
איז ציט אים שוין זיין האַרץ אין ערגעץ ניט.
אין קורצן, דזשאָן איז גאָר אַן אַנדער מענטש,
און די משפּחה איז געקומען צום באַשלוס:
אַז מאַרגאַרעט האָט גאָר ניט שלעכט געטאָן,
וואָס זי האָט פאַרן יונג זיך ניט געשראָקן.
און אירע ברידער קלאַפּן אים אין פּלייצע,
און קומען אָפּטער מיטן דזשאָן פאַרברייגען.
מען זיצט געמיטלעך אויפן בריטן גאַניק
אין ראָז קאָלירטע וואַרימע פאַרנאַכטן,
מען וויצלט זיך, און מען דערציילט זיך נייעס,
און ס'שליינגלט זיך געדיכט דער בלויער רויך
און ציט זיך פון די שמעקעדיקע ליולקעס.

ד.

ס'איז אין קענטאָקי דאָ אַן אַלטער מנהג:
סוף זומער, ווען די פעלדער ווערן אָפּגעשניטן,
און בוימער בויגן זיך אונטער דער לאַסט
פון שווערע זאַפטיקע און רייפע פרוכטן —
ווערט אין דער צירקל שטאָט געמאַכט אַ יום־טוב.
עס ווערן אויף אַ לאַנקע אויסן שטאָט
די לייוונטענע ביידלעך אויפגעצויגן
וואו ס'ווערן אויסגעשטעלט אויף מענטשנס וואונדער
דאָס גוטס און שפע פונם וואַלד און פעלד:
די פיינסטע פּירות פון די פרוכטבוימער,
די פיינסטע גרינסן פון די גערטענער,
די פיינסטע האַנטאַרבעט אין וואָל און לייוונט,
וואָס פרויען האָבן אין די לאַנגע ווינטערנעכט,
אין שטורמנעכט ביים לאָמפּ פון קעראָסין

אין אַ פאַרוואָרפן ווינקל אין די בערג געשטיקט.
די שענסטע מעלקעדיקע ברייטע קי,
די פעטסטע שפּילעוודיקע שאָף און קעלבער —
און איבער אַלץ די אומרואיקע יונגע פערד.
פון איין ברעג פון קענטאָקי ביז צום אַנדערן
פאַרזאַמלט זיך דאָס פאָלק צום גרויסן יום־טוב.
דאָס גרויסע פעלד איז יום־טובדיק געפּאַקט,
עס שמעקט מיט בלומען, עפּל, און מיט ערד,
מיט ריחות פון דער שטאָל און גרינעם טאַבאַק.
און איבער אַלעס הייננט אַ בלויער הימל,
אַ זאַטער, רואיקער, סוף־זומערדיקער הימל,
און ס׳טראָגן זיך די קלאַנגען פון אָרקעסטער.
אַזוי ווערט יעדן יאָר געפּייערט יום־טוב
אויף גאַנצע לאַנגע לויכטנדיקע זיבן טעג.

האָט איר געזען, דעם יערנטלעכן מאַרק
אין איינער פון די פיינע דרום שטעט?
דער מאַרק איז פול, און דאָס געדריינג איז גרויס.
די וועגן איבערפולט מיט גוטס פון פעלד,
מיט גרינס וואָס שמעקט און לויכט מיט פרישקייט,
מיט עפּל, באַרן, קאַרשן, רויטן קאַוועז
מיט גרויסע שווערע דורכזיכטיקע קערנער.
עס מעקען שאָף, חזירים כריוקען,
עס הירזשען פערד, און אייזלען טאָפּטשען,
עס קרייען הענער, און עס שרייען גענדז.
די בערגלייט קומען צום יאַריד אַראָפּ
מיט שוואַרצע און מיט געלע שטעכעדיקע בערד
אויף רויטע, ברוינע זון־פאַרברענטע פּנימער,
און מיט קאָלירטע טיכער אַרום האַלדז.
אַ בלינדער בעטלער שפּילט אַ ווייַנענדיקס,
און קליינע נעגער־קינדער דרייען זיך אין טענץ
און וויגן פלינק, געשיקט, די שוואַרצע גלידער,
און בלינצלען ערנסט מיט די אויגן־ווייסלעך

ווי שמאַנט פון שוואַרצע ערדן־קריג אַרויס.
און שפּעטער, ווען די זון פאַרגייט פאַרפלאַמט,
און גראַמער ווערט דאָס פעלד און שפּילט אין רויטן —
וואַקסט פלוצים אויס וואו אויף אַ פלאַכן וואָגן
אַ שוואַרצער גלח, און פאַרציט אַ נגון,
און ס׳קלייבט אַרום דעם גלח זיך אַ רעדל.
דער נעגער טרייסלט זיך און וואַרפט זיך אין עקסטאַז
און קלאַפּט אין פּעטן בויך און אויף די ברוסטן,
די ציינער בלאַנקען און די אויגן גלאַצן,
און אַלע כאַפּן אונטער זיין געזאַנג,
אַ הייליק ליד אַ גוט באַקאַנטס פון קירך —
און ס׳שפּילט די רויטע שטאַרבנדיקע זון
אויף פּנימער געקאַרבט פון קופּער און טשוגון.

און אַז דער יום־טוב איז אין שטאָט געקומען
האָט דזשאָן געוואָרפן אַלע אַרבעטן.
ס׳נעמט מאַרגאַרעט מיט זיך אַ פּעקל עסן,
און דזשאָן דער אינגערער פאַרפּוצט אין ווייסן,
דאָס פּנימל פאַרפלאַמט, מיט גרויסע אויגן,
פּאַטשט מיט די הענט און זינגט און פלוידערט הויך,
ווען דזשאָני טראָגט אים דורכן גרויסן עולם.
די פּויקן קלאַפּן און דאָס מעש קלינגט צו,
און ס׳הויבן אונטער דזשאָנין זיך די פיס.

און דזשאָני לאָזט זיך קאָסטן מיט אַ ברייטער האַנט,
ער לאָזט ניט דורך קיין שפּיל, קיין איינציק בײדל,
ער דרייט זיך מיטן קליינעם דזשאָן אַרום
אויף די געשניצטע פערדלעך פון דעם קאַרוסעל,
און אויף די הויכע פליענדיקע וויגן;
און פליט אין קליינעם שווינדלדיקן באַנדל,
וואָס לאָזט זיך פון אַ הויכן באַרג אַרונטער.
און קומט דער אָוונט — ווערט דער קליינער דזשאָן
באַלאָדן מיט אַ שלל פון פרישע שפּילצייג:

מיט רויטע, בלויע, גרינע לופטבאַלונען,
מיט שאַכטלעך צוקערוואַרג און קוישלעך פּרוכטן,
מיט פּייקלעך, און מיט פּייפלעך, און מיט פערדלעך.

האָט איין טאָג זיך געמאַכט אַזאַ געשיכטע:
דער קליינער דזשאָן, פון אָנשטריינגונג און היץ,
פון צופיל זיסקייט און פון דרייעניש,
האָט אָנגעהויבן זיך צו פילן שלעכט:
די בעקלעך האָבן זיך צעברענט פון היץ,
דאָס גאָלדן קעפּל האָט זיך אָנמעכטיק געוויגט,
די קלאָרע אויגן האָבן זיך פאַרצויגן
און ס'האָבן זיי די שפּילצייג ניט געפרייט.
ס'איז שווער געווען פאַר מאַרגאַרעט צו גיין אַהיים
און לאָזן אַזאַ גרויסן טאָג אין מיטן —
נאָר וואָס זשע העלפט עס, אַז דאָס קינד איז קראַנק,
האָט דזשאַני איר אַריינגעזעצט אין קאַר, —
און איז אַליין געבליבן מיט דעם יום־טוב.

אין פולן גאַנג זיינען געווען די „רייסעס":
אין גרויסן ברייטן צירקל אויסגעשאָטן
מיט געלן בלאַנקענדיקן זאַמד, געלעגן איז
דער רונדער רינג אַ ליכטיקער, אַ זוניקער.
עס שטייען אומגעדולדיק זעקס צי זיבן פערד,
און שלאָגן אומרואיק מיט זייערע קלאָען,
און ציטערן נערוועז מיט אַלע גלידער.
אַ שטריק איז אָנגעצויגן אין דער ברייט פון וועג
און גרייכט ביז צו די נעזער פון די פערד,
נאָר אָט דערלאַנגט אַ פּאַן אַ פּלאַטער —
און ס'פאַלט די שטריק אַרונטער צו דער ערד.
איין רגע ציען זיך די פערד נערוועז צוריק,
נאָר אין דעמזעלבן אויגנבליק אַ שופּ פאַראויס,
אַ שטרעק זיך אויס מיט אַלע שטייפע גלידער
און ס'פליט און שווינדט דער ברייטער וועג אַהינטער.

אַט פליען זיי צוזאַמען ווי צונויפגעקנוילט,
און ברוסט צו ברוסט, און קאָפּ צו קאָפּ ווי אומבאַוועגלעך,
נאָר אַט הויבט איין פערדל אָן אַרויסצושווימען,
נאָך אים אַ צווייטער, און דעם רייטערס קאָפּ און גוף
איז אויסגעשטרעקט און אָנגעלענט צום ווייטן פערד.
דער עולם אויף די רייען בײנק פון דער „קאַסינאָ"
הויבט אָן זיך אויסטשוכען פון טויטן שווייגן,
דער אָטעם קומט צוריק, געזיכטער פלאַמען,
די ווייסע טיכלעך פאָכן איבער קעפּ
און ס'הויבט זיך אויף אַ גרויסער פלאַמיקער געשריי.
און דזשאָני, דוכט זיך, שטייט ניט אויף זיין פּלאַץ,
נאָר שוועבט דאָרט אויף דעם פליענדיקן פערד
מיט פייערדיקע אויגן און צעשפּרייטע הענט —
און ברענט אינאיינעם מיטן גרויסן עולם.

דערווייל האָט זיך די זון געזעצט אין מערב:
דאָס גרינע פעלד איז אָפּגעטונקט אין רויטן,
און רויט זיינען די ווייסע לייוונט־ביידלעך
און גרינע שפּיצן פון די ווייטע בוימער.
דאָס גראָז ווערט טונקעלער, געדיכטער, בלויער,
עס לאַכן מיידלעך הילכיק אויפן קול,
און יונגען פלייסן זיך און שטיפן זינגענדיק.
ס'איז די „קאַסינאָ" איינגעטונקט אין ליכט,
און ס'הילכט און קלינגט דער מעשענער אָרקעסטער.
דער טאַנצזאַל איז געפּאַקט מיט יונגע פּאָרלעך —
און דזשאָן האָט ערשט באַוויזן וואָס ער קען.
די מיידליעך האָבן זיך ביי אים געביטן,
צעפלאַמט און מיד פון טאַנץ אַרויסגעפאַלן
נאָר ער, ווי קיינמאָל גאָרנישט, גייט זיין טאַנץ
פאַרשכורט אין דעם שוועבענדיקן עולם.
די אויגן האַלב־פאַרמאַכט, דאָס מויל געשלאָסן,
און אויף זיין ברוסט אַ נאָכגעביקער קערפּער
וואָס טוליעט זיך צו אים געהאָרכזאַם ציטערדיק.

און אַז ער איז צולעצט אַרויס פון טאַנצזאַל
דאָס מיידל מיד, שווער־אָטעמדיק ביים זייט,
איז שוין געווען גרויסע נאַכט אין פעלד.
עס האָט די פרישע קילע נאַכט אַרומגעכאַפּט
די ווייכע שוואַרצע שמעקעדיקע ערד.
עס האָבן ווייסע שאַטנס זיך געשלייכט אין פעלד
און פּאָרלעך האָבן זיך געשטרעקט אין גראָז,
און מיידלעך האָבן זיך פאַרשטילט געטוליעט
צו שוואַרצע שאַטנס אינם ווייכן גראָז.
און דזשאָני ווייס אַליין ניט, ווי אַזוי
ער האָט פאַרבלאָנדזשעט אין דעם וויטן פעלד,
און ווייאָלעט מיט אים, אין שוואַרצער נאַכט.

און אייגנטלעך האָט דזשאָני ניט געמיינט קיין שלעכטס:
די שוואַרצע זומערנאַכט האָט אים פאַרכאַפּט,
האָט אים פאַרבלענדט און מיט איר לוסט באַרוישט.
די שמעקעדיקע ערד, וואָס יורט מיט זאַפטן
האָט אים זיין שטורמדיק בלוט פאַרצונדן.
דאָס מיידל, ווייאָלעט — אַ קינד, אַ פרוי
אין אירע פופצן יאָרן יונגן לעבן
האָט זיך צו׳ן אים געשטרעקט מיט פרישע ליפּן
און אים געברענט מיט גליענדיקע אויגן.
אַ קינד פון דרום־לאַנד, איז פרי געווען רייף
דאָס הייסע בלוט, די קליינע שטייפע ברוסטן.
און דזשאָן האָט אויף זיין האַלדז דערשפּירט איר אָטעם,
דערשפּירט דעם ווייכן ציטערדיקן צאַפּל
פון אירע פרישע שמעקעדיקע גלידער,
און האָט אין פלאַם געדריקט די קליינע ווייאָלעט
אין זיינע מוסקולדיקע שטאַרקע אָרעמס.
און ס׳האָבן גרילן אין דער נאַכט געקלאַפּט,
און פרעש האָבן געזונגען פון די זומפּן:
און ס׳האָט אַ שוואַרצער ברענענדיקער הימל
געבויגן זיך אַריבער דעם קענטאַקי־פעלד.

ה.

נאָר מאָרגנס, ווען ס'איז דזשאָן געגאַנגען ארבעטן
האָט אים דער טויט באַגעגנט.

דעם מיידלס פאָטער
האָט זיך ביים וועג פאַרשטעקט צווישן בוימלעך,
אים אָפּגעוואַרט, און מיט דער אַלטער ביקס
פינף קוילן בליי אין אים אַריינגעיאָגט.
און איידער ער האָט צייט געהאַט צו זאָגן „דזשיזוס"
איז שוין דער יונג געלעגן אויף דער ערד,
ווי ס'ליגט אַ יונגער שטאַרקער דעמבנבוים
געטראָפן פון דעם שווערן בייזן דונער.
פאַר זיין נאָך ניט פאַרגלייזטן בליק האָבן געשוואומען
די שפּיצן בוימער אויף די זייטן וועג,
און שטיקער בלויע פליסנדיקע הימלען;
און ס'איז די גרויסע קיילעכדיקע זון,
וואָס האָט זיך ערשט פון מזרח־זייט פאַרנומען,
געלעגן רויט פאַר אים אין גרינעם גראָז.
און אין זיין אויער האָבן אָפּגעהילכט אַ ווייל
די קלאַנגען פון אַ וייטן דומפּן דונער.

...און ווען ער איז געלעגן אין דער טרונע
אַ ריינער, אַ געלייטערטער אין בעסטן קלייד,
די בלאָנדע האָר געלאָקט אין גרויסע רינגען,
דאָס פּנים ווייך און בלאַס ווי שלאָפנדיק
האָט מאַרגאַרעט זיך אַליין צו אים געבויגן —
אַ יונגע און אַ בלאַסע און אַ בויגזאַמע —
געגלעט די גלאַנצענדיקע ווייכע האָר,
דעם בלאַסן שטערן, און געשעפּטשעט שטיל,
פאַר שעהן לאַנג געשעפּטשעט אין זיין אויער:
„מיין העלד, מיין קינד, מיין אָרעם קינד, מיין מלאך,

שלאָף רואיק שלאָף אין יונגן קבר דיינעם,
דער יונגער דזשאַן וועט אויסוואַקסן ווי דו,
און וועט פֿאַר דיין פֿאַרגאָסן בלוט ניט שווייגן.
מיין העלד, מיין קינד, מיין זיסער מאַן, מיין מלאך".
און דזשאַן דער אינגערער האָט זיך געטוליעט
געקוקט דערשראָקן אויפֿן בלאַסן טאַטן,
וואָס איז געלעגן שטיל און ווי געשמייכלט.

און ס'האָט אַ הייסע זון אַריינגעקוקט אין צימער,
און פֿויגל האָבן אינם סאָד געזונגען.
עס האָט געשמעקט מיט פֿרישע רייפֿע בלומען,
מיט פֿרישן טאָג און פֿעלד און ווײַרוך־ריח.

יוני, 1920.

דזשאָו

א.

אַ גרינער קומט

אַ גרינער אַז ער ווערט אַהער מגולגל
און קומט דאָ צו אַ פעטער אָדער ברודער —
איז לאָזט מען אים צוערשט זיך אויסרוען.
דאָס קעסל זודיק וואַסער זינגט און שפּריצט,
עס שמעקט מיט הייסער זאַפרען־חלה אין דער קיך,
און היימישן געווירצטן געלן לעקעך.
דער שוחט האָט גאַנץ פרי געשחטן עופות,
און ס׳פּרעגלען זיך די לעבערלעך אין גריוון.
די באַלעבאָסטע ברייגגט צום טיש פון אַלדאָס גוטס:
די אייגענע געשטעלטע מעד און ווייגען,
און כל־המינים איינגעמאַכטס פון קעלער.
דעם קליינוואַרג קען מען שוין פון שטוב ניט אָפּיאָגן,
מען שטעקט די פינגער אין דעם איינגעמאַכטס,
מען קנייפּט אין לעקעך און מען טונקט אין בראָנפן.
מען לויפט אויף שליחותן — און טוט צוריק,
און אויגלעך גלאָצן גיריק ווי ביי וועלפלעך.
און נאָך דער שווערער פעטער סעודה, רויכערט מען
די פיינע שמעקעדיקע ציגאַרן.
עס קרעכצן שווער די וויגשטולן אין צימער,
די לופט איז הייס און שלעפערט, און דער רויך
קרויזט אום און וויקלט זיך אַרום די פּנימער
פון זיידעס און פון באָבעס אויף די ווענט.

זיך אויסגעשלאָפן, אָפּגענומען גרוסן,
פון אייגענע, פון פרעמדע, פון דער גאָרער וועלט —
פירט אום דער באַלעבאָס דעם אורח,
באַווייזן אים ווי מענטשן לעבן אויף דער וועלט.
צוערשט באַווייזט ער אים זיין אייגן נחלה,
זיין הויז און שטאָל און פיינע קו און הינער.
דערציילט אים בהרחבה, ווי אַזוי
ער האָט זיך אויף דער וועלט אַרויפגעאַרבעט.
דער אורח שלינגט אַראָפּ טשיקאַווע ווערטער:
ווי „מאָרגיידזש, נאָוט, און דזשאַנק און סעקאָנדהענד".
ער גאַפט, און מאַכט אַן אָנשטעל אַז ער ווייסט
און פינטלט מיט רחמנותדיקע אויגן
און פירט פאַרנאַנדער הילפלאָז מיט די הענט,
וואָס שטעקן פון די נייע „סעקאָנדהענד" אַרויס.
דערנאָכדעם פירט מען אים אין ברייטער גאַס,
מען שטעלט זיך אָפּ ביי איטלעך שוי־פענצטער,
און מען באַקוקט געגעוי די פיינע זאַכן.
דערזעט דער פעטער אַ באַקאַנטן גוי
צעגייט ער אין אַ ליבן, זיסן שמייכל,
און וויטעוועט אין ענגליש זיך מיט אים.
דער גרינער שטייט פאַרגאַפט און קוקט אין מויל
און שלינגט אַ דורשטיקער אַ יעדעס וואָרט.
באַגעגנט ער אַן אויטאָמאָביל אויפן וועג —
באַווייזט ער בקיאות אויפן שטעל, רופט אַן
דעם נאָמען און דעם מקח פון דעם פליער
ווי ס'וואָלט דער גרינער זיך געקליבן קויפן:
ער פּאַטשט דעם גרינעם גרויסמוטיק אין פּלייצע:
נישקשה, וועסט זיך אויסגרינען, וועסט קענען.

און אויפן דריטן טאָג פון אורחס קומען,
נאָכדעם ווי ער האָט אויסגעלערנט זיך
ביז גאַנצע הונדערט ציילן אויף די פינגער —
פאַרמאַכט מען זיך מיט אים אין שטילן צימער.

מען זאָגט צו'ן אים: סעי, דזשעק צי דזשאָו,
ס'איז צייט אַ קלער צו געבן פון אַ תכלית.
און דזשעק, צי דזשאָו, שפּיצט אָן די אויערן,
און נעמט אַריין אין זיך אַ שלל מיט צרות
וואָס פעטער, אָדער ברודער, איז זיך אויסגעשטאַנען.
אַ מעשה ווי מען האָט געשווילט פאַר הונגער,
און ווי מען איז געגאַנגען מיטן פּאַק,
און ווי מען האָט געאַקערט מיט דער נאָז די ערד.
און דזשעק, צי דזשאָו, זיצט אַ פאַרשולדיקטער:
אין האַנט הייזגט ווי פאַריתומט דער ציגאַר,
די ליפּן קאָרטשען זיך אין אַ פאַרלוירן שמייכל.

אויף מאָרגן פירט מען אים אין א געוועלב:
מען מאַכט אַ גרויסן פּאַק און לאַנגן צעטל,
פון ליילעכער און טישטיכער און האַנטיכער,
פון ווייבערקליידלעך, האַרבאַדלעך און קעמלעך,
קאָלירטע פּאַטשערקעס און גראָבע ברילן.
מען לערנט אויס דעם גרינעם די מקחים,
ווי אויפצופּאַקן פלינק און ווי פאַרפּאַקן,
מען ווינשט אים צו מיט מזל און מיט גליק
און מיטן רעכטן פוס. מען זאָגט אַזוי:
נישקשה, עס וועט זיין אָל־רייט, ווי דען?
דערזעסט אַ טיר — קלאַפּ אָן, מ'עט עפענען —
דו זיי נאָר ניט קיין גרינער — און פאַרקויף.
נו, נו, וועסט זיך שוין אויסלערנען די תורה,
א מענטש איז ניט קיין בער — נו גיי געזונט.
אַזוי אַ לאָזט זיך דזשעק, צי דזשאָו, אַוועק,
זיין שווערע נייע ביזנעס אויפן קאַרק,
אַריבער וועג און שטעג פון גרויס־קענטאַקי.

ב.

געשעפט

די אַלטע וועגן לויפן ברייט און ווייט,
און ווייט איז פון איין פאַרם ביז דער צווייטער —
גייט יאָסל אָדער דזשאָו געדרייט אין דרייען.
דער פּאַק איז שווער, איז דוכט אים, ווי אַ באַרג,
אַן אומגעהויער אומ׳רחמנות׳דיקער באַרג
איז אויף זיין רוקן אויסגעוואַקסן, און ער דריקט.
אין זומער ברענט די היץ און בראָט אים לעבעדיק,
און ברענט אין אים מיט אָנגעגליטע שפּיזלען.
אין ווינטער שטעכט דער פראָסט און שניידט דער ווינט,
עס שמייסט דער קאַלטער שניי און בלענדט די אויגן.
דערזען אַ טיר — איז קלאַפּט ער אָן, מען עפנט,
נאָר גיי טו מסחר — אַז קיין לשון איז ניטאָ, —
דערפאַר רעדט שטום־לשון דער גרויסער צער,
דער עלנט פון די אָנגעטרערטע אויגן,
דער שווערער קנייטש אַרום די בלאַסע ליפּן,
דער יאָמער פון די רויטע אָנגעשוואָלענע הענט.
איז פאַלט ער אין דער פאַרם מיטאָגצייט אַריין
ווען ס׳זיצט דאָס הויזגעזינט אַרום דעם טיש
פאַרטאָן אין חזיר־פלייש און ברוינע בולבעס —
פאַרבעט מען יאָסלען עסן צונ׳ם טיש.
נאָר יאָסל דרייט זיך ווי עס איז אַרויס:
ער וויל נאָר אָפּרוען פון שווערן וועג,
און אויסגלייכן די איינגעקרעמפּטע גלידער.
עס קלייבט זיך אַרום אים אַ טשאַטע קליינוואַרג
מיט קעפּלעך פלאַקס און וואַסערדיקע אויגלעך;
מען טאַפּט און מען באַשמעקט דעם קאַלטן פּאַק,
וואָס האָט פון ווייטער וועלט אַהער פאַרבלאָנדזשעט.
און שפּעטער, ווען דער טיש ווערט אָפּגעראָמט,
דער פאַרמער שאָקלט זיך אין וויגשטול מיט דער פייף,

דערמאָנט מען זיך, אַז דזשים ברויך שטיוועלעך,
די קליינע מאָוד דאַרף זעקעלעך און הענטשקעס.
דער פּאַק באַווייזט זיך פּלוצים אויפן טיש,
מען נישטערט און מען טאַפּט, מען מעסט זיך אָן,
די קינדער טראָגן שוין די נייע חפצים
און ווערן מיט דעם יאָסל היימישער;
זיי טאָרען ביי די פּאָלעס פון זיין בגד,
און קוועלן אָן פון זיין טשיקאַוון לשון.

דערנאָך, אַז דאָס געשעפט איז אָפּגעטאָן,
דער אָטעם אָפּגעכאַפּט, דער גוף דערוואַרעמט —
דערמאָנט זיך יאָסל, ער איז הונגעריק.
ער שלעפּט פון פּאַק אַרויס אַ לעבל ברויט,
צושנייט אַ ציבעלע מיט זאַלץ, און עסט.
דער גוי קוועטשט מיט די פּלייצעס, טראַכט אַזוי:
אַ מאָדנע בריה ס'איז, די הייסע ביסקוויטס
אין פיינסטן לאַרד געבאַקן שמעקט אים ניט —
קיין חזיר און קיין בולבעס וויל ער ניט —
און אָט אַ זיצט עס און עס שלינגט פּאַרפּראַרן ברויט,
פּאַרדאַרט, פאַרטריקנט ברויט מיט ציבעלעס און זאַלץ,
איז זיצט ער און ער חידוש זיך, און קוקט אים אָן
אַדורך די נייע נאָר וואָס איינגעקויפטע ברילן
ביז ס'ווערט אים עפּעס אויפגעקלערט אין מח,
איז מאַכט ער צו'ן אים: וואָס, אַ קעטאָליק דזשו?
און יאָסל שאָקלט מיטן קאָפּ אויף יאָ.

דערנאָך, אַז יאָסל גייט שוין ווידער מיטן פּאַק
איז עפּעס היימלעכער. דער וועג איז ווייס געדעקט,
דער הימל אויפגעלייגט, דאָס ווינטל גלעט.
איז גייט ער מיטן ווייסן אַלטן טראַקט
און זאָגט אויף אויסווייניק קאַפּיטלעך תהלים,
מיט יענעם אַלטן ראש־השנהדיקן נגון,
וואָס ער האָט מיטגעבראַכט מיט זיך פון אַלטער היים.

מאָנאַטן לויפן זיך אַזוי כסדר —
און מיט זיי וואַקסט דאָס גייענדיק געשעפט.
ווייל, ערשטנס, כאַפּט שוין דזשאָו דעם לשון לייכטער,
און צווייטנס, איז שוין „דזשואיש דזשאָו" באַקאַנט.
די הינט אַפילו זיינען צו'ן אים היימיש
און דרייען צו'ן אים פריינטלעך מיט די עקן;
און אַז דאָס קליינוואַרג פון אַ ווייטער פאַרם
דערזעט אים אָנקומען פון ווייטן וועג —
דערפרייט מען זיך מיט אים ווי מיט אַ טאַטן.
און דריטנס שלעפּט ער שוין ניט מער דעם פּאַק:
דער פּאַק ליגט ברייטלעך אויסגעלייגט אין וואָגן,
און דזשאָו טרייבט אָן דעם פערד און האָט הנאה.
זיין טעריטאָריע וואַקסט, מיט איר זיין מסחר:
ער קויפט אויף אַלץ וואָס מאַכט זיך אויף דער האַנט,
אַ קאַלב, אַ פּעקל וואָל, אַ בינטל פלאַקס,
אַ טעפּל האָניק, און אַ פעל, און פוטערוואַרג.
און פרייטיק אַז ער פאַלט אַריין אין שטאָט,
איז פול דאָס קליינע וועגל ווי אַן אויג.
דאָס פערדל שמעקט די לופט פון פעטערס שטאַל,
די קינדער קלעפּן זיך צו'ן אים ווי בינען,
די מומע גרייט צום טיש די פרישע פיש,
דער פעטער איז גוט אויפגעלייגט און שמייכלט,
און חזרט איטלעך וואָך דאָס אייגענע:
אָהאָ! כ'האָב באַלד געזאָגט ס'וועט זיין אָל־רייט.

ג.

די צרה

אַז דזשאָו האָט איינמאָל, אין אַ הייסן זומערטאָג
דערשלעפּט זיך צו אַ ווייטער פאַרם אין די בערג —
איז הייס געווען און שטיל ווי אויסגעשטאָרבן.
די יולי־זון האָט אויפן קאָפּ געשלאָגן,

געשאָסן פונקען אויפן רויטן דאַך,
און האָט דעם האַרטן שוואַרצן גרונט געבאַקן.
די בלומען אַרום הויז האָבן געשמאַכט,
געבויגן אומעטיק די קעפּ, פאַרחלשט.
די הינער האָבן זיך פאַרשטעקט אין שאָטן,
חזירים האָבן זיך געגראָבן אַרום ברונים,
און ניגער, דער קודלאַטער שוואַרצער הונט,
האָט הפקר שוין געמאַכט זיין גוף פאַר פליגן,
אַן אויסגעצויגענער, די לאַנגע צונג אַרויסגעשטעקט.
די קליינע פענצטער פון דער פאַרם־הויז
געשטאַנען זיינען אָפן, ברייט צושפּאַנט.
און איידער דזשאָו האָט צייט געהאַט צו אָנטרינקען
זיין מידן פערד, איז פּלוצים אויסגעוואַקסן
דאָס מיידל סוזי פאַר אים ווי אַ שאָטן:
אַ רויטע, אַ צעשוואומענע, אַ שווערע,
דאָס פּנים טעמפּ און שווער און אומבאַוועגלעך,
נאָר אין די וואַסערדיקע אויגן האָט געווירט
די שרעק פון הונט וואָס ציטערט פאַר דער בייטש.
און איידער וואָס — איז זי געפאַלן אויף דער ערד,
אַרומגעכאַפּט אים שטיף אַרום די קני,
געקושט אים זיינע גראָבע רויטע הענט,
געקלאַפּט זיך מיטן קאָפּ אָן האַרטן גרונט,
און אָן די שטויביקע און שווערע שיך,
און האָט אָן אָפּשטעל, האַסטיק, שרעקעדיק,
גערעט, געוויינט, גערעט, געצלמט זיך
און האָט גערופן דזשיזוסן צו הילף.
דער יונג האָט באַלד דערזען זיין גרויסן בראָך:
די קני האָבן געציטערט ווי אין פיבער,
און שווערע קיילעכדיקע טראָפּנס שווייס
געשוואומען זיינען אויף דעם בלאַס געוואָרענעם פּנים.
ער האָט געשטאַמעלט מיט אַ שווערער צונג,
פּרובירט צו אויפהויבן די מויד פון דרערד,
נאָר זי האָט איינגעשפּאַרט געקלאַמערט זיך צום גרונט,

אַזוי ווי זי וואָלט גאָרן, אַז די ערד
זאָל עפענען אַ מויל און זאָל זי איינשלינגען.

אַז ס'האָט דעם רויטן עפּל אָנגעהויבן ציען
פון הויכן בוים אַראָפּ צום גרינעם גראָז,
אַז גרינע טאַבאַק־בלעטער האָבן אָנגעהויבן
צו ווערן געלב, און שפּאַלטן זיך און ברעקלען —
האָט סוזי ניט געקאָנט זיך מער באַהאַלטן.
די מאַמע האָט געקניפּן און געשלאָגן,
דער טאַטע האָט געטאָפּיעט און געשלאָגן,
די ברידער מיט די בייטשן האָבן געשלאָגן.
עס איז געשטאַנען אין דער לופט אַ גרויס געוואַלט:
דער הונט איז ווי אַ לייב אַריינגעשפּרונגען,
געריסן ביז צו משוגעת זיין האַלדז,
געוואָרפן זיך צורייצט אָנקעגן בייטשן,
געריסן און געשלעפּט זיי פּאָר די בגדים.
די מויד האָט ווי אַ חיה ווילד געברעוועט,
זיך ניט געוועהרט, געלעגן אַ צוטראָטענע.
און אַז מען איז פון איר צום סוף דערגאַנגען
דעם נאָמען פונם צוקינפטיקן טאַטן —
האָט זיך דער אַלטער פּאַרמער אויסגעשפּיגן,
אַוועקגעכאַפּט די הענט ווי אָפּגעבריט.
די מאַמע איז געבליבן שטיין געפּלעפט.
די ברידער מיט די אָפּגערוטע בייטשן האָבן
גענומען זיך צו איר מיט נאָך מער פרישקייט.

אַז ס'האָט זיך איינגעשטילט דער ערשטער טומל —
האָט די משפּחה זיך אַרומגעזעצטביים טיש
צו אונטערלענען זייער האַרץ. די אַלטע
האָט אומגעפּאַדעט אַרום קיך, און באַלד דאַרויף
האָט אָנגעהויבן שמעקן אין דעם הויז
דער ריח פון די ביסקוויטס איינגעפּרעגלט
אין פיינעם לאַרד, און ס'האָט געבלעזלט זיך,

געגאָרגלט און געזאָדן הייס די קאַווע.
דער עולם איז געוואָרן שטיל, זיך אָפּגעצלמט,
פֿאַרווישט דעם שווייס פֿון פּנים מיט די אַרבל,
און זיך גענומען בהרחבֿהדיק צום עסן.
ס'האָט בלויז דערטראָגן זיך פֿון ווייטן ווינקל
דאָס אומרואיקע קרעכצן פֿון דער מויד
און בורטשען פֿונעם הונט וואָס האָט געטוליעט זיך
און זיך געגלעט צו איר. דער הונט האָט זיך געקרימט,
אויף זיי מיט בלישטשענדיקע פייכטע אויגן,
געדרייט דעם לאַנגן שוואַרצהאָריקן עק,
באַלעקט זיך מיט דער רויטלעך־ווייסער צונג,
און בלויז געוואַרט מען זאָל אים איינלאַדן
אַהין צום טיש.

דערווייל האָט אָנגעהויבן
זיך לאָזן שפּירן אינעם הויז דער ריח
פֿון שטאַרקע רויכערדיקע פּייפּס; דער שמועס
האָט אָנגעהויבן פֿלעכטן זיך פֿון ס'ניי,
נאָר דאָס מאָל שטילער, איינגעהאַלטענער.
דער אינגסטער פֿון די בנים, גאָר אַ יונג אַ פֿלאַם
האָט ווידער אימפּעטיק געכאַפּט זיין בייטש
גאָר פֿאַרטיק זיך צו נעמען צו דער אַרבעט.
נאָר דאָס מאָל האָט דער אַלטער ניט דערלאָזט,
אים אָנגענומען פֿאַר די הענט מיט וואָס נאָר כּחות,
און אים צוריק געשליידערט אין זיין שטול.
ס'איז ניט קיין קונץ, זאָגט ער, אוועקהרגענען די מויד;
פֿאַרפֿאַלן איז פֿאַרפֿאַלן. נאָר וואָס דען —
ער וואָלט אויף אַ מפּלה גיכער זיך געריכט
ווי אַז די מויד זאָל אָפּטאָן אַזאַ קונץ.
און נאָך מיט וועמען, אַזאַ טאָכטער פֿון אַ הונט,
זי האָט געפֿונען זיך צונויפֿצושמעקן?
ס'וועט זיין, זאָגט ער, שוין גאָר אַ פֿיינע פּאָר:
אַ גולם מיט אַ טייוול. נאָר פֿאַרפֿאַלן,
אַזוי ווי זי האָט זיך שוין אויסגעבעט,

אַזוי וועט זי שוין שלאָפֿן. וואָלט, דער אינגסטער זון
האָט זיך געוואָרפֿן און געשליידערט פֿאַר רציחה,
ער האָט געהאַלטן אין איין טענהן, אַז ער וועט
דעם שמוציקן שיני ווי אַ הונט דערשיסן.
אים, וואָלטן, האָט ניט אָנגעשמעקט דער שדוך,
ווייל ער אַליין האָט פּונקט געהאַלטן ביי אַ שדוך,
און האָט געציטערט, אַז דער נייער יחוס
זאָל אים ניט שעדיקן. האָט מען באַדאַרפֿט
אַריינטענהן און געבן צו פֿאַרשטיין דעם יונג,
אַז ס׳איז ניטאָ קיין אַנדער אויסוועג פֿון דער צרה.
אַריינגעפֿאַלן — און געננוג. מען דאַרף
דעם אידן אָפּוואַרטן ווען ער וועט קומען
און פּטרן דעם עסק — און אַ סוף.
און צווישן זיך גערעט, איז גאָר ניט אַזוי שלעכט,
די מויד האָט סיי ווי בעסער ניט פֿאַרדינט,
אַ גלאָמפּ אַ מויד, אַ שטיק פֿלייש און צוויי אויגן.
דער איד ווייזט אויס צו זיין אַ שטילער מענטש,
און איז ווי אַלע אידן, אָנגעשטאָפּט מיט געלט.
און סתם, גיי העלף זיך, אַז ס׳איז אָפּגעטאָן,
פֿאַרפֿלעקט און פֿאַרקלאָפּט.

נאָר דזשאָו, ווי אויף להכעיס,
האָט אויפֿגעהערט אַהין זיך צו באַווייזן,
איז אויסגערונען, און ניטאָ אים — און דאָס גאָר.
אומזיסט האָט די משפּחה אָפּגעהיט,
אומזיסט געלויערט אים אויף אַלע וועגן,
אומזיסט האָט סוזי אויסגעקוקט די אויגן —
קיין סימן ניט פֿון אידל און זיין פֿערדל.
האָט זיך דערעסן זיי די לאַנגע וואַרטעניש,
און איינמאָל, אין אַ פֿיינעם זונטאָגדיקן טאָג,
האָט די משפּחה מאַנסלייט צוגעקליבן זיך
און זיך אַוועקגעלאָזט אין שטאָט אַריין.

ד.

מחותנים

עס איז געווען אַ זוניקער נאָכמיטאָג,
אַ טאָג פון רו, ווען ס'ווערט די דרום-שטאָט
ווי איינגעשלעפערט נאָך דעם פעטן מיטאָג.
די וועלט לעבט איבער דעם אינדיאַנער זומער
מיט זיינע פלאַמענדיקע רויטע בלעטער,
און פלאַטערנדיקע ווייסע שפּינוועבס-קייטן.
די קליינע גערטנער אַרום הייזער שטייען געל,
די פּאָמידאָרן גליען אָנגעגאָסן רויט
און בויגן זייערע קוסטן צו דער ערד.
אַ וואַרעם ווינטל ווייט און שאָקלט אום
די גרויסע ראָז-געוואָרענע שניי-קוגלען;
און איבער אַלץ און אלעם ליגט צוגאָסן
דער חן און רואיקייט פון שטילן זומער,
פון בלויקייט און פון זון.

אין פּעטערס הויז
האָט זיך געשפּירט די שבת-זונטיקדיקע רו:
די גרינע שטאָרן נידעריק אַראָפּגעצויגן
איז האַלב געווען דונקל און האַלב ליכטיק,
האָט ס'ווינטל זיך צושטיפּט, און אָפּגעשאַרט
אַ שטאָר פון פענסטער, האָט אַ גאָלדן פּאַס
אַ פּאַס פון זון באַגולט די וואַנט אַנטקעגן
אויף וועמעס רויטע בלומען פון דעם וואַנטפּאַפּיר
עס זיינען אין די גרויסע געלע ראַמען
געהאַנגען באָבעס אין די טשיפּיקעס און שייטלען,
און זיידעס מיט די יאַרמעלקעס און בערד.
עס האָבן באַראָן הירש און דזשייקאָב שיף
גאַנץ היימיש זיך געפילט אין דער געזעלשאַפט.
דער איינציקער וואָס האָט זיך אַלץ געקרימט,

געוועזן איז קערענסקי אין זיין פוטער־מיץ;
ווייל ער, קערענסקי, איז געוועזן אָנגעקלעפּט
פונקט אונטער דעם אַראָפּהיינגענדיקן זייגער,
און איטלעך מאָל ווען ס'האָט דער שווערער אומרו
פאַרביי זיין פּנים דורכגעשוועבט, האָט ער
זיך שאָטנדיק געקרימט. אָ חוץ די אַלע,
האָט נאָך אָ גרויסע מחנה „מואווי־שטערן"
אויף קליינע קאַרטעלעך די וואַנט באַפאַלן
ווי אָ געדיכטער, פילקאָלירטער היישעריק,
ווי אומגעקראָכן אויף דער וואַנט. ס'איז שטיל געווען.
דער פעטער איז געזעסן אינם וויגשטול,
גאַנץ ברייטלעך אויסגעשפּרייט אין העמד און הויזן,
בנעימותדיק, מיט ברילן אויפן שטערן,
און אין דער לייכטער יאַרמולקע, אַריינגעקוקט
אין די „גאַזעטן", צוגעברומט דערביי
אָ נגון פון דעם ראָש־השנהדיקן דאַווענען,
און זיך געקילט מיט שטאַרקן הייסן טיי.
און דזשאָו, אין שווערן אומרואיקן שלאָף,
האָט זיך געוואָרפן אויף אַן אַלט טאָפּטשאַן
וואָס האָט זיך צוגעשפּאַרט אין ווינקל צימער.
זיין פּנים איז געווען שפּיציק און צעפלאַמט,
און האָט נערוועז און אומרואיק געצוקט, —
רחמנותדיק און שטיל.

און אויף דער שטילקייט
האָט פּלוצים אָנגערוקט זיך פון דער גאַס
דער האַרטער טראַמפּל פון די שווערע שטיוול,
און דאָס געבייזער פון עקשנותדיקע שטימען.
עס האָבן זיך דורך דער צושפּאַנטער טיר באַוויזן
פיר גויים ווי די ריזן, אָפּגעברענט,
מיט רויטע פּנימער און רויטע העלזער.
דער אַלטער פאַראויס מיט דער גרויער באָרד,
און הינטער אים די קאָכעדיקע הייסע זון,

און אַלע מיט די בלאַנקע ביקסן אין די הענט.
דער פעטער האָט פארחדושט זיי באַטראַכט,
דערנאָך צושמייכלט זיך, ווי איינער זאָגט:
„די פּריצים קומען צו פאַר׳ישבן זייערע ביקסלעך״.
פאַרקוקט זיך אָבער אין די גרויע אויגלעך,
וואָס האָבן גיפטיק־שטעכעדיק געמערדערט;
באַמערקט ווי דזשאָו איז האַסטיק אויפגעשפּרונגען,
נישט טויט נישט לעבעדיק געבליבן זיצן —
האָט ער באַנומען, אַז דאָ איז ניט גלאַט.
האָט ער זיך אויפגעהויבן פון זיין שטול,
אַ צוויי־דריי טריט געגאַנגען זיי אַנטקעגן, —
זיך אָפּגעשטעלט מיט פרעגנדיקע פינגער,
און כלומרשט שמייכלענדיק געפרעגט די געסט:
וואו גייט מען עס אין מיטן זומער אויף געיעג?
און דאָ איז וואַלט, רציחהדיק אַרויס:
מיר גייען טאַקי אויף געיעג, געטראָפן;
מיר יאָגן נאָך אַ צוויפיסיקן האָז,
און אויב ער מאַכט קיין טעות ניט, וועט מען
דעם האָז געפינען טאַקע דאָ אין הויז.
דאָ האָט דער אַלטער פאַרמער זיך געפונען:
אַ וואונק געגעבן וואַלטן, ער זאָל שווייגן,
מיושבדיק זיך צוגעזעצט צום טיש,
דעם ברייטן שטרוי־הוט אויסגעטאָן פאַר זיך,
געלאָסן אָנגעשטאָפּט די פייף מיט טאַבאַק,
פאַררויכערט, און גענומען לאָזן וואָלקנס.
ערשט דאַן אַ זאָג געטאָן צום בלאָסן פעטער:
איצט, שכן, זעץ דיך צו, מיר וועלן שמועסן.
דערווייל אַ וואָרף געטאָן אַן אויג אויף דזשאָוען,
אים כיטרע צוגעוואונקען, ווי נאָר וואָס דערזען:
היי, דזשאָו, זאָגט ער, אַ צייט אים ניט געזען,
מסתמא רייך געוואָרן אַז אים שטייט ניט אָן
צו קומען אין די זייעריקע מקומות.
זיין אַלטע קוקט פאַר אים גאָר אויס די אויגן,

און סוזי חלשט אים צו זען אַמאָל,
ער וואָלט גאָר סוזין ניט דערקאָנט אַצינד,
איז פעט און קיילעכדיק געוואָרן ווי אַ פאַס.
אַ שאָד וואָס ער באַווייזט זיך ניט, דער דזשאָו,
ער קען גיין אין געוועט, אַז ער וועט זיין
אַן אָנגעלייגטער גאַסט ביי זיי אין הויז,
אַ גרויסער גאַסט.

דערווייל איז פון דער אויבערשטוב,
די מומע, אויפגעוועקט פון שלאָף, אַראָפּגעקומען,
אַ ברייטע, אַ צורויטלטע, מיט פרישע אויגן.
אַ קוק אַהער, אַ קוק אַהין, אַ וואָרט —
און איר, דער מומען, דאַרף מען לאַנג נישט ברייען.
צוערשט איז זי געבליבן ווי אַ שטיק מיט זאַלץ,
האָט אַזש דעם אָטעם ניט געקענט דערכאַפּן.
דערנאָך, ווען זי האָט שוין דערכאַפּט דעם לשון
איז זי אַרויסעט אויפן הויכן קול:
אַ בראָך איז איר געשען, אַ תוכחה פון גאָט,
אַ פייער האָט זיך אין איר הויז אַריינגעכאַפּט;
דאָס האַרץ האָט איר אָבער געזאָגט, אַז עפּעס
איז מיטן יונג ניט גלאַט; דאָס גייט אַרום
די לעצטע פּאָר מאָנאַטן ווי אַ נעכטיקער,
און זי האָט נאָך געוואָרנט אַזאַ שלאַנג,
וואָס וועט אַצינד די אויגן זיי פאַרשוואַרצן.
דערלעבט זיך נחת. נאַ, אַזוי, אַזוי,
דאָס זיינען, הייסט עס, גאָר די מחותנים.
דער יונג זאָל גאָר איר אָנזאָגן אַפריער,
הונט־טייוול, אַז ער ריכט זיך אויף אַזעלכע געסט:
זי וואָלט אַביסן כבוד צוגעגרייט,
וואָלט צוגעראָמט די שטוב, דער קאַץ געוואַשן —
איין קליייניקייט, אַזעלכע מחותנים.
אַ שאָד, דער שוואָגער חיים־בער האָט ניט געהאַט
די זכיה אָנצוקוקן אַזאַ נחת —

מען וועט אים דאַרפן אָנקלאַפּן אין קבר.
און יאָסל איז געזעסן ווי צופּלעמט,
דער פּעטער איז געווען בלאַס ווי קאַלך,
געקייט רחמנותדיק דאָס שפּיציק בערדל;
און אין די ברידער האָט געקאָכט דאָס בלוט
און בלוט־קאַליר האָט דורכגעשפּאַרט אין זייער אויג.
דער איינציקער וואָס איז פאַרבליבן רואיק,
געפילט זיך גאַנץ געמיטלעך אין דעם טומל —
געוועזן איז דער אַלטער מיט זיין פייף:
ער האָט געוואונקען ממזריש מיט כיטרע אויגן,
און האָט געבלאָזן וואָלקנס רויך צום באַלקן.
ער האָט געלאָזט דער אידענע זיך דורכשרייען,
געהאַלטן אין איין צושאָקלען דעם קאָפּ.
הכלל, פרעגט אים די מומע, וואָס פאַרלאַנגט ער?
ער וויל, זאָגט ער, קיין זאַך ניט: נאָר זיין טאָכטער,
זיין טאָכטער סוזי דאַרטן וויל איר מאַן.
זי האָט, זאָגט ער, אויף אים אַזאַ חזקה,
און אויסער דער חזקה, האָט זי נאָך
דריי גוטע ברידערלעך, זי מעג זיי אָנקוקן,
ווען ער זאָל האָבן דאָס געוואוסט אַפריער,
אַז ס'וועט דער טוכלער פיש זיך לאָזן בעטן —
וואָלט ער זיך אין דעם עסק ניט געמישט,
ער וואָלט עס בלויז געלאָזט צו זיינע זין.
נו שכן, זאָגט ער צו דעם בלאַסן פעטער,
זאָל זיין מיט מזל, לאָמיר שאָקלען הענט.
דיין אידענע געפעלט מיר, האָט אַ מויל.
און דזשאָו וועט גיין מיט אונז, דער מויד איז אומעטיק,
ער האָט קיין צייט צו שפּילן דעם מחותן,
ער לאָזט עס איבער אויף אַן אַנדער מאָל,
דער טאַבאַק אויף די פעלדער וואַרט אויף אים;
און מאָרגן פרי וועט מען אַריבערגיין
אין קאָורט אַריין — און פאַרטיק מיט אַן עסק.

אַביסל שפּעטער, ווען די מחותּנים
זיינען מיט דעם דזשאָו אַוועק פון הויז —
האָט אַן אבלות זיך צושפּרייט אין יעדן ווינקל.
דער פעטער האָט געווישט די אָנגעטרעטע ברילן,
די מומע האָט געשלוכצעט אויפן קול.
אין הויז האָט נאָך געשמעקט דער שטאַרקער טאַבאַק —
אַ זכר פון נאַר וואָס געוועזענעם מחותּן.
עס האָבן באַראָן הירש און דזשייקאָב שיף
גאַנץ גלייכגילטיק אַראָפּגעקוקט פון וואַנט,
און בלויז קערענסקי האָט געבייזערט זיך:
די וועלט איז ניט קיין הפקר־וועלט, מיין יונג.

ה.

איד און גוי

עס האָבן אָנגעהויבן בלאָזן אין די בערג
די שטריינגע שניידנדיקע צפון־ווינטן.
די לעצטע דאַרע בלעטער פון די בוימער
זיי זיינען זיך צופלויגן אין די טאָלן —
און איין פרימאָרגן אויפשטייענדיק פון שלאָף
האָט דזשאָו דערזען פאַר זיך אַ ווייסע וועלט,
אַ ווייסע וועלט, מיט ווייסע בערג און בוימער,
מיט ווייסע שטאָלן און אַ ווייסע ברונים.
און אין דער לופט האָט אַלץ געווירבלט און געמישט,
געפּאַלן און צופלויגן זיך דער שניי.
דערנאָך האָט זיך געשטעלט אַ לאַנגער ווינטער,
און טאָג מיט נאַכט האָט זיך געביטן און געמישט
ווי אין אַ לאַנגן גלייכגילטיקן חלום,
וואו זון און שטערן און לבנה גלייך
באַלויכטן בלאָס אַ מוטנעם גרויען הימל.

דאָס לעבן האָט געשלעפּט זיך איינטאָניק און גרוי
ווי ס'וואָלט די גרויקייט זיך אין ביין פאַרפרעסט
און אָפּגעטויט זיין לעצטן רויטן טראָפּן בלוט.
די מענער פלעגן אויפשטיין מיטן קריי פון האָן,
און ביז פאַרנאַכט פאַרשווינדן אין די בערג.
„דאָס גייט ער, עשו, אויף געיעג" — פלעגט טראַכטן דזשאָו,
ער פלעגט פאַרקלייבן זיך אין טיפסטן ווינקל,
און אָפּזיצן אַ טאָג אַ שטילער, אַ פאַרטיפטער.
די ווייבער האָבן שטיל, אומאויפהערלעך געאַרבעט
ווי אָקסן אינם יאָך: די שטאַל געריייניקט,
געהאַקט דעם שווערן אייז אַרום דער ברונים,
געטראָגן וואַסער פאַר די בהמות און חזירים,
די קי געמאָלקן און דאָס ברויט געבאַקן,
און שפּעט אין נאַכט געשפּונען אויפן שפּינדל.
נאָר אים האָבן די הענט זיך ניט געהויבן,
ווי ס'וואָלט זיין יעדעס גליד געווען פון בליי. —
עס איז געווען, ווי ער וואָלט אומגעטראָגן
אַ פרעמדן שווערן קאָפּ אויף זיינע אַקסלען.
דער אַלטער פלעגט בלויז שאָקלען מיטן קאָפּ:
אַ מין פּגירה ער האָט עס געפּאַקט,
אַ פיינעם אַרבעטער זיך איינגעהאַנדלט,
צוערשט האָט ער געפּרופט אים מונטערן,
געוואָלט אים מיטנעמען אין וואַלד אריין —
האָט אָבער באַלד אָוועקגעמאַכט זיין האַנט.
די עלטערע צוויי בנים מאַכן חוזק
און מישן איבער ווי ער גייט און שטייט;
נאָר וואָלט, דער אינגסטער זון, פאַרהאַלט זיך שטיל,
האָט עס געברענט אין אים די שנאה צו דעם איד.
אַ שטילער, ווי אַ קאַץ, צונויפגעפּרעסט די ליפּן
נאָר אין די גרויע שאַרפע אויגן פלעגט אַמאָל
דער האַס זיך איבערגיסן אין אַ רויטן גלאַנץ.
די איינציקע וואָס האָט אים מיטגעפילט
געווען איז זיין גויעטע, זיין סוזי.

זי פלעגט אים צוטראָגן זיין ברויט מיט בולבעס,
דאָס ביסל מילך, (דאָס חזיר־פלייש האָט אים געעקלט)
פלעגט שטילערהייט צו׳ן אים זיך גלעטן
ווי ס׳גלעט דער הונט זיך צו זיין באַלעבאָס.
און ווייטער איז געווען שטיל און שטיל,
אַז ס׳האָט געגרילצט אַזש אין די אויערן.

נאָר איינמאָל האָט געפּלאַצט די גרויסע שטילקייט,
ווי ס׳פּלאַצט אַן איינגעשמיטער טייך מיט אייז:
די שטילע שווערע גויעטע, זיין סוזי,
האָט איינמאָל, פּלוצים, אויפגעהערט צו ארבעטן,
אין מיטן העלן טאָג אין בעט אריין
און איז פאַרגאַנגען אין אַזאַ געשריי,
אַז ס׳האָט דעם באַלקן אויפן קאָפּ געריסן.
די אַלטע האָט געאַרבעט אַרום טאָכטער,
און דזשאָו האָט ווי אין חלום איר געהאָלפן:
דעם אויוון אויפגעהאַלטן מיט פריש האָלץ,
געשלעפּט די עמער וואַסער פון דער ברונים,
געהאַלטן אין איין וואַרעמען דאָס אייזוואַסער.
און ווען דער ערשטער קוויטש פון נייגעבוירן קינד
האָט זיך אין שאָטנדיקן הויז צוציטערט —
איז זיך זיין האַרץ פאַרגאַנגען אין אַ צאַפּל
און שטומע טרערן האָבן זיך געקייקלט,
אויף זיינע בלייכע איינגעשרומפּטע באַקן.
אַ רויטס, אַ שרייעדיקס, צוקנייטשט דאָס פּנים —
איז אים דער נייגעבוירן זון געווען
אי פיינטלעך־פרעמד און אי רחמנותדיק און נאָנט.

דערנאָך איז אָנגעקומען פרילינג אינם לאַנד:
צוערשט האָט זיך דאָס אייז און שניי געשמאָלצן,
און שטראָמען זיינען פון די בערג געפאַלן.
די זון פלעגט אויפשטיין פריער יעדן טאָג,
און ס׳האָט פאַרשמעקט די לופט מיט פרישער ערד,

מיט שוואַרצער פעטער ערד און גרינעם בוים.
עס זיינען אַנגעפלויגן פויגל פון דער וועלט
און ברייטלעך זינגענדיק באַזעצט זיך איבעראַל
אין די געזימסן פונם הויז און שטאַל און שייער.
און מיט די שוויינגערדיקע פולע קרעפטן
וואָס האָבן זיך געצויגן און געשטראָמט אין לופט —
האָט דזשאָו דערשפירט בחוש, אַז אויב ער וויל
זיך האַלטן אויף דער ערד דאַן מוז ער אַרבעטן.
אויב ניט, וועט ער פאַרשימלען ווי דער אַקער
וואָס ווערט ניט מער גענוצט. די ארבעט איז
צוערשט געגאַנגען שווער. עס איז געוועזן
אי אומגעלומפערט און אי פרעמד. נאָר ביסלעכווייז
האָט ער זיך צו דער ארבעט צוגעוואוינט, —
און האָט זיך אַנגעכאַפּט אָן נייעם לעבן.
ער האָט געאַרבעט ווי פאַרשכורט פון דער אַרבעט,
ביז זעלבסט-פאַרגעסנהייט, עקשנותדיק,
און ס'האָט זיין האַרץ צום ערשטן מאָל אין לעבן
פאַרזוכט די זיכערע און שטילע רו.
דער אַלטער האָט צוערשט געקוקט פאַרחדושט,
ער האָט דעם וואונדער ניט געקאָנט באַנעמען,
די בנים האָבן אויפגעהערט צו טרייבן שפּאַס,
דער איינציקער וואָס האָט זיך ניט געביטן —
געוועזן איז וואָלט, ער האָט דעם יונג געהאַסט.
נאָר דזשאָוען איז קיין זאַך ניט אָנגעגאַנגען —
ער האָט נאָך אַלץ זיך ניט געמישט אין זייערע עסקים,
ווי אַלץ וואָלט פרעמד געווען און וויט און אָפּגערוקט.
ער האָט אַ וואָרט ניט אויסגערעט אויך דאַן
ווען די משפחה האָט גענומען אויסהאַקן
דעם אַלטן פרוכטגאָרטן אַרום דער הויז,
ווייל טאַבאַק פלאַנצן האָט באַצאָלט זיך בעסער.
דאָס בלוט האָט אים געקאָכט פאַר אויפרעגונג,
פון וויטער קינדהייט איז ארויסגעשוואומען
אַ נאָנט-פאַרפרעמטער פסוק פונם חומש:

„קיין פּרוכטבוים זאָלט איר ניט פאַרדאַרבן". נאָר
ווי אַנמעכטיק אַרויסצוברענגען דעם געדאַנק
האָט ער געשוויגן. צו דעם קינד זיך צוגעוואוינט,
אין גראָבן פּנים מיט דער קורצער נאָז
און מיט די שיטערע און ווייסע הערלעך
געפונען חן. אפילו צו זיין גויעטע,
זיין גראָבער און דערשלאָגענער און פרעמדער סוזי,
האָט אויך אַ ווייטער אָפּקלאַנג פון רחמנות
גענומען רירן זיך ביי אים אין האַרצן.

און מאָדנע איז געווען, וואָס דורך דער צייט
האָט זיך ביי אים אין האַרצן אָפּגעווישט
אַ יעדע בייגקשאַפט צו דער גרויסער וועלט;
בלויז איינמאָל אָדער צוויי געווען אין שטאָט,
אַריינגעקומען אין זיין פעטערס הויז,
געבראַכט זיי אַ מתנה פרישן קעז,
אַ קערבל אייער און אַ ביסל גרינסן —
און מאָדנע פרעמד און אומבאַקוועם געפילט זיך.
דער פעטער האָט געשוויגן אויף זיין שטייגער,
די מומע האָט פאַרשטאַנען זיין געפיל,
געפּרופט אים אָנציען, אים מאַכן ריידן,
אים אָנגעוואונקען, אַז די וועלט איז גרויס,
און אַז מיט געלט... —

נאָר דזשאָו האָט ניט געענטפערט.
און שטילערהייט מיט זיי זיך אָפּגעזעגנט.
אין גאַס, ביי די געוועלבלעך האָבן אים
באַקאַנטע קרעמער אָפּגעשטעלט, גערעדט,
פאַרבעטן פריינטלעך אים אין קראָם אַריין —
נאָר ער האָט אָפּגעענטפערט מיטן פרעמדן שמייכל.
ער האָט געוואוסט, אַז הינטער זיינע פּלייצעס
וועט פאַלן ניט איין לעבעדיקער וויץ
אויף אים און אויף זיין גויע און משפחה.

דאָס רופט מען אים אַביסל צוליב נייגיר,
אַביסל צוליב פדיון. אים האָט נישט געאַרט,
ווי ער וואָלט פון דעם אַלעם אויסגעוואָקסן.
דען אומבאַוויסטזיניק פאַר זיך אַליין
איז ער מיט יעדן טאָג געוואָקסן צו דער ערד
ווי ער וואָלט אין דער ערד געלאָזן וואָרצל.
אַנטלויפן? ניין, צו וואָס אַנטלויפן, און וואוהין?
אַז ס'איז אים ליב אַ יעדער שפּאַן פון ערד,
דער אַלטער שייער, און דער אַקער, און דאָס הויז.
זיך ווידער שלעפּן מיטן פּאַק אין וועג?
ערשט איצטער האָט ער אָנגעהויבן צו פאַרשטיין
דעם זיכערן און תקיפדיקן טאָן פון אַלטן
וואָס כאַפּט זיך אויף באַגינען אין די זומערטעג
און שפּריצנדיק מיט קאַלטן וואַסער אויפן פּנים
צעזינגט ער זיך פון פולער שטאַרקער ברוסט
פון ערשטן אָנקומען פון די פּילגרימען,
פון זייער קאַמף, און זייער פּיין, און זיג,
און פון דער גרויסער זיכערהייט און רו,
פון אַלט-קענטאָקי היים און אַלטער גלאָרי.

ו.

שטויב

סיהאָט ווידער זיך געשטעלט דער ווייסער ווינטער:
אין שטיבל האָט געשמעקט מיט נאַסע פעלכלעך
וואָס האָבן זיך געטריקנט היינגענדיג,
און מיט דעם שטאַרקן זיסלעך-ביטער ריח
פון רויע גרינלעך-געלבע טאַבאַק-בלעטער.
דאָס קינד איז שוין אַרומגעקראָכן אויף דער ערד:
געשלעפּט דער גראָבער מאַמען ביי דעם קלייד,
געפּרופּט זיך אויפשטעלן אַן טאַטנס שטיוול,

געשפּילט זיך מיט דעם גרויסן שוואַרצן הונט,
און מיט דעם נייגעבוירן קעלבל, וואָס מען האָט
צוליב דער קעלט געבראַכט אין שטוב אַריין.

אין איינעם אַזאַ טאָג אַ ליכטיקן
ווען שניי און שטראַלן בלענדן זיך צוזאַמען —
האָט מען אַרויסגעפירט דעם טאַבאַק צו דער שטאָט
אויף לאַנגע גרויסע פלאַכע וועגענער.
די רעדער האָבן מונטער אויפן שניי געגרילצט,
די פערדלעך, זאַט און אויסגערוט, זיינען געלאָפן.
די מאַנסלייט אַלע מונטער אויפגערעגט,
דער אַלטער האָט געפּיפקעט און געציילט
אויף זיינע פינגער, וועגן מאַרק גערעדט,
און וועגן פּרייז און וואָג פון לעצטן יאָר.
אַ גייציק פייערל האָט גרין געברענט
אין זיינע דורכגעטריבענע און שאַרפע אויגן.
די זין האָבן געחשבונט, וויפיל געלט
דער אַלטער מאַן וועט דאָס מאָל זיי פאַרטיילן,
און ווי זיי וועלן פאַר דעם געלט אַ לעב טאָן
אין טומלדיקער שטאָט. נאָר דזשאָו אַליין
איז שטיל געזעסן: עס איז גוט געווען
אַזוי צו זיצן אין דעם בלויען טאָג
פאַרליולעט פון דעם טראָט פון שטילע פערד
און מיט פאַרמאַכטע אויגן חלומען פון גאָרנישט.

די ווערהייזער אין שטאָט זיינען באַלאַגערט
פאַרלייגט מיט וועגן און אָטאָמאָבילן.
עס הערשט די אויפרעגונג פון אַ יאַריד:
מען טרעפט זיך אָן מיט אַלטע גוטע פריינט,
וואָס מען באַגעגענט נאָר פון איין יאָר אויפן צווייטן.
מען פרעגט זיך נאָך אויף אַלטע גוטע שכנים,
מען רעדט אַרום דעם מאַרק און די פאַרדינסטן,
און געלטפיבער לויכט דורך אין יעדנס אויג.

מען דרייט זיך אום אין גרויסן איינגן מאַרק,
וואו דער פּראָדוקט פון דריי־פערטל קענטאָקער ערד
ליגט אויסגעלייגט אויף וואָגנס צום פאַרקויף.
מען טאַפּט דעם טאַבאַק איינער ביי דעם צווייטן,
מען שמעקט, מען רייבט אַ טאַבאַק בלאַט, מען קייט.
דערנאָך גייט מען אריבער אין די קראָמען, —
מתנות אָפּקלייבן פאַר ווייב און קינד —
מען גייט פאַמיליענווייז פון איין קראָם אין דער צווייטער,
מ׳קלייבט, מ׳טאַפּט, מ׳זוכט אַרום, מען דינגט זיך,
מען שפּייט אויף דר׳ערד די ברוינע טאַבאַק־זאַפט
און לעבעדיקע, רירעוודיקע בלאַסע אידלעך
זיי ריידן אויס די לונגען צו די יאַקלס —
זיי שפּייען מיט דער גרינער געלער גאַל,
נאָר יאַקל בלייבט זיך קאַלט און כיטרעדיק,
ער האָט זיך צייט, וועט קומען נאָכאַמאָל.
דערנאָך גייט מען צוריק צום מאַרק אַריין,
מען היט די וועגענער, מען שלאָפט אַדורך
די נעכט וואו זיצנדיק אין שיינק, ביים ביר,
אויף מאָרגן גייט מען ווידער אין די קראָמען
און ס׳הויבט זיך אָן אַ דינגעניש פון ס׳ניי.

דערנאָך האָט מען געציילט דאָס געלט.
דעם אַלטנס הענט זיינען געווען פאַרפרוירן
האָט דאָס פּאַפּירגעלט זיך געגליטשט פון זיי;
פאַרלאָרן יעדן רגע וואו ער האַלט
און אָנגעהויבן ציילן פון דאָס ניי.
די זין זיינען געווען אומגעדולדיק,
געריסן זיך דאָס געלט אַליין צו ציילן.
דער אַלטער אָבער האָט זיך ניט גערירט פון פלעק:
ער האָט געציילט מיט פיבערדיקע אויגן
און מיט פאַרשוואָלענע און רויטע פינגער.
די זין זיינען געשטאַנען ווי אויף קוילן,
און שטילערהייט געקריצט די ציין ביז ווייטיק.

דער „אַלטער אייזל" אָבער האָט געטאָן
דאָס זייניקע: ער האָט געציילט: געטונקט
די רויטע פינגער אינם מויל אַריין,
באַטאַפּט אַ יעדעס בלעטל פּאַרזיכטיק —
ביז ס'האָט צו לעצט געשטימט. דערנאָך האָט ער
באַטיילט דעם עולם מיט פּאַפּירלעך געלט.
דאָס פּעקל געלט אַריינגעשטאָפּט אין טייסטער,
דעם טייסטער אין אַ לייוונטענעם זעקל.
דעם זעקל טיף אין בוזים. אויסגעגלייכט זיך,
אַ פּאַטש געטאָן דעם נענטסטן אויפן פּלייצע:
איצט, קינדער, לאָמיר גיין.

איז מען געגאַנגען,
ביז מען איז צום סוף אַריין אין שיינק,
האָט עס אַ זעץ געטאָן די פּאַרע ווי אין באָד
און ס'איז געשטאַנען אין דער לופט אַ גרויס געשריי,
עס האָט געקלונגען מיט די טעלער און די גלעזער;
די טיר האָט אויף אַ רגע ניט גערוט
אַרויסגעשפּיגן און אַריינגעשלונגען מענטשן,
דער שטאַרקער רויך פון פּייפּס האָט בייסנדיק
געגעסן זיך אין אויגן און אין העלדזער.
די לעמפּלעך פון עלעקטריק האָבן זיך געוויגט
ווי קליין און ווייט פאַרשוואומען אין אַ נעבל.
מען האָט געגעסן הונגעריק און גייציק,
און מער נאָך ווי געגעסן — מער געגאָסן.
דער אַלטער איז געזעסן פריילעך אויפגעלייגט,
דאָס רויטע פּנים אין דעם מוטנעם בערדל
האָט וואוילעריש און כיטרע צוגעוואונקען,
געשטורכעט דזשאָוען מיטן איילנבויגן,
געטאַפּט זיך יעדע רגע ביי זיין בוזים.
און דזשאָוען איז געווען אי אומעטיק, אי היימלעך,
דער קאָפּ האָט אים געדרייט זיך פונם ביר,
און פונם רויש און קלאַנג האָט אים געשלעפערט.

דערנאָך האָט מען דערלאַנגט דאָס טעשל קאָרטן.
צוערשט איז מען געווען איינגעהאַלטן, שטיל,
נאָר שפּעטער האָט מען זיך צעוואָרעמט הייס,
אָן אויפהער האָבן זיך די גלעזער ביר געביטן.
מען האָט זיך אויפגעהערט צו וויצלען און צו שפּאַסן,
פאַרקאַכטע, מיט צעגלאַנצטע בייזע אויגן
איז מען געזעסן שווייגנדיק; מען האָט געשפּילט.
דעם יונגן וואָלט האָט עס געקאָכט אין בלוט,
פון דרויסן האָט ער אויסגעוויזן צו זיין קאַלט,
דאָס פּנים עפּעס בלאַסער ווי געוויינלעך,
נאָר אונטער דער שטיל־בלאַסער מאַסקע האָט געברויזט
ווי ס׳ברויזט אַ לויפיק שטראָם אונטער דעם אייז.
אין אים האָט עס געברענט דער האַס צום אַלטן
צום כיטרען קאַרגן מאַן וואָס וויל ניט שטאַרבן,
וואָס וואַרפט אים צו געמיינע עטלעכע דאָלאַרעס
פאַר בלוט און מי פון לאַנגן שווערן יאָר.
ער האָט געגאָסן אין זיך אָן אָן אויפהער
וואָס ווייטער אינם שפּיל אַלץ מער פאַרלאָרן:
און אָט אָ זיצט דער אַטלער טייוול מיטן איד
ווי ניט אים מיינט מען עס, איז האָפערדיק
און קלאַפּט דעם פיינעם אידים אויפן פּלייצע.
דער איד וועט אים נאָך אָפּ׳ירשען אין גאַנצן,
מיט האַק און פּאַק, וואָס דען? ס׳איז אַלץ דער איד,
צוליב דעם אידן איז זיין שדוך אָפּגעגאַנגען,
זיין מיידל האָט זיך אויסגעלאַכט פון אים;
געקאָנט זיין לייטן גלייך, אַ מאַן מיט מענער,
ניט דאַרפן אָנקומען צום אַלטן טייוול
און צוזען ווי דער איד וועט אַלץ פאַרשלינגען.
די שפּיצן באַקן האָבן זיך צעפלאַמט,
דאָס מויל האָט זיך פאַרפּרעסט — איין דינער שטריך —
די שאַרפע אויגלעך האָבן זיך פאַרשמאָלט,
געוואָרן שניידנדיק און רויט, פאַרלאָפן
מיט גיפטיק בלוט. צום אומגליק נאָך האָט דזשאָו

באַדאַרפט זיך וויצלען אויף אַ פאַלשן גאַנג
פון יונגן וואַלט...

און איידער מען האָט זיך געכאַפּט
האָט וואַלט זיך איינגעגעסן אין דעם אידן,
געהאַמערט אין זיין פּנים און אין האַרצן
מיט גרויסע אייזערנע און שווערע פויסטן,
געזעצט אין אים מיט פלינקע גראַבע שטיוול.
ניט אָפּגעלאָזט זיין קרבן און געהאַמערט,
געדיכט און דומפּ און שווער האָט אין דער לופט געקלונגען.
ס'האָט פּלוצים אויפגעהויבן זיך אַ גרויס געוואַלט,
דאָס גאַנצע הויז איז זיך צונויפגעלאָפן,
נאָר איידער מען האָט וואַלטן אָפּגעריסן
איז דזשאָו געלעגן שוין האַלב־טויט אויף דר'ערד,
דאָס פּנים — נישט מער צו דערקענען, שוואַרץ,
און אין די ווינקלען פונם צוקעדיקן מויל
האָט זיך פאַרמירט אַ ראָזלעך־ווייסער שטראָם
פון בלוט און שוים.

צו זיך איז ער שוין ניט געקומען:
דריי טעג איז ער געלעגן אין שפּיטאָל,
געשוועבט ביים גרעניץ פונם טויט און לעבן.
די גרעניץ איז געווען אַ ווייסלעך־ראָזער וואָלקן,
און קוקנדיק אין זיך — האָט ער געזען
זיין גאַנצן לעבן מאָדנע פרעמד און נאָענט,
האָט זיך געזען אַ קינד אין וויטן שטעטל,
זיין מאַמען אין דער לייכטער זומער־ראָזקייט
וואָס יאָגט זיך נאָך מיט שוועבנדיקע טריט
און דריקט צום האַרצן אים, און שעפּטשעט: יאָסעלע,
און ווייטער פינצטערניש, און ווידער ראָזקייט.
דער חדר, רבי, און חברים, און דער ים,
אַ ברייטער, כוואַליענדיקער, ראָזער ים,
אַ נייע וועלט, די נייע שטאָט, די בערג,

די גרויסע און צעשוואומענע און שווערע גויעטע.
אַ פּנימל אַ רויטס מיט ווייסע הערלעך
וואָס שפּילט זיך מיטן שוואַרצן הונט; דאַ־דאַ.
וואו האָט ער עס געזען? און דורך דער לאַנגער
און ראָזער שטילער אייביקייט, האָט ער
געהערט באַקאַנטע שטימען ווי דורך וועגט
פון גראָבן וואַסער: דאַכט זיך, ס'איז דער פעטער,
אָט דאַכט זיך רעדט די מומע, אָט זיין גויעטע.
נאָר ביסלעכווייז האָט זיך דאָס ראָזע ליכט
צו לעשן אָנגעהויבן: דער ראָזער וואָלקן
איז זיך צעשוואומען אין אומענדלעכקייט,
און קלאַנגען האָבן זיך געלאָשן אין קאָלירן.

... עס איז געווען אַ ווינטערדיקער גרויער פאַרנאַכט,
ווען מען האָט יאָסלען צו קבר ישראל געבראַכט.
עס איז געווען אַ מנין אידן. די מומע האָט געקלאָגט,
און דער פעטער האָט אויפן קבר קדיש געזאָגט;
און די דאָרפישע גויע, אויף דער האַנט דאָס קינד,
האָט געצלמט דעם קבר און געטענהט צום ווינט.

1921.

קענטאַקי

ואַכט זיך, ערגעץ וואו קלינגט נאָך אַ קייט,
און עס שמוצערט אַ בייטש אין דער לופט,
און אַ מענטש וואָיעט בייז ווי אַ הונט...

עמיץ שטשירעט די ציין אין זיין לייד,
אין זיין בליק בליצט פון שנאה דער רוף
און מיט וואַרימען בלוט טריפט זיין וואונד.

נאָר עס שימערט אַ ליכטיקע זון
אויף די בוימער באַגאָסן מיט צוועט,
אויף דער ריינער און ליכטיקער גאַס.

אויף די פּנימער שוואַרץ ווי טשוגון —
און דער וואַרימער דרום־ווינט גלעט
און דערטראָגט ניט קיין הויך פון דעם האַס...

1918.

דזשאָרדזש וואַשינגטאָן

א.

שבת־צו־נאַכט

אַז דזשאָרדזש נעמט אָפּ די וועכנטלעכע שכירות,
פאַרנעמט ער זיך צוריק צוערשט אין שטאַל,
געזעגענען זיך ביז מאָנטאג מיט די אייזלען.
עס גיט אַ שלאָג אויף אים מיט פרישן היי,
און מיט דער שאַרפער וואַרימקייט פון פערד.
די גרויסע שטאַל איז פול און פריילעך־לעבעדיק:
געוויס פאַרשטייען זיי, די קלוגע פערד,
אַז מאָרגן איז מען פריי פון בייטש און משא.
די ראָזע מיילער אַרבעטן געשמאַק,
די גרויסע געלע ציינער מאָלן האָבער,
די פייכטע נאָז־פליגל, זיי ציטערן און רויכן,
געקיצלט פון דעם שמעקעדיקן היי.
די אייזלען שטייען מיט די אָנגעשפיצטע אויערן,
די עקן שמייסן און די מיילער מאָלן;
און דזשאָרדזש פאַרפירט מיט זיי אַ לאַנגן שמועס,
טרייבט אָפּ אַ פרעמדן פערד פון זייער האָבער,
און גלעט די גראָבע קורצהאָריקע פעלן.

אין דרויסן זינגט זיך דזשאָרדזש פאַנאַנדער אויפן קול:
וייל, ערשטנס, איז ער תמיד אויפגעלייגט בטבע,
און, צווייטנס, איז עס שבת נאָך דער אַרבעט,
און, דריטנס, וואַרימט אים דאָס ביסל געלט,
הגם אויף קורצע יאָר. איז זינגט ער הויך,
פאַרגייט זיך אויפן העכסטן, פיינסטן שטייגער

אין קונציק־טרעלנדיקע נעגער־לידער,
מיט קנייטש און טראָפּ און דריידל און אַוואַיע.
אַ צוויי־דריי שוואַרצע קלייבן זיך אַרום,
אַ יונג הויבט אָן צו בלאָזן אויף אַ קעמל
און כאַפּט דעם ניגון איבער לעבעדיק —
און פּלוצים גייט דזשאַרדזש איבער אין אַ דזשיג.

דעם דזשיג פירט דזשאַרדזש אַזוי אַדורך: די ערד
הויבט אָן צו ברענען אונטער זיינע פיס.
דער גאַנצער דזשאַרדזש ווערט פּלוצים, אומגעריכט,
איין פייערדיקער קנויל פון נערוון־שטריק.
עס דאַכט זיך: דזשאַרדזש שטייט אויפן אָרט און פליט.
ווען ניט דאָס קלאַפּן פון די פיס אָן גרונט,
וואָלט מען געמיינט אַז דזשאַרדזש שוועבט אין דער לופטן
אויף אומזעבאַרע דראָטן אויפגעצויגן.
דאָס רעדל קלאַפּט אין גרויסע שוואַרצע הענט,
דער שוואַרצער כליניעט זיך און בלאָזט אין קעמל
און ס'דאַכט זיך, אַז ער פּלאַצט אַוועק פון אָנשטרענגונג.
און דזשאַרדזש האַלט נאָך צום טאַקט מיט הענט און פיס,
מיט יעדן גליד פון צאַפּלדיקן קערפּער.
דאָס רויטע מויל מיט גלייכע שורות ציין
איז ראָז און ווייס צעעפנט ביז די אויערן,
די גרויסע אויגן־ווייסלעך ווערן גרעסער
מיט רויטע אָדערלעך אַדורכגעצויגן.
זיין מאַט־קאָלירטער פּנים פון טשוגון
ווערט גלאַנציק, און דאָס רעדל אַרום אים
פּאַטשט פייערדיק מיט אַלע לעצטע כוחות,
און ברומט פאַר'דבקה'ט און מיט גרויס עקסטאַז:
הי־האַ, און הי־האַ־הי.

געענדיקט דזשיגן — דאַן פאַרנעמט זיך דזשאַרדזש
דורך אָפּגעלייגטע געסלעך צו דער שכונה,
וואו היברו־מאַוז טרייבט אָן געשעפט מיט אַלטוואַרג.

דאָס גייט ער אויסלייזן די זונטאָגדיקע בגדים,
וואָס ער האָט פאַרזעצט גאַנץ פינקטלעך יעדן מאָנטאָג.
ער ווייס פון אַלטער פּראַקטיק, אַז מען טאָר
צופיל ניט שפּילן זיך מיט געלט: ס'איז קיילעכדיק.
ער קריגט אַ וואַרימען קבלת־פּנים:
די קליינע הינערישע אויגלעך פון דעם מאָוז
זיי הויבן אָן אַרומטאַנצן ווי מייזלעך,
ס'פאַרשלאָפן פּנים ווערט אַלץ ליכטיקער,
און פון אַ קופּע אַלטוואַרג, צוגעפּוילטע שיך
זינגט מאָוז אַרויס: הללויה, שאָך!
(הללויה — פון האַלאָ, פון ניגער — שחור,
פון שחור — שאָך). דזשאָרדזש שמייכלט אויפגעלייגט,
און ציילט די טאָלערס מאָוזען אויף דער האַנט,
און מאָוז פאַרבינדט די זונטאָגדיקע בגדים,
באַגלייט פון טיר אַרויס דעם פיינעם שאָך
און ווינטשט אים צו אַ ברכה אויף דער פולער וואָך —
און דאָ ווערט דזשאָרדזש פאַרוואַנדלט אין אַ פּילגרים.

דאָס הייסט: ער גייט אַהיים צום ווייב, צו מעגי'ן.
נאָר, מעשה שטן, זיינען אויפן וועג פאַראַן
אַזוי פיל לוסטיקע, מחיהדיקע פּלעצער,
וואוהין אַריינצוגיין, אַז ס'דאַרף אַ מענטש
זיין שטאַרק ווי אייזן ניט צו שטרויכלען אויפן וועג.
פון יעדן צווייטן הויז, אויף יעדן ראָג,
שטראַלט אויס מיט ציענדיקע זיבן ליכטער
פון טירן רויט־פאַרהאַנגענע און פענצטער.
די באַנדזשאָ קלינגט און רופט, און גוטע ברידער,
פאַרוויקלט אין אַ בלויען וואָלקן רויך,
זיי זיצן ברייט צעלייגט אַרום די טישלעך
און לאָזן זיך לכבוד זונטאָג וואוילגיין,
מען שפּילט אין קאָרטן און מען וואַרפט אין ווערפלעך,
עס גייט די פּאַרע אויף פון ביר און בראַנפן
און ס'קיצלט מיט דעם ריח פון דער שטאָל.

דאָס שפּיל איז אייגנטלעך ניט אויף געווינען:
נאָר יענער, וואָס פאַרלירט דעם קאָן, באַדאַרף
מכבד זיין דעם עולם אויף דאָס ניי.
איז גייט עס רונד נאָך רונד, וואָס ווייניקער דאָס געלט,
אַלץ פריילעכער ווערט דזשאָרדזש און לוסטיקער.
דער קליינער שטערן גלאַנצט, די ווייסלעך בלאַנקען,
דאָס מויל פאַרמאַכט זיך ניט אויף איין מינוט,
די צונג איז לויז, און שטעכט זיך גוטמוטיק,
דאָס ביר איז קאַלט, דער בראַנפן צופּט און ברענט.
אַ שאָד נאָר וואָס די נאַכט פאַרשווינדט צו שנעל,
די גאַסן ווערן שטיל און אויסגעשטאָרבן,
און ווען עס שליסט זיך צו דער לעצטער שענק,
פאַרנעמט זיך דזשאָרדזש אַהיים, שוין אויף אַן אמת.

די „היים" שטייט ווייטלעך אָפּגערוקט פון שטאָט
צווישן נאָך אַזעלכע חורבות־היימען,
וואָס טוליען זיך צו אַלטע וויסטע שטאַלן.
די ווענטלעך זיינען קרום און דורכגעפוילט,
די פענצטער זיינען אין דער ערד פאַרוואַקסן,
דער דאַך איז לעכערדיק, און שפּעט אין האַרבסט,
ווען ס'הויבן אָן די רעגנס גיסן, טענה'ט מעגי,
אַז זי האָט מורא, ווען עס איז אַוועקצושווימען.
אויף דעם זאָגט דזשאָרדזש: ער האָט ניט אַזאַ מזל,
ער האָט נאָך ניט געזען אַן עלפאַנט שווימען
און ניט געהערט אַזוינס. נאָר אפשר, זאָגט ער,
איז זי אַ היפּאָפּאָטאַמוס, און די היפּאָ־קו
קאָן דוקא יאָ שווימען. זאָגט מעגי: ווען זי וואָלט
געווען אַ היפּאָ, וואָלט זי אַזאַ נעגער
פאַרשלונגען פריער און דערנאָך ארויסגעשפּיגן;
אַן אַנשטענדיקער היפּאָ, זאָגט זי, וואָלט זיין פליישׁ
אין מויל ניט נעמען. לאַכט דזשאָרדזש גוטמוטיק,
און מעגי טרייסלט מיטן שווערן גוף,
פאַרגייט זיך לאַכנדיק אין הויכן קוויטש.

דאָס פּנים גלאַנצט אין שוואַרץ, די ציינער בלאַנקן,
די אויגן בלינצלען ווייסנדיק און קוועלן,
די שווערע אוירינגלעך זיי קלינגען מיט;
עס טרייסלען זיך די דינע קרומע ווענט,
עס טרייסלען זיך די בענקלעך און דער טיש,
און ס'טוט דער דאַך דאָס זייניקע — ער רינט.

אַז דזשאָרדזש דערגייט דעם לאַנגן וועג אַהיים —
דערוויסט ער מעגין וואַרטנדיק אויף אים.
אַזאַ פאַרשאָלטן טבע האָט זי: שבת נאָכט
מוז זי אַפּריער וויסן פון אַ חשבון —
הגם זי ווייס פאָרויס דעם חשבון ביז אַ האָר.
זיין אָנקומען אין הויז קומט פאָר אַזוי:
ער עפנט פאָרזיכטיק די טיר און הערט זיך צו,
ער שטעקט אַריין דעם קאָפּ, און כאַפּט אים פלינק צוריק,
ווי ער וואָלט מורא האָבן, עפּעס האַרטס
זאָל אומגעריכטערהייט אין קאָפּ ניט פליען.
נאָר אַז דער שונא זיצט געמיטלעך אויפגעלייגט,
און גלעט די קאַץ, וואָס דרעמלט אין איר שויס,
די קינדער מיט די קעפּלעך קרויזן דראָט,
זיי כראָפּן פרידלעך פונם בעט אַרויס —
שטופּט דזשאָרדזש צוערשט אַריין דעם פּעקל בגדים,
דערנאָך באַוויזט ער זיך אין טיר אין פולער לענג.
די אויגן טאַנצן אומרואיק אין איטלעך ווינקל,
דאָס מויל איז אויפגעריסן אין אַ שמייכל —
און דאָ קומט פאָר אַזאַ מין דיאַלאָג:

מעגי:

גוט ב'אָוונט, ניגער, נו, געבראַכט די הויזן?

דזשאָרדזש:

(שוויגט און שמייכלט)

מעגי:

אודאי אָנגעבראַכט אין פּאַק פון אַלדאָס גוטס;
די פיינע, פּעטע הון, דאָס ביסל שנאַפּס,

די ווייב זאָל אויך הנאה האָבן, ניין, וואָס דען?
אַהאָ! איר דזשאָרדזש ווייס גוט מען קאָן קיין מיטאָג
פון זונטאָגדיקע הויזן אויך ניט קאָכן.
ווי קומט עס וואָס ער איז היינט אַזוי פרי?
דזשאָרדזש:
אַבי ער האָט געמיינט, ער האָט געהערט
די ערשטע הענער, קרייענדיק, און שוין.
מעגי:
ווען מאַסאַ לינקאָ'ן וואָלט אַהער געקומען,
וואָלט ער דעם ניגער אויפן מיטן מאַרק
אַרויסגעפירט, אים צוגעבונדן צו אַ סלופּ
און וואָלט זיין שוואַרצע פעל אַראָפּגעשונדן,
און זי וואָלט צוגעקוקט און זיך געפרייט.
דזשאָרדזש:
ביי לייטן, אַז אַ מאַן קומט שבת־נאַכט
אַהיים פון אַרבעטן, איז יום־טובדיק אין הויז:
דער טיש איז גרייט, די צוגעברוינטע הון
שווימט אום אין פעטס און גרינס און זיסע בולבעס,
די ווייב איז יום־טובדיק און גוט צום מאַן —
און דאָ ביי אים ברענט העל־פייער אין הויז.

און דאָ ווערט מעגי ווייכער, איינגעהאַלטענער,
און איידער זי האָט צייט זיך דורכצוריידן,
איז דזשאָרדזשי שוין אין בעסטן טיפסטן שלאָף.

ב.

אַ מיטוואָכיקע גאָטעסדינסט

אין קליינעם קירך־הויז, האַלב אין דר'ערד פאַרזונקען,
איז אָנגעגאַנגען הייס די גאָטעס־דינסט:
עס האָט געשוויצט דער נידריגער סופיט,
די שמוציקע, אין בלוי־געפאַרבטע ווענט,

און די קאַלירטע גלעזלעך אין די פענצטער.
די פלעמלעך פון די געז־רערן און ליכט,
זיי האָבן בלייך געצאַפּלט און געציטערט,
פאַרשוואומען אין געדיכטן הייסן נעבל.
עס האָט געשמעקט מיט שווייס, מיט בראָנפן, מיט פּאַרפיום,
מיט פערד, מיט הון, מיט פאַרבן און מיט ווייראַך.
די ברידער, מיט דעם ביז צום גרונט געשוירן האָר,
די רעק אַראָפּגעוואָרפן און צעפלאָמט;
און פון די שוועסטער האָט געטריפט דאָס פאַרב,
געשליינגלט זיך אין רויטע ריטשקעלעך,
געשטרייפט די פנימער און העלדזער אויסטערליש.
מען האָט געזונגען. מאַן און ווייב און קינד.
פון פליסינדיקן הייס־צעפלאָמטן נעבל
געבלאַנקט האָבן די רייען ווייסע ציין
אין רויטלעך מאַטע גאָמען איינגעפּאַסט.
די גרויסע אויגן האָבן ווילד געגלאָצט,
געראָלט זיך ליידנשאַפטלעך צו דעם באַלקן.
טשוגון און בראָנז און קופער האָבן זיך צעברענט
מיט הויכע באַק ביינער, עקשנותדיקע שטערנס,
און אין דעם ברייטן נידעריקן הויז
געפלייצט האָט הייס און קאָכיק דאָס געזאַנג:

גיט מיר דעם אַלטן אַמאָליקן גלויבן,
גיט מיר דעם אַלטן אַמאָליקן גלויבן —
עס איז גוט גענוג פאַר מיר.

עס איז גוט פאַר די קינדער ישראל,
עס איז גוט פאַר די קינדער ישראל —
און ס׳איז גוט גענוג פאַר מיר.

ס׳איז געווען גוט פאַר פּאָול און סיילאַס,
ס׳איז געווען גוט פאַר פּאָול און סיילאַס —
און איז גוט גענוג פאַר מיר.

װאָס איז גוט װען די װעלט איז אין פֿלאַמען,
װאָס איז גוט װען די װעלט איז אין פֿלאַמען —
און איז גוט גענוג פֿאַר מיר.

װאָס איז גוט אין די שעה פֿון דאַרבן,
װאָס איז גוט אין די שעה פֿון שטאַרבן —
און איז גוט גענוג פֿאַר מיר.

טאָ גיט מיר דעם אַלטן, אַמאָליקן גלויבן,
גיט מיר דעם אַלטן אַמאָליקן גלויבן —
עס איז גוט גענוג פֿאַר מיר.

דאָס ליד האָט מען געזונגען אין עקסטאַז,
װאָס װײַטער העכער, שטאַרקער, פֿלאַמיקער.
געענדיקט איינמאָל — אָנגעהויבן פֿון דאָס ניי,
מיט מערער פֿרישקייט און מיט מער התלהבות.
און זינגענדיק אַזוי איז מען אַרײַן אין טאַנץ:
די הייסע מאַסע זינגענדיקע פֿלייש
האָט אין איין גרויסן קנויל פֿון ליידנשאַפֿט
זיך אויסגעפֿלאָכטן און צונויפֿגעקלאַמערט,
און הענט אויף שולטער, ברוסט צו ברוסט געדריקט,
דער אָטעם גיריק אָפּגעהאַקט און שווער,
די אויגן פֿעסט צונויפֿגעפּרעסט אַנטציקט,
האַלב־וואַכנדיק, האַלב־שלומערדיק אין נעבל.
די אוירינגען און אַרמבענדער פֿון די ווייבער,
זיי האָבן שווער און רייצנדיק געקלונגען,
די רויטע ליפּן האָבן ברענענדיק געשמאַכט
און אויפֿגערעגט האָבן די נאָז־פֿליגל געציטערט,
דערנאָך האָט מען אַ צווייט געזאַנג פֿאַרצויגן,
אַ צווייט געזאַנג, אַ נאַגנדיקס און שטילס:

אָ, מרים, ניט באַדויער און ניט וויין,
אָ, מרים, ניט באַדויער און ניט וויין,

פרעה׳ס חיל איז דערטרונקען,
אָ, מרים, וויין ניט מער!

אָ, ווי איך באַגער צו זיין ווייט פון דאַנען,
שטיין אויף יענעם ברעג וואו משה איז געשטאַנען, —
פרעהס חיל איז דערטרונקען —
אָ, מרים, וויין ניט מער!

ווייט־ווייט דאָרטן זע איך ווי אין טרוים
מלאכים שוועבן אויפן קאַרשנבוים.
פרעהס חיל איז דערטרונקען —
אָ, מרים, וויין ניט מער!

און אַז עס איז געקומען צו די ווערטער:
„גראָבט מיין קבר מיט אַ רידל פון גאָלד,
„לאָזט מיך אַרונטער אויף קייטן פון גאָלד״ —
איז די באַגייסטערונג אַזוי געשטיגן,
אַז טרערן האָבן זיך געגאָסן פון די באַקן,
און מענטשן האָבן פריידיק אויפן קול געשלוכצט,
און מענטשן זיינען פון די פיס געפאַלן
געשלאָגן זיך אָן דיל, פאַרגלייזט די אויגן
מיט ווייסן שוים אַרום די שוואַרצע מייל׳ער,
געקלאַפּט זיך אין דער ברוסט מיט אַלע כוחות
און זיך פאַרגאַנגען אין אַ ברומיקן געזאַנג:

„גראָבט מיין קבר מיט א רידל פון גאָלד,
לאָזט מיך אַרונטער אויף קייטן פון גאָלד —
פרעהס חיל איז דערטרונקען —
אָ, מרים, וויין ניט מער!״

ג.

טאָמאַס

װען ברודער דזשאָרדזש און שװעסטער מעגי האָבן
צוריק דערכאַפּט דעם אָטעם אויף דער לופט —
איז זײַנען זײ צוערשט געגאַנגען שטיל און פרום.
דער הימל איז געװעזן טיף און אויסגעשטערנט,
דאָס װינטל פון סוף זומער האָט געגלעט,
די בלעטער־בוימער האָבן צװישן זיך גערעדט,
און גרילן האָבן האָפּערדיק געקלאַפּט.
געװיס װאָלט דזשאָרדזשן גוט געטאָן אַ גלעזל ביר,
אויף זײַן פאַרשרפּהט און פאַרטריקנט גומען;
װען מעגי איז ניטאָ — װאָלט ער געװיס
אַרײַנגעכאַפּט זיך אין אַן אָפּן שענקל.
נאָר גײ און העלף זיך — אַז דאָס גײט און פרײַכט,
און הײנגט זיך אויף זײַן האַנט, און פײַפט און סאָפּעט.
אַן עכטער לאַקאָמאָטיװ — טראַכט זיך דזשאָרדזש.
און דאָ װערט פול זײַן האַרץ מיט גרויס פאַרדרוס.
עס קומט אים ברודער טאָמאַס אויפן זין
אַ גלאַנציקער, אַ שמעקעדיקער אויסגעפּוצט
מיט גרויסע רויטע שטרײַפן אויפן העמד.
און ער דערפילט, עס שלאָגט אים צו חלשות.
ער שפּײַט זיך גיפטיק אויס, און הויבט אָן ברומען,
צוערשט פאַר זיך, דערנאָך אַביסל העכער,
אַזוי אַרום מיט װײַטע הינטערװעגלעך.
אַשטײגער, פרעגט ער תמימותדיק, נאָך װאָס
באַדאַרף מען אין דער קירך אַזעלכע מענטשן,
װאָס האָבן קײן רעליגיע ניט אין האַרצן?
למשל, זאָגט ער, נעם דעם ברודער טאָמאַס:
דער ניגער קומט אין קירך אַרײַן, ניט דאַװנען,
ער קומט אַראָפּפירן פון װעג די װײַבער.

דאָס גייט אום שלינג־און־שלאַנג, און וויל ניט אַרבעטן,
אין קעסט אויף פרעמדע מענערס האַרעוואַניע.
דעם ניגער, זאָגט ער, דאַרף מען נויטיק לינטשן.
למאי, זאָגט ער, האָט ניט דער ניגער חתונה,
און נעמט זיך ניט אַן אייגן ווייב פאַר זיך?
ער וואָלט פאַרשפאַרט צו גלאָצן זיינע בולבעס,
און קנייפּן פרעמדע ווייבער אין דער קירך.
אים נאַרט מען ניט, ער זעט.

זאָגט מעגי גלייכגילטיק:
אַז, ערשטנס, האָט איר טאָמאָס ניט געקניפּן,
איר קנייפּט מען ניט אין קירך, זי קומט דאָרט דאַוונען.
נאָר אויב איר ניגער זעט אַזעלכע זאַכן,
איז דאָס אַליין אַן אויסגעפּרובטער סימן,
אַז ער אַליין האָט אויך ניט קיין רעליגיע.
אַ מענטש, זאָגט זי, וואָס קומט אין קירך צום דאַוונען
דאַרף קוקן אינם בוך אַריין, און ניט
אין פרעמדע הענט. דאָ ווערט שוין דזשאָרדזש ברוגז:
רעליגיע היינט, זאָגט ער, רעליגיע מאָרגן,
מעג טאָמאָס זיין אַ צדיק ווי סיינט דזשאָן,
נאָר אויב דער ניגער וועט אַריבערגיין זיין שוועל
ווען ער, דזשאָרדזש וואַשינגטאָן, איז אין דער היים ניטאָ —
וועט ער אים איבערברעכןביידע פיס;
די הענט, זאָגט ער, וועט ער אים לאָזן גאַנץ,
כדי דער זון פון שוואַרצן הונט זאָל האָבן
מיט וואָס צו שפּילן אויפן פידעלע אין מאַרק.
פאַר פרעה׳ס פעטע קו — דאָס מיינט ער מעגין —
וועט זיין געננוג די לאַנגע ווייכע בייטש;
אַזוי ווי עס איז גוט פאַר זיינע אייזלען
וועט עס אודאי זיין אויך גוט פאַר איר.

נאָר טאָמאָס האָט זיך ווינציק וואָס געשראָקן:
ער האָט זיך שטאַרק פאַרלאָזט אויף זיינע פיס,

ער האָט געגלויבט, זיי וועלן אים בשלום
אַרויסטראָגן פון יעטווידער געפאַר.
קלאַפּט דזשאָרדזש אין פאָדער־טיר, איז דאָ אַ הינטער־טיר,
אַ פּאַרקאַן איז געמאַכט אויף דעם צו שפּרינגען.
פּאַראיבל האָבן איז ניטאָ אויף וואָס —
אַ מאָלע וואָס אַ מענטש רעדט אויס פון הייסן בלוט?
קיין בעלן אויף צו אַרבעטן איז טאָמאָס ניט.
פּאַרקערט: אַ מענטש, זאָגט ער, איז ניט קיין אייזל,
נאָר אויב אַ ניגער גלוסט זיך דוקא גיין אין שפּאַן,
טאָ זאָל אים וואויל באַקומען. אים, זאָגט ער,
איז ניחא אָפּצוקומען ווי עס גייט.
איז וואו נאָר עס איז דאָ אַ מאַן וואָס אַרבעט,
היינגט טאָמאָס דאָרט און הויערט אַרום ווייב,
און דוקא ווען דער מאַן איז אין דערהיים ניטאָ.
היינט מעגי, מאָרגן פּעגי — און ווער נישט?
ביי זיי איז טאָמאָס גאָר אַן אָנגעלייגטער גאַסט:
ווייל, ערשטנס, איז דער טאָם אַ יונג מיט ביינער,
איז פּעפּערדיק און וויצלדיק און שאַרף,
און נעמט ער נאָכמאַכן די שכנים פון אַרום,
אַ שטייגער, ווי צוויי ניגערס קריגן זיך אין שענק,
ווי דזשאָרדזש טרייבט אַן און שמועסט מיט די אייזלען,
צי ווי דער רעווערענד קלאַפּט זיין בויך אין קירך —
איז שטייען זיי פאַר אייך ווי לעבעדיק,
ווי איר אַליין וואָלט דאָרט געווען און צוגעזען.
דערצו האָט טאָמאָס גאָר אַן אַנדער מעלה:
ער האָט אייך ליב צו צאָלן פאַר א טובה,
און יענע הויז וואו ער איז איינגייער,
איז פול מיט אַלע גוטע זאַכן, ווי אַן אויג.
אַז טאָמאָס לאָזט זיך אויס דער שטאָט שפּאַצירן,
פאַרגעסט ער ניט זיין זעקל מיטצונעמען,
און וואו ער ציט אַדורך, שפּאַצירנדיק, וועט שוין
קיין גראָז ניט וואַקסן. שטייט אַן עפּל־בוים
צו נאָענט צום פּאַרקן, פּוילט זיך טאָמאָס ניט

דעם בוים אַ טרייסל טאָן, דאָס נעמלעכע
מיט באַרן, אַפריקאַזן און מיט ווײַנשל,
ער גראָבט אָן, מעשה באַלעבאָס, די פיינע בולבעס,
אַ בוריק און אַ ציבעלע, אַ קעפּל קרויט:
אַ הון, אַן ענטל, אַז זי האָט פאַרבלאָנדזשעט,
געפינט איר רו ביי טאָמאָסן אין זאַק.
אַזוי אַ גייט אים. טאָמאָס ווינצלט זיך,
אַז ווערדליק נאָך דער שפע פון קענטאָקי
קען ער מפרנס זיין אַ צענדליק ווייבער,
און ניט נאָר איינע.

דזשאָרדזש אָבער, איז ניט נתפעל,
פון טאָמאָסן און זיינע זיבן מעלות.
ער האָט זיך איינגעעקשנט ווי אַן אייזל:
ער וויל ניט טאָמאָסן ביי זיך אין הויז,
און וויל ניט זיינע טובות, און דאָס גאָר.
ווי ער דרינגט איז דער ניגער נאָר אַ פייגלינג:
אַ קונץ, זאָגט ער, אַ מענטש האָט פלינקע פיס,
איז דאָך אַ האָז נאָך פלינקער פון דעם ניגער.
למאי, זאָגט ער, וואָס שטעלט ער זיך ניט אָפּ
און וויל ניט אויסהערן זיין אַרגומענט —
און טאַקע איינמאָל וויסן וואו מען האַלט?
האָט טאָמאָס געשיקט זאָגן: ס'איז ניט נויטיק,
ער ווייס אַליין, זאָגט ער, אַוואו ער האַלט,
און אַרגומענטן וויל ער ניט פאַרפירן
מיט איינעם וואָס איז אים אַ נאָנטער מענטש.
און מעגי זאָגט: דער ניגער קריכט אויף גלייכע ווענט.
דאָס שפּרינגט ער אויס דער שוואַרצער הויט פון וואוילטיק.
דעם ניגער דאַרף מען שמייסן מיט דער בייטש
ביז ס'וועלן אים די נאַרישקייט אַרויס פון קאָפּ.

ד.

„טהענקסגיווינג"

דעם גאַנצן טאָג האָט ווי פון אַ זיפּ געשאָטן
אַ קלײנער און פאַרביסענער און קאַלטער רעגן
פון נידעריקן מוטנע־גרויען הימל.
דער ברוק און אַספאַלט האָבן זיך באַגלאָזט,
און דזשאָרדזש שווערע אײזלען און געשפּאַן,
זײ האָבן מער געגליטשט זיך ווי געגאַנגען.
די בײזע נעץ האָט זיך אין בײן פאַרקליבן.
דער ווינט האָט בײז געשמיסן אין זײן פּנים,
די בײטש איז נאָס געווען און קאַלט געפרוירן
און האָט געגליטשט זיך ווי אַ שלאַנג פון האַנט.

דערפאַר, אַז דזשאָרדזש איז נאָך דעם שווערן טאָג
אַרײנגעפאַלן אַ דערפרוירענער אין הויז —
איז ער פאַרגאַפט געבליבן אויפן שוועל.
דער קוילן־אויוון האָט געברענט צעברענט:
אײן גרויסע רויטע פײערדיקע קויל.
דאָס שטיבל איז געשטאַנען אין אַ נעבל —
עס האָבן זיך בײ אים די נאָזפליגל צעשפּילט
פון שאַרפע הײסע ריחות פון געבראָטנס.
ס'איז גאָר צוערשט פאַר אים אַרוסגעשוואומען
דער טיש געדעקט מיט אַ געפּרעסטן טישטוך
באַלאָדן און באַשמעקט מיט אַלדאָס גוטס:
דער פײנער אינדיק האָט אַרויסגעשמעקט
און האָט אַרויסגעלויכטן גאָלדיק־ברוין
מיט קלאָרע טראָפּן פעטס אַזוי ווי פּערל;
און האָזן, פונקט ווי לעבעדיק, מיט אַלע גלידער,
זײ זײנען ווי פאַרגליווערט שפּרינגענדיק
געבליבן שטעקן צווישן ברוינע בולבעס

און כל־המינים לעבעדיקע גרינסן.
די זויער־זיסע זאַפט פון זשוראַווינעס
האָט אים זיין מויל געמאַכט צו וואַסערן.
און ס׳האָבן פון געפּלאָכטן קאָרב געלויכטן
די רויטע גרויסע עפּל און אָראַנזשן
און קילע ריחות אין דער היץ פאַרשפּרייט.
און אויף דער ערד, פון טיפן קובל פונם גרעט,
מיט העלדזער אויסגעשטרעקט, שערענגעסווייז,
אַזוי ווי זעלנער, האָבן פלעשער ביר
אַרויסגעקוקט פון אָנגעבראָקטן אייז.

נאָר איידער דזשאָרדזש איז נאָך צו זיך געקומען
האָט עפּעס אים אַ זעץ געטאָן אין האַרצן,
אַז ער איז שטיין געבליבן אַ פאַרצאַפּלטער:
אויף דעם טאָפּטשאַן,ביים ריין געדעקטן טיש,
דאָרט האָט דאָס קליינוואַרג מיט צעבליצטע אויגן,
מיט פליענדיקע דראַטעגקרויזטע קעפּלעך,
זיך מיט דעם אָנקל טאָמאַסן געשפּילט.
דער ניגער זיצט זיך אויסגעפּוצט און שמעקט,
ווי ניט אים מיינט מען עס, און ראָלט די ווייסלעך.
איז דזשאָרדזש אַזש אָפּגעשפּרונגען אויף צוריק:
מען וועט אים, טראַכט ער, אָפּטאָן דאָ אַ שפּיצל,
נאָר דאָ איז מעגי ווי אַ שיף אַרויסגעשוואומען,
פאַרפלאַמט און גלאַנציק, שמייכלענדיק אָפּער
אויף אַלע ציין און רויטלעך ווייסע אויגן:
אַז ברודער טאָמאַס האָט באַוויזן פיינקייט,
האָט אָנגעבראַכט אין שטוב פון אַלדאָס גוטס —
האָט זי זיך דורכגעטראַכט: ס׳איז מער ניט רעכט
ער זאָל פון אַלעם דעם שוין אויך געניסן.
און סתם וואָס איז עס פאַר אַ גאַנג זיך בלאָזן?
אַ מענטש איז ניט קיין אינדיק, ס׳איז שוין צייט
זיך איבערבעטן.

דאָ האָט טאַמאַס זיך צערעדט:
ער ווייס ניט, זאָגט ער, וואָס און ווייס ניט ווען,
פאַר וואָס מען זאָל זיך קריגן צווישן ברידער.
מסתמא, זאָגט ער, האָט ער געַנוג שונאים,
און מאַלע וואָס די בייזע צינגער ריידן,
ווי ס'שטייט געשריבן אינם הייליקן בוך:
„צווייִשאַרפיק שווערד איז זייער צונג". ער האָט
שוין לאַנג, זאָגט ער, געוואָלט צו'ן אים אַריינגיין,
אים עפענען די אויגן, דזשאָרדזש זאָל זען,
אַז ער איז אים אַ פריינט. און וואָס איז שייך,
די אַלע פיינע זאַכן אויפן טיש,
זאָל מעגי אים צוליב טאָן, און דערפון
קיין גרויסן וועזן מאַכן, ס'איז ניט ווערט
דאָס צו דערמאָנען גאָר, ער איז ניט אויסן געלט,
און צווייטנס, קריגט ער עס בחצי חנם,
און טאַקע צוליב דעם האָט ער געבראַכט
דעם גוטן ווייסן טרונק „לבנה-שיין"
מען זאָל גוטברודערשאַפט מיט דעם באַנעצן
און זאָל זיין שלום אויף דער וועלט.

האָט דזשאָרדזש געטראַכט:
דער ניגער חנפהט זיך צו מיר צו שטאַרק,
און מאַכט זיך ווי געפּגרט, וויל מיך נאַרן.
דערווייל אָבער בין איך דאָ באַלעבאָס...
נאָר איידער וואָס און ווען באַדאַרף מען עסן.
האָט מען זיך צוגעזעצט צום פיינעם טיש,
צוערשט האָט מען געמאַכט דעם גוטן שנאַפּס,
זיך צוגעקלונגען, צוגעפּאַטשט די ליפּן,
דערנאָך האָט מען גענומען זיך צום רייבן:
דאָס גאַנצע הייסע הייזל האָט געקלונגען
פון טעלער און פון מעסער און פון ציינער,
די אָפּגעלעקטע ביינער זיינען צו דער קאַץ
אויף דר'ערד געפלויגן; גרויסע טראָפּנס שוויס

געשטאַנען זײַנען אױף די קאַרקן און די שטערנס;
און פֿנימער האָבן געגלאַנצט װי אָפּגעפּוצט.
דעם ערשטן הונגער אײַנגעשטילט, האָט מען דאָס אַלץ
אַראָפּגעשװײנקט מיט שױמיק־קאַלטן ביר,
דערנאָך זיך װידער צוגעקלונגען מיטן שנאַפּס,
און װידער זיך גענומען צו דעם עסן,
און דאָ איז דזשאָרדזש געװאָרן האַרציקער,
און טאָמאַס האָט גענומען אױסגיסן פֿאַר אים
זײַן אָנגעװײטיקט האַרץ. ער װײס, זאָגט ער,
עס איז קײן תּכלית ניט אַזױ צו לעבן,
אַ הונט אַפֿילו האָט אַ שטיקל הײם,
און ער, אַ, שלעפּט זיך אום אַ נע־ונדניק
און האָט קײן דאַך ניט איבער זיך. װי לאַנג,
איז דאָס דער שיעור, פֿרעגט ער, אַזױ זיך פּלאָגן?
צי אפֿשר װײס ער, דזשאָרדזש, פֿאַר אים אַ מײדל,
אַ שטילס, אַ גוטס, געלט שפּילט בײַ אים קײן יחוס,
דער עיקר איז בײַ אים אַ שטילע הײם,
װאו ער זאָל זונטיק זיצן בײַ זײַן פֿײַער,
און לײענען דאָס הײליק װאָרט פֿון ביבל.
און דאָ לאָזט טאָמאַס שטיל דעם קאָפּ אַרונטער,
און גיסט מיט גרױסע טרערן, װי אַ ביבער.

דאָס קלײנװאָרג איז דערװײַל צעפּאַלן אײנציקװײַז,
פֿאַרשלאָפֿן זיך דערשלעפּט צו זײער װינקל;
אין דרױסן האָט געװײנט דער נאַסער װינט,
געפּױקט מיט בריזגעס צוגעפּרירטן רעגן
אין דאַך אַרײַן און אין די קלײנע שײַבלעך.
דער אױװן האָט געברענט, און ס'האָט דער בלױער רױך
פֿון שטאַרקע שמעקעדיקע פּײַפּס געקרױזט זיך,
געװעלבט זיך שװימענדיק אַרום סופּיט.
מען האָט געקושט זיך, און געטרײסט זיך, און געװײנט
און באַלד זאַרױף צעגאַנגען פֿאַר געלעכטער.
דערנאָך האָט מען געזונגען מיטן פֿולן מױל:

צוערשט די פייערלעכע לידער פון דער קירך,
פון גיהנום און גן־עדן און מלאכים,
פון הייליקן סיינט פיטער, וועלכער שטייט
ביים שוועל פון הימל מיט אַ בלאַנקער שווערד
און לאָזט די פריצים אין די ווייכע וויג־שטולן
אַהין ניט צוקומען. דערנאָך האָט מען
געזונגען זיסע, לאַנג צעצויגענע נגונים
פון אומגליקלעכער ליבע און פון ניגער־ווי.
דאָס ליד פון דער געליבטער וואָס באַקלאָגט
דעם פרי־געלינטשטן „איזי בריזי דזשאָן".
און דאָס באַרימט און קאָמיש־לוסטיק ליד
„פון פערד און פון פליג און די צוויי קליינע מייז,
וואָס זיצן אין ווינקל און שפּילן אין דאַיס".
און צווישן איין געזאַנג און ביז דעם צווייטן
האָט מען זיך צוגעוואונטשן און געטרונקען.
די פּנימער האָבן געברענט ווי פייער,
די אויגן האָבן ווילד און הייס צעשפּילט זיך,
געגליט ווי הייסע לעבדיקע קוילן.

און ווען דער לאָמפּ צום סוף איז אויסגעגאַנגען,
און ס'האָט זיך איינגעשטילט דאָס גרויס געשריי —
האָט בלויז דער הייסער אויוון רויט געשיפּעט,
געוואָרפן רויטע שטיקער אויף די ווענט
און אויף קורטשאַווע שוואַרצע שאָטנקעפּ.
עס האָט די שטוב געקרעכצט מיט הייסע קלאַנגען,
מיט לעכצנדיקע שאָרכן און געברום.
און שאָטנס האָבן ווי אין פיבער זיך געוואָרפן,
פאַרכאַפּט אין ברומיקן און רויטן נעבל.
און אין די פענצטער האָט געקוקט די נאַכט:
געקלאַפּט מיט רעגן־פינגער אין די שויבן,
געפייפט מיט הילכיק־קוויטשנדיקע ווינטן,
און האָט דעם רויטן נעבל איינגעשלעפערט.

דעצעמבער, 1920.

דאָס זיידן העמד

דאָס זיידן העמד

האָט טאָם געהאַט אַ העמד פון שווערן זייד —
האָבן אים געמאָגט מקנא זיין אי גאָט אי לייט.
האָט דאָס דער רויטער שטרייף געבלענדט דאָס אויג,
געדיכט און רייך האָט עס געשטראַלט מיט יעדן בויג.
איז ווען ער טוט אַרייַנקומען אין קירך אַ נאַכט —
האָט ער ניט איינעמס פרעמדנס ווייב געבראַכט
צו זינדיקע מחשבות אין גאָטס הויז.
נאָר טאָמאַס האָט זיך ניט געמאַכט דערויס,
ער פלעגט, ווי אומגערן, צעשפּיליען זיך דעם ראָק,
אַז ס׳זאָל דער זייד נאָך מערער טאָן אַ שלאָג.
די מאַנען פלעגן קרימען זיך, און קוקן בייז,
די בלוטן פלעגן זיך צעשפּילן הייס,
און ווינטשן טאָמען ברעכן רוק און, לענד
צוזאַמען מיט דער פיינער בליצנדיקער העמד.

איז טאָמאַס איינמאָל, אין אַ בייזער שעה, אַרויס
און האָט פאַרזעצט דאָס העמד ביי היברו־מאָוז.
איין וואָך, אַ צווייטע, און אַ דריטע איז אַוועק —
און ס׳הייגט דאָס העמד פאַריתומט אויפן טשוועק.
שוין לאַנג פאַרשפּעטיקט און פאַרלאָפן דער טערמין —
און ס׳הייגט דער עסק, ניט אַהער און ניט אַהין,
דאָס העמד איז זיך געהאַנגען עלנט און אַליין.
האָט מאָוז גענומען שילטן טאָמאַסעס געביין:
דער נעגער איז ווי אויסגערונען פון דער ערד,
פאַרטרונקען ס׳געלד, און ניט מען זעט, און ניט מען הערט,
ביז איינמאָל האָט זיך דזשאָרדזש אין קראָם אַרייַנגעכאַפּט:

געשמקט אָהער, געשמעקט אַהין, באַטאַפּט,
דערקענט דעם נעגערס העמד, און האָט זיך אַזש צעשײַנט —
װעט אײנס פאַר אַלעמאָל זיך אָפּרעכענען הײַנט.
ס'װעט זײַן מיט װאָס זיך אױסצורימען פאַרן װײַב,
און געבן טאַמאַסן אין בײַן אַ גוטן רײַב.
געמאַכט זיך כלומרשט גלײַכגילטיק, גערעדט
פון פּוסטע זאַכן, אָפּגעלאַכט, געשפּעט,
געקאַטשעט זיך מיט האַרץ פון זײַנע קלוגע רײד,
און פּלוצים אָנגעכאַפּט דעם מאָוז גאַר אומגעריכטערהײט,
װען יענער האָט געמײנט, ער דולט אומזיסט דעם קאָפּ,
באַטאַפּט דאָס העמד מיט בטול, פון אױבן אַראָפּ:
אַ שטײגער, װיפיל איז די שמאַטע װערט?
און װי נאָר דזשאָרדזש האָט פון דעם פרײַז געהערט
האָט ער, צו מאָוזעס איבערראַשונג, ניט געקלערט,
זיך ניט געדונגען, און באַצאָלט גלײַך אױפן שטעל.
איז מאָוז געבליבן שטאַרק פאַרחידושט: װאָס אין העל,
איז מיטן נעגער הײַנט בײַנאַכט דער מער?
צי האָט ער ניט געלאַטכנט עפּעס מער?

דערװײַל האָט גאָט געהאָלפן טאַמאַס שאַך —
איז אױפגעריכט געװאָרן אױף דער נײַער װאָך.
איז װי ער האָט דאָס ביסל מינץ דערטאַפּט
האָט ער צו מאָוזן זיך אַראָפּגעכאַפּט
צו אױסלײזן דאָס גוטע המעד. איז טאָם
מיט גרױס אָפּלאָמב ארײַן אין מאָוזעס קראָם
און אײדער מאָוז האָט נאָך געעפנט ס'מויל
איז טאָמאַס שױן געשפּרונגען װי אַ גומי־קנױל.
געדזשיגט אַהער, געדזשיגט אַהין, אַ ליד געברומט:
„דער גרױסער טאָג דערנענטערט זיך, ער קומט, ער קומט.
„אַט רײַט ער אױף אַ װאָלקן, און דער װאָלקן איז רױט,
„דעם צדיק ברענגט ער לעבן, און דעם רשע טױט —
„דער גרױסער טאָג דערנענטערט זיך, ער קומט, ער קומט".
האָט מאָוז געטראַכט: אַ שמחה אױפן שאַך!

עס וועט אים כאַפּן שוין דער גרויסער בראָך.
דערווייל איז טאָם ניט איינגעשטאַנען אויף אָן אָרט.
אָט, דאַכט זיך, איז ער דאָ, אָט איז ער דאָרט.
ער טאַנצט אַרום איבערן קראָם, דער יונג,
און ס׳ציטערן די ווענט פון זונג און שפּרונג.
דער שאַך פּאַראויס, און הינטן לויפט דער מאָוז
דערציילט דעם אמת פונם האַרץ אַרויס;
די מעשה איז אַ קורצע — שיין און פיין:
די מאָל האָט זיך פאַרקליבן אין דעם העמד אַריין
און אָנגעמאַכט אַ חורבן, לאָך אויף לאָך —
(און פלינק אַריינגעפלאָכטן: אַזוי לעבסטו, שאַך!)
צום גליק, האָט ער זיך, מאָוז, אין צייט געכאַפּט
און האָט אַ קונה פאַר דעם העמד דערטאַפּט.
דאָ האָט זיך טאָמאַס ראַפּטאָם אָפּגעשטעלט,
ווי ס׳וואָלט אים אָטעם פּלוצים אויסגעפעלט.
מען האָט געזען בחוש: זיין הויט ווערט בלייך,
איין פוס, פון דזשיג, פאַרגליווערט אין דער הויך.
און דאָ האָט מאָוז אַביסל אים געטרייסט,
אַביסל אים געמוסרט: אָט וואָס הייסט,
אַ ניט געזעצטער מענטש, אַ מענטש וואָס נעמט,
פאַרזעצט אַ זיידענע אַ גוטע העמד,
און ניט מען הערט און ניט מען זעט פון אים צומאָל —
נאָר וואָס איז דאָ צו מאַכן? מאָל איז מאָל.

דעם זעלבן אָוונט, מיט געבראָכענעם געמיט,
איז טאָם אין קירך געזעסן מאָט און מיד.
דאָס מאָל פאַרשפּיליעט שוין אויף אַלע קנעפּ,
די ברידער זיינען זיך געזעסן מיט געבויגענע קעפּ,
דער גלח האָט געצויגן מאָנאָטאָן און לאַנג,
און טאָמען איז געוועזן נודנע־באַנג.
אין האַרצן האָט גענאָגט דאָרט און געקלעמט,
און פונם זין איז ניט אַרויס דאָס העמד.
האָט טאָמאָס ניט געקוקט אַהין, און ניט אַהער,

די אויגן אינם בוך פֿאַרלאָפֿן מיט אַ טרער.
נאָר ווען מען האָט זיך אויפֿגעשטעלט אַהיים צו גיין —
האָט ער דערזען ווי דזשאָרדזש שטשירעט מיט די ציין,
און ס'האָט אַ שלאָג געטאָן דער רויטער פּאָס.
איז טאָם געוואָרן ווי פֿאַרצאַפּלט בלוי און בלאָס,
נאָר איידער וואָס, איז שוין פֿון דזשאָרדזשן ניט געוואָרן
און טאָמאָס איז געבליבן איינזאַם מיט זיין צאָרן.
ערשט דאָ האָט ער דערגראָבן זיך צום סוד:
אַז ניגער דזשאָרדזש האָט אים געפֿירט אין באָד.

איז ער אַוועק אין שיינק מיט זיין פֿאַרביטערט האַרץ —
איז מרה־שחורהדיק געווען די וועלט, און שוואַרץ.
די ברידער האָבן טאָמאָסן אַזש ניט דערקענט —
אַזוי רחמנותדיק און נעבעכדיק פֿאַרקלעמט.
האָט עס גענומען ניט איין איינציק גוטן טרונק
אַריינצוזעצן שאַרפֿן פֿעפֿער אין דעם יונג.
די מרה־שחורה צו אַרויסטרייבן פֿון זיך
און ווידער זען די וועלט אין ראָזן ליכט.
ערשט דאַן האָט זיך זיין מויל געעפֿנט פֿון דאָס ניי,
האָט אָפּגעכאַפּט דעם אָטעם, און דערשפּירט זיך פֿריי.
האָט ער זיך ברייטלעך, פֿייערלעך צעפֿלאַמט
אויף מענטשנס אומגערעכטיקייט וואָס ברענט און סמט,
אויף מענטשנס פֿאַלשקייט און געמיינהייט, אייגננוץ
וואָס צאָלן אָפּ מיט שטיינער אַנשטאָט גוטס.
און באַלד דאַרויף, און גאַרנישט לאַנג געטראַכט
אַריבער צו אַ פֿעפֿערדיקן וויץ, געלאַכט,
געחוזקט פֿונם גלח, אין די קני געפּאַטשט,
דער עולם האָט פֿון לאַכן שיעור געפּלאַצט.
געקלונגען מיטן לעצטן זילבער אין די הענט —
דעם פּרייז פֿאַר דעם אין רויט־געשטרייפֿטן העמד.

און שפּעטער, ווען דער שיינק האָט זיך פֿאַרמאַכט
האָט טאָמאָס זיך געשלעפּט אין שוואַרצער נאַכט.

די ערד האָט זיך געוויגט ווי וואַסער פאַרן ווינט,
און טאַמאַס האָט געפירט מלחמות מיט די הינט.
געגאַנגען וואַקלדיק, געפאַלן פון די פיס,
זיך אויסגעהיט פון גריבער, ווי עס איז.
געגאַנגען און געזונגען, געגאַנגען און געברומט:
„דער גרויסער טאָג דערנענטערט זיך, ער קומט, ער קומט,
„אָט רייט ער אויף אַ וואָלקן, און דער וואָלקן איז רויט,
„דעם צדיק ברייגנט ער לעבן, און דעם רשע טויט".

מאַי, 1921.

דער סוף פון טאָמאַסן

(פראַגמענטן)

1

הונגער

דער הונגער האָט אים אָנגעהויבן בייסן —
צוערשט געפּלאָגט פון מורא און חרטה,
האָט טאָמאָס ניט געוואָגט זיך צו באַוועגן,
געלעגן מיטן קאָפּ אין בויך צונויפגעקנייטשט,
פאַרשאַרט מיט טויטע בלעטער און מיט צווייגן:
די שאַרפע אויערן געשפּיצט ווי ביי אַ הונט,
געציטערט ביי דעם קלענסטן שאָרך פון וואַלד.
נאָר וואָס אַמאָל האָט זיך געשטאַרקט דער הונגער,
און טאָמאָסן געטריבן פון באַהעלטעניש.
דער שוואַרצער קאָפּ מיט קורצגעשוירן האָר,
האָט אָנגעהויבן אָפּטער זיך אַרויסשטעקן
פון געלבלעך־גרינלעך שאַרכנדיקער דעק,
די אויגן זיינען שוין געווען ניט ראָז,
נאָר בלוטיק־רויט, געקראָכן פונם קאָפּ.
דאָס פּנים קרום, ניט גלאַנציק שוואַרץ, נאָר גרוי,
מיט בלאַנקע ווייסע שטעכעדיקע ציין —
האָט אויסגעזען דער קאָפּ ווי פון אַ חיה,
אַ חיה פון אַן אומבאַקאַנטן מין.

צום גליק זיינען געשטאַנען לינדע טעג,
ווי ס'גיט זיך איין אַמאָל אין מיטן ווינטער;
עס האָט זיך וואַר־ניט־וואו געווייסט דער שניי,
און ס'האָט אַ ווינטערדיקע מילדע זון
געוואַרעמט דורך די טעג די הוילע בוימער,

די טויטע דאַרע צווייגן אויפֿן גרונט,
און טאָמאַסעס באַהעלטעניש אין גראָבן.
עס זיינען וועווערקעס אַרומגעשפּרונגען,
זיך אָפּגעשטעלט צו קוקן אויפֿן קאָפּ —
נאָר צוגיין נאָענט צו טאָמאַסן — דאָס ניט.
ביי גוטע פֿרייע אומשטענדן — וואָלט טאָמאָס
געמאַכט זיי טאַנצן אויף די פּלייצעס זיינע —
נאָר דאָ, ווי אויף להכעיס, ניט פֿון פּלעק.
ער האָט פּרובירט זיי מאַניען מיט די הענט,
גערופֿן זיי מיט אַ פֿאַרשטיקטן קול,
געשמוצערט מיט די ליפּן, נאָר די וועווערקעס
זיי האָבן זיך דאָס מאָל פֿאַר אים געהיט.
קען זיין, ס'האָט זיי געשראָקן פֿאַרן קאָפּ אָן קערפּער,
קען זיין, פֿון אומנאַטירלעך הייזעריקן קול,
פֿון מערדערישן גלאַנץ פֿון זיינע אויגן —
נאָר ווי עס זאָל ניט זיין — די קליינע שטיפֿער
זיי האָבן זיך געהאַלטן פֿון דער ווייטן,
פֿאַרריסן הויך די גרויע דיקע עקן,
געשפּרונגען און געקלעטערט אויף די ביימער,
און חנעוודיק געשפּילט: און ס'האָט דער קאָפּ
זיך איינגעפּרעסן אין די גרויע פּעלכלעך
מיט בלוט-פֿאַרלאָפֿענע און טעמפּע אויגן.

נאָר אויפֿן דריטן טאָג פֿון זיין באַהעלטעניש
האָט טאָמאַס ניט געקענט מער איינליגן:
עס איז געוועזן, ווי אַ בייזער הונט
וואָלט זיך געהאַט פֿאַרקליבן אין זיין אינגעווייד,
און ס'האָט דער הונט געגריזשעט מיט די ציין,
געדראַפּעט זיך מיט קופּער-שאַרפֿע נעגל,
געריסן שטיקער לעבעדיקערהייט.
דער הונט האָט אים געטריבן פֿונם וואַלד —
האָט טאָמאַס אָפּנאַרן געוואָלט דעם הונט:
גענומען אים פֿאַרשטאָפּן ס'מויל מיט בלעטער,

מיט פייכטע וואָרצלען, שטיקלעך דאַרע צווייגן —
דער הונט, אָבער, האָט ניט געלאָזט זיך נאַרן.
צוערשט האָט ער זיך איינגעשטילט אַ רגע,
נאָר אַז ער האָט דערשפּירט די ביטערניש,
די זויערלעכע קאַלטע ביטערניש,
וואָס האָט זיך פּראַסטיק, סמעדיק, געגליטשט
אין זיין פאַרשרפהטן צעגליטן האַלדז —
ווי קאַלטע פליסיקייט אויף הייסן קאַלכשטיין —
איז ער געוואָרן ווילדער און צערייצטער,
גענומען דראַפּען העכער זיך צום האַרצן —
און טאַמאַס האָט געמוזט אים נאָכגעבן,
ער האָט געוואוסט, דער הונט טרייבט אים צום טויט;
אַז ווי ער שטעקט אַרויס אַ פוס פון וואַלד,
וועט מען אים פאַקן ווי אַ בייזע חיה;
און אויך האָט ער געוואוסט, אַז אויף רחמנות
באַדאַרף ער זיך אפילו גאָר ניט ריכטן;
אין בעסטן פאַל, וועט ער דורכן געזעץ
פאַרמשפּט ווערן הייגגען ביי דעם האַלדז —
נאָר אָפּשטעלן האָט ער זיך ניט געקענט:
דער הונגעריקער הונט האָט אים געטריבן,
און טאַמאַס האָט געפאָלגט — און איז געגאַנגען.

2

גערעכטיקייט

...אין גרויסן הויכן זאַל פון דעם געריכט־הויז
איז זיך דערווייל געגאַנגען דאָס געריכט.
ס'איז ענג געווען, געפּראָפט, דערשטיקט צו ווערן.
מען האָט דערווייל געהערט ניט־וויכטיקע משפּטים:
אַ טאַטע האָט געקלאָגט אַ זון פאַר שלאָגן,
צוויי פאַרמערס האָבן זיך געלאָדן איבער פעלד,
אַ יונגעמאַן האָט מען געכאַפּט מיט בראָנפן.

דעם עולם איז געווען לאַנגווייליק:
דער אַלטער ריכטער מיט די פרישע באַקן,
מיט גרויע גלאַטע האָר און אַלע ציין,
האָט גאַרנישט זיך געאיילט. ער איז געזעסן
געלאַסן, רואיק, אין זיין ברייטער שטול,
געשפּילט זיך מיטן קייטל פון זיין זייגער,
געבלאַנדזשעט מיט די אויגן צוג׳ם באַלקן,
זיך אָפּגעשטעלט אַ רגע אויף די ווענט,
וואו ס׳זיינען שטיל און צוטרוילעך געהאַנגען
די פּאַטערס פון דער גרויסער רעפּובליק:
דזשאָרדזש וואַשינגטאָן און דזשעפערסאָן און לינקאָלן,
און גוטמוטיק און לייכט צו זיי געשמייכלט.
עס איז געווען שטיל. מען האָט גערעדט
אין האַלבן קול. עס האָבן פלינק געקריצט
די פעדער פון די שרייבער אויף פּאַפּיר,
און ס׳האָט דער אַלטמאָדישער הויכער זייגער
פאַרשלאָפן אויסגעקלאַפּט: טיק־טאַק, טיק־טאַק.

נאָר ווי מען האָט דעם טאָם אַריינגעפירט —
איז מיטאַמאָל געוואָרן אויפגעריכט דאָס הויז.
די שלעפעריקע ווייכע אויגן פון המון
זיי זיינען פלוצים אויפגעלעבט געוואָרן
מיט קאַלטן שאַרפן דראָענדיקן לעבן.
ס׳האָט אויסגעזען, ווי ס׳וואָלט פון יעדן אויג
געצויגן זיך אַ שאַרפער דינער שפּיז,
וואָס האָט געשטאָכן זיך אין נעגערס גלידער,
געגליט אים און געברענט דעם שוואַרצן לייב.
עס האָבן ציין פאַרקלאַפּט זיך ביז צום ווייטיק,
דערפון זיינען די פּנימער אַרויסגעקומען
פירעקעדיק און שאַרף ווי אויסגעהאַקט
מיט דינע פעסטע שטיין־פאַרהאַקטע מיילער.

מען האָט דעם נעגער צום געריכט געבראַכט
אין דעם, ווי מען האָט אים געכאַפּט פון פעלד.
דער בלויער פיינער אַנצוג אויסגעשמירט
מיט האַלב־פאַרטריקנט נאַסן ליים און ערד,
אין מאָך, אין ווילדע שטעכלקעס פון וואַלד.
די שיך — פאַרשמירט, צעדרייט, צעקראַצט פון דערנער.
דאָס איינציקע וואָס האָט געהאַט אַ פּנים
איז נאָך געווען דאָס פיינע העמד פון זייד.
דאָס פּנים איז געוועזן גרוילעך־בלוי:
אַרום איין אויג האָט שרייענדיק געגליט
אַ בייל ווי אַ קולאַק די גרויס. דאָס צווייטע אויג
איז ווי אַ רויטע און געיאָגטע מויז
אַרומגעלאָפן איבער ווענט און קעפּ,
זיך אָנגעקלאַפּט אָן דינע שאַרפע עגבערס,
און זיך קיין פּלאַץ געפונען וואו צום אָפּשטעלן.

נאָר ביסלעכווייז איז ער צו זיך געקומען,
באַקוועם זיך איינגערואיקט אין זיין זיץ:
דער משפּט איז געגאַנגען שנעל: מען האָט
געקליבן די געשוואָרענע: עס האָט
געטראָגן זיך אין זאַל אַ שטילער זשומען,
דער אַלטער ריכטער האָט גערעדט געלאַסן;
און טאָמאַס האָט אַ ־רגע זיך פאַרגעסן,
איז ווי פאַרשלעפּט געוואָרן מיטן שטראָם,
האָט נייגעריק באַטראַכט אַ יעדן קער
פון איטלעך צוגעקומענעם געשוואָרענעם,
געפּרופט אַריינקוקן אין יענעמס אויגן.
זיין בליק האָט פיבעריש און פלינק געאַרבעט,
האָט אָפּגעשטעלט זיך דאָ און דאָרט אויף מענטשן,
מיט וועלכע ער פלעגט גינען זיך צו ווייצלען,
דער, יענער, פלעגט אים אָנפּאַטשן אין פּלייצע
פאַר זיינעם אַ שאַרף ווערטל, אַ המצאה —
און ס'איז אים פאַרגעקומען ווי אַ בייזער חלום.

ער האָט זיך, ווי אַ זייטיקער, פאַרקלערט.
אַז אייגנטלעך פאַרשטייט ער ניט דאָס רעכט,
וואָס מענטשן נעמען זיך אין קאַלטן מוט
פאַרמשפּטן אַ מענטשן צונ׳ם טויט.

נאָר אַז דאָס אויג זיינע האָט אָנגעטאַפּט
די שטאָלענע און עגבערדיקע בליקן;
און אַז עס האָט זיך פון דער גאַס דערטראָגן
דאָס בייזע שווערע אומגעדולדיקע געריש,
זיך אָנגעשלאָגן אָן די ווענט פון הויז
ווי מיט אַ קאַלטער שטורעמדיקער כוואַליע —
האָט פּלוצים אים אַ ברען געטאָן אין מוח:
אַז דאָס איז ער, ער, טאָמאַס, וועלכער זיצט
און קוקט אין אומפאַרמיידלעכן און שוואַרצן סוף,
אַז דאָס וועט ער באַצאָלן מיט דער פעל.
האָט אים דער מוראדיקער אַנגסט באַשלאָגן,
און ווייסע טראָפּנס שוויס, ווי גרויסע אַרבעס,
גערונען האָבן פון דעם שוואַרצן פּנים;
דאָס יונג און קאָכיק בלוט האָט ווי געשריען:
ער האָט געפילט צו אויספּלאַצן אין אַ געברום,
צו קלאַפּן זיך דעם קאָפּ אָן האַרטן שטיין, —
נאָר ווידער האָט זיין אויג אַ בליק באַגעגנט,
און ס׳איז אים קלאָר געוואָרן פון דאָס ניי,
אַז אַנדערש קען ניט זיין, און וועט ניט זיין.
דאָס איינציק אויג האָט זיך צולעצט באַרואיקט,
געבליבן שטיין אויף לינקאָלנס פּאָרטרעט,
זיך איינגעגעסן אין צעקנייטשטן פּנים,
און זיך עקשנותדיק צו אים געקלאַמערט,
געוויינט פון טיפן האַרצן: פּאָטער לינקאָלן,
האָב דו רחמנות אויף אַ בלודנעם ניגער!

.1922